

DIAZ

PRACTICA

PRÁCTICA

PRÁCTICA

PRÁCTICA

PRÁCTICA

PRÁCTICA

PRÁCTICA

PRÁCTICA

PRÁCTICA

PRÁCTICA

PRÁCTICA

PRÁCTICA

PRÁCTICA

PRÁCTICA

PRÁCTICA

PRÁCTICA

PRÁCTICA

PRÁCTICA

PRÁCTICA

PRÁCTICA

112308

119308

PRACTICA CRIMINALIS CA- nonica, omnia propemodum quæ a clero committi pōssunt flagitia, una cum pœnis eorum- dem miro ordine ac iudicio sin- gulari complectens.

IO. BERNARDINO DIAZ DE LV-
CO HISPANO AVCTORE.

VENETIIS

Ex officina ERASMIANA apud Vincentium
Vaugris prope horologium Dini Marci.

M. D. XLIII.

5535

PROOEMIUM.

SICUT I dignum & sacrae scripturae consonum
fuit, legibus humanis eximere eos, qui in sortem
domini uocari meruerunt (quos clericos appella=
mus) nec pati earum seueritate puniri, si quando eos
labi fecerit humana fragilitas (que cuiusvis ordinis
suscepti, seu professionis amplexata regulis, nusquam
sic potest subiugari, quin aliquando resiliat) sic etiam
necessarium fuit, (ne clerici tali immunitate insolentes
effecti effrenate uiuerent) sanctionibus sacris no=
xios eorum affectus compescere, & in earum trans=
gressores animaduertere. Quamobrem in aurea ac flo=
rentissima illa militatis ecclesiae etate, per religiosissi=
mos suos gubernatores, aduersus omnia fere (que a
clericis possunt perpetrari facinora) descriptae extant
ultiones ac poene. Tātus insuper fuit in illis antiquis
ac sanctis patribus clericalis honestatis zelus, ut ali=
quando leuia etiam & parum perniciofa crimina sub
grauibus poenis prohibuerint. Sic tandem clericorum
excessibus poenas condignas statuerunt, ut nisi execu=
torum tepiditas ac segnities illas parum metuendas
reddiderit, non minus illae clericos omnes a perpetra=
tione criminum cohibere possent, quam sibi subditorū
uitia reprimunt Caesareae leges, quae membrorum trū=
cationes, ac uitae periculum comminantur. Itaq; sepe
mecum sanctorum illorum patrū zelum consideraui,
huius autē tempestatis incuriam contēplatus sum, qua
pristina illa ac pia instituta nō modō ob nō usum abro=
gata, sed per cōtrariū usum contēpta, ac irrisa cuius

PROOEMIUM.

licet intueri. Præterea quæ in clericali statu hinc successerint incommoda, ac quantus censoriarum adsit cōtemptus, qualis morum peruersio subsit, pensitauit quam pluries. Et summo quodam ardens desiderio, ut sacrarum illarum sanctionum gladius (iudicium inertia, ac tepiditate, ne dicam uitiosa, muneribusque redempta dissimulatione, magna infectus rubigine) purgatius splendeat, ac sese offerendo clericorum oculis ac mentibus, timorem ingerat delinquendi, libellum hunc componere statui: quò iudices ecclesiastici facilius instruantur, ac expergesciti à somno uitiorum grauitatem, clarioribus mentis oculis intelligant, intellecta celerius ac debitis poenis coerceant, utque clerici omnes in eo, in quibus delinquere possint, agnoscant, ac errantes, quales deceat eos pertimescere poenas perpendant. Vidi namque sæpius in clericis minima puniri acriter, leuia cautius quandoque uitari, magna uerò, aut dissimulari, aut leuiter corrigi, unde accidit in grauiam eos facile labi, et sine metu poenæ torpere, ex quo ecclesiastici ordinis facies non parum deformata conspicitur. Quod Bernardus reprehendit dicens, Prælati nostri culicem ligant, et camelum deglutunt dum maiora prætermittentes minora disentiunt. In hoc igitur paruo libello quisque præsulum, aut eius uicem gerens breui tempore leget, quæ possint clerici committere crimina, quantique illa faciant canonica iura. Quas insuper ex antiquis sanctionibus etate illa editis (qua et fortiora corpora, et maiora merita no-

ta no-

PROOEMIUM.

ta noseebantur) fragilius seculum succedens temperauerit. Quidue doctores poenalia iura canonica exponentes tradiderint. Quò fiet, ut qui zelo corrigendi aestuant iudices, quò facilius desiderium expleant, adinueniant, discant etiam qualiter decet eos zelum suum sacris canonibus adequare, ne cum cum periculo animæ suæ, ac subditorum dispendio in crudelitatem ac asperitatem quandam conuertant, instarque imperiti ac crudelis chirurgi uulneribus minimis, et quibus leuibus ualet mederi pharmacis, carnis adustione, aut refecatione medeantur. Sunt enim plerique iudices, qui suæ prauæ temperaturæ impetus, et quasi insitam rabiem, iustitiæ zelum reputantes, semota omni humanitate (quæ nec ipsis desuit pecudibus) in captos quosque deserviunt, illisque defensionis copia subtrahita, ac iuris ordine peruerso, asperius infligant supplicium, quam pro ratione culpæ, legalis censura decernat. Ac insuper sic dolent reum aliquem innoxium reperire ac declarare, uelut si accusati liberatione, ipsi rei efficerentur. Est et alia iudicium species, non parum perniciofa Reipublicæ, qui inquirendi pigritiam, corrigendique fecordiam, misericordiæ cuiuspiam adscribere nituntur, quique dum impijs misereantur, sceleratissimis hominibus urbes ac loca replent. Hi forsam, perlecto libello hoc, ineptam illam ac crudelem clementiam deponent, considerantesque quanti fecerint clericorum facinora patres antiqui, quantumue ad Christianam religionem propagandam censuerint illi conducere uitam hone-

* iij Nam

PROOEMIUM.

Itan clericorum, non sic segniter illa punient, nec facile quibusvis oblati sibi precibus aut munusculis, dis simulabunt. Pollentes præterea iudices doctrina, zelo, ac prudentia in officijs requisitis (ne aliorum excessum neglecta correctio, sibi interitum parturiat, ut accidit Heli summo sacerdoti) hoc opusculo prouocati, ad reformatos clericorum mores, accingentur. Quo fiet, ut illis reformatis, laicorum etiam uitam (qui exemplo quopiam pernicioso à clericis habito, plura sibi alia quantumuis graua licere cõtendunt) purgari, ac perfici merito sperandum erit: aut si hoc saltem bonum defuerit: non enim uideri continget aliquando, in magnam christianorum perniciem, clericos sceleratiores esse laicis: cùm & diuus ille Hieronymus dixerit, Quod uehementer destruit ecclesiam Dei, laicos meliores esse quam clericos.

Author operis lectori:

S. P. D.

NON me præterit candidissime lector tibi ad calcem nostri operis, peruenienti cõtigisse id quod alicuius oppidi pulchros et excelsos muros prospicienti euenire solet, ubi demum perlustrato eo, huiusmodi domos, & angustos calles intuetur. Nam cùm in nostri huius opusculi uestibulo tam amplam denudationem criminum, ac poenarum uarietate refertam legeris, longam tibi examinationem singulorum promittentem, uiderisque in singulis capitibus plura quæ dici poterant & debebant, prætermissa: alia discussa secus quàm decebat, aut res ipsa patiebatur, merito te sse concepta frustratum dicere poteris, Authoremque inculpabis, quod non paria edificio fundamenta iecerit, aut iactis condigna ædificia construxerit. Sed non li queso contemnere oblatum munusculum, & authoris animum, si non lectorum uotis ac peritæ materięque fecunditati satisfecerit. Optaui, mihi crede, hoc præstare, si non obstitisset sacerdotij munus, Consilij regij onus, ac inquietudo curiæ, ubi nec animi quies datur, nec librorum copiam (ad hoc maxime necessariam) licet asportare: præcipue quod post trigintaduos annos & amplius in solo pontificio ac cæsareo iure consumptos, non illæ adsunt corporis uires, quas negocia exigunt, & ueritatis studiosus inuestigator exoptat. Statueram equidem huius intellectualis

PROOEMIUM.

fili emancipationem differre, ne cum eiusdem periculo, ac patris dedecore, sui iuris effectus, tantum orbem peragraret. Sed institerunt amicorum preces, qui propria & communis utilitatis affectu ætatis ueniam postularent, quam tandem à me obtinuerunt, tum ut illis rem quã opinabantur æquam non negarem. (Cui enim aliquoties non contingit proprijs commodis & honori amicorum petita præferre?) tum etiam (ut uerum fatear) quod cum mors omnibus quotidie minetur, meque posset (ut alios plures amicos & socios, etiã ætate minores & ualitudine prosperiore) intercipere, timui ne illa superueniente, & eo quod scriptum est, & quod ipse in hoc opere desideras, frustrareris. Suscipe ergo & lege benignè libellum hunc Lector amice, malisq; eum adhuc infantulũ in obsequio recipere, quam parentis morte succedente, eum tanquam abortiuum (cum alijs pluribus ingenij foetibus quibus secula nostra carent ob authorum immaturam mortem) sepulture tradere. Sat enim tibi sit, quod si uacat, & iuris peritia suppetit, poteris illum tot additionibus ornare, ut lectorum omnium desideria expleas, non minime inde laudem cõparaturus. Intelligesq; cum tu id fueris aggressus, quam non sit leue ex uarijs libris ac authoribus ueras excerptere conclusiones, omniumq; oculis perpetuò indicandas exponere, nulla alia ob id mercede recepta, nisi ut aliqua pars temporis (de quo ratio reddenda est) proficiendõ reipublice insinretur. Vale.

Index

INDEX omnium capitulorũ in hoc uolumine contentorum alphabetico ordine descriptus.

A

AB ecclesijs ad quas confugerunt extrahi.	
cap. cxv.	fo. 122
Ab ingressu ecclesiæ interdicti. cap. cxxi.	fo. 132
A collatione ordinum suspensio. cap. xxvi.	fo. 23
Adulterij. cap. lxxix.	fol. 79
Aliquoties insuper celebrando corpus & sanguinẽ Domini non percipiebant. ca. xxxviiij.	f. 30
Aleatores. cap. lxiiij.	fo. 55
Aliquo lapsu tẽporis non obstat. ca. cxxxix.	fo. 161
A manifestis usurarijs oblationes recipientes eosque ecclesiasticæ sepulture tradentes.	
cap. lxxxiiij.	fo. 84
Apostatæ. cap. ciiij.	fo. 108
Arbitrarijs puniri. cap. cxxxviiij.	fo. 160

B

Beneficia plura possident. cap. xlij.	fo. 31
Beneficijs priuari. cap. cxxiiij.	fo. 134
Beneficia. cap. x.	fo. 12
Bigami. cap. xvi.	fo. 15
Blasphemi. cap. ciiij.	fo. 105
Bona ecclesiæ dilapidantes. cap. lxxv.	fo. 57
Bonorum publicatione puniri. cap. cxxiiij.	fo. 137

C.

Capi. cap. cxliij.	fo. 120
Calumniatores. cap. lix.	fo. 46
Clandestinis	

INDEX.

clandestinis nuptijs intereffentes. cap. lxxvij.	fo. 66
Carnificum seu macellariorum, aut tabernario- rum officium publicè & personaliter exer- centes. cap. lxxij.	fo. 53
Canonicis uel synodalibus. cap. cxxxvi.	fo. 157
Coluberius & serpelio. cap. vij.	fo. 10
Concubinarij. cap. lxxij.	fo. 65
Coram uobis domino N. cap. ij.	fo. 2
Coman nutriendes siue relaxantes. cap. lxx.	fo. 64
Commendatumq; sibi infirmum baptizare no- luerunt. cap. xli.	fo. 31
Contra ecclesias à quibus beneficia obtinent, ad uocati uel procuratores extiterunt. ca. lvij. fo. 44	
Consulentesq; aruspices, incantatores, ariolos, augures, sortilegos, ac eos qui artem magi- cam proficiuntur. cap. ci.	fo. 103
Conspiratores. cap. cix.	fo. 114
Confessionibus proprijs. cap. cxix.	fo. 130
Corporalibus. cap. cxxxv.	fo. 156
Consuetudinarijs. cap. cxxxvij.	fo. 159
Cum laici essent siue ordinibus ministrare ac ce- lebrare sint ausi. cap. xij.	fo. 13
Cum parochiales ecclesias habeant intra annum non fuerunt promoti. cap. xlvij.	fo. 38
D	
Data incorrigibilitate. cap. cxxxi.	fo. 131
Denunciatio. cap. i.	fo. 1
Denuncio. cap. vi.	fo. 6
Deponi	

OMNIVM CAP.

Deponi. cap. cxxvij.	fo. 146
Degradari. cap. cxxxij.	fo. 152
Deficiente uerò legitima probatione ob uulga- tam insaniam, graue scandalum, uehementem suspitionem ex testium dictis abortam pur- gationem indici. cap. cxl.	fo. 162
Duellum alijs sponte offerētes, seu oblatum su- scipientes. cap. xcij.	fo. 98
E.	
Ebrij. cap. lxxi.	fo. 64
Ecclesiasticos uiros ut sua resignent beneficia, ac ne citati ad curiam accedant capientes. cap. xcviij.	fo. 100
Ego N. presbyter. cap. iij.	fo. 5
Eos citari personaliter. cap. cxlij.	fo. 119
Eucharistiamq; ob ebrietatem ac uoracitatem euomuerunt. cap. xxxvi.	fo. 29
Excommunicato. cap. xxij.	fo. 22
Exigentibus culpis. cap. cxxx.	fo. 150
Expensas protestor & peto. cap. cxliij.	fo. 170
Excommunicati. cap. xlij.	fo. 14
Extra tempora, & ante aetatem legitimam, & ab alieno episcopo. cap. xxij.	fo. 20
F.	
Falsi testimonij rei. cap. lxxxvij.	fo. 89
Falsarij. cap. cvij.	fo. 112
Fornicarij. cap. lxxij.	fo. 64
Furtiuè. cap. xxi.	fo. 19
Fures.	

INDEX.

Fures. cap. lxxxiiij. fo. 84

G.

Gravia et plura perpetrarunt facinora. ca. xi. f. 12

H.

Habita informatione summaria. ca. cxij. fo. 118

Heretico. cap. xxv. fo. 22

Heretici. cap. cvi. fo. 109

Hereticis, receptoribus, defensoribus et fau-
toribus eorū ecclesiastica adhibētes sacra-
ta, ac eos christiane sepulture tradētes, et eo-
rū eleemosynas ac oblatiōes recipiētes. c. cvij. f. 112

Homicida. cap. lxxxviij. fo. 90

Huius diocesis originarij. cap. viij. fo. 10.

I

Illegitimi. cap. xiiij. fo. 14

Illiterati. cap. xvij. fo. 17

In ea domicilium habentes. cap. ix. fo. 10

In custodia eucharistiæ desides. cap. xl. fo. 31

Incendiarij. cap. xcviij. fo. 101

In nullo beneficiorum resident. cap. xlvij. fo. 37

Instituti heredes de restituēdo hereditatem in-
capaci tacitam fidem dederunt. cap. lvij. fo. 45

Incestus. cap. lxxviij. fo. 78

Incarcerari. cap. cxvi. fo. 122

In die sæpius. cap. xxx. fo. 25

In priuatis locis sine episcopi licentia celebra-
runt. cap. xxxiiij. fo. 27

In perpetuum carcerem damnari. cap. cxxix. fo. 148

In exi-

OMNIVM CAP.

In exilium mitti. cap. cxxvi. fo. 145

In arctum monasterium detrudi. ca. cxxviij. fo. 147

In pluribus eorum intrusi sunt. cap. xliij. fo. 36

In qua si defecerint uti cōuictos puniri. c. cxli. f. 164

Ioculatores, Goliardi seu buffones. cap. lxij. fo. 52

Iuramento præmissis interrogari. ca. cxlvij. fo. 129

L.

Leges & physican audientes. cap. liij. fo. 42

Læse maiestatis rei. cap. cx. fo. 115

Literas ad alios directas aperientes, & aduer-
sarijs ostendentes. cap. xcvi. fo. 100

M.

Matrimonium de facto contrahentes. cap.
lxxiiij. fo. 68

Maledici. cap. lx. fo. 47

Missamq; pro requie defunctorum promulga-
tam, pro uiuis celebrant hominibus, ut illi
mortis incurrerent periculum. cap. xxxv. fo. 29

Monialibus. cap. lxxv. fo. 71

Ministri laicorum, ac in rebus eorum procura-
tores existentes. cap. liij. fo. 42

N.

Naues ad pugnam gubernantes, & consli-
cium personaliter exercentes, ac alios ad pu-
gnam incitantes. cap. xciiij. fo. 98

Nefandi criminis rei. cap. lxxx. fo. 82

Negociatores ac aliene rei conductores. ca. l. fo. 40

Non ieiuni. cap. xxix. fo. 24

Nuptias

INDEX.

Nuptias secundas benedictentes. cap. lxvij. fo. 62

O.

Ob negligentiam ipsorum aliquid sanguinis
stillavit in terra & in altari. cap. xxxvij. fo. 29Officium insuper diuinum ut tenentior non re=
citauerunt. cap. xlix. fo. 39

Officiali ac uicario generali. cap. iij. fo. 3

Occasione laicæ recognitionis, non requisita
episcopi audientia, beneficia ecclesiastica sibi
presumpserunt uendicare. cap. xlvi. fo. 37

P.

Parricidæ. cap. xc. fo. 92

Per saltum. cap. xx. fo. 18

Periuri. cap. lxxxvi. fo. 87

Peccatores qui sibi confessi sunt signis aut uer=
bis prodentes. cap. cij. fo. 103

Per assassinos alios interfici mandantes. ca. xci. fo. 96

Poenitentie alij pecuniarij. cap. cxxxiiij. fo. 155

Post peractam poenitentiam solennem. cap. xix. fo. 18

Principum et secularium uirorum iustitiarum. ca. lvi. f. 43

Promotor seu fiscalis curiæ uestre. cap. v. fo. 5

Pro quibus omnibus, ac in necessarijs eorum ue=
strum implorem officium. cap. cxliij. fo. 168

Proxenetæ illicitorum contractuum. cap. li. fo. 40

Publicis spectaculis. cap. lxvi. fo. 59

Q.

Qui episcopatum renunciauerat. cap. xxvij. fo. 23

Quorum aliqua patres eorum nullo mediante
posse=

OMNIUM CAP.

possederunt. cap. xliij. fo. 35

R.

Raptorum & ecclesiarum uiolatorum non sa=
tisfacientium sepulchris interessentes, eorumq; elec=
mosynas recipientes, ac de eorum rapina par=
ticipantes. cap. xcix. fo. 101

Rebaptizati. cap. xv. fo. 15

S.

Sacrilegi. cap. lxxxj. fo. 82

Schismatici. cap. cv. fo. 108

Seque de suis criminibus gloriantes. ca. cxi. fo. 117

Seculari curiæ tradi. cap. cxxxiiij. fo. 153

Serui sine dominorum suorum licentia. cap.
xviij. fo. 16

Simoniaco. cap. xxliij. fo. 21

Simoniaci. cap. lxxxv. fo. 87

Sine aqua & igne, uel in pane fermentato, &
calice ligneo. cap. xxxi. fo. 25Sine orario seu stola, & alijs uestibus sacris.
cap. xxxiiij. fo. 26Si uero capi non potuerint absentes, eos poenis
damari condignis. cap. cxlij. fo. 167

Sortilegi. cap. c. fo. 102

Spiritualibus filiabus se comiscantes. ca. lxxvi. f. 72

Stupri. cap. lxxvij. fo. 74

Suspensionis, excommunicationis ac interdicti
censura nodati. cap. xxvij. fo. 23

Super altari. non consecrato. cap. xxxij. fo. 26

Suspendi.

INDEX.

Suspendi. cap. cxxij. fo. 133
Super rebus aptis ad faciendum sortilegia, &
ad illum effectum una uel plures missas scien-
ter celebrarunt, adhibitis nefarijs precibus,
& uerbis superstitiosis. cap. xxxix. fo. 30

T.

Tabellionatus officium exercentes. cap. liij. fo. 42
Testibus conuictos. cap. cxx. fo. 131
Tortura. cap. cxvij. fo. 124
Truncationes membrorum per se facientes, aut
faciendas iudicantes. cap. xliij. fo. 97

V.

Venatores. cap. lxi. fo. 50
Venefici. cap. lxxxix. fo. 91
Verberari. cap. cxxv. fo. 144
Villarum procuraciones suscipientes. cap. lv. fo. 42
Virgata ac partita ueste publice utētes. ca. lxix. f. 62
Violentiaeq; illatores. cap. xcvi. fo. 99
Vsurarij. cap. lxxxij. fo. 82
Viuis eorum possessoribus. cap. xlv. fo. 36

Finis indicis omnium capitum huius Pra-
cticae criminalis canonice.

PRACT. CRIMIN. CANON.

Denunciatio.

CAPVT I.

ORAM VOBIS DOMINO

N. Officiali ac Vicario generali, ego

C N. Presbyter promotor seu fiscalis
curiae uestrae, denuncio quod Colube-
rius & Serpelion dioecesis huius ori-
ginarij, in ea domicilium habentes, & beneficia, graua
& plura perpetrarunt facinora. Cum enim laici essent,
sine ordinibus ministrare, ac celebrare sunt ausi. Tan-
dem uero excommunicati, illegitimi, rebaptizati, bi-
gami, serui sine dominorum suorum licentia, & illite-
rati, & post peractam poenitentiam solemnem, per sala-
tum furtiue, extra tempora, & ante etatem debitam,
& ab alieno episcopo, ac simoniaco, excommunicatoq;
haeretico, & a collatione ordinum suspensio, & qui epi-
scopatui renuntiauerat, ad sacros ordines sunt promo-
ti, ac suspensionis, excommunicationis, ac interdicti cen-
sura notati, non ieiuni, ac in die sepius, & sine aqua et
igne, uel in pane fermentato, & calice ligneo, & su-
per altari non consecrato, ac in priuatis locis sine li-
centia episcopi celebrarunt, Missamq; pro requie de-
functorum promulgatam pro uiuis celebrarunt homi-
nibus, ut illi mortis incurrerent periculum, Euchari-
stiam ob ebrietatem ac uoracitatem euouerunt, ac ob
negligentiam ipsorum aliquid sanguinis stillauit in
terra & in altari, aliquoties insuper celebrando cor-

a pus

pus & sanguinem domini non percipiebant super rebus aptis ad faciendum sortilegia & ad illum effectum tantum unam, uel plures missas scienter celebrarunt, adhibitis, nepharijs precibus, & uerbis superstitiosis, in custodia Eucharistie desides. Commendatumq; sibi infirmum baptizare noluerunt, beneficia plura possident, quorum aliqua patres eorum nullo mediante possederunt, & in pluribus eorum intrusi sunt, uiuis eorum possessoribus, & occasione laice recognitionis, non requisita episcopi audientia, beneficia ecclesiastica sibi presumpserunt uendicare, & in nullo beneficiariorum resident, quumq; parochiales ecclesias habeant, intra annum non fuerunt promoti, officium insuper diuinum, prout tenentur, non recitarunt, negociatores, ac alienae rei conductores, proxenetæ illicitorum contractuum, Laicorum ministri, ac in rebus eorum procuratores existentes, tabellionatus officium exercentes, ac Leges & Physicam audientes, uillarum procuratores suscipientes, ac principum & secularium uirorum iustitiarum, contra ecclesias a quibus beneficia obtinent aduocati uel procuratores extiterunt. Instituti heredes rogati de restituendo hereditatem incapaci, tacitam fidem dederunt. Calumniatores, maledici, uenatores, ioculatores, goliardi seu buffones, carnificum seu macellariorum, aut tabernariorum officium publice & personaliter exercentes. Aleatores, ac bona ecclesiarum dilapidantes, publicis spectaculis, ac claudis nuptijs interessentes, nuptias secundas benedicentes,

centes uirgatis ac partitis, & alijs prohibitis uestibus publice utentes, ac eorum nutriendes siue relaxantes, ebrijs, fornicarijs, concubinarijs, ac matrimonium de facto contrahentes, Monialibus & spiritualibus filiabus se commiscuentes, stupri, incestus, adulterij, ac criminis nephandi rei, sacrilegi, usurarij, a manifestis usurarijs oblationes recipientes, eosq; ecclesiastica sepultura tradentes, fures, simoniaci, periuri, ac falsi testimonij rei, homicide, uenefici, parricide, & per assassinos alios interfici mandantes, truncationesq; membrorum per se facientes seu iudicantes, duellum alijs sponte offerentes, seu oblationem suscipientes, nauis ad pugnam gubernantes, & conflictum personaliter exercentes, aliosq; ad pugnam incitantes, uolentiaq; illatores, literas ad alios directas aperientes, & aduersarijs ostendentes. Ecclesiasticos uiros ut sua resignent beneficia, ac ne citati ad curiam accedant, capientes. Incendiarij, ac raptorum & ecclesiarum uiolatorum non satisfaciendum sepulturae interessentes, eorumq; elemosinas recipientes, ac de eorum rapina participant. Sortilegi, consilentesq; aruspices, incantatores, ariolos, augures, sortilegos, ac eos qui arte magicam profitentur, & peccatores qui sibi confessi fuerunt si uero aut uerbo prodentes, blasphemii, apostatae, schismatici, heretici, ac hereticis receptatoribus, defensoribus, & fautoribus eorum ecclesiastica adhibentes sacramenta, ac eos christianae sepulturae tradentes, et eorum elemosinas ac oblationes recipientes. Falsarij,

a ij conspiratores

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

conspiratores, ac lese maiestatis rei, seque de suis criminibus gloriantes. Quare peto præmissorum habita informatione summaria, eos citari personaliter, aut capi, ab ecclesijs ad quas confugerunt extrahi, incarcerationi, tortura, siue iuramento, præmissis interrogari, Confessionibus proprijs, aut testibus conuictos ab ingressu ecclesiæ interdici, suspendi, beneficijs priuari, ac bonorum publicatione puniri, uerberari, in exilium mitti, deponi, ac in arctum monasterium detrudi, in perpetuum carcerem damari, ac exigentibus culpis, aut data incorrigibilitate degradari, ac seculari curiæ tradi, poenise alijs pecuniarijs, uel corporalibus, canonicis, uel synodalibus, consuetudinarijs, sine arbitrarijs puniri, aliquo lapsu temporis non obstante. Deficiente uero legitima probatione ob uulgatam infamiam, graue scandalum, uehementem suspicionem ex testium dictis abortam illis purgationem indici, in qua si defecerint, uti conuictos puniri. Si uero capi non potuerint, absentes eos poenis damari condignis. Pro quibus omnibus ac in necessarijs eorum, uestrum imploro officium, ac expensas protestor & peto.

Coram uobis domino N.

CAPVT II.

QUOTIBS enim ad expurgandam ecclesiasticam rempublicam facinorosis clericis alicuius eorum flagitium nunciandum est, decet ut

PRACT. CRIMIN. CANON. 3

et ut id in præsentia iudicis fiat. Sic enim & iudex ipse perpendere poterit, quæ sit personæ qualitas contra quam denunciatio fit, quæ insuper delicti species ac grauitas, ut iuxta illā quæ futura sunt ordinet ac præcipiat, intelligatq; quo animi motu, quāue certitudine delicti, fiscalis suus, aut quiuis alius denunciaturus accedit, & an etiam negotium id de quo agitur notario qui tunc se illi offert, tuto committi ualeat. Non enim in criminibus causis minima cura iudicis debet esse personam notarij eligere, ac uariare iuxta casum & negotiorum occurrerem, cum præcipue inter plures optio datur. Multum namq; impedit delictorum correctionem tabellionum animus corruptus precibus aut precio, seu particulari quadam affectione, unde sæpius causarum secreta reuelant, testes negligenter, & non ut decet examinant, & iudices ipsos uarijs persuasionibus & fictionibus ad suæ prauæ intentionis tramitem inclinare satagunt, aut aptis importunitatibus oppugnant, eorum insuper torpore & segnitie (cum a iudicibus seu fiscalibus in similibus causis nihil accipiāt quò ad laborem scribendi & sollicitudinē instigentur) perit sæpius probationum copia et reorum pauperum defensio. Oportebit etiam de omnibus curiæ tabellionibus diffidere, quādo illos certioratuos malefactorum de his quæ geruntur, iudex probabiliter suspicatur, extraneumq; querere notarium, quo præsentē denuntiatio fiat, & per quem summarie informationis testes examinentur, ac mandatū capture subscribatur.

a ij Proderit

Proderit præterea quod iudice præfente denunciatio-
nes fiant cõtra reos, nam ex hoc ipse facilius illorum
memoriam conseruabit, & melius rationem crimina-
lion caufarum, & status earum ab officialibus exiget,
nec eis licebit, aliquorum prosequi causas, & reliquas
pro arbitrio silentio præterire.

Officiali ac vicario generali.

CAPVT III.

HIDVO termini officialis ac uicarius inter se
differunt, ut notat Guiliel. in cle. 1. de offi. vica.
quem refert vederi. de Senis in const. eccij. incip.
Reuerende pater dicitur in iure, in col. fi. Nam quic-
quid potest officialis, potest & uicarius, sed non con-
uertitur: & officialis non habet potestatem circa actus
spirituales extra iudiciales, quia illud pertinet ad uica-
rium in spiritualibus, & uicarius potest punire & cor-
rigere, non tamen officialis. Quando autem episcopus
unum solum uicarium constituit, credit vederi, ubi su-
pra, quod transit in eum quicquid trãsit in officialem,
& quicquid transire potuit in uicarium in spirituali-
tibus. Ioan. And. tamen in addi. ad Specu. in rub. de
offi. uicarij dicit quod ista uocabula sunt synonyma, et
sic idem est dicere officialis, quod uicarius, & quod di-
mittenda est ista diuersitas uocabulorum consuetudi-
nibus patrie, quem refert Barba. in cle. Et si principa-
lis. de rescrip. in. 1. col. qui dicit quod ista opinio Io.

And.

And. uidetur uerior, & sic quod nulla sit differẽtia in
effectu, sed solum in nomine, reiecta opinione Guiliel.
ubi supra, qui nititur facere differentiam inter ea quæ
sunt gratiæ, & iustitiæ, & iurisdictionis uoluntariæ,
prout latius ipse refert. Præter alia autem quæ in his
qui creandi sunt officiales adesse debent, tanquam qui-
bus totius diocesis moderatio ac regimen commit-
tenda sunt, aut saltem committi solent (licet uerius ij
coadiutores, non uerò excusatores episcoporum esse
deberent) ut crimina corrigere & punire possent, pot-
est namque depositionis infligere, non sufficit quod solum
aliquis in officialem creetur, sed requiritur quod sibi
expressè prædicta committantur: ut sanxit Bonifacius
huius nominis pontifex. viij. in. c. licet. de offic. uica.
li. vi. Sufficeret etiã iuxta glos. ibi quod expressis ali-
quibus casibus ex requirẽtibus speciale mādātū, cetera
sub generali clausula cõmitterentur. Aduerte tamẽ
quod talis officialis ex generali mandato posset inqui-
rere, ut notant Ioan. mona. Lapus, & Domi. cõtra Io.
An. ibi. & uide notabile uerbum in ista materia per
Maria. in cap. Qualiter. 10. ij. de accusa. quest. v. ar-
ticu. xiiij. quod refert Reli. in cap. Non potest. de re in-
di. in. iij. col. ubi dicit quod licet uicarius episcopi ex
generali mandato non potest punire, tamẽ sicut potest
inquirere ut supra, ita posset inquisitū absolvere absq;
alia relatione ad superiorem: & dicitur facta inquisi-
tio et absolutio ex potestate ordinaria uicarij, quæ nõ
impeditur per. d. ca. licet, quod dicit dictū peregrinū

a iij &

¶ nunquā obliuiscendum. Et quāuis Ripa. in. l. qui
condemnare. in. iij. col. numero pe. ff. de. re. iu. referat
hanc conclusionem Maria. & Feli. & dicat quod ista
decisio non uidetur uera, quia uicarius non prohibe-
tur cōdemnare criminosos fauore ipsorum delinquen-
tium, sed defectu potestatis iurisdictionis. Vnde cum
uicarius careat potestate, non uidet quomodo possit
absoluere. Ego credo eorum opinionem esse ueram in
terminis, in quibus ipsi loquuntur, quia dicūt, quod si-
cut permittitur uicario facere inquisitionem ad esse-
tum remittendi culpabiles inquisitos ad episcopum,
sequendo decisi. Rot. e. lxvi. in nouis. ita si post inqui-
sitionem inuenerit eos innocētes, potest absoluere. Nā
in isto casu sententia absolutoria uicarij non est à cri-
mine, unde non operatur exceptionem rei iudicatę, ad
quam pronuntiandam necessaria esset iurisdicōtio, sed
est solum absolutoria ab inquisitione per eū formata,
ad quam sufficit eadem potestas qua potuit inquisitio-
nem formare, & eundem quem absoluit ad episcopum
remittere, si fuerat inuentus culpabilis. Et isto modo
non obstat regula negatiua. Quod qui non potest con-
demnare, non potest absoluere: in qua etiam uidetur
fundari Ripa dum impugnat prædictos doctores. An
autem quando officialis episcopi fecit compositionem
pecuniariam super adulterio, posset præiudicare episco-
po, quominus possit iterum cognoscere, & debita pœ-
na clericum criminosum punire, uide paul. de castro
consi. cccxlvij. notandum, in primo uolu.

Ego

Ego N. presbyter.

CAPVT IIII.

CVM enim in cuius ecclesiasticis officio fisco-
lis functuri, ultra laicorum crimina, clericorum
etiam flagitia accusare seu denunciare debeant, et
laicis interdictum sit clericos accusare, ut in cap. lai-
co, & in cap. Sicut sacerdotes. ij. quest. vij. optime fa-
ciunt prælati, si sacerdotes aut in sacris saltem consti-
tutos uiros, similibus præficiunt officijs, illi namque
non ea qua seculares uiui inuidia, ac infestatione, cle-
ricorum flagitia accusabūt, aut iudicibus nunciabunt,
& uitia solum persequentes, reorum personas tanquā
in eadem sorte domini uocatas non abhorrebunt. Fiet
insuper ut ad occultanda crimina, non sic facile mune-
ribus corrumpanantur. Debent tamen prælati cauere, ne
similia officia illis uel alijs sub annuo censu locent.
Nam dum hoc fit, feruent uitijs omnibus reipublicę,
& clericis, ac laici facinorosi, non uitę emendatio-
ne, sed pecunię præstatione canonicam ultionem effu-
giunt, quam promerentur, sicq; dum quid offerre pos-
sint habeant, quod in eis aliquid puniri possit, non ti-
ment. Cum præterea synodaliū testium usus insimul
cum ipsa synodorum celebratione (non paruo christia-
nitatis dispendio) perierit, & eorum loco in singulis
dioecesibus ij quos fiscole uulgus appellat, creati ui-
deantur, non minima debet esse prælatorum cura, ut ad
huius officij onus & exercitium prudentes, fideles ac
solertes

solertes uiros eligant, qui subditorum suorum spiri-
tualia uulnera ualeant inuestigare, illaq; iam nota, &
probatione non difficilia praelatis eisdem aut suis ui-
carijs reuelare ignauia non differant, aut perfidia dis-
simulent. Et ut hoc diligentius obseruent, aduertant
semper praelati seu eius uicarij in creationibus talium
fiscalium, ut eos faciant ante omnia iurare, quod offi-
cium suum fideliter, diligenter, & legaliter exercebunt.
cum enim tales censeantur publici denuntiatores, tenen-
tur in principio sui officij iurare, ut notat Ang. in l.
si uacantia. de bo. uacan. lib. x. quem refert Præpo. in
de accusatione. ij. quæst. viij. col. lxxv.

Promotor seu fiscalis curie

uestre. CAP. V.

OFFICIUM huius fiscalis creati à praelato,
uel iudice loco officij iudicis succedit, & quod
facit iste ex mandato iudicis, uidetur facere ipse
iudex, ut notat Præp. in c. de accu. ij. quæst. viij. in col.
xxxvi. & col. xxxix. unde non tanquam pars accu-
sans debet iudicari. Pro quo optime facit quod notat
uincen. & alij, ut refert Feli. in col. ij. in cap. Cum
clamor. de testi. quod quando prosequitur inquisitio-
nis est datus à iudice, ad ipsam inquisitionem prosequen-
dam, tunc quia talis non est proprie pars, sed minister
iudicis, ad eius instantiam possunt testes repeti, quia
tunc potius iudicis officio repetuntur. Ex quo ego
alias

alias dicebam in contingentia facti, quod sicut iudex
procedens ex officio suo, & non ad petitionem partis
præcedente infamia potest reum cogere ad iurandū de
ueritate delicti de quo infamatus est, ut notat Abb. in
cap. cum super. de confes. quasi ad fin. Pari modo po-
terit hoc facere ad petitionem dicti fiscalis, cum hoc ta-
men necessario temperamento, uidelicet nisi fiscalis pro-
sequeretur talem accusa. ex qua si uincat, defertur lu-
crum sibi ab aliqua constitutione synodali uel consue-
tudine præscripta, cum tunc uideatur sequi propriū in-
teresse, et ad id oporteat probationes habere legitimas.

Denuncio.

CAPVT VI.

LIBVIT enim sub denunciationis uerbo hanc de-
lictorum congeriem scribere, quia episcoporum
promotores seu fiscales magis denunciatoribus,
quàm accusatoribus assimilari par est. Et licet nariæ
sint in iure denunciationis species, ut declant Henri. in
capi. Nouit. de iudi. fin. col. Et latius ibi prosequitur
Abb. & diffusius Præp. in cap. de accus. ij. quæst. viij.
in col. lvi. & pluribus alijs. Illa tamen quæ materiam
nostram complectitur est denunciatio, quæ dicitur pu-
blica, quàm sic diffiniuit seu descripsit Præpo. ubi su-
pra, in colum. lxxij. Est enim denunciatio, criminis ali-
cuius apud competentem iudicem, per officialem ad
hoc deputatum facta delatio, ad poenam eidem inferen-
dam.

dam. Competit nāq; hæc ex mero iudicis officio præcedentis in ea ad denunciationē seu promotionē suorum officialium secundum prædictos doctores ubi supnt, & fundatur ex. l. ea quidem. C. de accus. & c. Episcopus in synodo. xxxv. quest. vi. et. l. diuus. ff. de custo. et exhi. re. c. præterea. de testi. cogen. Et nota quod ab ista denunciatione repelluntur officiales, si sunt criminosi, uel infames, notat Henricus. d. col. si. allegat. tex. & quod ibi not. Bernard. in. d. c. Præterea. Et licet in hac materia denunciationis publicæ docto. communiter scripserint in. d. c. nouit, & in. d. l. Ea quidē, quod notoria tantum crimina denunciari possunt. Communis tamen stylus curiarum ecclesiasticarum admisit, ut indistincte illarum fiscales, seu promotores accusationes suas, uel proprias denunciationes instituunt, in quo uidetur recepta opinio salic. in. d. l. Ea quidem, dum dicebat, quod etiam non notoria denunciari debent dummodo probari possint: quod æquum uidetur, nam si de solis notorijs criminibus clerici per fiscales accusandi essent, plura alia, quæ sæpius occulta & si probalia sunt, impunita manerent. Vnum autem consilendum se offert iudicibus ecclesiasticis, ut non permittant de aliquo occulto crimine accusari clericum apud eos per fiscales, nisi delatorem sibi prius obtulerint, aut uideant, quod dicti officiales sufficienti probatione, aut legitimis indicijs muniti causam ipsam aggreduuntur. Si enim Reges nostris suis fiscalibus iniungunt ut habeant delatorem, cur & ipsi qui ad accusandos

dos clericos creati sunt officiales per episcopos hoc non præcipitur? Et quia de delatore mentionem fecimus, & hæc materia Canonistis nō est familiaris, ideo circa eam notari debent sequentes conclusiones. Quod quando iudex delatorem admiserit, illē se obligare debet de probando quod denunciat, ita quod fiscus obtineat: ut probatur in autentica, de exhiben. re. §. i. per quem ita determinat Lucas de penna, in rub. de delatoribus. lib. x. col. ij. uersi. Ad deferendum. Postquam uero obligauit se probare quod detulit, si semiplenē probauit, non sufficit quominus condemnatur ad penam, ad quam se astrinxit si non probaret, ut concludit dictus doctor in. l. ij. eiusdem tit. in. ij. col. uersi. Sed pone. Si autem delator probauit crimen, & reus defensionē iustas, tunc si tales erant adeo notæ, quod delator habuit iustam causam credendi quod iniquē procedebat ad delationem, tunc non excusabitur a pena. Secus autem quando detulit crimen quod erat publicē notū, et defensiones totaliter occultæ, & fama in contrariū habebatur, quia tunc delator excusabitur a pena, si suam, uel suorum iniuriā prosecutus est. Si autem duxit crimē in delationem, cuius uindicta sua non intererat tunc puniendus est, quia se ad id astrinxit quod sua nō intererat. Ita cōcludit idem Lucas in. d. col. ij. & sequen. Ego tamen crederem in hoc secundo membro mitius puniendum delatorem cui delictum fuit notum, & defensiones occultæ, quā in casu præcedenti, quia licet eius non intersuerit ratione suæ uel suorum

rum iniurie, potuit moueri zelo iusticie & publice utilitatis, que uersatur in expurganda prouincia malis hominibus. Quando uero reus absolutus fuit, quia testes fuerunt reprobati, propter delictum delatoris producentis, ut quia corrupti precio, uel alias falsum dixerunt, tunc bene credit Lucas ubi supra, in. iij. col. puniendum esse delatorem. Et idem dicit, si probatum fuit testes esse inhabiles, aut criminosos, & hoc esse publice notum delatori. Secus tamen si sunt repulsi ex alia causa, sine culpa delatoris, uel quam ipse potuit ignorare: quia tunc non tenetur delator ad penam secutum cum. Quod tamen credit uerum, ubi delator suam uel suorum iniuriam prosequitur, alias uidetur sibi dicendum quod teneatur, quia non satisfecit ei ad quod se sponte obligauit. Sed ego etiam in hoc casu credere arbitrio boni iudicis relinquendum, ut consideret an delator habuerit iustam causam ignorandi defectus testimonium, & an publicum fuerit delictum, & numerus testimonium sufficiens, aliter enim nullus audebit crimina iudicibus referre, quantuncumque illa probare possit timore alicuius occulte defensionis competitis reo accusando. Placet preterea dicti doctoris sententia in. d. l. ij. col. v. uersum. Atque quid sit, dum tradit, quod si quis de nunciat plura crimina capitalia que se obligat probaturum sub aliqua poena, & ex illis unicum probat sufficiens ad condemnationem capitis, quod non eritabit poenam, quia non impleuit quod promissit, et si imputet, qui se onerauit ad superflua comprobanda: quod posset praticari

practicari in materia nostra, quando quis detulisset plura crimina depositione, uel aliqua poena canonica digna, & unum solum probaret, immo plus asserit dictus doctor, quod qui se astrinxit probaturum crimen sub certa qualitate in denunciatione deducta, quod non excusatur a poena si non probauit crimen cum eiusdem circumstantiis, et qualitatibus prout detulit, quam uis crimen probauerit fuisse commissum, unde in hac materia delatorum iudicibus ecclesiasticis consilio, ut cum eos acceperint, denunciationem ab illis factam in scriptis redigant, eosque astringant ad probandum omnia crimina ibi descripta cum suis qualitatibus sub poena in obligatione declaranda, monendo eos ut crimina que probare non possunt, in delatione non inferant, nulla in eis post monitionem & obligationem poenitentia recepta, quia alias clerici accusati de uarijs criminibus, infamati manent apud populum, qui cum accusationis noticiam habet, non semper defectum probationis aliquorum capitulorum intelligit. Nec decipiat quosdam iudices pietas quedam noxia, que eos retrahit a condemnatione expensarum & poene, quia uident delatores aliqua ex his que detulerint probasse, magis in hoc amantes susurriones & maliuolos fouere, quam clericorum honori & fame consulere. Nec preterea ob id quod delatores habeant obligatos ad probandum crimina que deferunt, faciles debent esse iudices in capta clericorum, maxime in grauib. delictis, nisi

nisi prius sufficientem habeant informationem, quia si postea deficit illa, non satisfactum est captorum clericorum honori, relaxatione à carceribus, & condemnatione expensarum & poenae facta contra delatores: eū infamia carcerationis ob famosum crimen uix ali qua relaxatione quantumuis honorabili possit bene dilui, seu purgari. Et nota praeterea in proposito quod sententia absolutoria lata super denunciatis prodest sicut lata super accusatis. ita notat Præpo. in ca. de accusatio. ij. questio. V. in col. lxviij. uerfi. quæro an absolutoria, allegat Salice. in. l. Ea quidem uerfi. decimoquinto quæro. de accusatio. An autem iudex ecclesiasticus debeat statuere terminum accusare uolentibus, Abb. in cap. inter. de purga. cano. col. ij. distinguit, uidelicet quod si episcopus uel superior habet probationes promptas contra infamatum, tunc non est necesse, neque utile statuere terminum accusare uolentibus, quia posset supponi amicus, & fieri colludium, et alia ratione de qua per eum. Si tamen non habet illas præptas potest, si uult, sed non est necesse, sufficit enim quod accusator se non offerat. Ego semper tamen intellexi dictam conclusionem Abba. in delictis, in quibus non constat quod aliqua persona sit offensa ex eis. Aliter enim bene crederem iudicem ecclesiasticum debere illam requirere, an uelit accusare antequam ex officio, uel ad petitionem fiscalis procedat. Nam si inquisitionem ex officio formauerit, uel ad fiscalis petitionem processerit, non requisita parte offensa, & po

Rea

lea superueniat accusator, tunc seruanda esset distinctio salic. in. l. Ea quidem. uerfi. Quia propter. C. de accusatio. quam refert, & sequitur Angel. in tracta. maleficiorum. in parte, hæc est quedam inquisitio. fo. xvi. in parua impressione. Cuius etiam opinionem dicit communiter teneri Feli. in cap. Qualiter & quando. el. ij. in. §. licet, in fi. de accu. quam distinctione hic transcribere nolo. Vnum tamē non obmittam in proposito, quod si offensus dixit se nolle accusare, & ideo iudex formauit inquisitionem, uel fiscalem audiuit, & postea offensus producat accusationem, tunc accusatio illa non debet audiri nec recipi, quia iudex præuenit eam antequam reuocaret uoluntatem suam, ut notat Baldus in. l. accusationem. C. qui accusa. non poss. quem refert Augu. in addi. ad Angel. in. d. fo. xvi. Et quia posset aliquis dubitare, utrum promotor aut fiscalis de quo in huius nostri operis denunciatione meminimus possit clericum accusare de quocumque crimine, nulla facta distinctione priuati sit an publicum, uidetur in hoc dicendum quod sic: quia de iure canonico omne crimē est publicum, ut not. gloss. in cap. infames. vi. quest. i. & sequitur Bald. in rub. C. qui accusa. non possunt. in penul. col. & Roma. in singulari Delxxxi. Tu audiuiisti, & talis est publici criminis natura, quod cuius ex populo competat ius accusandi, ut probatur in principio insti. de publicis iudicijs, quanto magis competere deberet officiali publico ad accusandum, uel denunciandum crimina deputato?

b

Quod

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

Quod Coluberius & serpelio.

CAPVT VII.

CVM in hac ficta denunciatione tot scelera ali-
quibus imponenda essent, qui ex illis inculpantur,
placuit etiam hæc nomina fingere, quæ à co-
lubro & serpente deriuarentur. Qui enim tantis cri-
minibus irretiti essent, non hominum quidem, nec quo-
rumvis etiam animalium, sed deteriorum nomen pro-
mereri par est, illorum præcipue cuius effigiem demō
assumens (qui author est malorum omnium) paren-
tes primos decepisse, ac uicisse cōperimus: libuit hoc
etiam & ea ratione, quia & nostri iuris interpreti-
bus placet, effectus aliquos tradere, ex eo quod quis
malum nomen habeat, ut per Fran. Bru. in tract. de iu-
di. & tor. xij. car. in. iij. col. & per Hippoly. in. l. i. in
prin. col. xvi. ff. de quæst. quāuis ego semper credi-
di doctores prædictos intelligendos esse de malo na-
mine malis moribus adquisito, nō uerò de eo quod li-
cet sit malum, qui habet illud nō elegit, sed suscepit tē-
pore quo non fuit in eius arbitrio uel potestate repe-
lere. Duo præterea clerici & non unus in hac denun-
ciatione positi sunt, ut per hoc compertum habeat iu-
dex ecclesiasticus plures eodem libello accusari posse
de eisdem criminibus, ut in. l. i. & ibi Bal. C. si reus uel
accusat. mor. sue. & in. l. vim passam. §. incesti. ff. de
adulte. Et notat specul. in titu. de accusatore. in prin.
in uers. item quod non potest.

Huius

PRACT. CRIMIN. CANON. 10

Huius diocesis originarij.

CAPVT VIII.

ORIGINIS proprie ratione sortitur quis fo-
rum, ut probatur in. l. i. C. de muni. & origi. iun-
cta glo. fi. & in. l. origine. iuncta etiam glo. ibi
eo. ti. & in. l. i. in prin. & notatur in. l. assumptio. ff.
ad muni. specul. in ti. de cōpe. iudi. adi. in uers. xliij. et
ibi Bar. in. d. l. Assumptio. §. filius, quasi ad si. ubi post
Iaco. de Aret. quem refert, concludit quod potest quis
conueniri in loco originis propriæ uel paternæ, per. l.
incol. ff. eo. si ibi inueniatur. & ita tenet Bal. in rub.
C. si non à cōpe. iud. in si. loquēdo simpliciter de loco
originis, & quod ratione originis sue fortitur quis
forum, not. Bal. in. l. si. in col. i. C. si nō à cōpe. iud. Al-
legat tex. in cap. ex parte. de fo. compe. & talis dici-
tur subditus secundum eum ratione personæ tantum.
& uide Alexand. in dicta. l. Assumptio. in addi. ad Bar-
tho. qui dicit hanc esse communē sententiam, uidelicet
quod si ibi nō inueniatur, nō potest conueniri, nisi quod
ad finē distribuendi bona ibi sita. In criminalibus autē
causis Bal. in sua margarita, in uer. iudex. in. v. col.
dicit, quod iudex originis potest procedere contra suū
subditum de delicto alibi commissio, per. l. ij. ff. de inter-
dic. & allegat Bar. in. l. sepulchri. ff. de sepul. uiola-
dic. & gloss. singula. in. l. relocatorum. §. interdicere. ff.
de interdictis & relega. Idem uoluit Bar. in. l. si cui-
§. si. ff. de accusa. per. l. i. C. ubi de cri. agi. oportet. vide

b ij etiam

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

etiam Alciatum in cap. primo, de offi. ordina. super gloss. in uerbo iudicare. in princi. ubi dicit quod communis opinio est, quod si quis non puniatur in loco delicti, poterit puniri in loco originis secundum formam statutorum loci in quo deliquit, per. l. sacularij. §. sunt quidam. ff. de extraordina. crimi. Et per notata per Moder. in. l. cunctos populos. c. de summa trinita. Et si. catho. Ex quo uidetur inferri posse quod iudex ecclesiasticus originis propriæ uel paternæ potest procedere contra clericum originarium, si ibi repertus fuerit ratione delicti alibi commissi. Pro quo etiam facit tex. in cap. cum nullus, de tempo. ordi. libr. vi. ubi probatur quod episcopus loci originis dicitur proprius, ut quis possit ab illo ordines recipere. Quod procederet siue per uiam accusationis, siue inquisitionis agatur contra clericum, per ea quæ infra dicuntur in sequen. §.

In ea domicilium habentes.

CAPVT IX.

DOMICILII forus generalior est omnibus alijs. unde Cardi. Anto. Et Abb. in cap. Cùm contingat. de fo. compe. concludunt, quod iudex domicilij potest cognoscere de delictis suorum clericorum etiam alibi commissis. Et idem tenet Ioan. Calde. in repe. c. de illis. de rapt. in col. vi. in quæst. vi. qui respondet ad fundamenta quæ in contrarium uidebantur

PRACT. CRIMIN. CANON. 11

tur urgere. Et uide Bart. in. l. Relegatorum. §. interdicere. ff. de inter. Et relega. qui notat ex tex. quod iudex loci unde quis est incola potest quæ punire de delicto alibi commissi, quod dicit esse notandum. Et uide de Abb. in cap. licet. de for. cõpe. in col. xij. uersi. sed circa primam, ubi concludit, quod iudex domicilij potest exercere omnimodam iurisdictionem in sibi subditum ratione domicilij, si ibi reperitur, etiam in criminibus alibi commissis. Et uide Ioan. And. in cap. Ut animarum. de constitu. in vi. qui dicit quod siue subditus delinquat extra diocesim siue in loco excepto diocesis, potest ratione fori conueniri coram iudice suo. Et idem tenet Ioan. de Ligna. in ele. pastoralis de re iudi. quod refert And. Siculus in. d. c. Cùm contingat. in col. v. ubi respondet ad. d. c. ut animarum. qui huic sententiæ uidetur aliquantulum aduersari. Et tandem refert Ioan. And. post Odofr. in addi. ad specul. tenentem quod hæc sententia procedat, quando proceditur per uiam accusationis, secus si per uiam inquisitionis: quia tunc iudex agit ad uindictam, Et sua non interest, ex quo non deliquit in suo territorio, Et hoc attento iure ciuili. Secundum uero iura canonica utraq; uia iudex procedere poterit, Et postea refert Anto. Cinnam, Et Bar. uolentes quod etiam de iure ciuili hoc procederet, Et Abb. in consilio. xxv. qui in contingentia facti ita consuluit fieri posse, Et uide Abb. in col. ij. in. d. c. Cùm contingat, qui tenet opinionem Anto. Et Bar. Et tandem Barba. ibi, in col. vij. Et viij. sustinet opinionem

nionem Io. And. & Odoſie. contra cinon & Bart. & reſidet in eorum opinione, & credit quod in practica ſua tenetur opinio, quia equior, & ſortioribus immitur rationibus. Et uide Gaudi. in tract. maleſi. in ſi. ubi hanc queſtionem diſputat, & tandē concludit quod iudex domicilij nō poſteſt procedere per inqueſitionē contra delinquentē propter delictū alibi cōmiſſum, & in ſi. col. dicit quod licet aliud obtineat de iure canonico tamē hoc procedit de iure ciuili, & ſic uidetur tenere opinionem Io. And. de qua ſuprà, in addi. ad ſpecul. licet eum nō referat. Et uide rippo. in ſua pract. crimin. in §. Conſtante. in col. xiiij. ubi mouet hanc queſtionem, & dicit quod doctores in ea ſunt uarij, & pro utraq; parte remiſſiue refert plures doctores, & tandē dicit quod magis cōmunis opi. eſt, quod iudex originis non poſſit inquirere, & ſic opi. Io. And. de qua ſuprà quē ipſe allegat in primo loco pro iſta ſentētia. Et aduerte quod quādo fit mētio de domicilio in dubio, intelligitur de domicilio habitationis, per gloſ. notab. in. c. Statuū. §. cū uerō, in uerbo, imān dietam. de reſcript. lib. vi. Notāt doctores in. c. ſi. de ſo. cōpe. Bal. in. l. ſi. col. xi. c. de edict. diui Adria. i. ſi. in. l. cunctos populos. c. de ſum. tri. & fide caſu. in col. vi. Si tamē clericus eſt uagabundus, tunc uidetur quod ubicunq; fuerit repertus poterit puniri, iuxta gloſſ. in. l. i. c. ubi de crimi. agi. opor. quam allegat Gaudi. in tracta. maleſiorum, in rub. ubi puniatur delinquens circa principium.

Et beneficia

Et beneficia.

CAPVT X.

AN CLERICVS ratione beneficij quod habet dicatur habere domicilium in loco illius? Suſſiciat referre breuiter quę tradit latē. Feli. in. c. dilectus. el. ij. de reſcrip. in. i. col. ubi materiam iſtam more ſuo per conſuſiones reſoluit, uidelicet quod ſi clericus habet beneficium, non requirens reſidentiam, non cenſentur illic habere domicilium ſecundum immoen. Anto. & Abb. in cap. Ex ore. de priuilegijs. Si uerō requirit reſidentiam, ſortitur ibi domicilium ſecundum omnes doctores ibi, & in. d. cap. Ex ore, & alios quas ibi refert, quod procedit, licet ibi non reſideat, ſi ſecum non eſt diſpenſatum ſuper reſidentia, ut per eundem Feli. ibi in. ij. col. in. iij. conſuſione, qui poſt multa concludit quod talis de facto non reſidens, ſingitur ibi habere domicilium in loco beneficij in oneroſis: unde habens plura beneficia requirentia reſidentiam, dicitur habere plura domicilia ſecundum eum ibi, in tertia conſuſione, allegando gloſ. in cap. Primatus. lxxi. diſtinctio. & in cap. Quoniam. xxi. queſt. ij. Et in cap. Quia in tantum. de præben. quod intelligit quando quaſi æqualiter in utroq; reſidet, ſecus tamen ſi in altero ſeruit nēcarius eius, quia tunc habet domiciliū tantum ubi reſidet. & hoc etiā tenet Abb. in. c. poſtulaſti. de ſo. cōp. col. i. immo plus dicit idem Feli. ubi ſuprà in. iij. col. in. vi. conſuſione

b iij ſione

stone, quod licet clericus possit habere domicilium alibi, tamen principale dicitur esse in loco beneficii, pro quo refert Imo. in. d. c. Ex ore, & alios, & idem no. ipse in. d. c. Postulasti. in prin. Ex quibus omnibus sic breuiter collectis, & si diffusius illa predictus doctor scripserit, uidetur quod possit inferri ad nostrum propositum, quod praelatus diocesis (in qua quis habet beneficium, in quo tenetur residere, licet non resideat) potest punire talem clericum inuentum in sua diocesi, de delicto alibi commissio, tanquam sibi subditum ratione domicilij, quamuis nullum aliud domicilium in sua diocesi, habeat.

Gravia & plura perpetrarunt facinora.

CAPVT XI.

QVIA ex qualitate delictorum in dispositione factorum canonum poene minuuntur, uel augentur, & in his quae ad iudicis arbitrium relinquuntur, pari modo aggravari uel moderari debent: ideo de clericorum delictis tractaturi opportunum est, ut aperiamus quae leuia, graua, grauiora, seu grauisima iudicentur. Et in hoc Panormita. in ca. Tuae. de poenis, scripsit, quod leuia dicuntur, ubi dolus non requiritur, ut quando aliquid contingit per imperitiam, uel culpa sine dolo, uel quando dolus interuenit circa rem modicam. Cui adde Angel. in. l. Non solum. §. si mandato. ff. de iniur. & in. l. leuia. ff. de accu.

de accu. ad hoc uidelicet quae dicantur crimina leuia, uel no. Et uide Augu. in addi. ad Ang. de Arcei. in uerbo, haec est quaedam inquisi. in addi. v. in fi. quae per glof. in cap. Cum illorum. de senten. exco. m. u. dicit quod hoc relinquitur arbitrio iudicis: & quod secundum uulgi opinionem ista ueniunt in consideratione. Item quod graua sunt in quibus exigitur dolus, & tendunt in graue praedudicium alterius seu reipublicae, & magna poena imponitur, ut in furto, periurio, & similibus. Grauiora sunt publica, & quando non imponitur poena mortis. Grauisima ubi imponitur poena mortis. Pro leuibus secundum eundem Panorm. non debet deponi clericus, nec priuari beneficio, sed poterit ad tempus suspendi, uel aliter corripri ad arbitrium superioris. Pro grauibz potest deponi. & adde Feli. in cap. At si clerici. de iudi. in princ. in col. penultima. qui dicit quod quae dicantur crimina graua statuer arbitrio iudicis, & refert ad hoc Abb. ubi supra. Pro grauioribus quanquam non sint publica, poterit ultra depositionem detrudi in monasterium. Pro grauisimis ubi de iure ciuili puniretur poena mortis, potest deponi, & damnari ad perpetuum carcerem. Et quia qualitas cuiusque criminis latius in quolibet eorum infra declarabitur, ista sufficiat pro commento huius particulae.

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

Cum laici essent, sine ordinibus ministrare ac celebrare sunt ausi.

CAPVT. XII.

QUAE poena sit imponenda laicis missam uel aliud sacrum ministerium celebrantibus hucusque Canonica iura non statuerunt: forsitan enim antiqui illi patres non crediderunt tantam futuram esse aliquorum hominum temeritatem, ut tantum nephas (quale est sine ordinibus missam celebrare) committerent, & si iam hodie dignum esset hoc speciali sanctione punire, cum temporibus istis hoc aliquando accidisse comperimus. Cum ergo casus acciderit, hoc arbitrio iudicis puniendum uidetur, in quo oportebit considerare ea quae in arbitris inferius suo loco considerata describimus. Bal. tamen in. l. Qui sub pr. etextu. C. de sacrosanc. eccle. notat, quod dicens se clericum, & ingerens se actibus clericorum, cum non sit, est falsarius, quem refert Feli. in c. tertio loco. de proba. in prin. Et uide prapo. in. c. Quod interrogasti. xxvij. distin. Clericus aut ministrans in ordine quem non habet, deponendus est, & amplius non ordinandus. tex. in. c. i. de cle. non ordin. minist. qui sic summatur. Diaconus missam celebrans ad sacerdotium non potest promoueri, a diaconatu suspenditur biennio uel triennio, ut in. c. ij. eo. ti. Clericus praeterea qui cum non esset ordinatus ministravit in aliquo ordine in apparatu, incurrit irregularitatem,

PRACT. CRIMIN. CANON. 14

tatem, cum quo solus papa dispensat, tenet Lapis in allegatione. xxix. incip. An dispenset, referendo calderi. in. c. Si celebrat. de cle. excom. Idem tenent Hosti. & Gofre. ut ad maiores ordines ascendat, sed in susceptis dispensat episcopus, ut notant Angel. in summa, in. §. xxxvij. incip. Duodecimo incurritur, in uerbo, irregularitas. & Siluester in eo. uerbo, in. §. Duo decimo queritur.

Excommunicati.

CAPVT. XIII.

POE NA clerici secularis recipientis ordinem dum existit in excommunicatione est, quod deponatur ab illo ordine. Notat Abb. ex tex. ibi in. c. Cum illo rum. in. ij. nota. de senten. excom. cum quo solus papa dispensat, ut ibi. Quod procedit, etiam si ab excommunicatione qua erat ligatus poterat ab aliquo inferiori citra papam absolui, ut concludit Abb. post Ioan. Andr. ubi supra, ex ratione quia fuit effectus irregularis & cum irregularibus solus papa dispensat. Et idem uoluit Angel. licet Abb. non referat. in sua summa, in uerbo, irregularitas, in. §. xxij. incip. Secundo contrahitur. & siluest. in eodem uerbo: in uersi. Secundo queritur, Hosti. uero in sua summa. ti. de cle. excom. minist. dicit quod uidetur sibi quod quando excommunicatus ab ordinario incurrit irregularitatem, quia sententiam eius uiolauit, posset ordinarius secum dispensare, dicit tamen quod consuetudo refragatur.

Et aduer

IO. BERNAR. DIAZ HISP.

Et aduerte quod idem est in clerico qui suspensus uel interdictus ordines recipit, ut firmat Angel. & silanes. ubi supra, referendo Rai.

Illegitimi.

CAPVT. XIII.

VT ab illicita copula retraherentur, seq; iustis nuptijs alligarent homines, ex quibus prolem legitimam susciperent, merito etiam apud ethnicos sancitum ac obseruatum est, ut filij illegitime nati quantuncunque sine sua culpa labem ipsam contraxissent, honoribus & dignitatibus indigni iudicarentur. Quod nempe etsi consideratione predicta, ut sic fiat non reputetur iniquum, licet filiis ipsis quibus natus ra negauit ortum suum eligere posse) crudele quodam modo ac durum uideatur. Cum illis tamen illegitime natis uiris, qui propria uirtute ac bonis actibus paternam culpam in seipsis abstergant, pluresque legitime natos moribus ac meritis antecellunt, ac reipublice seipsos reddunt utiliores, talis uiris asperitas liberaliter & sine pecuniarum exactione temperanda esset, ut sicut parentes ab illicita copula retrahit (si forsitan retrahit) filiorum damnum futurum, sic iam natos contra leges filios, spes recuperandi honores, ad uirtutem sequendam impellat. Iustum est enim ut quos aliena culpa honore destituit, propria uirtus, & si pauperrima sit (ut sepe semper esse solet) ad honores restituat.

PRACT. CRIMIN. CANON. 15

restituatur. Quid enim crudelius, ac iniustius quam quod naturalis quidam parentum excessus, uirtute sola, quantumuis clara filiorum, in pauperibus reparari non ualeat, in dinitibus tamen qui patrum suorum reatui plura proprio addiderunt scelera, hoc facillime debeat sola preestatio pecunie? Predicta igitur consideratione, etiam sacri canones quibus maxima cura est sancto fauere instituto matrimonij, ac illicita punire connubia, illegitimos quosque a clericali tonsura, ceterisque ecclesiasticis ordinibus arceat prohibet, que, ut in. c. i. de fil. presby. Et in. c. i. & ij. lvi. dist. & hoc per se rationes, quas describit prapo. in. d. c. ij. licet Host. in summa. de fil. presby in. §. Que est causa. foliū tres scripserit. Si quis autem illegitime natus promotus fuerit, licet recipiat caracterem, non habet tamen executionem ordinis, probat tex. in cap. si. lvi. distin. ex quo notant ibi Domini. & prapo. quod licet illegitimitas non inficiat habitum ordinis, sed executionem, si talis ordinatus recipit caracterem.

Rebaptizati.

CAPVT. XV.

REBAPTIZATI tantum odio habentur ab ecclesia, quod qui non ignari rebaptizantur dicuntur quasi iterum crucifigere Christum. ut in. c. Qui bis de conse. dist. iij. & ideo non sunt ordinandi ad clericatum, ut in cap. Confirmandum. l. dist. quod adeo est uerum,

uerū quod dicit tex. in. d. c. Qui bis. quod etiā si igno-
rante rebaptizati fuerint, ordinari non possunt. ubi
gloss. hoc intelligit de ignorantia iuris, quæ non ex-
cusat, non autem de ignorantia facti: quia talis rebap-
tizatio non impediret promotionem. Qui autem ex
rebaptizatis ad sacerdotij gradum indignus aspirare
contenderit, cum ordinatoribus suis adepti honoris
periculo subiacebit. ita disponit cōsiliū Toletanū.
iij. de quo in. c. si. li. distin. quamvis ille tex. non intel-
ligatur de ordinatione ad sacerdotium, sed ad episco-
patum, secundum Archi. ibi, quem uide notātem quod
tales scienter rebaptizati censentur perpetuō irregu-
lares, qui respondet ad argumentum quod potest obij-
ci, qualiter actus qui non habet effectum, sicut rebap-
tizatio inducat irregularitatem, & uide gloss. in
dicto capitulo. Qui bis.

Bigami.

CAPVT. XVI.

PRAEMISSO prius quod bigamia pluribus
modis contrahitur, ut per Archi. Floren. in. iij.
parte. tit. xxvij. capitu. iij. ubi octo modos illius
scripsit, quos hic referre non curo: transcripsit enim
illos siluest. in sua summa, in uerbo bigamia, in prin-
cip. bigamos ordinari non posse ex pluribus capitu-
lis, in distinctione xxxiiij. a Gratiano collectis com-
probatur, præcipue in capit. Curandum, & in cap.
Præcipi

Præcipimus, & in cap. Si quis uiduam. el. i. cum duo
bus sequentibus. Si uero de facto fuerint aliqui ad sa-
eros ordines promoti, illis priuandi sunt, quia in biga-
mia contra Apostolum dispensare non licet, ut in
cap. Super eo. de bigamis. ex quo patet quod bigami
recipiunt characterem ordinis, quod etiam probat
tex. & ibi notat præpo. ex eo. in cap. Si quis uiduam
l. distinctio. Et inter alios casus bigamiæ aduerte ad
unum quod pluries contingit, quod si maritus adulte-
ræ post adulterium illam cognouit, non potest ordi-
nari. ita probat tex. & illum sic summat præpo. in. c.
Si cuius. xxxiiij. distin. cuius ibi bonam dictionem
uide, uidelicet quod cognoscens adulteram scienter,
siue ignoranter repellitur a suscipiendis ordinibus, ab
executione uero susceptorum non repellitur, si igno-
rante cognouerit, dum tamē possit uxore de adulterio
cōuincere et eam dimittere. Immo fortiolem affirmat
sententiam ibi præposit. post Bart. Brixi. 10an.
de san. & Hosti. quod licet maritus cognoscat adul-
teram ad mandatum iudicis, sibi præiudicat, licet
Innocen. in cap. Inquisitionis. de senten. excommuni-
ca. in hoc aliter distinguat.

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

Serui sine dominorum suorum licentia.

CAPVT. XVII.

QUOD nulli de serui conditione ad sacros ordines promoueantur, nisi prius à proprijs dominis libertatem consequantur, cautum est in consilijs Triburiensi & Toletano, de quibus in cap. Nulli. & in cap. De seruorum. liiij. distin. & in cap. i. & ij. de ser. nō ordi. Et nota quod in hac materia appellatiōe sacrorum ordinum comprehenduntur etiam minores, ut firmat Præpo. in. d. c. Nulli. Aduerte tamen quod seruitus non impedit ordinis susceptionem de facto: quia si seruus ordinetur, uerè ordinem suscipit. Istam conclusionem ponit Præpo. in summa. liiij. dist. post Card. ibi. Attamen si seruus aliquis fugiens dominum suum, qualibet calliditate, aut fraude ad gradus peruenerit ecclesiasticos, decretum est ut deponatur, & eius dominus eum recipiat, ut in cap. ij. de seruis non ordi. Vbi uide bonam distin. quam descripsit Abba. post glos. quam necin substantia referre libet, nec trāscribere decet, quia temporibus istis casus hic rarissimè contingit.

Illiterati.

PRACT. CRIMIN. CANON. 27

Illiterati.

CAPVT XVIII.

POSTEAQVAM almus ille paracletus Apostolos ac omnes alios, qui primum mundo orthodoxam fidem nostram annunciaturi erant doctrina sacra perdocuit, ac diuinis imbuit mysterijs, aliosq; ecclesie doctores illuminauit, qui doctrinam ab eo inspiratam futuris temporibus pro salute fidelium in scriptis redigerent, iam non sic in quacunque seculi etate, nouos edocet Apostolos aut doctores illuminat. vnde ecclesiam sanctam gubernaturis onus cernitur iniunctum, ut proprio discant labore, quæ populis ualeant prædicare, quodue ignorantes in fide instruant, ac omnes ad christianos mores obseruandos persuadeant. Pieq; constitutum est, ut qui addiscendi laborem non sunt perpepsi, gubernandi, ministrandi; in ecclesia Dei honore non fruantur, præmaximè quidem ad sui regimen uiris literatis ecclesia noscitur indigere, ut inquit tex. in. c. Cū ex eo. de elec. in. vi. Vnde merito Gregorius prohibuit ignorantem literas ordinari, ut in. c. Præcipimus. xxxiiij. dist. & idem censuit de illiteratis Gelasius, ut habetur in. c. Illiteratos. xxxvi. dist. Præterea Iustinianus imperator in auct. de sanctis. episcopis. §. clericos. col. ix. nisi literas scirent, non permisit clericos ordinari, & hodie etiam neque ad primam tonsuram illiterati uiri promoueri possunt, ut in. c. si. de tempo. ordi. in. vi. quod ibi intelligunt Do-

mi. &

mi. & Philip. in penitus illiterato. per tex. iunctis gl. in. d. c. Præcipimus, & in. d. c. Illiteratos, cum quo nō possunt dispensare episcopi ut fiat clericus, ut notat Innocentius in. cap. dilectus. de tempo. ordi. cui assentiuntur Domi. & Philip. ubi supra. & uide Card. de Turre cremata, in. c. Si in laicis. xlviij. distinctio. ubi facit firmam cōclusionem, quod super omnimoda ignorantia in sacerdote, nulla potest cadere dispensatio: quia de iure diuino est, quod sacerdos habeat scientiā ut habetur Osee. iij. cap. Si autem carens literis omnino non fuerit ordinatus, recipit characterem, ut firmat Innocentius. & Io. And. in. cap. Cum in cunctis. de electio. quod refert Turre cremata, in dicto cap. Illiteratos, et idem tenet Card. post Lauren. in cle. i. in si. uerbis. de eta. & qualita. qui asserit quod etiam puer unius diei baptizatus si ordinetur, recipit characterē. Poena autem illiterati qui ad sacros ordines fuerit promotus cum in iure nō sit statuta expresse, arbitrio iudicis relinquitur, quæ uidetur esse conueniens, ut ab ordinibus suspendatur, donec sufficientiam tali ordini requisitam habuerit. Si uero omnino illiterato ultra prædictos ordines beneficium fuerit collatum, eō dignè priuari potest: quia collatio beneficii facta tali non tenet: ut notat Philip. in dicto cap. si. de tempo. ordi. in. vi. referendo Innocentius & Ioan. And. in. cap. Cum nostris. de concess. præben. equiparat enim Innocentius. ibi illiteratum mulieri ac infanti.

Post

Post peractam poenitentiam solemnem.

CAPVT XIX.

SOLENNIS poenitentia ab antiquis patribus inducta est, ut grauia & scandalosa in populo crimina euidentur, quæ quidem etate nostra in usu non est, non peccatorum defectu, sed prælatorum incuria. Quia tamen futuris seculis ecclesia ad pristinum decorem restituta, & ipsa poenitentia solemnis restituta erit, placuit effectum, quem operatur in nostra materia, in præsentem describere, qui talis est. Ut qui sic solemnem poenitentiam egerunt, non admittantur ad clerum, ut disponit Siricius papa in cap. Illud. l. distinctio. & statutum fuit in concilio Toletano, de quo in cap. Placuit. ea. distinctio. Si tamen necessitas aut utilitas ecclesie exegerit, tunc deputari possunt inter ostiarios uel lectores, ita quod epistolam uel euangelium non legant, ut in dicto cap. Placuit. Quod ideo sancitum est propter quatuor rationes. Primò propter dignitatem sacrorum ordinum. Secundò, propter timorem recidui. Tertiò ob scandalum uitandum, quod posset oriri ex memoria præcedentium peccatorum. Quartò, quia ille qui sic solemnem poenitentiam egit, non haberet frontem alios corrigendi, cum peccatum eius fuerit publicum, quas scripsit Archi. in dicto capitulo. Placuit. Si quis autem ordinatus fuerit episcopo ignorante, à clero deponendus est, quia ordinationis tempore non prodidit se fuisse poenitentem, ut in Concilio

c ij Cartha=

Carthaginien. liij. de quo in cap. Ex poenitentibus. eadem distinct. Episcopus autem qui sciens ordinaverit, non manebit impunitus, quia etiam ipse ab episcopatu suo ordinandi duntaxat potestate priuatur, ut ibi. quod intellige, quando ordinauit scienter absque dispensatione, uel cum indiscretè dispensauit, secundum Archi. in dicto ca. Placuit. Poterit tamen episcopus dispensare cum prædictis ad minores, non autem ad sacros: ut notat siluest. in summa in uerbo poenitentia, uers. Ter. tiò queritur, per tex. in. d. ca. Placuit. qui tex. de episcopo nihil dicit, uidetur tamē probare opinionem siluest. dum dicit, quod propter necessitatem uel utilitatem possunt inter lectores uel ostiarios deputari. Ex quibus uerbis posset etiam dici, quod episcopus prohibito uoluntatis sue non poterit dispensare extra dictos duos casus. Et quod in tali casu posset dispensare, notat Arch. in. d. c. Placuit, referendo Lauren. & Rai. licet ipse hoc simpliciter dicat, non distinguendo inter maiores uel minores ordines.

Per saltum.

CAPVT XX.

CLERICIS prohibitum est per saltum ordines recipere, ut in cap. Sollicitudo. liij. distinct. & in ca. Vno. de cle. per sal. promo. tenet tamen collatio ordinum præposterè facta, licet fieri non debeat, ut not. Abb. in. d. c. Vno, ex tex. ibi, in. i. notabi. et uide de Hostien.

de Hostien. in summa eiusdem tit. in. §. i. asserentē quod qualiscunque ordo conferatur siue gradatim, siue per saltum, character conferitur, non tamen executio. Quod tamen omissum fuit, est cautè supplendum, ut probatur in dictis iuribus. Poena autem quam patitur recipiens ordines per saltum est, quod interdictum sibi executio ordinis quem suscepit, donec omissum suppleatur, probat tex. in. d. c. Sollicitudo, & ibi notant Domi. & Præpo. in. i. nota. Immo plus dicit Domi. ibi in ultimo nota. quod est ibi argu. quod recipiens ordinem per saltum uidetur esse inhabilis, ut non possit ad maiores ordines promoueri, etiā post supplementationem ordinis omisi, nisi secum dispenseretur, etiam ut maiores possit suscipere. Et uide postea eundem Domi. ibi in. i. q. ubi concludit post Archi. quod talis nō est ipso iure suspensus ab ordine sic recepto, sed per sententiam suspendendus, quod ibi etiā sequitur Præp. Vide tamen eosdem Domi. & Præp. ibi, qui post Hugo. & Archi. tenent quod si quis se faceret ordinare scienter per saltum, uel ambitionē, uel superbiam, debet omnino deponi, nec secum dispenseretur, uel saltem non de facili. Nec potest insuper per saltum promotus in ordine sic suscepto ministrare sine dispensatione, ut probat text. in. d. c. Vno. & ibi notat Abb. in ultimo not. Quæ dispensatio potest fieri per episcopum quando scienter fuit promotus per saltum, & non ministravit, iniuncta sibi poenitentia, & facta cautā supplementatione eius quod omissum est: ut notat Hosti. ubi supra, in. §. fi. & sequitur

Domi. ubi supra post Archi. Domi. tamē refert ibi eundem Hostien. in. d. cap. Vno, tenentem in hoc contrarium, immo quod scienter recipiens ordinem per saltum, quia dolose offendit mentem tituli, de ele. non ordi. minif. & de eo qui sur. ordi. rece. dato quod in illo non administret, cum tali solus papa dispensat. Et uide Pr. epo. ibi, qui eadem uerba Hostien. refert, & addit quod non potest administrare in ordine sic suscepto, et est deponendus. Sed si ministraverit, credens se promotum fore gradatim, licet uicini contrarium asserat, cum talis fuerit promotus in minori etate dispensat episcopus secundum Hostien. in dicta summa. Si tamen scienter promotus per saltum ministraverit in ordine non gradatim recepto, non potest cum eo nisi per sedē Apostolicam dispensari, ut per eundem Hosti. ibi quia incidit in poenon tituli de ele. non ordi. minif. quod sequitur Domi. ubi supra. Et uide siluest. in summa, in uerbo irregularitas. in. §. Undecimō queritur. ubi facit bonam distinctionem sequendo Hosti. Bonauen. Rainun. & Supplemen. & tenet contra summas Angelicam & Rosellam.

Furtiue.

CAPVT XXI.

FURTIVE dicitur quis ordinem recipere, quando sine ordinatione & sententia superioris, & sine examinatione quis ingerit se cum multitudine ordinando=

ordinandorum, ignorante ordinatore, & sic ordines recipit, ut per glo. in. c. i. in uerbo furtiue eiusdem tit. & per Hostien. in summa. §. i. & latius per Abb. in rubri. eiusdem tit. Qui autem tali modo receperit, si erit lata excommunicatio contra illud facientes, non potest in ordine sic suscepto ministrare, uel ad superiore ascendere sine dispensatione papae. Si tamen excommunicatio lata non erat, Episcopus & Abbas poterunt dispensare: ut patet in cap. i. cum duobus sequentibus eiusdem titu. de quo per Ange. in summa, in uerbo irregularitas. in. §. xxij. & per siluest. in summa, in eodem uerbo, in. §. Tertio queritur. Item nota quod dicitur quis furtiue ordinem recipere, quando recipit quatuor minores ordines & subdiaconatum in una eadem die, uel quando recipit duos ordines sacros simul, ut probatur in cap. ij. & si de eo qui ordi. furti. suscipit, & notat Hostien. in dicto. §. primo.

Extra tempora & ante etatem legitimam, & ab alieno episcopo.

CAPVT XXII.

ORDNATVS extra tēpora suspenditur, donec cum eo dispenseretur, ut in ca. cum quidam. de tempo. ordi. Item ordinatus ante legitimam etatem suspenditur usque ad eius aduentum, ut in capitu. Vel non est compos eodem titu. Non tamen est ipso iure suspensus, ut notant Bernard. Rai. Guilielm.

c. iij Archi.

Archi. Anto. Paul de eleazar. & Zabel. in uarijs locis relatis per Archiepiscopum Florenti. in. iij. parte. titu. xxviij. cap. i. in fi. Ordinato insuper sine licentia sui prefatus ab alieno Episcopo, interdicatur ordinis executio, ut in cap. Quod translationem, eodem titu. Hodie uero ordinatus aliquo de predictis tribus modis est suspensus ipso iure, & celebrans efficitur irregularis, a solo papa absoluendus, & beneficijs potest ipso iure priuari: ut habetur in extrauag. Pij. ij. quæ incip. Cum ad sacrorum ordinum. de qua ad istud propositum meminit celebris memorie doctor Hispanus Didacus de villadiego in tracta. de irregularitate, in cap. de suspensione. in. ij. col. & refert etiam eam ad hoc siluef. in sua summa, in uerbo irregularitas, in. §. Decimo queritur, qui allegat regulas Innocen. viij. et Alex. and. vi. Roma. Pontificum, quam etiam extrauagantem seruari precepit Leo. x. in suis regulis cancellarie, in regula. xxij. incip. Item de clericis extra tempora. Et Paulus papa. iij. in suis regulis, in regula quæ etiam incipit, Item de clericis, quæ est. xxiiij. in ordine. An autem promotus ad sacros ordines ante. xliij. annum cogatur continere, si postquam peruenerit ad ætatem legitimam uult contrahere matrimonium, uide Hostien. in summa. de cle. per sal. promo. in. §. i. in fi. qui mouet questionem, refert opiniones contrarias, & in ea quoniam ultimo loco scripsit, uidetur tenere quod talis non cogitur continere. Contrarium tamen uidetur tenere glo. in ca. Vno. de cle. per sal. promo. in uerbo

in uerbo discretionis, quæ mouet istam questionem, ubi tamen Abb. refert Archi. post Hugo. in cap. Puer. i. quæst. i. tenentem quod si ordinatus ante pubertatem illa adueniente uult tenere clericatum, & gaudere priuilegio clericali, tunc tenetur continere alias secus, quæ opinionem approbat, & dicit hoc fuisse de mente Innocen. & Hostien. & uide Præpo. in cap. Subdiaconus. lxxvij. distinct. tenentem quod Docto. communiter in dicto cap. i. notant quod si factus maior contradicit non acceptans ordinem, non tenetur continere, ex quo dicit ipse quod resultat monstrum, uidelicet quod minor recipit characterem ordinis sacri, & tamen si contradicat maior factus, non tenetur continere, licet Cardi. in cle. fin. de æta. & qualita. in. i. quæstio. teneat quod si talis erat doli capax, tenetur continere, per glo. in dicto cap. Pueri. i. quæst. i. Et idem dicit, si quamprimum peruenit ad doli capacitatem non reclamauit, quia tunc incipit obligari. Et uide in hoc proposito quod notat Nicolaus de Millis in suo reperiatorio, in uerbo, clericus promotus, ubi referendo Hosti. & Innocen. in. c. Pueri. de tempo. ordi. Et Composella. & Ioan. And. in. c. Vnico. de cle. per sal. promo. ut in. d. cap. Pueri. & Archi. in. c. Pueri. i. quæst. i. dicit quod promotus infra pubertatem inuitus & coactus potest contrahere matrimonium, per glo. in. d. c. Vnico. & quod idem est, si non fuerit coactus dum tamen infra pubertatem contradicat, et perseuerat in contradictione usque ad pubertatem, uel si infra pubertatem non con-

non contradicit, & statim dum coeperit peruenire ad
pubertatem contradicat: & quod illud statim intelligi
tur intra triduum. & quod alias non auditur, licet gl.
in dicto capitulo. Vnico. & in dicto capi. Pueri ali-
ter teneat secundum eundem.

Ac simoniaco.

CAPVT XXIII.

Recipiens ordines ab eo quem scit simoniacum,
non recipit executionem, cum ordinator non ha-
beat, nec etiam si ignorāter, nisi dispensetur cum
eo. ita dicit glo. in c. Per tuas. de simo. in glo. si. in si.
Et notat Hosti. in summa, de tempo. ordi. §. A quo, uer-
sicu. Quid si episcopum. & tenent etiam Angelus &
silues. in suis summis, in uerbo irregularitas, in uers.
Septimo queritur. Tu uero uide notabilem distinctio-
nem, quam facit Præpo. in capitul. Statuimus. in fin.
prima questione prima, ubi secundum eum multum re-
fert, an quis ordinetur a simoniaco tolerato, quia
tunc non est quod imputetur illi, quia licet sciat eum
simoniacum, debet sacramenta ab eo recipere, nisi es-
set notorium, uel testibus hoc posset probari. An a
simoniaco præciso, quia si ignoranter, ex pietate
ecclesie habetur rata. Si scienter & sponte, ir-
rita est eius ordinatio. Si coacte, reus erit usurpa-
tio dignitatis, si intra mensem eum poterit, ad ec-
clesiam non redierit. Et uide Hostien. in dicto. §.

A quo

A quo. tenentem, quod si credo uel scio Episcopum
simoniacum, non in suo ordine, sed in collatione or-
dinis, seu beneficiorum, si possum obtinere quod ab
alio ordiner, hoc debeo facere, alioquin quandiu
toleratur ab ecclesia, & est occultus, securè re-
cipio si compellat me non obstante, conscientia re-
pugnante.

Excommunicato.

CAPVT XXIII.

EXCOMMUNICATI uera conferunt sacra-
menta, dummodo in forma ecclesie gerant quod
agunt notat Hosti. in summa, de tempo. ordi. §. A
quo, versiculo. Hæc igitur. & ordinationes factæ
ab eis, si in forma ecclesie fiant, ratæ sunt, quod ad cha-
racterem, irritæ uero quod ad executionem secundum
eum. Et uide eundem in summa de ordina. ab episco-
po qui renuncia. §. fin. ubi notat, quod si scienter quis
recipit ordines ab episcopo excommunicato, indignus
est dispensatione. Si ignoranter, potest cum eo per pro-
prium episcopum dispensari quod ad executionem quam
in eum non translulit episcopus excommunicatus. Et
uide Angel. in sua summa, in uerbo irregularitas.
uer. xxx. incip. Septimo queritur. & silues. in sua
summa, in eodem uerbo, in. §. Septimo queritur, ubi
tenent quod ordinatus ab excommunicato incurrit
irregularitatem, & quod si fuerit ordinatus ignoran-

ter

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

ter, dispensat Episcopus tam in susceptis, quam in suscipiendis. Si uero scienter, solus papa, & idem dicunt de ordinatis à schismaticis. Aduerte tamen, quod si proprius episcopus fuit ordinator, tunc uidetur quod etiam cum ignorante non posset ipse dispensare, quia dispensaret super defectu proprio, & ideo etiam tunc uidetur esse recurrendum ad Papam, uel ad Metropolitanum.

Hæretico.

CAPVT XXV.

OR DINATVS ab episcopo hæretico, forma ecclesie seruata, licet recipiat ordinis characterem, non tamen executionem, neque sacramenti gratiam recipit, unde tales non sunt ordinandi de nouo, sed habita dispensatione possunt in ordinibus ministrare, nisi quis ignoranter ordinetur. Si uero forma ecclesie non seruatur neque ipsum characterem, recipit. Probatum ista ex tex. & glo. que ibi notat Præpo. in capitul. Qui perfectionem. i. questio. i. Et uide Hostien. in. §. A quo supra allegato in capitul. prox. ex quo etiam idem poteris colligere.

Et d

PRACT. CRIMIN. CANON. 23

Et à collatione ordinum suspensio.

CAPVT XXVI.

OR DINATVS à suspensio non recipit executionem ordinis, licet uere ille det ordines, si seruat formam ecclesie. ita uoluit Hostien. in summa, de tempo. ordi. in. d. §. A quo. in. d. uerfi. Hæc igitur, & Angel. in sua summa, in uerbo irregularitas, in. §. xxx. incip. Septimo queritur, quod transcripsit silues. in sua summa, in eodem uerbo, in. §. Septimo queritur.

Et qui episcopatu renunciauerat.

CAPVT XXVII.

SUSCIPIENTS scienter sacros ordines ab eo qui loco simul & dignitati episcopali renunciauit, executionem officij non habet, ut in ca. i. de ordi. ab eo qui renuncia. epis. Quando uero non scienter id fecerit, discretus potest potest dispensare, nisi crassa & supina fuerit ignorantia, ut ibi: quia tunc si talis ignorantia præcesserit, uel scientia, solus papa dispensat, secundum Abb. ibi. Si uero ignorantia est probabilis, inferior potest dispensare, secundum eum. Est autem probabilis ignorantia in ordinato, quando episcopus renunciauit in curia, & ueniens dixit, quod non renunciauit dignitati, uel omnino tacuit renunciationem, ut notat Hosti. in summa, de ord. ab Episcopis qui renuncia.

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

nuncia. in. §. i. uersicu. Quid si à tali. per quem etiam uide quid iudicabitur in dubio, quando simpliciter renunciauit. de quo etiam per Abb. in. d. c. i. prope si. qui referendo Philip. & Hosti. concludit quòd tunc in dubio præsumitur renunciaſſe loco tantum, & non digni tati. Et uide Ange. & silueſt. in ſuis ſummis, in uerbo irregularitas, in uerſi. Octauo queritur.

Suſpenſionis, excommunicationis, ac interdicti cenſura nodati.

CAPVT XXVIII.

EXCOMMUNICATVS maiori excommunicatione, uel interdictus, aut ſuſpenſus ab homine diuina officia celebrans in ordine ſuo degradandus eſt. Hanc concluſionem ponit Hoſti. in ſumma, in tit. de cle. excom. miniſt. in col. i. allegando tex. in. c. Latores, eo. ti. ex quo text. ibi Abb. in. ij. nota. colligit argumentum, quòd omne crimen inducens irregularitatem eſt de poſitione dignum, de quo ſe remittit ad nota in. c. Cum non ab homine, & in. c. At ſi clerici. de iudi. Suſpenſi uerò à canone, puta minori excommunicatione nodati, uel ſuſpenſi à beneficijs, & nò ab officijs celebrantes non incurrunt irregularitatē, etſi gra uiter delinquant. Idem Hoſti. ubi ſuprà, col. ij. Et quia ſuſpenſio ſe habet multipliciter, uide bonam diſtinctionē Abb. in. c. ſi. de cle. excom. depo. miniſt. Ex qua colliges quādo ſuſpenſus celebrans ſit irregularis, uel nò.

Et uide

PRACT. CRIMIN. CANON. 24

Et uide etiam Archi. Floren. in. iij. parte, titu. xxviii. ca. i. in. §. i. ubi hoc bene examinat. Et nota quòd licet irregularitas cōtrahitur in caſibus ipſo iure, tamen poena de poſitionis qua punitur irregularis infligitur per ſententiam, ut notat Io. an. Andr. in cap. iij. de cle. excommuni. miniſt. quem ſequitur Turrecrēma. in ca. Si quis epiſcopus. xi. queſtione tertia.

Non ieiuni.

CAPVT XXIX.

SACRAMENTA altaris non niſi à ieiunis hominibus celebrari à Carthaginienſi concilio prohibitum eſt, quod fuit tranſcriptum à Gratiano in. c. Sacramenta de conſe. diſtinc. i. Contrafacienti autem nulla ibi poena ſtatuta fuit. Qui autem poſt cibum & potum etiam minimum diuina celebrauerit, excommunicationi ſubiacebit. vij. queſtio. i. capitu. Nihil, niſi præmiſſa dormitatione, alias priuandus eſt beneficio ſuo, ut in capitu. Si conſtiterit. de accu. ſecundum Hoſt. in ſumma, in titu. de conſe. eccle. uel alia. in. §. Et qualiter ieiuno. Vide tamen Cardi. in capitu. Ex parte de celebra. miſſa in. iij. queſtio. ubi dicit quòd celebrās poſt cibum uel potum poteſt deponi. allegat. d. ca. Si conſtiterit. & quia in illo tex. nulla fit mentio de de poſitione, intelligenda ſunt uerba Cardi. iuxta id quod notat Areti. in diſto capitu. Si conſtiterit. in. iij. not. dum dicit, Tertio tene menti hunc textum, quòd

quod si presbyter celebrat post cibum sumptum ante dormitionem, istud dicitur crimen graue, & dignum depositione à beneficio. Sed aduerte quod ego credo quod per illum textum non posset dari poena priuationis beneficii clerico non ieiunio celebranti, quia secum dicit Abb. ibi post Hostien. uera causa priuationis fuit, quia ebriosus celebrauit, quod presumitur, quia per totam noctem stetit in potatione, & mane incontinenti celebrauit. Iudex ergo attendit personam & excessus qualitate, ac facti publicitate, poena carceris aut suspensionis in delinquentem circa hoc poterit animaduertere. Vnum tamen nota in isto proposito, quod somnus non est de substantia digestionis, ut quis dicatur ieiunus, sed satis est quod sit perfecta digestio, notat Abb. in dicto capitulo, si constiterit. circa finem. Vide Card. in dicto capitulo, Ex parte, qui dicit sufficere digestionem secundum qualitatem cibi sumpti: & quod dicunt physici, quod digestio perficitur in septem horis. Credo tamen quod ista septem horae computandae sint ab hora duodecima mediae noctis, alijs autem qui coenasset hora prima uel secunda post duodecimam, non posset celebrare, etiam in undecima ante meridiem, quia licet cibus sit digestus, ille tamen non dicitur illo die ieiunus.

Ac in

Ac in die sepius.

CAPVT. XXX.

CLERICIS in die sepius celebrantibus nulla poena in sacris sanctionibus constituta est, quinimo nec illis hoc expresse inibetur. Iura namque canonica sufficere sacerdoti unam missam celebrare solum affirmant, ut in cap. Sufficit. de conse. dist. i. & in cap. Consulisti. & in cap. Te referente. de celebr. missa. non tamen plures dicentibus poenam aliam quam comminantur: licet text. in dicto capi. Sufficit. in fi. uer. dicat quod pro pecunijs, aut secularium adulationibus pluries celebrans una die non existimat eundem damnationem, quod magis eternam quam temporalem poenam uidetur respicere. Sed quia tale factum in conspectu populi graue solet iudicari, idque quando auaritia causa à pauperculis & parum doctis sacerdotibus perpetratur, non debent ecclesiastici indices illud leue reputare, sed attendit facti notorietate, populiq; scandalo: personaeq; perpetrantis moribus & qualitatibus consideratis sic in hoc errantes corrigere, ut ceteri poenae metu à similibus cohibeantur. Adeo enim amor uiuendi in ocio, clericorum bonam partem inuasit, ut hac tempestate ut laborem suscipere possint, sacri ordines suscipiantur: euenit in super ut iam pauperculi sacerdotes, eo solo tempore, quo sacrificio missae uacant, totius diei sumptus necessarios promereri, ac deberi sibi contendunt, atque ob id una sola

una sola celebratione, pluribus qui plures eleemosynas præstiterunt satisfacisse arbitrantur: quod mihi semper iniquum visum est. Nullo enim iure, nullaque ratione astrictus est qui sacerdotem occupat per spacium unius missæ ad eum in ocio alendum per totam illam diem, quin potius hoc aduersari uideatur anti- quis illis sanctorum patrum decretis, quibus statu- runt clericos quantumuis uerbo Dei eruditos artifi- cio sibi uictum & uestitum querere, artificioloque præter offensam suæ professionis debere sibi parare uestimentum. Vt notanter inuenies in concilio cartha- ginensi. liij. in capitulis. li. liij. liij. & in capi. Cleri- cus uictum. cum. c. sequenti. xci. distin.

Et sine aqua & igne, uel in pane fermentato, & calice ligneo.

CAPVT. XXXI.

POBNA sic celebrantis est, quod deponatur ab officio & beneficio, ut in. c. si. de celebra. missa. ubi Abb. dicit quod doctores non exprimunt, an debeant concurrere omnia supra dicta ad hoc ut præ- sbyter deponatur, & quod credit ipse procedendum secundum qualitatem loci, & contemptum præsym- ri considerandum an habuerit illud in consuetudine.

Et super

Et super altari non consecrato.

CAPVT XXXII.

PRÆ quidem ab ecclesia constitutum est, quod Eucha- ristie sacramentum non nisi super consecratum alta- re celebraretur, non autem contrasacramenti sacerdoti poena descripta reperitur, unde Card. in. d. c. si. de celebra. missa. merito questionem mouet. Si quis ce- lebrat super altari non consecrato, qua poena sit puni- dus? & dicit quod si ex malitia, uel nimia desipientia punitur poena illius tex. quam in cap. præcedenti de- scripsimus, & hoc propter identitatem rationis, & ulterius procedendo dicit, quod idem uidetur in omni- bus alijs excessibus commissis circa cultum sacramen- torum. Postremo tamen dicit quod quia poenæ sunt restringendæ, locus erit poenæ arbitrariæ: & hoc cre- dit uertius, nisi tanta esset identitas rationis, quod pos- set esse locus poenæ illius text. & in proposito huius cap. uide text. in cap. Nullus. de conse. distinctio- ne prima, qui dicit, quod nullus presbyter in ecclesia consecrata aliud altare erigat, nisi quod ab episcopo loci fuerit sanctificatum uel permissum: & si cleri- cus contrarium fecerit, degradetur: quod ego intella- ligerem, quando clericus erigeret illud tanquam tona- secratum, & ut in eo celebraretur sine aliqua ara consecrata.

d ij Sine oratio

Sine orario seu stola, & alijs uestibus sacris.

CAPVT. XXXIII.

SACERDOS cum ad solennia missarum accedit, non aliter accedere debet, quam orario utroque humero circumseptus, sicut tempore ordinationis sue dignoscitur consecratus, ita ut de uno eodemque orario cernicem pariter & utrumque humerum premeans, signum in suo appareat pectore crucis. ita disponit concilium Bracaraense, quod transcriptum est in c. Ecclesi. xxij. distin. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debite subiacebit, ut ibi; de quo text. meminit Durandus in Rationali diuinorum officiorum. c. de stola, ubi dicit quod forte quis diceret illud decretum esse abrogatum per contrariam generalem ecclesie consuetudinem: nam non ubique partes stole reducuntur ante pectus in modum crucis. In his tamen regnis consuetudo seruat decretum illius concilij: & licet ille text. solum de orario siue de stola disponat. Si clericus sine casula, aut alijs uestibus sacris celebraret, nihilominus puniendum credo superioris arbitrio. Et aduerte quod dum text. in dicto. cap. Ecclesiastica, dicit quod clericus propter hoc excommunicationi subiaceat, exponit ibi Archi. dupliciter: primo si admonitus non uult cessare. Secundo excommunicationi, id est suspensioni ad tempus pro arbitrio iudicis, cum ibi non determinetur tempus: & hanc secundam expositionem credo ueriores.

Ac in

Ac in priuatis locis sine episcopi licentia celebrarunt.

CAPVT. XXXIIII.

ICVT non alij quam sacri Deo sacerdotes debent missas celebrare, nec sacrificia super altare offerre, sic non in alijs quam in domino consecratis locis. i. in tabernaculis; diuinis precibus a pontificibus delibatis, missas cantare, aut sacrificia offerre licet, nisi summa coegerit necessitas. uerba sunt singularia text. in cap. Sicut. de conse. distin. i. Et in concilio Triburiensi, de quo in c. sequen. disponitur, quod missarum solennia non nisi in locis ab episcopo consecratis, uel ubi ipse permiserit celebranda sunt: idem etiam disponitur in cap. Hic ergo: eadem dist. que iura sacerdotibus contrarium facientibus poenam non statuunt. text. autem in cap. Nullus presbyter. el. i. eadem dist. idem prohibet illis, qui de cetero participes uoluerint esse sacerdotij. per que uerba uidetur comminata talibus poena amittendi participatione sacerdotij. Sexta autem synodus de qua in cap. Clericos, eadem distinctio. dicit, Clericos qui ministrant in oratorijs que intra domum sunt cum consensu episcopi loci hoc facere precipimus. Si quis uero hoc non obseruauerit, deponatur. Vnde forte sumpta occasione acerrimam poenam talibus imponendam scripsit lex nostri regni, uidelicet quod clerici qui taliter celebrant, deponantur, & in perpetuum carcerem dam-

nentur. ita disponit Lex. iij. titu. x. partiu. i. de qua nempe grauitate poena summe mirandum est, cum hoc iure canonico non sit expressum, parque per hoc fiat delictum hoc pluribus alijs grauissimis, pro quibus poena similis imponitur. At ne quisquam sibi suadeat hoc non esse tam graue iudicandum, ex eo quod pium & Christianum uideatur, ubilibet uelle uidere corpus redemptoris nostri, & quia plures propter hoc sepius audiunt missam, qui alias non audirent: nam contrarium aperte dicit text. in dicto capitu. Sicut. per hęc uerba, Satiusest enim missam non cantare, uel audire, quam in his locis ubi fieri non oportet, nisi pro summa necessitate contingat. Quis enim dubitat antiquos illos sanctissimos ecclesie patres plus dilexisse quam nos redemptorem nostrum, eiusque aspectu delectari magis, & flagrare desiderio, & tamen non nisi in ecclesijs illum uidere, seu si sacerdotes erant in eis tantummodo de celo illum ad manus proprias (admirandis illis consecrationis uerbis) aduocare audebant. Nos uero ad cubicula seu coenacula nostra illum quotidie trahimus, nulla necessitate urgente, sed aut desidria quasdam ad ecclesiam eundi, aut superbo quodam fastu quasi iam parum sit solis hominum obsequijs coram hominibus uenerari, nisi etiam inter nostram mundi pompam connumerare liceat, quod adhuc ipse filius Dei ad domus nostras nobis ministraturus accedit. Ad domus inquam ludis, blasphemijs, ebrietatibus

tibus, ac luxurie actibus obsequijs sepiissime uiolatas, cum ecclesias sanctas Dei sola iuius coniugalis actus pollutio sine peccato facta contaminet. Si honorabilior nobis aliquis ad nos accedere uult, sumum dedecus arbitramur, si non praeueniamus eundem ad eius hospiciu euntes. At quem credimus Deum, quem confitemur redemptorem, quem tremendum iudicem expectamus, angelicis constipatum choris ad sordida nostra receptacula non modo uenire permittimus, sed, si fas est dicere, compellimus. Aduertant queso uniuersi christiani, & tempestatis huius calamitatem considerent, & aliqua Germanie oppida tan celesti hoc munere (corpore uidelicet filij Dei) orbata cognoscant, quam in omnibus retroactis seculis nusquam id contigisse legamus: quamuis Deus ipse sumus plures hereses in sui offensam predicari & recipi permiserit, & quod hoc miserrima nostra etate successerit, ad irreuerentiam erga dominicum corpus referamus. Constat enim nusquam sacerdotes maiori habitos contemptui, & Eucharistie donum maiori ingratitude susceptum, & irreuerentia tractatum fuisse. Timeantque qui talia contemunt, tam graue Dei subire iudicium, tamque muneris priuatione sibi & posteris promereri. Satis enim securi uiuebant (paucis elapsis annis) qui talem nunc patiuntur anime morbum, & salutis aeternae dispendium. Ut autem magis pudeat christianos hanc redemptori suo irreuerentia facere, legant obsecro Aemilium probum d iij in uita

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

in uita Aleibiadis scribentem, aspersum fuisse infamia quod in domo sua facere mysteria dicebatur, quod nefas erat more Atheniensium. Et si inter ethnicos (qui lapidibus & demonibus immolabant pecudes) nefas esse hoc domi agere perpenderint, quam sit indecens intelligant omnipotenti Deo patri, & creatori omnium unigeniti filij sui saluatoris nostri corpus & sanguinem uirginis uisceribus compactum, cum ipsa diuinitate initium in impuris domibus offerre. Ad tantæ igitur irreuerentiæ dampnum minuendum, oporteret episcopos omnes deprecari summum pontificem, ut altaris portatilis facultates nullatenus concederet, & concessas reuocaret, ac interim in suis diocesisbus prohibere, ne quisquam sacerdos in priuata domo celebraret, nisi prius decentia loci per eos, aut suos uicarios examinata fuerit, dum tamen hoc in iudicium seu notariorum lucrum non cedat, Prohibere insuper, ne ornamenta ecclesiarum alicui extra illas commo- dentur. Deceret insuper ipsosq; præsules ad aliorum exemplum nunquam nisi in ecclesiis celebrare, aut missam audire, nam ipsis etiam episcopis in domibus nullatenus licere celebrare, disponit text. predictus in capi. Sicuti.

Missam

PRACT. CRIMIN. CANON. 29

Missamque pro requie defunctorum promulgatam: pro uiuis celebrant hominibus, ut illi mortis incurrerent periculum.

CAPVT XXXV.

POBNA huius criminis est, ut alia perpetrantes à proprio ordinis gradu deponantur, & exilij perpetui ergastulo relegantur, ut cautum est in concilio Toletano, quod refertur in cap. Quicumq; sacerdotum. xxvi. quæst. v. de quo tex. meminit Hostien. in cap. fin. de sortile. & ibi Ioan. de Ana. in fine. meminit etiam Paul. Grillandi in tracta. de sortilegijs, in. xliij. quæst. & in. xvij. & habetur ille tractatus & alij sui in. iij. uolu. tractatum huius nouæ impressionis, in qua fuerunt redacti plures tractatus ad uolumina decem. Et quia Gratianus refert breuiter uerba illius concilij Toletani, si quis cupiat illud originaliter legere inueniet in synodo. xvij. Toletana celebrata. Era. Dccxxxij. in. c. vi. sub rub. de his qui missam defunctorum audent pro uiuis maleuolè celebrare. Quæ synodus hucusque non est impressa.

Eucharistiam ob ebrietatem ac uoracitatē euouerūt.

CAPVT XXXVI.

CLERICI uel monachi, seu diaconi, presbyteri quibus tale contigerit, lxx. diebus debent pœnitere, ut in cap. si quis per ebrietatem. de conseq. distin.

distin. ij. ubi uide Card. de Turrecremata, qui dicit quod considerata causa uomitus, que ponitur in text. scilicet ebrietate & uoracitate, & circumstantijs non uidetur quod poena taxata excedat, & ideo secure iniungenda est. Cuius autem tex. non aperiat qualitatem poenitentiae, quae debet fieri in illis diebus, uidetur relictum arbitrio iudicis. Ratio huius poenae est, quia species sacramentales remanent in suo uero esse, sub eis consistit inseparabiliter corpus Christi, & sic si praedictae species eiciuntur per uomitum, ipsum corpus similiter eicitur: quem sequitur Card. ubi supra, quem etiam uidetur in. §. fina. dicentem quod tunc si species euomitae discerni possint, & sunt sumptiles, debent exsiccare & sumi per se, si potest fieri, uel cum uino uel alio liquore. Si non sunt sumptiles, tunc reponantur in aliquo honesto loco iuxta altare. Si species non possint discerni praesumuntur digestae, nisi statim sint euomitae, quo casu reponantur in aliquo honesto loco.

Ac ob negligentiam ipsorum aliquid sanguinis stillauit in terra & in altari.

CAPVT XXXVII.

POE^{NA} huius excessus ponitur in. c. Si per negligentiam de conse. distinctio. ij. per hec uerba, si per negligentiam aliquid de sanguine stillauerit in terram, lingua lambatur, tabula radetur, si non fuerit

fuerit tabula, ut non conculcetur, locus Conradetur, & igne consumetur, & cinis intra altare condatur, & sacerdos. xl. diebus poeniteat, si super altare stillauerit calix, sorbeat minister stillam, & tribus diebus poeniteat. Si super lintheum altaris & ad aliud stilla pergenerit. iij. diebus poeniteat, si usque ad tertium. ix. diebus, si usque ad quartum. xx. diebus poeniteat: & lintheamina quae tetigerit stilla tribus uicibus minister abluat calice supposito, & aqua absolutionis sumatur, & iuxta altare recondatur. Quae poena cum sit canonis antiqui, & quae magis uidetur poenitentiae foro, quam iudiciali providere, si casus occurrerit, & in iudicium deducatur, tunc iudex attendenda facti qualitate & astantis populi notitia uel scandalo, & sacerdotis culpa uel negligentia poena moderabitur uel augebitur, prout equius sibi uisum fuerit.

Aliquoties insuper celebrando corpus & sanguinem domini non percipiebant.

CAPVT XXXVIII.

HOC enim licet temporibus nostris raro accidat, quia semper qui celebrat saltem publice, sumit corpus & sanguinem domini, concilio tam^{en} Toletano. xij. quod habetur de conse. distinct. ij. cap. Relatum, cautum est, quod quicumque sacerdos diuino altari sacrificium oblaturus accesserit, & se a comunione suspenderit, ab ipsa qua se indecenter priuauit

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

pruauit gratia communionis, anno uno repulsum se nouerit.

Super rebus aptis ad faciendum sortilegia, & ad illum effectum unam uel plures missas scienter celebrarunt, adhibitis nepharijs precibus & uerbis superstitionis.

CAPVT XXXIX.

QUAM graue sit rebus sacris uti ad committenda scelera nemo non nouit: & si hoc in quocunque grauius puniendum est, quanto magis id faciendum erit, si talia perpetrans cultui ac ministerio sacrarum rerum est ordinatus. Vnde sacerdos qui in hoc deliquerit, deponi debet ex sententia Pauli Grillandi in tracta. de sortilegijs. in quest. xliij. qui etiam describit aliquas res super quibus solent praedictae missae celebrari ad dictum effectum, mouetur per tex. in cap. si quis episcopus. xxvi. quest. v. qui hoc non probat, quia nihil de hoc delicto dicit, nec imponit poenam depositionis. Mouetur etiam argumento tex. in cap. Quicumque, eadem cau. & quest. qui leuius crimen graui poena castigat. Et dicit tandem quod quidam dixerunt esse poenam arbitrariam: quod dicit tolerari posse, quando factum non esset ualde turpe, uel persona sacerdotis simplex.

In custodia

PRACT. CRIMIN. CANON.

21

In custodia Eucharistiae desides.

CAPVT XL.

HVIUS desidia poena ex dispositione concilij Arelaten. de quo in. c. Qui bene. de conse. distin. ij. talis est, quod qui bene non custodierit sacrificium, & mus uel aliquod aliud animal illud comederit. xl. diebus poeniteat. Qui autem perdiderit illud in ecclesia, aut pars eius ceciderit, & non inuenta fuerit xxx. dies poeniteat. Nouissime autem taliter delinquentes ab officio tribus mensibus suspenduntur, ut in. c. i. de custo. Eucharistiae. Grauiori poena puniendi, si aliud nefandum inde contigerit, quae uidetur relicta iudicis arbitrio, argumento tex. in. c. de cau. de offi. dele. g4. Quali autem decentia seruari debeat Eucharistia, bene ordinauit Honorius. iij. in. c. sane. de celeb. missa. sub talibus & notandis uerbis. Ne propter incuriam sacerdotum diuina indignatio grauius exardescat, districte praecipiendo, Madamus quatenus a sacerdotibus Eucharistia in loco singulari, mudo, & signato semper honorifice collocata, deuote ac fideliter conseruetur.

Commendatumque sibi infirmum baptizare noluerint.

CAPVT XLI.

PRESBYTER qui in prouincia propria, uel alia, uel ubicunque inuentus fuerit, commendatum sibi infirmum baptizare noluerit pro intentione itineris

itineris, uel aliqua excusatione, si sine baptismo moritur, deponendus est, ex decreto Martini papæ in cap. Quicumque. de conse. dist. iiij.

Beneficia plura possident.

CAPVT XLII.

HABERE plura beneficia inter crimina referre uolui: quia licet in nostris temporibus non modo non iudicetur criminosum, uerumetiam is sapientior habeatur, maioriq[ue] dignus honore qui plura beneficia aggregare, & acquirere scuerit: hoc perniciosissimum christianæ reipublicæ, ecclesiæque uniuersalis statui, animarumque saluti fore censeo. Idque ratione naturali obuiare, ac sanctis ecclesiæ constitutionibus, plurimūq[ue] sanctorum doctorum opinionibus contradicere. Quid enim rationi naturali aduersum magis, quam quod unus & idem homo uaria ecclesiæ stipendia in uarijs & distantibus sepe locis, & quibus uaria incumbunt onera, in seipso suscipiat? Quæ est enim humana respublica quæ suos iudices, rectores, tabelliones, & alios officarios stipendijs in absentia frui & uagari permittat? Quis in sua quantumuis ampla & ditissima domo, uni ministro abfenti salaria plurium ministrorum persoluit, ac ab eo quoscunque suo nomine subrogatos admittit? Sola domus Dei ecclesiæ sancta tali inordinatione suo priuatur ministerio, ac debitis fraudatur obsequijs. Quid debet

debet ecclesiæ Dei plurium nobilium uanitati, ut patri monio iesu christi dilectissimi sponsi sui, quod flagellis, alapis, sanguinis effusione quæsiuit, eorum alat accipitres, educat canes, saginet equos, nutriet lenones ac seditiosos homines, qui passim rempublicam turbent? Quid nempe debere potest pluribus alijs rusticorum filijs, ac suis parentibus indoctrinibus, à quibus solum (immo uix) aratra & boues in successionem habere potuerunt, qui illicitis medijs plura occupant beneficia, ut cum illis amplam sibi parent supellectilem, uarios aptent cibos, ac pro pluribus illicitis sumptibus pecuniam habeant? Quid denique ecclesiæ eadem, quantumuis peritissimis ac literatissimis uiris debere iudicabimus, ut beneficiorum congerie suæ ambitionis insatiabilem sitim extinguere debeat, præcipue his qui doctrina sua nunquam ecclesiæ catholicæ profuerunt, nec prodesse curant? Dic mihi quicumque es, quantacunque polleas eruditione, an eo solo quod uigilias sustinueris, studio uacaueris, tibi astricta est ecclesiæ Dei, ut te in statu grandis, ac pompa magna sustineat? Vidiſti ne aliquando artificem aliquem eo solo quod artem didiceret optime à Republica alimenta suscipere? An ex quod arte sua Reipublicæ utilis est? Quid igitur tibi suades, eod quod studueris licere tibi plura ecclesiæ beneficia retinere, cum nec unius eorum onera subeas? Aduerte quæso, quod literatis uiris non plura beneficia, sed maiora concedi sanxerunt canonica iura. Si quando uero

do uerò ut plura habeant beneficia cum peritis dispensare conceditur, ob ecclesiarum utilitatem, non eorum, id effici debet. Quid enim prodest studium tuum ecclesie sancte, si id solum operatur, ut plura occupes loca, in quibus plures possent eidem deseruire, qui sufficienti peritia, & maiori charitate seu uirtute iniuncta onera subirent? Quid prodest illa doctrina tua, si ues Christi tibi commissas, imperito mercenario cum tenui salario pascendas committis? Quis ergo inficiabitur hoc aduersari naturali rationi, si eadem ratione non caret? Quod nempe apertissime comprobant leges antiquæ gentiliū (qui solo naturali lumine regebantur) in quibus prohibitum erat expressè, ut apud eos non esset uir duplex, aut multiplex, sed quòd singuli singula facerent, ut in Socraticis legibus cauebatur. Confirmant hoc etiam notanda uerba Iustitiani, in l. Nemo. c. de assesso. dum dicit, Neque enim facile credendum est duabus necessarijs rebus unum sufficere: Quodq; id sanctis obuiet canonicis institutis, apertè monstratur. Primo quidem cōtrarium dispositum est in. vij. synodo, ut refert Gratianus in. c. i. xxi. quæst. i. ubi dicitur, clericus ab instanti tempore non conueneretur in duabus ecclesijs, negotiationis enim hoc est & turpis lucri proprium commodum. Statuit hoc etiam sancta uniuersalis ecclesia spiritus sancto congregata in cōcilio illo Calcedonen. celeberrimo à sexcentis & triginta episcopis celebrato. in. c. x. illius concilij ubi diffinitum est non licere clericis in ecclesijs

ecclesijs duarum ciuitatum ordinari. Si quis uerò iam translatus est ab alia in aliam ecclesiam, nihil habeat commune cum priore. illos uerò qui ausi fuerint post ordinationem illius uniuersalis synodi agere contrarium, statuit sancta synodus cadere à proprio gradu. De qua decisione concilij breuiter meminit Gratianus non referendo dictæ pœnæ appositionem in. c. Clericum. xxi. quæst. i. Hoc præterea aduersatur dispositio concilij Placentini per Urbanum papam celebrati, de quo in. c. Sanctorum. lxx. distin. ubi hæc pluralitas beneficiorum prohibita est per hæc uerba. Omnino autem in duabus ecclesijs aliquem intitulari non liceat. Hoc etiam improbat Toletanum concilium, de quo meminit Gratianus in. c. Vnio. x. quæst. iij. in uer. Sed & hoc, per hæc uerba, uidelicet, Sed & hoc necessarium instituere duximus, ut plures ecclesie uni nequaquam committantur presbytero, quia solus per totas ecclesias nec officium ualet persolvere, nec rebus earum necessariam curam impendere. Celebre etiam illud Lateranensen cōcilium cui Alex. tertius interfuit, de quo in. c. Quia in tantum, de præben. Præbendarum multitudinem Canonibus inimicā, materiam dissolutionis & euagationis inducere, ac certum periculum animarum continere expressè attestatur, Vnde dicit Abb. in. c. Conquerente. de cle. non residentibus, in iij. nota. alegando gl. in. c. Dudū. el. ij. de elec. in uerbo intitulatam, quòd sine peccato mortali nō potest quis habere plura beneficia, quādo alterum per se sufficit. Et uide

Et uide etiam Ioan. de Lignagno in tractatu de pluralitate beneficiorum, maxime in col. ij. ubi concludit quod de iure communi unus non potest habere duos titulos beneficiales ecclesiasticos extra casus in iure expressos, & adducit optima fundamenta in proposito. Extat insuper sanctorum ac grauium uirorum commentaria, quibus hanc pluralitatem beneficiorum danant, eamq; animabus periculosissimam esse demonstrant optimis ac uigētibus rationibus, quas hic transcribere non lo: patent enim uolētibus legere eas in tractatu contra pluralitatem beneficiorum, quem edidit singularis uitæ, ac magnæ doctrinæ uir Dionysius Cartusien. præmaxime in vij. articulo usque ad totū. xi. Posuit etiā alia qua notāda in proposito alter Cartusienensis antiquior Dionysio in libro suo de uita Christi, in. c. lxxvij. de ambitione, & quibusdā alijs defectibus clericorū. Firmitat hoc etiā apertē diuus Bernardus in episto. cclxxi. ad Comitē Theobaldū, ubi tradit honores & dignitates ecclesiasticas debere dari ijs qui eas dignè ac secundum Deū administrare uelint & possint. Neque licere cuiquā habere plures in pluribus ecclesiis, nisi dispensatione ob magnam uel ecclesiæ necessitatem, uel personarum utilitatem. Et uide in proposito beatum Thomam in quolibet. ix. in articulo. xv. Ioan. Maioris in. iij. dist. xxxij. in quest. vi. et. vij. ubi inter alia cōcludit quod tenens plura beneficia cum dispensatione, in qua non est rationabilis causa dispensandi, non est in statu salutis. Scripsit etiam aliqua Gabriel in expositione ca-

nonis,

nonis, in lectione. xxvij. in duabus ultimis col. ubi etiam ostendit quomodo dispensatio papæ in hoc non suffragetur, nisi fiat ob necessitatem uel utilitatem ecclesiæ. Et ultra opiniones grauium & singularium doctorū in ista materia miracula quedā referūtur per se præ dictos doctores Cartusi. per quæ periculū habentē plura beneficia dignoscitur, quæ quidē à Christiano uiro cōtemnenda nō sunt. Nec enim æterna salus propter delicatiorē uictū, & ornatiore uestitū seu apriorē familiā, in dubio ponēda est, essetq; consentaneū, et sicut patimur ob solam opinionem eorum qui medicinā scripserunt, sanguinem minui plurāq; alia nobis insipida & satis fastidiosa propinari, ne salus corporis periret, cum sepius eueniat ipsis Medicis scriptoriabus, aut alijs uiuis qui ipsorum opinionem in nobis experiuntur, errantibus, non solum nō liberari a morbo, sed eadem phlebotomia qua sanari credebant mori ac periclitari infirmos, sic sequendo opinionem sanctorum, uel insignium doctorum ob salutem animæ penurias minui, aliquaq; & si corpori molesta, tolerare. Cū ex hoc nullū nobis corpori nec animæ timeri possit periculū, sed animæ post obitū, & corpori post resurrectionē certior et securior salus æterna promittatur. Relicta igitur animæ poena supremo illi mortuorum ac uiuorū iudici, qui solus intelligit delicta eorum, prima pœnarum quæ se offer in huius seculi cōtentioso foro est, quod habet plura beneficia, quamuis simplicia, quorū alterū sufficit per se ad uitā beneficiati

e ij

ciati potest legitime altero priuari, hoc probat tex. in. e. Cōquerēte. de cleri. nōresiden. secundum Abb. ibi in iij. nota. quod dicit ualde notabile, & nūquam obliuioni tradendum, & dicit esse casum solennem priuandi aliquem beneficio suo, licet uelit in eo residere. Iustissima quidem est poena ista, licet his temporibus in felicibus inuitata, non quia uires amiserit, sed ex negligentia aut auaritia superiorum, quorum aliqui in sacrorum Canonum executione torpescunt, reliqui uero cum plures ecclesias episcopales simul aliquando, aut cum una episcopali plura alia beneficia retineant, siueque officiales aut habeant aut ambiant plures dignitates siue beneficia, auaritia cæci aliorum cupiditatem (& si ecclesijs, clero ac diuino cultui perniciosam) refrenare non satagunt. Secunda est que in concilio generali statuta fuit, ut habetur in cap. De multa. de præben. cuius uerba sunt. Quicumque receperit aliquid quod beneficium curam habens animarum amorem, si prius tale beneficium habebat, eo sit ipso iure priuatus, & si forte illud retinere cōtenderit, etiam alio spoliatur: is quoque ad quem prioris spectat donatio, illud post receptionē alterius liberē conferat cui meritō uiderit conferendum. Et ulterius decernit text. idem esse obseruandum in personatibus. Fuit etiam extensa poena ista per iura sexti & clementinarum, primo ad regulares dignitates, ut in. e. Cum singula. de præben. lib. vi. Secundo ad prioratus, ut in cle. i. de splend. negligētia prælato. Tertiō ad uicarias perpetuas

tuas ecclesiarum parochialium, ut in cle. unica. de offici. uica. Aduerte tamē quod si alicui conferantur duo curata simul & semel, tunc datur sibi optio secundum Abb. ibi, col. iij. uers. In ea glo. licet alij secundum eum tēuerint quod non ualeat collatio. Quando uero aliquis calore iracundiæ reciperet secundum beneficium curatum, non uacaret primum, si incōtinenti pœnituit eum, secundum eundē ibi. d. col. iij. uers. Extra casum. Poena uero ista uariationis primi beneficii nō uēdicat si ibi locū, nisi post habitā possessionē pacificā secūdi beneficii. ita credit Abb. indistin. tē ubi supra, col. iij. uers. in ea gl. Sed hæc quidē poena de qua in. d. c. De multa, non uisimē & singulari zelo adauclta est per 10ā. xxij. in sua Extrauagā. Execrab. quæ sub ti. de præb. collocata est. in. §. qui uero. ubi cauetur qui receperint deinceps dignitatē uel personatū. seu offi. aut aliud benefi. animarū curā habēs annexā, si antea habebat aliud simile beneficium, si illud primum quo noscitur esse priuatus ipso iure, postquam habuerit possessionē secūdi, uel per eū steterit quominus habeat omni fraude & dolo cessantibus nō dimiserit in manibus ordinarij absq; moræ dispēdio uerbo & facto sine fraude, & sub publico testimonio ipso iure & extūc est priuatus dicto secūdo beneficio quod recepit, & quod durius est, reputatur inhabilis ad sacros ordines suscipiendos, & ad habēdum quodcūq; benefi. eccl. quis duas poenas inhabilitatis ad ordines sacros & beneficiū incurrit etiā ipso facto, ut uoluit ibi gl. zenze. in uerbo ipso iure. in fi. uerbis.

e iij Quorū

Quorum aliqua patres eorum nullo mediante possederunt.

CAPVT XLIII.

AD DEO enim sacrorum canonum conditores successione seu hereditarium ius in ecclesiis Dei abhoruerunt, ut Innocentius papa secundus Apostolica auctoritate prohibuerit, ne quis ecclesias, prae-bendas, praepositorum, capellanias, aut reliqua officia hereditario iure ualeat uedicare, aut exposulare praesumat, statuens quod si quis improbus aut ambitionis reus hoc attentare praesumpserit, debita poena mul-tetur, et postulatis caveret, ut habetur in capitulo Apostolic. viij. quest. i. Si uero aliquis ista contemnens adhuc in ecclesia in qua pater eius ministravit, instituatur, poena eius est ut ab ea amoueat: ut statuit Alexan. tertius in. c. Ad praesentiam. cum duobus sequenti. et in. c. Quoniam. et in. c. Ad extirpandas. de filiis presby. nisi media intercesserit persona, ut in dict. cap. Ad extirpandas. et in cap. ex transmissa. eodem titu. Aduertendum praeterea est quod licet isti clerici contra quos haec denunciatio facta est dicantur esse illegitimi, tamen quod ad nostrum propositum, etiam si quis sit legitimus non potest succedere patri in beneficio quod ipse possedit nulla persona mediante, ut per glos. Archiep. Domini. et Praepo. in dict. cap. Apostolica. et probat etiam tex. quem ibi dicit ad hoc casum expressum Anto. in. v. notabi. in dict. capitu. Ad extirpandas. et non

et notat Anto. post Hostien. in capitu. Ad haec. eodem titu. Differunt tamen in hoc proposito quod ad alium articulum: quod illegitimus filius non potest praefici in ecclesia in qua praest pater de praesenti, ut habeat alium canonicatum uel praebendam, licet possit eo mortuo habere, dum non succedat in beneficio paterno: legitimus uero potest institui in ecclesia in qua pater praest etiam eo uiuo in diuerso beneficio, ut notatur in dict. glos. et per Domini. et Praepo. ibi. Si autem isti immediate succederent in beneficiis filiorum suorum, non priuarentur eis, cum non reperitur prohibitum patri filio succedere in hoc casu, prout communiter in hoc residet. Docto. in dict. c. ex transmissa. ut Praepo. asserit in dict. c. Apof. licet contrarium tenuerint Host. et Archi.

In pluribus eorum intrusi sunt.

CAPVT XLIIII.

INTRVSVS in beneficio ille dicitur, qui obtinet illud sine auctoritate eius ad quem de iure spectat collatio, notat Abb. ex tex. ibi in. c. Quia diuersitatem. in. ij. nota. de coe. praeben. Et allegat tex. ad idem in. c. Ex frequentibus. de institu. et ponit reli. in. c. In nostra. in. ij. corollario: de resc. qui idem dicit in eo qui intrat cum titu. habito a superiore excom. uel interdicto, uel publ. suspeso: allegat tex. in. c. Tata. de excess. prel. et allegat Domi. in. c. Propter ult. col. xix. dist. ponentem. vi. modos quibus quis dicitur intrusus in beneficio.

e iij Clericus

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

Clericus autem qui scienter iniuste intrudit se in beneficio habente curam animarum, ipso iure priuatus est beneficio simili cum cura quod habebat, ut in capit. Eum qui. de preben. in vi.

Viuis possessoribus eorum.

CAPVT XLV.

Qui in uiuorum sacerdotum loco ponuntur, hoc ipso sunt ab ecclesiastica communione pelledi, qui se passi sunt successores uiuis sacerdotibus adhiberi. uerba sunt tex. in. c. i. de concess. preben. Vbi uide glos. tenentem quod ultra hoc debet deponi, allegat tex. in cap. In primis. ij. question. i. sequitur Abb. ibi per eundem tex. qui tamen loquitur in eo qui in locum uiuentis episcopi procurauit subrogari, unde non uidetur generaliter inducendus contra quem libet clericum qui uiuentis obtinuit beneficium. Longe enim grauius deliquit qui episcopatum, quam qui beneficium uiuentis ambit & usurpat. Allegat preterea gloss. in. d. c. i. ad hoc, tex. in. c. Non furem, & in. c. Eum qui. vij. questio. i. sed tex. in. d. c. Non furem, nihil probat de depositione. Et tex. in cap. Eum qui. folu dicit quod qui recipit archidiaconatum uiuentis, eiusdem archidiaconatus honore deponitur, & si ulterius in loco eodem ministrare presumat, priuatus est participatione sacre communionis. Vnde non probat quod deponatur nisi a beneficio quod recipit: non ergo intelligat iudex

PRACT. CRIMIN. CANON. 37

iudex, dñ glo. et Abb. simpliciter dicunt quod est deponendus, quod deponatur ob officio, quia hoc nullibi probatur iudicio meo. Patitur preterea & alia pena occupans uiuentis beneficium, quod officitur infamis. Ita Abb. ubi supra per tex. in. c. Audiuimus. iij. quæ. ij. Sed salua eius auctoritate, ille etiam tex. loquitur in eo qui inuasit episcopatum uiuentis, non uero in casu nostro. Et subdit preterea Abb. ibi, quod talis clericus non potest amplius illud beneficium obtinere, & quod credit, quod solus papa potest cum eo dispensare, immo plus dicit notandum, quod taliter occupas beneficium uiuentis scienter faciendo se institui, si postea uacante tali beneficio impetrat illud a papa, non facta mentione de inuasionem preterita, non ualet collatio tamquam subreptitia. Et uide tu Hispana. leg. xij. ti. xvi. par. i. quæ disponit quod recipiens beneficium uiuentis perdit illud, & nunquam debet aliud habere, & iudex qui priuat eum beneficio, & restituit uiuenti, potest pronuntiare illum infamem, & postea ponit duos casus in quibus impune recipit quis beneficium uiuentis.

Et occasione laice recognitionis non requisita episcopi audientia beneficia ecclesiastica sibi presumptum uendicare.

CAPVT XLVI.

CLERICI taliter habentes beneficia, si commoti illa non resignauerint, ab officio & beneficio reddendi sunt alieni, ut sancitum est in. c. Relatum.

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

Latum. de iure patronatus. Hodie uero in concilio Lateranensi sub Leone. x. celebrato, in sessione. x. in bulla contra exemptos edita, in. §. Et quia saepius, dispositum est quod collationes beneficiorum factae a domicellis principibus, & nobilibus sub colore iuris patronatus quod habere confingunt in beneficijs ecclesiasticis nullo privilegio apostolico suffulti, sine ordinariorū collationibus, & literis, & absque aliquo saltem colorato titulo, nulle & irritae esse decernuntur. Et quod illis utentes reddantur inhabiles ad alia beneficia ecclesiastica obtinenda, donec cum eis super hoc per sedem apostolicam fuerit dispensatum.

In nullo beneficiorum resident.

CAPVT XLVII.

BENEFICIA omnia tñ ratione naturali (quae dictat homines illis obsequia praestare a quibus ob id stipendia recipiunt) quam communis iuris dispositione residentiam requirunt, de his enim quae animarum curam exigunt, planum est. De beneficijs uero simplicibus idem esse firmat vñormi. in cap. Quia nonnulli. de cleri. non residentibus. per. tex. in cap. super inordinata. de praeben. Consuetudo autem quae sepe semper bona opera minuit, & secordiam ac incontinentiam in hominibus alit (cum a maiori parte eorum quae non semper iustior est oriri ac foueri soleat) iam inualuit, ut haec simplicia beneficia residentiam non requirant.

PRACT. CRIMIN. CANON. 38

quirant, quam in his doctores admittendam scribunt, ab illaq; excusari beneficiatos tradunt, cum per alios ecclesijs debita praestentur obsequia. Poena autem clerici non residentis in beneficio (etiam modica estimationis) est, quod illo priuetur, ut in cap. Conquerente. de cleri. non residen. Et ibi innocen. & Abb. notant ex eo. Quod procedit etiam in casu quo abesset clericus ex iusta causa, quia posset priuari si monitus pro necessitatibus uel utilitatibus ecclesiae suae uenire recusaret. Notat innocen. in cap. Ex tua. de cleri. non residen. argumēto text. in cap. Sicut autem. Et in cap. Absit. xi. questio. iij. Quando uero beneficia non requirunt residentiam, si clerici uagantur, sufficit delictum uagationis ad priuationem, notat innocen. in dicto cap. Ex tua. allegat tex. in cap. Non oportet. cum sequenti. vij. questio. i. Pro quo facit gloss. in cap. Non oportet. de conse. dist. ult. quam dicit singularem & alibi non repertam. corse. in sing. in uerbis uagabundus, ad hoc quod si beneficiatus est uagabundus, & tandiu absit, & dubitetur an uiuat, an mortuus sit, poterit beneficium eius conferri alteri, quod corroborat pluribus notandis conclusionibus, quae procedunt in uagabundis. Modo autem procedendi ad priuationem in hoc casu breuitatis affectu hic tradere praetermisit, facile erit requirentibus inuenire.

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

Cum parochiales ecclesias habeant, intra annum non fuerint promoti.

CAPVT XLVIII.

TALES sunt priuati ipso iure, nulla premissa monitione, ecclesia uel beneficio parochiali, ut in. c. Licet canon, de elect. in. vi. quod adeo procedit, quod non potest mora purgari anno elapso: quia pena infligitur ipso iure, ut not. gloss. antepenul. ibi, quam dicit notabilem Ancha. i. col. & postea in col. fina. uersu. quarto quero, & uoluit ante eum ioan. mo. ibi. uersu. sed nunquid, & idem tenet ibi philip. col. ij. Annus præterea de quo in presenti incipit ab eo tempore quo ipsius ecclesie regimen commissum extitit, & possessionem eius pacificam habuit promissus, uel per eum stetit quod minus habuisset, probat tex. in cap. commissi. eod. titu. si autem iusto impedimento non potuit clericus intra annum promoueri, non patitur istam poenam, ut ibi per tex. Et uide ioan. mona. in. d. c. licet canon. uersu. sed quid, ubi notat esse legitima impedimenta ad excusandam poenam priuationis, quod episcopus fuerit impeditus, uel non fuerit qui ordinaret eum, uel si episcopus noluit eum ordinare. Crederem tamen, quod si episcopus proprius qui non potuit uel noluit ipsum ordinare daret ei facultatem ut ordinaretur ab alieno episcopo, quod esset in culpa si non promoueretur. Consulerem præterea clericis in casibus huiusmodi, quando impedimenta proueniunt ex persona episcopi

PRACT. CRIMIN. CANON. 39

na episcopi, quod protestarentur se esse paratos ad ordines suscipiendos, ut euitemus doctrinas & opiniones doctorum in similibus traditas, de quibus per Feli. in cap. ex transmissa, de prescrip. in col. i. & ij. Alex. & ias. in. l. ij. §. quod diximus. ff. Si quis cautio. Et uide etiam notabiliter per io. mona. ubi supra, qui distinguunt quādo quis incurrit irregularitatem, propter quā non potest promoueri, an debeat priuari, quia si hoc est sine culpa sua, non priuatur, ut potest si amittat oculum uel manū. Si autem culpa sua, debet beneficiū amittere, allegat tex. in. c. i. de eta. & quali. Aduerte præterea quod Ancha. in. d. cap. licet canon. col. fi. uersu. quinto quero, notat post gloss. antep. ibi. quod etiā stante dispositione dicti text. potest episcopus monere promotum ut ordines suscipiat etiā intra annum: quia illa constitutio uenit ad corroborationem iuris antiqui, non ad diminutionem: unde si uoluntate sola reuult clericus ordinari nihil prætendens, nisi quia non uult, debet compelli appellatione remota per subtractionem beneficii & officij, secundum gloss. ibi. Nota tamen, quia si quis habeat capellaniam requirentem ordinem sacerdotalem, non est priuatus illa, si non fuit monitus ut promoueretur, ita firmanunt Domi. de Rota in deci. antiquis. dxx. incip. Nota quod tenens capellaniam, ex ratione quia dispositio illius capi. licet canon, tanquam poenalis non debet extendi.

Officium

Officium insuper diuinum ut tenentur nō recitant.

CAPVT XLIX.

EX dispositione Lateranensis concilij tēpore Leonis. x. celebrati in sessione noua, in cap. de reformationibus curiæ & aliorum, delictum hoc tali pœna punitur: uidelicet quilibet habens beneficium cum cura uel sine cura, si post sex menses ab obtento beneficio diuinum officium non dixerit, legitimo impedimento cessante, beneficiorum suorum fructus suos nō faciat, pro rata omisionis recitationis officij & temporis, sed eos tanquam iniuste perceptos in fabricas huiusmodi beneficiorum, uel pauperū elemosinas erogare teneatur. Si uerō ultra dictum tempus in simili negligentia contumaciter permanserit, legitima monitione præcedente, beneficio ipso priuetur, cum propter officium detur beneficium. Intelligatur autem officium omittere, quō ad hoc ut beneficio priuari possit, qui per quindecim dies illud bis saltem non dixerit, uel tamen ultra præmissa de dicta omisione reddituri rationem. Quæ pœna in habentibus plura beneficia reiterabilis toties fit, quoties contrā facere cōuincatur. Hæc sunt uerba concilij. An autem ante eius declarationem clericus non recitans officium diuinum teneatur ad restitutionem fructuum, uide Docto. in cap. i. de celebra. missa. Domi. & Phil. in cap. fina. de rescrip. lib. vi. siluest. in uerbo clericus lo. iij. in. xxij. questione.

Negociatores

Negociatores ac alienæ rei conductores.

CAPVT L.

NEGOCIARI lucri causa prohibitum est clericis, ut in cap. secundum. ne cleri. uel mona. Vnde in concilio Carthaginensi. vi. cap. xvij. sanctum est quōd clericus aliquid excogitans turpis lucri gratia abijciatur a clero ac a communione alienus sit. In concilio insuper Arelatensi. ij. in. c. xiiij. dispositum est quōd si clericus conductor alienæ rei uoluerit esse, aut turpis lucri gratia aliquid genus negotiationis exerceat, depositus a clero, a communione alienus habeatur. Aduertendum est præterea, quōd quæ sita per clericum ex illicita negotiatione danda sunt pauperibus, ut notat Mattheus, quem ibi refert Card. in clemen. i. in fi. de ui. & honest. cleri. Et notant Zenze. & Rai. ibi, quos refert Imo. ibi, in. ij. colum. Si tamen totum non reddiderint, non sunt in statu damnationis, ut notat Card. ubi supra, referendo fratrem Aluarum, & Zenze. & tenet etiam Imo. ibi referendo solum Zenze. Et uide Archi. Floren. in sua summa, in. iij. parte, titu. xij. cap. ij. §. fina. ubi scripsit quōd in foro penitentiali debet clericis iniungi, uel saltem consili quōd ea quæ taliter lucrati sunt studeant pauperibus erogare, qui solam allegat ad hoc tex. in cap. Qui habetis. xiiij. questio. v. Ex quo uidetur uelle, quōd non tenentur clerici ad restitutionem taliter acquisitorum.

Proxenetæ

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

Proxenetæ illicitorum contractuum.

CAPVT LI.

CLERICVS proxenetæ illicitorū cōtractuum à proprio gradu debet deponi: hæc est sententia Roma. in singula. Dccxxij. incip. Proxenetæ, allegat tex. in cap. si quis episcopus. i. quest. i. sed ex illo tex. iudicio meo non potest elici tam generalis propositio, quia solum disponit in mediatore ordinum presbiterio, quo casu præcipit tex. ille quod clericus mediator à proprio gradu decidat, & sic deponatur, secundum Doct. ibi. Vnde ego non audeam poenam infligam clerico mediatori in crimine simoniæ per illud Concilium Calcedonense extendere ad proxenetam seu mediatorem illicitorum contractuum, nulla facta distinctione: sed crederem poenam illius text. in suo casu practicandam, & clericum alterius contractus illiciti mediatorem poena arbitraria puniendum, attenta contractus initi prauitate, & participatione lucri per clericum facta, & exemplo uel scandalo inde suborto: Possent tamen corroborari opinio Roma. de qua supra per text. in cap. i. de testibus. in. vi. ubi probatur quod etiam mediator criminis dicitur ipsam delictum committere. ex quo ibi hoc notant Ancha. & Philip. & inferunt ad statuta imponentia poenam committentibus delictum, quod uidentur includere etiam mediatores, facit gloss. notabilis in. l. si sciens. ff. de parrici. quæ probat quod proxenetæ in contractibus

PRACT. CRIMIN. CANON. 41

tractibus usurarijs potest dici usurarius, dum dicit quod proxenetæ in talibus contractibus tenentur. redere usuris, ac si ipsi acceperissent, quam allegat Philip. in dicto capitulo primo.

Ministri laicorum, ac in rebus eorum procuratores existentes.

CAPVT LII.

CLERICIS qui talia agunt, & occasione huiusmodi administrationis, propter pecuniariam causam deprehenduntur in fraude non subuenitur ab ecclesia, ut disponit tex. in capitulo. Sacerdotibus ne clerici. uel monachi. quod intellige de clericis constitutis in sacris, uel beneficiatis, secundum Abb. ibi, per ea quæ ipse notat in capitulo. i. eo. titu. ubi in fin. uerbis concludit quod clericis in minoribus non beneficiatis non prohibentur negotia secularia aliis licita. Et nota secundum eundem Abb. post Innocentium. quod ille tex. in capitulo. Sacerdotibus. dum prohibet clericos esse procuratores rerum laicorum, intelligitur in procuratore generali: nam procurare uel administrare unum negotium laicorum non est clericis prohibitum, quod dicitur in tenendum. & idem tenet Abb. post Innocentium. & Ioan. And. in capitulo. Sed nec in colum. i. eo. titu. Item aduerte quod in quantum dicitur in dicto capitulo. sacerdotibus, quod talibus clericis non subuenitur ab ecclesia, intelligant Doct. communiter secundum Abb. ibi, quod

f non

non per hoc datur authoritas iudici laico capiendi eos. Sed dicit quòd clerici nò debent eis subuenire, dando illis pecuniam ad satisfaciendum de fraude, uel dando fauorem eis uel auxilium, quòminus debeant respondere in loco in quo gesserunt administrationem.

Tabellionatus officium exercentes.

CAPVT LIII.

CLERICI in sacris ordinibus constituti tabellionatus officium exercere non debent, & si aliter fecerint, praelati debent hoc illis interdiceret per beneficiorum subtractionem. Ita disponit text. in capitu. Sicut ne cler. uel mona. Assignat Abb. ibi duas rationes, scilicet quòd officium est uile & seculare. In causis uerò spiritualibus & ecclesiasticis, clericos indigentes ad id officium admittendos esse arbitratu Abb. ibi, colum. iij. Et aduerte quòd hoc etiam habet locum in clericis in minoribus beneficiatis, secundum Anton. ibi, cui assentitur Abb. d. columna tertia, post Hostien. Clerici uerò in sacris non beneficiati possent uti isto officio, uoluit Hostien. ibi, quem sequitur Abb. Vnum est præterea aduertendum in hac materia, quòd licet clerici non possint recipere nouas rogationes tãquam tabelliones, ueteres tamen poterunt complere, probatur ex glos. in capitulo. Ut officium. in uerbo præmissa. de here. in. vi. quæ hoc determinauit in monacho, quam ibi dicit singularem & menti tenendam philip.

Philipp. qui dicit, quòd ratio huius est, quia complere ueteres rogationes non est originale officium, sed executio rogationis iam factæ, & trahitur retro ac si à principio fuissent extense: dicit tamen ulterius unum quod est notandum, quòd non debent hoc facere sine licentia superioris, secundum Ioanmem de Lignano, & Domi. Item nota quòd clericatum uel beneficium non perdunt clerici per superuenientiam tabellionatus. ita concludit Abb. ibi. columna secunda, licet Vincen. uoluerit quòd clericus in minoribus, suscipiendo tabellionatum cedit clericatui & beneficio: quòd ibi intelligit Ioan. Andr. & placet Abb. quando tale officium reciperetur à Principe, & deputaret eum ad publica et criminalia officia. Quod ego adhuc subintelligerem, quando talis coepisset uti officio in criminalibus, antè uerò non. Queri præterea potest non ab re in materia huius capituli, si clericus tabellio fuit condemnatus de falso per episcopum suum, & postea per eundem restitutus in integrum, & conficiat instrumenta tanquam publicus notarius, an ualeant? quam questionem mouet Bald. in primo uolu. consil. eccl. proponitur quòd quidam, & concludit quòd non: quia episcopus non potest restituere infamem, cum hoc sit reseruatum principi, ut per Innocen. & alios in cap. Cum. t. de re iudi.

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

Ac leges & physicam audientes.

CAPVT LIIII.

ARCHIDIAconi, plebani, prepositi, cano-
tores, & alij clerici personatus habentes, necnon
presbyteri audientes seu studentes, addiscendo le-
ges uel physicam post duos menses à tempore quo au-
dire inceperint computandos, quatuor poenis sequen-
tibus subiacent: uidelicet quòd sunt ipso facto excom-
municati, ac in nulla causa si patrocinium prestare uo-
luerint, audiantur. Et reuersi in choro, mensa & capi-
tulo, & ceteris ultimi fratrum habeantur, & totius
promotionis ad ordines uel beneficia spem amittant,
nisi ex misericordia Apostolice sedis. Ita colligitur
ex tex. & que ibi notant Doct. maxime Abb. in. c. Nò
magno opere. & in. c. si. ne cleri. uel mona. Similibus
etiam poenis puniuntur obtinentes parochiales eccle-
sias, que sunt plebanie habentes sub se capellas in qui-
bus instituuntur clerici perpetui, nequeantes ab ipsis
absque causa rationabili amoueri, si leges uel physio-
cam audiunt, ut habetur in capitu. i. co. tit. lib. vi.

Villarum procuraciones suscipientes.

CAPVT LV.

CLERICVS generalis procurator deponen-
dus est, ut in ca. Sed nec. ne cler. uel mona. Et li-
cet ille text. simpliciter prohibeat clericis pro-
curatio-

PRACT. CRIMIN. CANON. 43

curaciones: Immo. tamen quem ibi sequitur Abb. intelli-
git de procuratione generali, quasi sentiat, quòd pos-
sit clericus unum negocium procurare etiam laici:
quòd latius sequitur idem Abb. in cap. ij. co. titu. dum
modo clericus non suscipiat illud negocium ex cupi-
ditate, quia tunc nec unum negocium licet clerico pro-
curare, secundum eam. Et sic intelligit sententiam col-
lectarij in locis per eum relatis, que aduersabatur do-
ctrine Innoc. quantum uero ad poenam depositionis,
de qua hic uide quòd dicam in cap. sequen.

Ac principum & secularium uiro-
rum iustitiarj.

CAPVT LVI.

HVIUS excessus est eadem poena de qua in ead-
em precedenti, et per eundem tex. Aduerte tamen,
quòd Abb. in dicto cap. sed nec. uersi. Sed que-
ritur. dicit quòd sibi uidetur ualde graue quòd cleri-
cus deponatur propter exercitium istorum officioru,
scilicet procuratoris, de quo in capitu. precedenti, &
iustitiarj de quo hic, maxime hodie: cum non ita acer-
be debeat puniri delicta, ut in. c. fraternitatis. xxxiiij.
distinct. Vnde plus sibi placet quòd tales clerici de-
beant excommunicari, & non deponi, nisi essent incor-
rigibiles: quia tex. solum dicit quòd delinquens in hoc
ab ecclesiastico fiat ministerio alienus, & per excom-
municationem satis fit alienus, & per excommunica-
tionem

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

tionem satis fit alienus: licet Ioan. Andr. intelligat de
pœna depositionis. An autem clericis in isto casu sit
prohibitum quodlibet officiũ iustitiæ exercendæ. Abb.
in dict. ca. Sed nec credit quod sic, quia uerba tex. sunt
multum generalia, & ratio generalissima, Quia nemo
militans deo &c. Vnde dicit per illum tex. quod cleri-
cus non posset esse vicerex, uel vicecomes, uel locum-
tenens alicuius principis secularis, nec habere sub sua
cura aliquam ciuitatem seu locum temporalem. pro
quo allegat text. magis specificũ in. c. clericis. §. i. eo-
tit. Videtur tamen sibi quod clerici possunt esse con-
siliarij principis: quod dicit etiam sentire Ioan. Andr.
in. d. c. clericis. quod notat etiam Bald. ex text. ibi, in
auct. Habita. in princi. C. Ne filius pro patre. Et uide
Abb. in dic. c. clericis. ubi notat quod prælatus potest
esse consiliarius principis secularis, licet nõ debeat esse
se officialis iustitiæ exercendæ. Debent tamen cauere
secundum eum, ne consulant in criminali causa etiam
reum absoluendum, quando ex hoc immineret actori
pœna mortis, uel mutilationis membri in pœnam talio-
nis. Possunt præterea clerici sine metu irregularitatis
interuenire in lege condenda, per quam pœna mortis
imponitur, quando non imminet casus, propter quem
efficitur lex, sed sit generaliter, licet postea casus oc-
currat, ut quis interficiatur: quia tunc clericus consu-
lens non animaduertit in certam personam, sed prouide-
det ut homines se abstineant à delicto: ut notat Domi-
in cap. fin. iij. distinc. Vbi dicit hanc esse conclusionem
Archi.

PRACT. CRIMIN. CANON. 44

Archi. in. c. officia. xxij. quæst. v. licet re uera Archi-
ibi nihil scripserit de clerico, sed solum asserit quod
princeps qui legem condidit, cuius autoritate homines
sunt traditi morti, non est factus irregularis: & non
infertur, princeps ad cuius officium spectat tales le-
ges condere, non efficitur irregularis, ergo nec cleri-
cus qui consuluit ei ut illas condat: poterat tamen me-
lius allegare Bal. ubi supra expresse tenentem quod cle-
rici possunt dare consilium in legibus condendis: &
licet ex hoc sequatur per accidens mors alicuius, non
sunt irregulares, quem refert Ioan. de Ana. in cap. Ad
audientiam, in. iij. colum. uersicu. Tertio queritur de
homici. Pro quo etiam facit quod notat Bald. in cap.
ij. in fi. de maio. & obe. post Innocen. quod papa potest
imponere pœnam mortis statuendo, sed non exequen-
do, quia si proprijs manibus occideret aliquem, fieret
statim irregularis.

Contra ecclesias à quibus beneficia obtinent, aduocati
uel procuratores extiterunt.

CAPVT LVII.

PœNA huius criminis est, quod tanquam ingra-
tus potest eiusdem ecclesiæ beneficio spoliari: ut
in cap. fina. de postu. in fi. Notat hoc etiam glo.
in. c. Nulli. iij. quæst. i. Tradit etiam Lucas de Pœna in
l. milites. in fi. de re mili. lib. xij. Quod adeo procedit,
quod si quis est beneficiatus in duabus ecclesijs nõ po-
f iij test.

test. prestare patrocinium uni contra aliam, notat glo. in cap. si qui sunt presbyteri. i. quest. vij. quod limita-
ta eadem glo. nisi habeat administrationem in altera
earum. Si uero necessitas officij quo fingitur cogat il-
lum ad aduocandū contra ecclesiam, ut quia tutor est.
uel prelatus, excusatur secundum Inno. ibi. Vel si hoc
agat pro strictē cōiunctis, uel miserabilibus personis,
secundum Abb. ibi post Hostien. An autem clericus in
isto casu qui prohibetur aduocare contra ecclesiam, si
in camera consulit cōtra eam, incurrat poenam, de qua
supra. Videtur dicendum quod non, si sequimur doctri-
nam Bar. in. l. i. §. postulare. ff. de postulan. ubi tenet
quod docto. promittentes non aduocare possunt in ca-
mera consulere: quod ibi sequitur Alexand. in additio-
nibus, & quod notat idem Bartol. in. l. Paulus. §. i. ff.
de legatio. uidelicet quod docto. qui non possunt esse
aduocati, non dicuntur aduocare si mittunt unam cedu-
lam iudici, uel si ei loquuntur: quod refert & sequitur
Pre. epo. in cap. sollicitudinem. de appel. col. x. qui etiā
allegat Ange. in. d. §. postulare. tenentem quod prohibi-
bitur postulare, non prohibetur allegare in camera,
uel in scriptis, notat etiam Ias. in. l. i. in principi. in. iij.
column. ff. de uerbo. obligat. referendo Bart. ubi supra.
Sed predictis doctrinis non refragantibus (saluo me-
liori iudicio) contrarium crederem in casu nostro, im-
mò quod clericus consulendo in camera, uel faciendo
in scriptis allegationes iuris contra ecclesiam incur-
rat poenam: quia tex. in dict. cap. si. eam imponens fun-
datur

datur in ingratitudine, quæ resultat ex eo quod cleri-
cus sit aduocatus uel procurator contra ecclesiam in
qua habet beneficium: quæ quidem ingratitudo ita con-
sistit in consulendo in camera, uel scribendo in iure
contra eam, sicut si esset aduocatus: quia pari modo
possunt nocere ecclesiæ consilia clerici in camera,
uel allegationes iuris ab eo scriptæ sicut si contra il-
lam aduocatus existeret: quæ paritas rationis non sic
procedit in doctrinis doctorum supra relatis.

instituti heredes rogati de restituendo hereditatem
incapaci tacitam fidem dederunt.

CAPVT LVIII.

CLERICVS qui in hoc deliquerit perdit here-
ditatem, quæ aufertur ab eo tãquam ab indigno,
& applicatur ecclesiæ notat Bal. in. l. si quis pre-
sbyter. C. de episcopis & cleri. quod confirmari potest
ex his quæ not. veli. post Abb. in cap. ecclesia sancte
Marie. de consti. col. xxij. uer. Sequuntur etiam, ubi
dicit quod in casibus in quibus quis priuatur ut indi-
gnus hereditate, priuabitur et clericus. & quod si cle-
ricus hæres non adimplet uoluntatem defuncti priua-
bitur hereditate, iuxta auct. Hoc amplius. C. de fidei-
commis. & quod si non petit tutorem pupillo, priua-
bitur successione, per. l. Sciant. C. de legi. hære. Quæ
etiam refert Barb. in consil. xxvij. incip. Scripsit bel-
lissime. in pri. uolu. in col. penul. referendo Ancha. in
capit.

cap. l. de constitutio. in. vi. charta. uers. i. Primo prin-
cipaliter queritur. facit etiam quod tradit Ioan. Bap.
in repe. l. Cunctos populos. C. de summa trini. Et si
de catho. in colum. antepenult. mune. clxxv. dum ex
conclusionibus per eum premisis dicit inferri, quod
clerici priuantur ut indigni, iuxta tit. ff. C. de his
quib. ut indig. Auferuntur preterea a tali clerico qui
tacitam fidem dedit fructus quos percepit ante litem
motam, ut in. l. Eum qui tacita. ff. de his qui. ut indig.
Dicitur autem tacitam fidem accommodasse, siue chi-
rographum eo nomine dederit, siue nuda repromiserit
pollicitatione, ut in. l. In fraudem. in princip. ff. de his
qui. ut indig. Idem etiam est si fiat instrumentum coram
notario et testibus, in quorum fide ponitur ut hoc ha-
beant in secreto. ita Bar. ibi. Et in. l. Non intelligitur.
§. tacita. ff. de iure fis. Et uide gl. in. d. §. tacita, in uer-
bo probationibus, que uult, quod per confessionem ro-
gati probatur tacitum fideicommissum: quam ibi sequi-
tur Barto. ex qua notat unum quod est in hac materia
singulare, quod tenetur quis respondere positioni, an
fuerit rogatus de restituendo incapaci: quod scripsit
etiam Bar. latius in. l. si. col. iij. ff. de his qui. ut indig.
Et in ista materia taciti fideicommissi ultra ea que tra-
diunt Docto in locis communibus uide bonum consiliu
Barb. xlv. incip. Præclare scribitur, in. i. uolu. Posset
etiam dici in hoc proposito quod cum Barto. in. d. iij.
col. d. l. fina. tradiderit quod taliter rogatus debet se-
cundum conscientiam fisco dare talem hereditatem, et
non

non potest dare incapaci, nec sibi retinere: quem refert
et sequitur Rosella in uerbo filius. in. iij. col. uers. sic.
quero quod debet, et sequitur in repe. §. cum filia. l.
Coheredi. ff. de uulg. et pu. xlv. col. uers. Tertium est
notandum. Sic et eodem modo clericus teneatur resti-
tuere ecclesie bona illa: quod non est parui momenti.

Calumniatores.

CAPVT LIX.

PREMISSO prius quod ille dicitur calumnia-
tor, qui falsa crimina proponit, ut in. §. notan-
dum. ij. quest. iij. Et per Anto. in rub. eiusdem ti.
Et quod irregulariter si succumbit in causa, punitur
eadem poena qua ueniebat puniendus accusatus, ut in. c.
ij. eadem causa et quest. Et per Ant. et Abb. in. d. rub.
Clericus calumniosus accusator priuatur officio, et
uerberatus publice in exilium mittitur, ut in cap. i. de
calumnia. Aduerte tamen quod hæc non est ordinaria
poena clerici calumniatoris, sed illa eadem qua punien-
dus erat accusatus, et ideo in dicto capi. primo fuit
imposita illa uerberum et exilij, quia non erat propor-
tionabilis accusatori poena qua erat puniendus accusa-
tus, secundum Ant. et Abb. ibi. ideo caueat iudex ne erret,
credens hæc esse ordinariam poenam calumniatoris. Sed
sequendo doctrinam Anton. ibi. in. iij. nota. quatenus
poena accusati congruit accusatori eatenus est imponen-
da, et quatenus ei non proportionatur, alia corporalis,
loco

loco eius subrogatur. Clericus tamen denunciator cri-
minis, & in probatione deficiens ab officio & benefi-
cio suspenditur, donec innocentiam suam purget, ut in
cap. fina. eo. titu. Et hoc ex ratione, quia denunciator
dicitur improprie calumniator, quia alias similitudi-
ne supplicij puniretur secundum glo. & Anto. ibi per
quos etiam uide qualiter tunc innocentia denunciato-
ris purgari debeat. Et procedit dicta poena suspensio-
nis, etiam si denunciatus intenderet poenitentiam tan-
tum, & non poenam imponendam esse, ut per Abb. ibi,
in fin. Dicitur præterea & alio tertio modo clericus
calumniator, quando in personam electi uel postulati
aliqua obijcit, & deficit in probatione, ut probat tex.
in ca. i. de electio. in. vi. Ex quo notat ibi gl. in uerbo
calumnie, quod in excipiendo, accusando & denuncian-
do dicitur quis calumniari poenam uero eius qui ca-
lumniatur hoc modo descripsit tex. ibi, uidelicet quod
à beneficijs ecclesiasticis triennio se nouerit esse suspen-
sum, ad quæ si intra illud tempus propria temeritate
se ingesserit, eis ipso iure perpetuo sit priuatus, nisi
manifestissimis constiterit documentis quod ipsum à
calumnie uitio causa probabilis & sufficiens excusa-
ret. Aduertendum autem est, quod cum ille tex. impo-
nat poenam calumniatori obijcieti in personam electi,
non uideretur extendenda ad quencunque clericum ca-
lumniam committentem in excipiendo cõtra alium in
alia materia, sed tunc arbitrarie puniendum existimo,
eo præcipue, quia crimina in modum exceptionis pro-
bata

bata non sic nocent criminoso, iuxta notata in cap. i.
de except. Quæ sint uero causæ iuste excusantes ali-
quem à calumnia, uide gl. in. d. c. i. de electio. in. vi. in
uerbo sufficiens, quæ ponit duo exempla. Et uide Bar-
to. in. l. cum quidam. §. quod dicitur ff. de acquiren-
heredi. ubi per illum tex. dicit, quod quando esset pu-
blica fama, excusatur qui fuit credulus, & accusauit
uel denunciavit aliquem de maleficio de quo erat pu-
blica fama, & non potest puniri poena quæ imponitur
proponenti falsas accusationes, & dicit sæpius fuisse
de facto obtentum. Idem uoluit Bald. in. l. si. C. si ser-
uus aut liber. lib. x. quos refert Ias. in prædictis &
alijs locis, in. l. i. in princip. ff. de eo per quem factum
erit. An autem præsentatio unius testis releuet à poe-
na calumnie, uide Ana. in cap. ij. de calumnia. in. iij.
col. ex quo colliges quod releuat, nisi alias esset con-
suetus calumniari, & in alio casu, quando reus nihil
probat, pro quo allegat Anto. ibi, & bald. in. l. fin. C.
de probatio. Et nota quod eadem sententia est condem-
nandus calumniator, quæ reus absolendus: ut notat
idem Anto. in dict. ca. i. in. iij. nota. & Abb. in. ij. nota,
qui etiam addit quod si calumniator non est punien-
dus tempore suo, & reus fuit absolutus, potest postea
puniri ex nobili officio iudicis: quod not. ex text. ibi,
regulariter autem præsumitur calumniari, qui nullas
probationes producit, nisi in casibus not. per Anto. in
dicto capitu. i. quos transcripsit Panormita. ibi. Vnde
præterea quod est notabile aduertat Index in hac ma-
teria,

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

teria, quod non solum propter ueram calumniam commissam in causa criminali potest imponi poena corporalis de iure canonico, sed etiam propter praesumptam calumniam in causa ciuili. Probat hoc singulariter text. iuncta gl. fi. in. c. fi. de do. & contuma. qui non est alibi. secundum Inno. ut refert Ioan. de Ana. in. c. i. de calumnia. in col. iij. Crederem tamen quod quauis hoc uerum sit, mitiori tamen poena licet corporali puniendus est calumniator in ciuili, quam in criminali causa.

Maledici.

CAPVT LX.

CLERICVS maledicus maxime in sacerdotibus cogatur ad postulandum ueniam, et si noluerit, degradetur, nec unquam absque satisfactione ad officium reuocetur. Ita placuit patribus Carthaginien. Concilij. iij. ut habetur in. ca. clericus maledicus xlvi. dist. Si autem clericus uerba aliqua in deprecatione officij et beneficij Romani pontifi. protulerit, tunc text. in. c. i. de maledi. precipit illum a temeritate tali compescendum per iudicem nulla poena declarata, ex quo uideatur illum reliquisse arbitrio suo: cum enim uerba quae maledici dicere possent in detrimentum Romani pontifi. et sedis Apostolicae essent uaria, & non aequalis grauitatis et culpae, merito non potuit certa poena declarata. Iudex ergo consideratis qualitatibus personae, uerborum, & loci, & alijs quae in arbitrarijs considerata ueniunt,

PRACT. CRIMIN. CANON. 48

ueniunt, clericum in hoc delinquentem punire debet, dum tamen aduertat, quod si uerba clerici contra Romanam sedem prolata habent in se speciem haereseos, puta si dixerit papam non posse condere canones, tunc punire debet illum tanquam haereticum, ut notat Ioan. de Ana. ibi, in col. ij. in princi. allegando glo. nota. in ca. generali. in uerfi. Inhibemus. de electio. lib. vi. quae licet hoc in terminis non dicat, tamen optime facit in argumentum. Et quauis idem Doctor in. iij. col. ibi audeat affirmare quod poena text. in capitu. felicis. de poenis, libro. vi. habeat locum contra illum qui contra Cardinalem uerba iniuriosa protulit, motus principaliter, quia dictus tex. punit percutientem Cardinalem: & uerbum percussio comprehendit uerbalem percussione, secundum Barto. in loco per eum allegato. Et motus etiam ex eo quod dispositio dicti tex. est inducta principaliter fauore ecclesiae Romanae, & pro ipsius quiete, & ideo potest extendi, licet sit facta in odium delinquentium. Hoc tamen non uidetur mihi salua eius auctoritate posse iure sustineri: nam licet uerum sit quod uerbum percutere comprehendat uerbalem iniuriam: quis audebit ex hoc inferre, quod poena grauis imposita percutienti comprehendat uerbis iniuriam inferentem? Quanto minus credendum est Romanum pontificem, qui tot & tam graues poenas infligerit insequentibus hostiliter, uel percutientibus Cardinale, uoluisse eas omnes pati illum, qui solum uerbis quantumuis contumeliosis Cardinale offendere rit:

vit: cum uerbis iniuria quantumvis grauis cardina-
libus illata, mitioribus poenis & satis condignis pos-
sit sufficienter emendari. Religiosi autem qui in ser-
monibus suis prelati ecclesiarum detrahunt, per duos
menses subiacere debent illis poenis, quae secundum co-
muni regulam uel statuta, pro grauibz criminibus seu
culpīs eis consueuerunt imponi, super quibus absque
manifesta necessitate cum eis non ualet dispensari; ut
statutum est in concilio viennensi, de quo in clemen. i.
in. §. Quibus. de priuile. Clericus uero qui murmura
alienus sit à fratrum unitate, & opus eius abijciatur,
itaque iuxta mensuram operis in hoc peccans sacerdo-
tis iudicio poeniteat. ita cautum est in. viij. synodo Gra-
tiano referente in capit. Alienus. xc. distinct. Si tamen
clericus aliquem iniuriōsis uerbis diffamauit, poterit
ille contra ipsam clericum agere actione iniuriarum,
& si fuerit condemnatus, efficitur infamis: ut probat
tex. & ibi notat Abb. in. c. Cum. t. de re iudi. qui dicit
illum text. procedere etiam in clerico, secundum unum
intellectum: quod procedit siue agatur contra eum cri-
minaliter, siue ciuilit: quia utroque modo damnatus
actione iniuriarum incurrit infamiam, ut concludit
Abb. ibi. in. i. colum. post glo. ibi licet gl. contrarium
senferit in capitu. At si cleri. de iudi. Et siue uerum di-
xerit, siue falsum, quando id facit animo iniuriandi et
sine causa nihilominus tenetur actione iniuriarū, con-
cludit Abb. in dict. cap. Cum. t. in fin. col. post plures
per eum relatas opiniones, & ponit etiam addi. Bart.
que

que plures doctores refert in. l. iij. in princip. ff. de li-
be. & posth. in addi. inci. Pro statuto. Crederem prae-
terea in his regnis Castelle & Legionis posse clericum
condemari ad petitionem iniuriati, ad hoc ut in prae-
sentia iudicis & bonorum hominum dicat se mentitum
fuisse, quā ita cautū sit, & seruari soleat in laicis, per
l. ij. tit. iij. lib. iij. fo. ij. quae lex & si posset dici cleri-
cos non comprehendere: tamen ex equitate quadam ui-
detur quod iudex ecclesiasticus possit imitari illam,
cuius arbitrio poena in hoc casu relicta est, praecipue
attēta doctrina doctoris de Pala. Ruuios. in Repe. rub.
de dona. inter uirum & uxo. in columna. v. ubi post
Didacum de Villadiego doctorem etiam Hispanum in
loco per eū relato tradidit quod deficiente iure cano-
nico recurrendum est ad iura & consuetudines regni,
non autem ad iura imperatorum, uel iuris consulto-
rum. & licet prae. in capi. Consuetudo. i. dist. in. iij.
colum. & Petrus de Rauana in Alphabeto aureo, in al-
legationibus in materia consuetudinum, in prin. in. v.
colum. ad si. teneant contrarium, & sic quod in Hispa-
nia iudex ecclesiasticus potius debeat iudicare secun-
dum leges imperiales, quam secundū leges Regni, ta-
men hanc meam cōclusionem corroborat opinio Prae-
posi. ibi, dū tenet, quod deficientibus iure canonico &
ciuili, recurrendum est ad ius municipale, uel ad par-
ticularem loci cōsuetudinem, ut accidit in casu nostro,
in quo leges ciuiles deficiūt, nihil prouidentes in hoc
casu, prout est specialiter prouisum per legem Regni.
g Pro qua

Pro qua etiam opinione mea facit doctrina Abb. in capitul. Ecclesia sancte Marie. de consli. colum. v. uidelicet quod ubi lex esset fundata super ratione naturali, potest iudex ecclesiasticus illam seruare non ratione legis, sed ratione naturali. Sed quis dubitat quod iustum sit, & ratione naturali congruum, quod clericus qui falsum crimē alicui imposuit, ex quo laesa est fama illius dicat se mentitum esse, ut per hoc fama illi restituatur, maxime cum ad hoc teneatur tantumquam christianus, & ad id a confessore, etiam non petente iniuriatus, cogendus sit. Quod tamen procedere possit quando conuicium esset falsum, quia tunc uerum esset conuiciantem mentitum fuisse: & tali casu illa est potior satisfactio quae praestari potest iniuriato, neque ex eo refutanda est: quia uidetur illam satisfactionem facientem infamem effici, quum iam ex ipsa condemnatione, etiam si non damnetur ad uerborum retractationem, infamis remaneat, neque enim iudex ut pius sit iniurianti, crudelis debet esse iniuriato, qui tali modo honori suo satisfieri petit, cum alias si in sola pecuniarum poena, uel alia condemnaretur, semper crederent aut saltem suspicarentur illi qui uerba iniuriosa audierunt illum dixisse uerum, nisi eum se retractantem, & palinodiam decantantem audierint.

Venatores.

CAPVT LXI.

PRESBYTER in uoluptate uenandi sepius de tentus suspenditur duobus mensibus. Diaconus uero ab omni officio suspenditur: ut in cap. i. de ele. uena. quae poena habuit originem a concilio Aurelianen. de quo in capitu. Episcopum. xxxiiij. distin. Et aduerte quod dicta suspensio presbyteri debet esse ab omni officio, sicut & suspensio diaconi secundum Abb. in dict. cap. i. in fin. post Ioan. And. licet tex. hoc itaclare non dicat. Et nota magnā differentiam inter poenam presbyteri, & diaconi. de qua hic, nam cum presbytero (cum sit praefinitū tempus suspensionis) nō dispensabitur, cum diacono autē intra duos dies, uel tres, uel quando placuerit, poterit episcopus dispensare, secundum Henricum in dict. cap. i. circa si. & Ioan. de Ana. in. iij. colum. ad si. post Hostien. in summa. cod. titu. §. si. Subdiaconus praeterea hoc delictum perpetrans eadem poena qua & diaconos puniendus est, secundum glos. in dict. capit. i. quod etiam tenent Hosti. & Hen. ubi supra. Quid autem si alij clerici in minoribus constituti in hoc delinquerent? Ioan. And. post Hostien. in dicto capitu. i. dicit quod puniuntur arbitrarie, ex quo poena non est statuta per text. in capitu. De causis. de offi. delega. quod sequitur Henr. ibi, & uoluit Hosti. in summa eiusdem titu. in. §. si. quorum opinio nem uidetur magis sequi Ana. in dict. c. i. in. si. uerbis, g ij dum

dum dicit, considerandum quod uenatio est prohibita clericis in minoribus per capit. ij. eodē titu. Anto. tamen in dicto capi. i. credit quod hoc non sit clericis in minoribus prohibitum, per quod uidetur tenere quod propter hoc non sint puniendi. unde Abb. ibi, pro concordia dicit, quod aut omiserunt tonsuram, & tenentur, alias secus. Et allegat Clemen. ij. de ui. & hone. cle. in uerbo, Et si tonsuram. Sed ego credo quod opinio Hostien. Ioā. And. & Henri. sit uerior, & quod concordia Abb. quam sub dictis breuibus uerbis tradit. non procedat, nam uidetur uelle, quod si dicti clerici in minoribus tonsuram omiserunt, & in hoc uenationis delicto deliquerunt, quod tunc puniendi sunt, alias hoc est si non dimissa tonsura uenatores sunt, quod tunc non tenentur aliqua pena. In hoc secundo membro uidetur assentiri opinioni Anto. Sed salua eius autoritate hæc concordia non uidetur bona, quia si actus uenationis clericis in minoribus est licitus, omisso tonsuræ non debet eum facere illicitum: & tunc magis puniendus est talis clericus propter omisam tonsuram, quam propter uenandi delictum: & tex. in clem. ij. per eum adductus non suffragatur eius opinioni, quin potius uidetur contra illam urgere: quia ibi clerici in minoribus puniuntur si simul cum tonsura deferant uestes uirgatas uel partitas, quasi magis delinquant clerici qui tonsuram deferens rem facit indecentem clericali ordini, quam si illam faciat tonsura neglecta. Vnde si in casu nostro de tonsura esset habenda ratio, magis

magis puniendus esset, argumento dicti. clemen. clericus tonsuram deferens, & uenationi uacans, quam si illa deposita hoc ageret: cuius forte ratio posset esse, quia clericus tonsuram deferens & prohibitis uestibus utens, uel uenationi intendens magis offendit clericalem ordinem, quam si ut laicus incedens hoc admittat. Quippe cum clericus qui cunctis apparet clericus magis populum scandalizat, si rem illicitam faciat, quam alias: quia tunc qui illum non cognoscunt, eum laicum & non clericum reputant, & sic non iudicant illum facere rem prohibitam nec inhonestam. Præterea in hoc proposito notant unum quod esset magni effectus, si uerū Hosti. in dict. §. fina. & Henri. & Ana. in dict. capi. i. quod in omnibus supra dictis monitione trina debet præcedere uindicta, per tex. in c. Indignè. xij. quæst. ij. qui tamen tex. iudicio meo hoc non probat: quia nihil de trina monitione dicit, & licet in casu quo loquitur disponat quod debet esse tanta prouisio, quod uindictam admonitio præcedat, non sequitur, quod eodem modo debet monitio præcedere in casu nostro & trina. Præterea corū opinioni in hoc aduersatur aurea illa doctrina Innoc. in c. Extirpanda. ante si. de preben. quam celebrant Doct. plures per me relati in regula mea. ccxviii. incip. Monitio, in qua tradidit, quod quando lex loquitur affirmatiue, non requiritur monitio ad incurendam penam. Cū ergo tex. in dict. c. i. loquatur affirmatiue, & statuat presbyterum uel diaconum septius detentum in uoluptate uenandi

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

di suspendendū, ergo nō requiritur monitio (salua dī-
ctorū patrum autoritate) eo maxime, quia si hoc fe-
rent clerici (attendētes nisi monitione p̄missa nō es-
se puniēdos) non desisterent a uenationibus illā expe-
ctantes. Fateor tamen quōd in isto proposito multum
operaretur monitio: nam si clericus monitus cessare
noluerit a uenatione, poterit deponi, nō propter uena-
tionem, sed propter inobedientiam, ut exp̄sē firmat
Archi. per tex. ibi in capi. Quorundam. xxxiiij. distin-
ctio. quem refert & sequitur Ana. in dict. c. i. in col. i.
Et notat etiam Præpo. sequēdo Archi. in dict. c. Quo-
rundam. Præterea in hoc aduertendum est, quōd aded
clericis est prohibita uenatio, quōd huic prohibitioni
non potest p̄scribi per contrariam consuetudinem,
ut per Hostien. quem alij sequuntur in capit. ij. de ele-
uena. ut refert & sequitur Ana. ibi in ij. colum. &
uide Abb. in d. c. i. & Præpo. in d. c. Episcopum, qui
ponderant illa uerba, sæpius detentus, & dicunt quod
si rarissime causa sanitatis, recreationis, uel recup̄a-
di appetitum uenationibus uteretur clericus, nō esset
prohibitum, & nec quando causa necessitatis hoc fe-
cisset, puta pro carnibus uel pellibus habēdis, quas de
facili habere nō posset, uel quando fructus sui consiste-
rent in uenationibus, prout dicitur esse in Gallia. Ali-
qua etiam ex p̄dictis tenet Ana. in c. i. colum. iij. de
ele. uena. Et uide Archi. in summa. xxxiiij. dif. & me-
lius in c. Qui uenatoribus. lxxxvi. dif. ubi recreatiōis
& necessitatis causa licitam dicit clericis uenationē.

De cau-

PRACT. CRIMIN. CANON. 52

De causa uerō necessitatis potest poni optimum exem-
plum, quod ponunt Hostien. & Ana. in dict. capit. i.
uidelicet, si apri, ursi, uel alie fere ueniunt uastare
segetes uel uineas clericorum. Et uide Cardi. in Clem.
Ne in agro. §. porro. ij. de sta. mona. ubi referendo in
nocen. in capit. dudum. el. ij. de elect. Idem dicit de cau-
sa recreationis, qui prius asserit quōd ponere laqueos
& rethia sine strepitu & clamore, & canibus licet
clericis, allegat text. in capitu. Nunquam de consecra-
distinc. v. & idem tenet Ana. in Rubri. de cleri. uena-
in. i. col. referendo Paul. in di. §. Porro, quod etiam
notat Præpo. in capit. i. xxxiiij. distin. & Platea in. l.
Senatoribus. C. de excusa. mune. lib. x. Nota tamē quōd
uenationem in dubio debemus interpretari, recreatio-
nis causa, ut per Alexan. in concil. lxxij. i. uolu. si. col.
quod etiam notat Ana. in dicto capitulo. i. ij. colum.
ad finem. & Lucas de Penna in dict. l. Senatoribus.

Ioculatores, Goliardi seu Buffones.

CAPVT LXII.

IOCVLATORES dicuntur latores ioci in pu-
blicum, facientes spectaculum proprii corporis, ut
per Ioan. mona. in cap. i. de ui. & honest. ele. in. vi.
per text. in capitu. Cum decorem. eodem titu. & per
l. ij. ff. de his qui no. insa. & glosa in dicto capitu. i.
Hoc uerō uocabulum Goliardos, uulgare est Gallorū,
& Buffones, uulgare est Tuscorum, secundum Ioan.
2 iij mona.

mona. Et glos. ibi: hos tamen alibi appellat canon his-
triones. iiii. questi. i. cap. i. de conse. distin. ij. capitu-
Pro dilectione, secundum Ioan. And. Et Domi. ibi, ta-
mē in illis capitulis nō fit mentio de aliqua ex tribus
dictionibus predictis, sed solū de histrione. Ex quo
uidentur dicti doctores intelligere, quod idem signifi-
cat hec dictio histrionis, quod tres dictiones predictae.
Et clerici qui tales se faciūt si per annum illam artem
ignominiosam exerceuerint, ipso iure carent omni pri-
uilegio clericali. Si autem breuiori tempore, tunc si
tertio moniti non resipuerint, carent etiam omni pri-
uilegio clericali. Ita disponit tex. in dist. capitu. i. Et
facit in proposito decretum concilij Cartaginien. iiii.
à Gratiano transcriptum. in cap. Clericum. xlv. dist.
ubi disponitur, clericum scurilem, Et uerbis turpi-
bus ioculatorem, ob officio esse retrahendum. Annus
autem de quo supra continuus debet esse, ut poenā pre-
dictam quis incurrat: ut notat Ioan. mona. ibi, Et Ar-
chi. Ioan. And. Et Domi. Vnde si in diuersis mensibus
diuersorum annorum, qui simul iuncti unum face-
rēt integram annum quis uteretur predicta arte, non
haberet locum ista poena, secundum Ancha. Et Domi.
ibi. Aduerte praeterea quod licet Ioan. mona. in dicto
capit. i. teneat quod clerici in sacris non admittāt pri-
uilegium in isto casu, contrarium tamē tenent Archi-
Ioan. And. Ancha. Domi. Et Phil. ibi possunt tamē reu-
perare ipsam priuilegiū per dispensationē episcopi quā-
do in hoc deliquēs esset poenitēs Et uerē cōtritus secū-
dum Ioan.

dum Io. And. Et Ancha. ibi, Et Domi. Et uide Bartho-
de Cassaneo in cōsuetudinibus Burgundiae. fol. l. in. §.
vij. fallitur. ubi limitando regulam quod clerici non
possunt de crimine coram seculari iudice conueniri, di-
cit quod hoc fallit in clerico goliardo, Buffone uel io-
culatore, qui tertio monitus non desistit, quia talis est
ipso iure priuatus omni priuilegio clericali. Ex quo
uidetur uelle quod propter hoc crimen clericus effici-
tur de foro iudicis secularis. Et licet ut supra dictum
est Doctores teneant contra Io. mona. Et sic, quod hec
poena procedat in clericis etiā in sacris, dicit Bar. ubi
supra, quod tutius est tenere opinionem Io. mona. con-
tra Archid. Et sequaces propter actualement degradatio-
nem, quae in hoc casu secundum eum uidetur necessaria
cuius opinionem uidetur sequi Philip. probus in addi.
ad Io. mona. Ego tamen credo quod opinio Archi. Et
aliorum contra Ioan. mona. sit uera. Nec obstat illud
de degradatione quod Bar. de Cassaneo ubi supra dicit
quia nō sequitur, est necessaria degradatio in casu isto,
ergo bene dicit Io. mona. dum asserit quod poena ista
non procedit in clericis in sacris: quia Doctores con-
trarium tenentes non negant degradationem esse neces-
sariam, licet de ea non faciant mentionem, Et si neces-
saria est in casu nostro, etiam facienda esset in clerico
in minoribus, quia ille etiam capax est degradationis,
ut uidebis infra super uerbo degradari: neque constat
ex uerbis Ioan. mona. quod ideo dicat, quod clerici in
minoribus amittunt priuilegium, iuxta formam tex.
in dicto

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

in dicto capitulo primo quia in eis non est necessaria degradatio.

Carnificum, seu macellariorum, aut tabernariorum officium publice & personaliter exercentes.

CAPVT LXIII.

CLERICI nominati & tertio moniti, ut ab huiusmodi officiis desistant, si non fecerint, aut officia illa resumpserint, coniugati omnino, non coniugati uero in rebus, & omnino incedunt ut laici in personis, priuilegium clericale quandiu praeiis in stiterint, eo ipso amittant. ita dispositum est per concilium viennense, ut in clemen. i. de ui. & bone. cleri. Et aduerte quod penam hanc incurrunt etiam clerici praedicta officia exercentes pro utilitate dominorum quibus seruiunt: quia in hoc non habetur respectus ad eum cuius interest, sed solum ad eum qui talia officia exerceat per se & publice secundum Bonifacium ibi, prope fin. post Paul. & Guiliel. Quem etiam ibi uide de prius tenentem post Paul. quod clerici puniuntur praedicta poena, quamuis non exerceant continue dicta officia, sed per dilucida intervalla, dum tamen eo tempore quo non exercent desistant propter aliam causam, & non causa honestatis ordinis clericalis. Ut autem poenam hanc incurrant clerici debent nominari proprio nomine & expresso in monitione illis facienda, per glos. ibi, in uerbo nominati: quae quidem monitio

PRACT. CRIMIN. CANON. 54

nitio debet fieri publice in ecclesiis per presbyterum uel praekonem in scriptis, uel sine scriptis, uel in locis alijs publicis secundum Guiliel. de monte Lau. ibi: quod tamen uidetur intelligere Bonifa. ibi prope fi. quando non possunt clerici apprehendi: nam si possent, monitio debet fieri in personis monitorum, quem etiam uide dicentem quod forsan sufficeret, si fieret monitio in loco habitationis. & uide Card. ibi, in. vii. quaest. concludentem, quod quando monitio fieret per circū locutiones omnino specificas: tunc aequē fit certificatio, sicut per nomen proprium: & in casu nostro talis monitio sufficeret, dum clare constet de quibus fiat mentio. & idem tenent Zenze. & Petrus de Ancha. & Bonifa. & Imo. ibi: quos sequitur etiam Ioan. de Vanchel. in suo breuiario, super dict. clemen. licet Paul. & Ioan. de Ligna. teneant contrarium secundum eum. Debet esse etiam monitio trina, adeo quod non sufficeret unum peremptorium pro omnibus, ut not. etiam glos. ibi, in uerbo Tertio. Et tenet Guiliel. & Bonifacius ibi. Card. autem in. viij. quaestio. concludit unam monitionem cum tribus intervallis equiparari in isto casu tribus monitionibus, & sic intelligit opinionem Zenze. ne contra dicat Stephanus: & sic uidetur, quod possit intelligi opinio Ancha. & Ioan. de Imo. ibi, qui uidentur simpliciter tenere opi. glos. & Io. de Ligna. & Zenze. In arbitrio praeterea est episcopi in his monitionibus statuere terminū quem uoluerit, sed postquam statuerit, non licebit immutare prius quam lapsus fuerit, sed cum durat

durat, prorogare poterit ex causa. ita Card. ibi post Lau. in. ix. quæst. in fi. Et aduerte quod in quantum supra dictum est, quod reassumens officium prohibetur ex prædictis postquam dimisit, incurrit poenam: limitandum est, nisi reassumens dimittat illud durante termino monitionum, ut declarat gloss. ibi, in uerbo reuersionis, quam sequitur Card. ibi post Laud. & Pau. in. x. quæst. Et idem sequitur Imol. ibi super eadē gloss. Quod tamen optime sublimitat & declarat Bonif. ibi, in col. iij. uers. sed istud, ubi dicit quod prædictam limitationem putat ueram, quando primò dimissio fuit facta simpliciter: nam tunc quia constat de causa dimissionis, & sumus in materia pœnali, intelligendum est prout placet ipsi monito: secus autem ubi constat de dimissione propter monitionem præcedentem tunc enim monitio fuit sortita suum effectum, & sic amplius non potest dici quod durat terminus monitionis: & ideo reassumptio per eum facta nocebit ei, tantum quam facta, expirata iam monitione, licet postea ductus poenitentia quia reassumpsit, dimittat intra terminum sibi datum in monitione. Item nota quod si clericus utatur alijs uilibus officijs, ut puta aptare pelles, uel si sint lenones, uel balnearum publici custodes non incurrant prædictam poenam, licet uideatur in talibus esse identitas rationis, & in aliquibus eorum maior ratio, ut colligitur ex glo. iij. in. d. clemen. & ex his quæ not. ibi Card. quamuis contrarium teneat Zen. ibi, quem uidetur sequi Bonif. ibi, in col. ij. uers. Conclude

Conclude, qui etiam addit, quod si clericus exerceret officium mundandi cloacas, quod forsam haberet locū poena. d. clemen. quod ego non opinor uerum sequendo dictam opinionem Card. post gloss. quia si lenones non comprehenduntur sub ea, quia non sunt expressi, multominus mundantes cloacas. Credere tamen quod & si tales non comprehenduntur, quia ille tex. uideatur specialiter prohibere illa officia ibi expressa, ex eo forte quod in illa ætate frequentius peccabatur in illis secundum Card. ibi, si clericus uteretur aliquo ex prædictis officijs, uel similibus uilibus uel inhonestis, si monitus non desisteret, puniendus esset superioris sui arbitrio, attentis officijs & personæ qualitate, & temporis diuturnitate, & alijs quæ infra in arbitrarijs consideranda tradimus.

Aleatores.

CAPVT LXIII.

ALEA quidem (si calepino credimus) ludus tabule est, & omnis ludus in uarietate fortunæ consistens. Vnde aleator dicitur qui sepe alea ludat: ludere autem ad aleas & taxillos clericis prohibitum est, ut in cap. Clerici. de uita & honesta. clerico. quod ideo prohibitum uidetur propter plura crimina quæ in talibus ludis perpetrari solent, quorum xvi. refert nostr. in sua summa, in ti. de excessu. præla. in. §. clericus. Et uide Floren. in. ij. parte, titu. i. cap. xxij. §. vi.

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

§. vi. col. i. & duabus sequen. ubi dicit quòd quot sunt puncta in taxillis, tot sunt scelera in ludo, & ponit xxi. peccata quæ in illo interueniunt, quæ omnia ad litteram transcripsit Petrus de Rauen. in suo Alpha. aureo, in uerbo ludus. Poena autem clerici publici aleatoris est ut repellatur ab obtinendo beneficio, etiam si nunquam fuerit monitus, ut desistat à ludo, probatur in cap. inter dilectos. de excess. prela. iuncta glo. in dicto ca. Clerici, in uerbo ad aleas, unde dicit Abb. in d. cap. inter dilectos, quòd collatio facta tali est nulla, si de hoc constabat, tanquam facta uili & indigno, & si non constabat, quia erat occultus, debet irritari: quæ uerba Abb. displicent. Nā si hæc est poena aleatoris publici, quomodo occultus aleator illa punietur? beneficio autem obtento non priuatur propter ludum, secundum eum, sed mitiori poena plecti debet, ex quo uidetur quòd poena est arbitraria. Si autem monitus non se correxerit, tunc potest beneficio priuari secundum eū, qui allegat tex. in cap. i. xxxvi. distinct. quæ alias est. xxxv. qui text. hoc expresse non dicit, sed quòd clericus deseruiens aleæ, aut desinat, aut damnatur, & non aperit quæ sit poena. Unde magis mirandum est quòd Domini. & Præpo. ibi summamando text. eundem uidentur tenere quòd per illum tex. imponitur poena depositionis, quòd etiam uidentur tenere si uesim summa in uerbo ludus, in uersi. Quarto queritur, ubi dicit quòd patet esse peccatum mortale ludere in clericis, ex poena quæ est excommunicatio, uel depositio ut distin.

PRACT. CRIMIN. CANON. 56

ut distin. xxxv. Episcopus, qui est idem tex. de quo supra, qui omnes Doctores solium ad hoc moueri possunt propter illud uerbum damnatur. Et prædictam tamen opinionem Abb. sequitur simpliciter Io. Baptista Cacciaiupi in tract. de ludo. in. xij. quæst. licet non referat Abb. sed allegat solium Doctores in. d. cap. inter dilectos, & idem serè ad litteram facit Paris de Puteo in tract. de ludo, in col. xi. numero. xliij. licet de Dominico & Præpo. nullus eorum meminerit. Ego uerò in poena huius delicti nō facile opinor quòd posset describi certa doctrina, quippe cum uariari debeat ex circumstantijs occurrentibus quæ ad aggravandam uel minuendam eam animum iudicis inclinabunt: ideoque arbitrari eum oportebit quāta sit consuetudo ludentis & quæ quantitas precij, & qualitas personarū, qualisue exempli perniciēs, & an in hoc delinquentes occasione ludi diuina deseruerint officia, quibus interesse tenebantur, aut si sacramenta deserint ministrare. Et prout hæc omnia accidisse compererit, sic delinquentes in hoc punire debebit. Vnum præterea semper aduertat iudex, quòd cum in his præcipue rebus longè grauius puniant eorum leges ludentes ad taxillos, quos idioma Hispanum, Dados appellat: & hoc genus ludi in oculis omnium detestabilius sit, sic debet ipse æstiori poena clericos qui in hoc deliquerint coercere. Si uerò clericus proprio ludo id adiuuauerit, quòd alijs ludere uolētibus mēsam paratā habet, in qua alius ad ludendū prouocat ac recipit, tūc quidē grauiori

grauiori poena quam in predictis casibus plectendus est. Admonitos praeterea uelim in hoc articulo omnes iudices, horum praecipue regnorum, quod licet ex eorum legibus sancitum sit, quod post duos menses non possint iudices inquirere contra lutores, nec contra eos qui duos tantum arguteos luserint procedere: ipsi tamen contra clericos et post dictum terminum, et infra praedictam quantitatem poterunt et debent procedere, ex ratione: quia cum longe inhonestius, et magis prohibitum sit clericis quam laicis uacare ludis, non uidetur decens esse dictarum legum sanctiones in clericorum ludantium patrocinium admittere. Atque ex ea credere ratione posse firmari, quod licet eadem leges patriae breuem terminum praefixerint ad repetitionem amissorum in ludo, etiam eo lapsa damari poterit clericus ad restitutionem eorum quae lucratus est, eo qui amiserit repente. Et quod in hoc attendendum sit tempus a iure communi praefinitum ad repetitionem predictorum, de quo in Auct. aliorum usus. Et per Abb. in d. c. Cleri. de ui. et honesta. cleri. Non solum autem iudices ecclesiastici in puniendis clericis lutoribus debent esse per uigiles, sed et inspicientes, et participes tantum etiam punire debent, poena quae ipsis condigna uidebitur, Imperatoriarum legum zelum imitantes, qui clericos ad tabulas ludentes, uel participes ludantium, aut inspectores tribus annis a ministerio prohiberi iubent, et in monaste. redigi, ut in auct. interdicimus. c. de epis. et cle. et in. §. Interdicimus. in au. de san. epi. colla. ix.

Bona

Bona ecclesiae dilapidantes.

CAPVT LXV.

Si quis dilapidator est bonorum ecclesiae, haec est manifesta et rationalis causa quare potest a dignitate remoueri, probat tex. in cap. ij. de sta. mona. circa. fi. et uide tex. in ca. Si quis presbyter. l. dif. quem sic summat Præpo. Presbyter uel diaconus uendens sacra uasa ecclesiae deponendus est, poterit tamen Episcopus cum eo dispensare: qui text. etiam probat quod clericus in hoc committit sacrilegium. Patro- nus uero clericus qui res ecclesiae alienat, uel illis datum insert, si requisitus non restituit suspenditur ab officio et beneficio donec emendet, et si adhuc noluerit emendare, debet deponi. ita etiam disponit tex. in l. ij. titu. xv. parti. i. Et nota quod in isto casu dilapidationis tria specialiter reperiuntur secundum Anto. post Hostien. in capit. licet ueli. de simo. penul. colum. primum quod absens et contumax condemnatur etiam lite non contestata. Secundum quod propter solam suspicionem suspenditur ab administratione is contra quem fit inquisitio. Tertium quod quilibet auditur accusans: quae etiam tria specialia refert et sequitur Ana. ibi, in colum. vi. Prius tamen admittendi sunt quorum interest. xvi. questio. i. capitu. filijs. et. ij. quest. vij. Quapropter. Forma uero procedendi contra dilapidantem est, quod formentur duo processus, primus de suspicionem dilapidationis, in qua summarie procedi debet:

bet: quia timetur ne is contra quem est inquirendum de ueritate officiales corrumptat, & inquisitionem ueritatis impediatur, in qua procedi potest summam, & sine scriptura ad effectum, ut probata suspitione detur sibi coadiutor, et interdicatur utriq; omne genus alienandi, & tunc probata suspitione licet leui, et per coniecturas debet suspendi ab administratione, quae suspensio openatur effectum, quod solum perdet potestate administrandi in temporalibus, non uero in spiritualibus. Secundus processus de ueritate dilapidationis in quo proceditur plenarie, & inuenta ueritate deponitur ab administratione in perpetuum, taliter quod quod ad actum, & quod ad ius remoueat ab administratione spiritualium & temporalium, licet non degradetur ab ordine: et sic eicietur dilapidator ab ecclesia, & alius praeficiatur, & eiectus remanebit in ordine, sed non habet ordinis executionem, cum sit effectus infamis per sententiam. Quae omnia colliguntur ex Archi. in capitu. Vobis & in capi. V. ulter. an. xij. qu. est. ij. & ex Anto. in cap. Venerabili. de offi. deleg. & in. c. licet Heli. de fimo. & ex Ioan. de Ana. ibi. col. v. & ex Abb. in. d. cap. Venerabili. complectendo substantiam dictorum suorum: Abb. tamen ubi supra, in hoc secundo processu quando de ueritate agitur quod ad poenam imponendam conuicto de dilapidatione distinguit, quod aut fuit actum criminaliter, & debet deponi, allegat tex. in capitu. Apostolica. & capitu. Monemus. xij. questio. ij. cuius opinionem sequitur in hoc Praepo. in dicto

dicto capitu. Vobis, prope fin. Aut fuit actum civiliter. & debet solum remoueri a beneficio, & alius est ad illud promouendus, allegat tex. in. d. cap. licet Heli. quam distinctionem habuit ab Anton. ibi licet eum non referat, qui etiam plus dicit, quod debet deponi etiam ab ordine: & uide eundem ibi, & in dict. capitu. licet Heli. tenentem quod si praelatus non potest conuinci de dilapidatione, & est infamatus, debet se purgare. Et aduerte quod Abb. in. d. cap. Venerabili. dicit quod hic processus de quo supra habet locum, quando proceditur per uiam inquisitionis, seu denunciationis: sed si accusatur quis de dilapidatione, non est necesse ut prius inquiretur an sit suspectus, sed potest procedi super ueritate. Quoniam autem totus hic noster libellus in denunciatione fiscalis, & non in accusatione sumatur: per hoc constat quod debeat in nostro proposito formari duplex processus. Credere praeterea quod licet uerum sit quod Abb. dicit, quod accusationem non est necesse praecedere inquisitionem de suspitione. Si tamen accusator peteret pendente accusatione accusatum suspendi ab administratione, tunc necesse esset saltem summarie de tali suspitione cognosci & illa probata posse procedi ad suspensionem, ut supra: quia sola pendencia accusationis de dilapidatione non sufficeret ad suspendendum reum ab administratione, ut notat Anto. in dicto capitu. licet Heli. colum. penulti. & Praepo. in dicto capitu. Vobis. xij. questio. ij. Sed in materia huius nostri capi. uide Abb. in dicto capitu. licet Heli.

Heli. penul. col. ubi dicit quod in ueritate super modo procedendi contra dilapidatores iura loquuntur uario modo: quia principaliter habemus tex. in ista materia ibi, in. d. cap. licet Heli. & in. d. c. Venerabili. & in. c. Vobis. & in. capi. Vulturane. xij. quest. ij. cum alijs: & uidetur quod non possint recte reduci ad concordiam, nisi unum suppleatur per aliud. Vnde putat ipse propter hanc iurium uarietatem esse committendum iudicis arbitrio, quam uiam debeat accipere, & ideo considerata qualitate denunciantium & denunciati, & fama si qua habetur, quandoque iudex a principio interdicat a potestate alienandi, prout factum fuit in. d. c. fin. de accusa. quandoque interdictione non facta procedit super suspitione, ut ibi: & probata suspitione poterit secundum eius qualitatem, et quantitatem in partem uel in totum suspendere, ut ibi: uel dare sibi coadiutorem, ut in. d. ca. Venerabili. & quod sic possint reduci ad concordiam iura, & opiniones plures que uersantur in hoc. Cuius opinionem uidetur quodammodo sequi Fel. in. d. c. Venerabili. dum in nostro proposito, & in materia dilapidationis uidetur se remittere ad doctores, ibi, maxime ad Imo. ibi, & ad Abb. in. d. c. licet Heli. Et nota quod dicit Ant. in. d. c. licet Heli. in pe. col. quod dicitur probari suspitio dilapidationis, si ecclesia habeat magnos redditus: et nihilominus prelatatus est magnis debitis obligatus, & quod non poterit se excusare obtentu nobilitatis, quia quantumcumque sit nobilis, debet se restringere, et temperare.

perare, secundum ecclesie facultates. Quod non uidetur simpliciter tenendum: quia si prelatatus dilapidat redditus annuos ecclesie ad suam tantam mensam pertinentes, non dicitur tunc dilapidare bona ecclesie: sed redditus suos. Propter quod non uidetur esse procedendum contra eum, tanquam contra dilapidantem bona ecclesie, nisi intelligat Ant. quando debita quibus erat obligatus prelatatus essent contractione ecclesie, nam cum ad illa etiam teneatur successor iuxta tex. in capitu. i. de solu. dicitur tunc dilapidare bona dignitatis, quoniam per superfluitatem suorum sumptuum obligat successorem suum in ea. Insuper Barb. in dict. cap. Venerabili. in. vi. & vij. col. simpliciter refert plures & uarias opiniones in ista materia, & post earum relationem dicit quod magna molestia est sibi in referendis tot opinionibus, & quod ueritas non habetur ex illis, & quod esset necessaria papalis decisio, ut tot iura uaria & diuersa reducerentur ad concordiam, et postea in col. sequen. refert opinionem legistarum in proposito, & dicit quod etiam ex uictis eorum non apparet ueritas, sicut neque ex dictis canonistarum, & quod soluat Apollo. Et tandem ipse pro ueritate dilucidanda in isto passu suscipit duos casus examinandos. Primum an pendente lite super suspitione dilapidationis sit interdicta ipso iure potestas alienandi, an sit interdicens a iudice. Secundum an sit interdicens ad ministratio, an debeat dari coadiutor, quos duos casus persequitur per duas col. sequentes, & tandem ex
h iij eis elicit

eis elicit tres conclusiones. Quarum prima est, quod licet à iure sit potestas alienandi interdicta, pendente lite super suspitione dilapidationis, tamen requiritur factum iudicis, quam dicit esse contra Hosti. & sequentes. de quo articulo uide Aret. in dict. cap. fin. de accu. fu. reliquas duas referre non curo, quia primam eandem dicit esse contra glossas Decreti, & Decretalium, & contra omnes Docto. usque ad suos dies. Secundam dicit esse contra scribentes, propter quod satis uidentur paruipendende à Doctoribus, qui magis ueritatem, quam superfluum subtilitatem querunt, & alijs referre student. In tanta igitur Doctorum uarietate, nimirum si nos quid uerum sit non facile possumus eligere. Vnde uidetur posse teneri forma duplicis processus, de qua supra cum temperamento opinionis Abb. in. d. c. licet ueli. in qua multum credit in hac materia committendum arbitrio iudicis.

Publicis spectaculis.

CAPVT XLVI.

MINISTRIS altaris, ac quibuscumque clericis prohibitum fuit in concilio Laodiceo. de quo in cap. Nō oportet. de cons. dist. v. spectaculis alijs quibus quæ in nuptijs, aut in scenis exhibentur interesse, & sancitum fuit eos debere fugere, et abire de cōuiuio ante quam themelici ingrediantur, ut ibi. Quod quia non debeant spectaculis interesse scripsit Isidorus ut in

ut in capitu. His igitur. xxij. distinct. & quæ etiam turpia spectacula illis inhiuantur, habetur in capitulo presbyteri. xxxij. distinctio. quod est concilium Agathense, & insuper in antiqua illa & felici ecclesiæ ætate, non solum pontifices maximi et ceteri prelati eorum coadiutores, sed etiam Imperatores ipsi quantumuis uniuersi fere orbis regimine præpediti, clericorum honestati ac suorum morum reformationi nactabant, gnari quidem quantum officiat à sacerdotibus & clericis in reliquum uulgi exempli mali uirus efflatum: adeoque huiusce honestatis erant solliciti, ut plura clericis omnibus interdicerent, quæ infelici hac tempestate nostra leuissima fore uidentur. Cuius rei exemplum est quod iustinianus Imperator non solum episcopis, sed etiam presbyteris, diaconibus, subdiaconibus et lectoribus, ac omnibus alijs cuiuscumque uenerandi collegij ad quodlibet spectaculorum spectandi gratia uenire prohibuit. In hoc uero delinquentes, ut tribus annis à uenerabili ministerio prohiberentur, & in monasterio redigerentur statuit, ut in auctenti. de sanctis. episco. §. Interdichimus. columna. ix. quæ quidem poena & si uti ab Imperatore clericis infligenda uideatur, non imponenda: monere tamen debet prelatos omnes, ut similia clericis prohibeant, ac contemptores poena digna castigant. Et uide Cardi. in clementi. Ne in agro. §. porro. columna. ij. de sta. mona. referentem Lau. qui per tex. ibi, & in. d. §. Interdichimus. & per textum in capitu. Sententiam sanguinis

ne cleri. uel mona. dicit quòd clerici non debent interesse ludis, ostentationibus, duellis, executionibus damnatorum ad mortem, clandestinis matrimonijs, & alijs uoluptuosis seu alijs inhumanis actibus laicorum, ex quibus probabilis uidetur asserentium opinio, scilicet non licere clericis, maxime sacerdotibus tauricidijs interesse. Quippe cum inficari nemo ualeat quòd ille actus inhumanus sit, & antiquam redolens barbaries, & in quo plures exinde hominum sequantur interitus, tantòque soleant iocundiora reputari similia spectacula, quanto seuior in homines fuerit taurorum ferocitas iaculis lacesita. Vt tamen ab hoc abstinerent clerici in sacris saltem constituti, honestum et equum ducere, ut hoc synodali decreto per omnes dioceses prohiberetur, poena condigna contrasacientibus imposita.

Clandestinis nuptijs intereffentes.

CAPVT LXVII.

PARROCHIALIS sacerdos contēnens prohibere tales nuptias, aut quilibet alius etiam regularis qui præsūmit illis interesse suspēditur ab officio per triennium, & punitur grauius si culpæ qualitas postulauerit, ut in. c. si. de clandest. despon. Et licet tex. ibi solum dicat quòd in hoc delinquens suspēditur ab officio intelligendum est, quòd talis suspensio inducit etiam suspensionem à beneficio, cum hoc sit regularē,

gularē, ut notat glo. in cle. Cupientes de poen. in glo. magna. uers. Et nota. Et ita tenet cardi. in. d. c. si. quē refert & sequetur Præp. ibi, in si. col. Tempus autem triennij poterit minui uel augeri ex causa, ut not. Hostien. ibi, quem sequitur idem Præpo. in. d. fin. col. qui pro eius opinione ponderat tex. ibi, dum dicit, grauius puniendus &c. Immo plus dicit Hostien. secundum eū quòd ab hac suspensione poterit absolui ab ordinario, uel suo parrochiano, ex quo non reseruat sedi Apostolicæ, arg. tex. in. c. Nuper. de sent. excom. nisi per constitutionem legati in prouincia de consensu synodali fuerit absolutio reseruata, nam tunc etiam episcopus non posset absolvere. Ego tamen dubito in quantum docto. dicunt quòd absolui poterit à suo parrochiano, arg. d. cap. Nuper. quòd hoc sit uerum in isto casu, quia ille text. loquitur in excommunicatione, in qua uertitur periculum anime, quòd quis sit, uel moriatur excommunicatus, quòd non est in suspensione. Item loquitur quando difficile est ex aliqua iusta causa, quòd ad ipsum excommunicatorem absoluentis accedat. Itē ludibrio esset poena ista suspensionis per triennium, si statim post illam incursum posset sacerdos absolui à suo parrochiano: Præterea poena ista imponitur præbytero parrochiali, quomodo ergo poterit iste habere alium præbyterum parrochiale suum, qui illum tanquam parrochialis & proprius sacerdos absoluat. Immo quòd nec ab episcopo possit absolui sacerdos qui hanc poenam incurrit, magis in specie probatur.

bat glo. in capitu. Cupientes. in. §. Ceterum, in uerbo
suspensos. de electio. lib. vi. dum dicit, quod tex. in. d.
capitu. Nuper. non habet locum in suspensione: & licet
sequamur opi. glo. in clemen. i. de hereti. in. §. Ve
rum. in uerbo excommunicationis, que uidetur exten
dere dict. capitu. Nuper. ad suspensionem, quando non
fuit ad tempus determinatum, & dicit non habere lo
cum quando tempus est determinatum, adhuc non po
test procedere opi. Hostien. & Cardi. in casu nostro.
Quam hic suspensio sit limitata ad triennium; nec etiam
procedere potest eorum opinio. si obmissis glo. pre
dictis sequamur opinionem Pauli, in clemen. i. de reb. ec
cle. non alie. quam uidetur sequi. Romi. super di. glo.
in uerbo. suspensos, dum uult quod aut lex ponit sus
pensionem propter poenam, aut propter contumacia:
primo casu, inferior non potest absolvere, nisi esset cau
sa uergens: secundo, inferior absoluit, & sic procedit
dict. capi. Nuper. Nam etiam secundum istam distin
ctionem non potest procedere dicta opinio Hostien. &
Cardi. quia aperte constat quod in casu nostro suspen
sio non in contumaciam, sed in poenam imposita est: et
sic per supra dicta uidetur, quod non sit uera opinio
dictorum doctorum quod ad casum nostrum, quam nup
quam ab alio impugnata legi. Cuius autem hodie in
pluribus locis consuetudo inualuerit, ut prelati dis
pensent, quod sine huius precedentibus contrahere
possint, qui nubere uolunt, ut facile est uidere in aliqui
bus diocesis, & ut de consuetudine eadem attestatur
Petrus

Petrus de palude, in. iij. sententiarum. dist. xxvij. i. q.
ij. arti. iij. conclu. iij. eodem modo uidetur quod ex ta
li dispensatione celebrandis nuptijs possint interesse.

Nuptias secundas benedicentes.

CAPVT LXVIII.

VIR & mulier ad bigamiam transiens, non debet
a presbytero benedici, quia cum alia uice bene
dicti sint, eorum benedictio iterari non debet.
uerba sunt text. in capitu. Vir autem. de secundis nu
ptijs. et sic siue uir, siue mulier alias receperit benedi
ctionem, non debet benedictio iterari, quia communis
est utriusque; neque unus sine altero eam recipere potest,
ut notat Hosti. in summa eiusdem tit. in. §. An licitum
sit, uersicu. in aliquibus, qui etiam notat quod si duo
transeunt ad bigamiam, qui nunquam fuerunt benedi
cti, poterunt benedici. Sacerdos autem contrariam fa
ciens ab officio & beneficio suspensus cum testimonio
literarum proprii episcopi destinandus est ad sedem Apo
stolicam, ut in. c. i. eodem titu. Ex quo uidetur secun
dum Hostien. ubi supra, quod alius dispensare non po
test. Quam poenam cum tam grauem consideret Ant.
in. d. ca. i. pro tam leui delicto, dicit quod forte cleri
cus de quo ibi, benedixit secundas nuptias contractas
uiuente prima coniuge, quod etiam ante eum suspicatur
Io. An. qui tamen dicit hoc non patere in decretali anti
qua: ut refert Abb. ibi, qui credit hodie imponenda esse
poenam

poenam arbitrariam attentis circumstantijs, ac consuetudine loci. Et licet quidam dixerint quod talis sacerdos est suspensus ipso facto, tamen Hostien. tenet contrarium, quem uidetur sequi Anto. ibi, dum refert eius opinionem ultimo loco. Et sequitur eum etiā expressē Abb. licet de Anto. non faciat mentionem. Vnde in hoc delicto cum poena non sit imposita ipso iure secundum communiorē opinionem: et delictum non sit tam graue, arbitrio iudicis erit puniendus clericus in hoc delinquens.

Virgata ac partita ueste publicē utentes.

CAPVT LXIX.

ANTEQVAM huius excessus poenam describamus, sciendum est, quod uirgata uestis dicitur illa, quæ est stripata per diuersos colores, uel cuius planus, aliquid supra ponitur per modum uirgæ uel literaturæ. Partita uero est quæ sit ex diuersis coloribus, uel quæ est scissa, uel diuisa per forum, ut per suprascripta uerba declarat Ioan. Vanchel. in breuiario Clementinarum, Clemens. ij. de ui. & honest. clerici. clericus uero tali utens ueste, beneficiatus per sex menses à perceptione fructuum est eo ipso suspensus, si non beneficiatus, sed in sacris citra sacerdotium per idem tempus redditur eo ipso inhabilis ad beneficium ecclesiasticum. Habens uero dignitatem, per sonatum, seu aliud beneficium, cui cura animarum imminet,

minet, ac alij in sacerdotio constituti, tali utentes ueste publicæ, aut insulam, seu pileum lineum publicæ portantes in capite sunt eo ipso beneficiati à perceptione fructuum per annum suspensi. Sacerdotes uero per idē tempus inhabiles ad beneficium, ut in clemen. ij. supra allegata, de ui. & honest. cler. ubi etiam uide alias uestes clericis prohibitas, & poenas deferentium illas. Nota tamen quod si clericus utitur aliqua ex uestibus sibi prohibitis secrete, & subitis alias uestes, ita quod in publicum non apparet, non incurrit hanc poenam: & idem est si utitur talibus uestibus domesticæ, puta in studio, uel loco simili, uel si non cōtinuē portat, sed ad momentum propter festum socij sui, qui doctoratur, uel sit rector aut miles, aut ducit uxorem, ita notat Ancha. ibi secundo nota. referendo ad hoc Zenze. et tenet hoc etiam Imo. ibi. ij. col. uersi. Quæro quid. Qui præterea notat post Zenze. quod si clericus propter paupertatem deferat uestes prohibitas non incurrit poenam illius text. Et uide etiam Ioan. de Ana. in rub. de apost. ubi aliqua ex prædictis referi & sequitur, & decisiones capellæ Tholosanæ in questio. liij. Item fuit dubitatum, si clericus, cum sua additione Stephan. Ausrerij. Et uide conciliū Constantiense in sessione. xliij. in tit. de ui. & honest. cler. ubi penitus decernit abolendum quod clerici & personæ ecclesiasticæ deferant manicas ad cubitum pendentes, & uestes longas cum magna & sumptuosa superfluitate, maxime fissas retro, & in lateribus cum fodratibus ultra orant

oram excedentibus in fisciis, & quod cum talibus intersint in ecclesijs cum superplicijs, ac alijs uestibus ad cultum & officium ecclesiasticum ordinatis, maxime intra ecclesias, in quibus beneficiati existunt: & quod contrarium facientes, ut transgressores canonum puniantur: et specialiter statuit, ut quicumque beneficiatus, aut officium in ecclesia gerens in habitu huiusmodi diuinis officijs præsumpserit interesse, pro qualibet uice à participatione prouentum ecclesiasticorum per mensem nouerit se suspensum, ac tales fructus fabricæ illius ecclesiæ applicentur. Vt autè apertius intelligatur quàm dispar fuit antiquorum patrum zelus in procuranda clericorum etiam in uestibus honestate, non prætermittendum duxi quod in concilio Matisconensi primo, cap. v. sancitum fuit per hæc uerba, ut nullus clericus sagum aut uestimenta, aut calceamenta secularia, nisi quod religionem deceat, induere præsumat: quod si post hanc diffinitionem clericus aut cum indecenti ueste, aut cum armis inuictus fuerit, à seniori ita coerceatur, ut triginta dierum inclusione detentus aqua tantum & modico pane diebus singulis sustentetur. Pudeat ergo hodiernos iudices ecclesiasticos delicta grauius sub prætextu cuiusdam perniciosæ pietatis leui coercionem punire, cum patres antiquos tam leue facinus tam duro & longo ieiunio legerint correxisse.

Ac comam

Ac comam nutriendam siue relaxantes.

CAPVT LXX.

CLERICOS nutrire comam Anicetus papa prohibuit, ut in cap. Prohibete. xxij. distin. Et præcepit caput radere de super in modum sphaeræ: et idem etiam prohibuit concilium Carthagen. in. ca. Clericus. de ui. & hone. cle. Item etiam conciliū Agathense statuit ut clerici qui comam nutriunt ab Archidiacono detondeantur inuiti. ut in. c. Clerici. ea. dist. Postremo uerò Greg. ix. statuit quod si quis ex clericis comā relaxauerit, anathema sit, ut in. c. Si quis. ea. dist. ubi glo. dicit exponendum sit. i. fiat. Et est etiam tex. in. c. Si quis. de ui. & hone. cle. ubi gl. idē dicit. et uide Abb. ibi, qui not. ex tex. quod clericus nō deferēs tōsurā peccat mortaliter, quia est dignus anathemate.

Ebrii.

CAPVT LXXI.

QVI enim ebrietatis crimen parū esse existimat, audiat Apostolum paulū dicentē. Neq; fornicarij, neq; idolis seruientes, neq; molles, neq; masculorū concubitores, neq; auari, neq; adulteri, neq; ebriosi regnum Dei possidebunt. Cūq; inter tam graui delicta ebrietas ammineatur, quanta sit eius grauitas aperte perpendat, uideatq; beatum Augustinū in sermone de ebrietate, qui inter sua opuscula impressus

impressus habetur. Vnde quia ebrietas omnium uitio-
rum fomes ac nutrix est: ideo placuit Agathen. Conci-
lij uenerandis patribus, ut clericus de quo fuisse ebrum
constiterit, aut. xxx. dierum spacio a communione sub-
moueat, aut corporali supplicio subdatur, ut habetur
in ca. si. xxxv. dist. quæ pœne sic fuerunt disiectiue
descriptæ, ut discretus iudex quæ huic uitio deditum
animaduertet, et quod à communione priuetur, par-
uipendere corporali potius supplicio castiget. Et uide
Hosti. in summa. ti. de tēp. ordi. in. §. Et cui. uers. p. Pœ-
na autē. ubi dicit, quod episcopus, presbyter, uel diaco-
nus deseruiens ebrietati, si non desinat, deponitur. Sub
diaconus uel inferior siue clericus, siue laicus commu-
nionem priuatur allegat tex. in. c. Si episcopus. xxxv.
dist. Si uerò semel ebrus fuerit, tunc dicit puniendum
pœna tex. in dict. capit. si. Posterius autem innoc. iij.
in concilio generali ac celeberrimo Lateranen. dispo-
suit clericum à crapula & ebrietate non abstinentem,
& qui à superiore communitus non satisfecerit, ab
officio & beneficio suspendendum, ut habetur in capi-
tulo a crapula. de ui. & honest. cleri.

Fornicarij.

CAPVT LXXII.

CVM iuxta diui hieronymi sententiam à Gratia-
no descriptam. xxxv. distinct. in summa. Venter
merò æstuans spumat in libidinem. Merito ergo post

go post ebrietatis delictum, carnis uitia colloca-
binus: at cum illorum fornicatio simplex, minus sit
punibilis inter illa, ideo de eius pœna primitus differe-
re libuit. Et in hoc, omisis opinionibus, dicendum
est, quod pro fornicatione clerici, & in sacris consti-
tuti non imponitur pœna depositionis: allegantur ad
hoc duæ glossæ singulares in capitu. Maximianus.
lxxx. distin. & in capitulo lator. ij. quæst. vij. qui-
bus dat sociam corsetus in suis singularibus, in uerbo
fornicatio. in capitu. Presbyter. lxxxij. distin. pro qui-
bus dicit esse casum in dict. capitu. presbyter. sed pœna
arbitrio iudicis relinquitur. & istam conclusionem
elicit Decius ex dictis per Abba. in capitu. At si cle-
rici. in columna. xix. uers. De secundo. de iudi. quam
dicit esse communem secundum Modernos ibi, qui alle-
gant glos. in dict. capitu. Lator. ij. quæstio. vij. &
ibi Ioan. de Fantu. & imo. in capitu. Vt clericorum.
de uita & honest. cleri. Et hanc opinionem tanquam
communem sequitur Ana. in capi. Significauit. colum-
na. ij. de adulte. Et hanc etiam opinionem dicit com-
munem Feli. in dicto capitu. At si clerici. in princi. in
penultima columna. in fi. Et Ioan. de selua in tracta-
tu de benefic. in tertia parte. in quæst. iij. qui plura re-
fert in proposito. Et corsetus in dict. uerbo fornica-
tio, ubi aliqua fundamenta adducit pro ea, & dicit
quod opinio tenentium contrarium fortè posset pro-
cedere in episcopis & praelatis, qui cum dicuntur con-
trahere matrimonium cum ecclesia non committunt sim-
plicem

plcem fornicationem, sed adulterium: & quod isto modo possent reduci ad concordiam opiniones contrarie: sed tandem dicit quod in facti contingentia indistincte sequeretur communem opinionem in iudicando & consulendo: licet Aretin. in cap. Cum non ab homine. de iudi. x. col. teneat opinionem Butri. quam dicit esse communem. s. quod deponatur clericus in sacris, ad cuius fundamenta respondet Decius, ubi supra.

Concubinarij.

CAPVT LXXIII.

CLERICVS concubinarius, is proprie dici potest, qui solutam mulierem & corruptam nulloque sibi spiritualis uel carnalis cognationis uinculo coniunctam domi retinet, cum qua consuevit carnaliter commisceri. Si uero illa nupta, uirgo, aut coniuncta esset, tunc grauioris delicti nomen sortirentur accessus ad illam habitus, ac seuiori poena purgandus, ut infra latius explanabimus. Consuetudinem uero commiscendi, ideo ad faciendum clericum concubinarium requirimus, quia alias unicus tantum concubitus fornicarium eum solum faceret, nec dandus esset poenis concubinariorum. Nec praeterea in hoc distinguerem, solane retineatur domi concubina per clericum, an sub uelamento quod pedisequa sit matris, sororis, amicae, uel alterius cuius cohabitatio clericis non inhibetur, dum tamen constare possit, quod eam habet in concubinam, Concubi-

Concubinarium insuper censerem clericum, qui etiam in aliena domo notam foeminam habet, cui solet carnaliter commisceri, si de consuetudine constat, & diffamatus est in sua uel ipsius foemine uicinia: licet ad effectum concubinatus de iure civili aliqui requirant quod concubina sit retenta in domo, ut per Bal. in aucten. licet. C. de natu. libe. per glos. Bar. post Vinum in l. Concubinam. ff. de concubi. Populus enim, siue domi, siue extra habeat clericus concubinam, uocat eum & reputat concubinarium. Quando autem dicatur clericus publicus concubinarius, uide Decretum concilij Basiliensis in sessione. xx. in prin. ubi hoc declarat per haec uerba, uidelicet, publici concubinarij intellegendi sunt non solum hi quorum concubinatus per sententiam, aut confessionem in iure factam, seu per rei euentiam quae nulla possit tergiuersatione celari notorius est. Sed qui mulierem de incontinentia suspectam & infamata tenet, & per suam superiorem admonitus ipsam cum effectu non dimittit. Aduerte tamen quod quando clericus tenet publice concubinam sicut uxorem, & publice nutrit filios, ita quod etiam ipse non audeat diffiteri: tunc omnino est abstinendum ab eo, ita quod non est licitum audiri diuina ab eo, etiam sine aliqua monitione superioris: quia talis est suspensus ab officio & beneficio, ita quod si celebrat incurrit irregularitatem. Ista colliguntur ex doctrina Abb. in cap. Vestra. in. iij. columna. in. ij. iij. questi. de cohabitatione cleric. & mulie. Si uero fornicatio non habet iij operis

operis euidenciam, sed potest probabiliter tergiversari: quia concubina habitat cum matre clerici, & dicitur esse pedisequam matris, uel quid simile: tunc non procedit predicta: sed debet spectari monitio, & eius contemptus secundum eum. Cuius opinionem refert & sequitur siluest. in sua summa, in uerbo clericus. el. ij. in §. octauo debet. in. ij. quest. Et in uerbo concubiniarius. in. §. iij. & hanc sententiam in substantia saltem uidetur tenere. Floren. in. iij. parte, in. iij. c. ii. xxvij. ubi etiam addit notabile uerbum, quod non solum sacerdos, sed etiam in quocunque ordine constitutus, etiam in minori est suspensus ab omnibus actibus ordinum ex notoria fornicatione, & tandiu est suspensus, quoadiu perseverat in uitio: & si interim exequitur officia sua, etiam semel efficitur irregularis, & indiget dispensatione papae. ad quod allegat immo. Hosti. Ar. chi. & Anto. quod etiam sequitur siluest. in. d. uerbo Concubiniarius. quam quidem sententiam multum timere deberent uniuersi clerici in quocunque ordine constituti, & ne illa ignorent, esset omnibus illis praedicanda. Quot enim pro dolor, sacerdotes, diaconi, subdiaconi publice concubinas retinent ea notorietate facti, de qua Abb. in sua opinione facit mentionem, & eodem concubinato durate non semel, sed pluries missam celebrant, Euangelium uel Epistolam solemniter decantant, & quod irregulares ex hoc fiant, non aduertunt, non in minimis animarum suarum dispendium, & prelatorum suorum periculum, qui eos patiuntur in publico concubinato diutius immorari

immorari ac sordescere. Praeterea circa poenam huius delicti uide Abba. in capi. At si clerici. col. xij. de iudi. qui dicit quod cum iura in hoc uario modo disponant, quandoque apponendo poenam acerbam, quandoque mitiorem, & quandoque mitius procedendo, medianam amplectendo, ut patet ex iuribus per eum allegatis, relinquitur arbitrio superioris, ut consideratis circumstantiis & scandalo inde surgente, & consuetudine patriae apponat poenam, quandoque depositionis, quandoque suspensionis, & quandoque priuationis a beneficiis, quandoque prius moneat, quandoque sine monitione priuet, ex quo constat de delicto. Sibi enim uidetur data optio, ex quo uarias poenas & modos procedendi a iure reperimus traditos, iuxta not. per glos. in capit. fraternitatis. xxxiiij. distin. & in capitul. A crapula. de ui. & hone. cle. & xxi. quest. ij. in summa. & quod notat Hosti. in. c. ij. de cle. non residet in simili quaestio. Ita tamen quod semper in isto delicto iudex declinet ad mitiorem partem: quia pauci ut dicit Grego. sine uitio incontinentiae reperiuntur. l. distin. c. Quia tua. Et quia aetas nostri temporis & c. & melius est a Deo redargui de misericordia, quam de seueritate. xxvi. quest. ult. Al. ligant. Et uide predictum decretum concilij Basili. in dict. sessione. xx. ubi contra publicos concubinos statutum fuit, quod quicumque clericus cuiuscunque status, conditionis, religionis, dignitatis, etiam si pontificalis, uel altioris praecminentiae existat, qui publicus fuerit concubiniarius, a perceptione fructuum omnium beneficiorum suorum

rū trium mensū spacio sit ipso facto suspensus : quos
suis superior conuertat in fabricam uel aliā evidentē
ecclesiā utilitatem, ex quibus hi fructus percipiuntur
Necnō quod huiusmodi publicum cōcubinariū tenea-
tur mox suis superior monere quāprimū nouerit illū
esse talē, ut intra breuissimū terminū cōcubinā dimi-
tat, quā si nō dimiserit, uel dimissam, aut aliā publice
resumpserit, ipsam omnibus suis beneficijs omnino pri-
uet. Et nihilominus statuit dictum concilium, quod ta-
les publici cōcubinarij u, quequo eū eis per suos supe-
riores fuerit dispensatum post ipsarum concubinarium
dimissionem manifestamq; uitae emendationem sint in-
habiles ad susceptionē quorūcūque bonorum, digni-
tatum, beneficiorū, uel officiorum. Si autē post dispen-
sationem, uomitu recidiuo ad huiusmodi concubinarū
publicum redierint, quod sine spe alicuius dispensatio-
nis ad praedicta prorsus inhabiles existant. Et ne quis
contemnat illud decretum concilij, ex eo quod concilio
Basiliense non fuit in omnibus ab ecclesia receptū
aduertat quod ordinata in eodem concilio ante scissio-
ram in eo factam recipiuntur. Et allegantur a docto-
ribus: ut par est uidere per Florenti. in. iij. parte, tit.
xxv. capi. ij. §. fin. Et per Feli. in capitu. Rodulphus.
de referip. in colum. xxv. iij. uers. Sed re uera, et pra-
dicta sessio. xx. dicti concilij fuit facta ante eius scis-
suram: ut potes colligere ex dictis doctoribus, dum
allegant constitutionem illam quae incipit, in super ad
euitandum scandalum, quae fuit facta in. d. xx. sessione
post di-

post dictum Decretum contra concubenarios promul-
gatum. Et istud decretum concilij Basiliensis de con-
cubinarijs inuenies insertum in concordatis inter Leo-
nem decimum, et Regem Franciae, et nouissime com-
metatum per Petrum Rebuffi in interpretatiōibus per
eum factis ad dicta concordata: per quem uide in
principio sui commenti ad illud Decretum triginta
poenas, quas patiuntur concubinarij annueratis in-
ter eas his quae colliguntur ex concilio, quarum plu-
res potius sunt damna et incommoda concubinatorum,
quā poenae quae possint irrogari per iudicem. Vnde
quae huiusmodi sunt, pari modo comprehendunt lai-
cos concubenarios sicut et clericos. Vide tamen
Praepo. in capitulo. Nullus. xxxij. distin. qui refert
Innocen. in cap. Si autem. de cohabi. cleri. et mulie.
tenentem quod quācumque uigil eligat iudex siue su-
spensionis, siue priuationis, debet praenūti monitio:
nec iudex sine illa ad alterum praemissorum procede-
re debet, cum clericus non sit notorius cōcubinarius:
per quem uide post Innoc. ubi supra usque ad quātum
tempus debet clericus monitus expectari, et an pos-
sit purgari mora. Ut autem prelati excusentur a mo-
nitionibus faciendis clericis suae diocesis in hac mate-
ria prudenter faciant, quādo in suis constitutionibus
synodalibus monent omnes generaliter, ne concubina-
rij sint, contrasacientibus poenas debitas irrogando.
Abb. praeterea in capitu. Ut clericorum. de ui. et
honest. cle. ponderando uerba illius tex. arbitratur.
i iij quod

quod si clericus concubinarius efficeretur deterior, si compelleretur præcisè ad dimittendam concubinam, quod tunc prælatus tolerando ad tempus peccatū non incurrat: quod dicit notandum stepha. Aufre. in repe. cle. i. de offi. ordi. in col. xv. Aduertant autem prælati omnes, & eorum uices gerentes, ne huius doctrinæ colore in concubinariorum correctione torpescant: sed cum talis toleratio facienda fuerit, certissimè ad sint cōiecturæ deteriorationis. Nam alias facile illis persuadebunt libidinosi grauiora, imò nefanda admissa, si cogantur continere.

Matrimonium de facto contrahentes.

CAPVT LXXIIII.

CALIXTVS papa interdixit contractum matrimonij presbyteris, diaconibus, & subdiaconibus, & ab illis contracta debere disungi, & ad poenitentiam redigi, iuxta sacrorum Canonum definitionem præcepit, ut habetur in. c. presbyteris. xxvij. distinc. hinc est quod clericus in sacris uxorem ducens, debet compelli ad illam abiurandam, & perdit executionem omnium ordinum. notat Abb. ex text. ibi, in capitu. ij. qui cleri. uel uo. qui nihil aliud allegat. & omisit tex. expressim ponentem poenam delinquentibus in hoc, in. c. decernimus. xxvij. dist. cuius uerba sunt. Decernimus ut hi qui in ordinē subdiaconatus et supra uxores duxerint, officio atque ecclesiastico

officio beneficio careant. & faciunt etiam uerba text. in cap. de his. ead. dist. ubi tractando de subdiaconibus et diaconibus dicit. Cauendum est tamen his, ne quando suæ sponsonis inmemores ad terrenas nuptias ultro concurrāt, quod si fecerint, ut sacrilegi rei ab ecclesia habeantur extranei. De presbyteris uero uidendus est text. in cap. presbyter, eadem distinctio. cuius uerba sunt. Presbyter si uxorem duxerit, ab ordine deponi debere oportet. Item efficitur irregularis, ut neq; in susceptis ordinibus ministrare possit, nec ad maiores suscipiendos admittitur, ut notat idem Abb. in cap. i. in. ij. nota. eod. titu. ex quo uenit quod tanquam irregularis priuabitur beneficijs. An autem sit priuandus per sententiam, uel ipso facto priuetur, sunt opi. quas refert stepha. in decisio. cccxxxix. Capella Tholosana, in additione. Aduerte tamen, quod ipsemet pa. normi. in cap. At si clerici. de indi. col. ij. uidetur esse in opinione, quod clericus qui solutam non uirginem de facto duxit in uxorem, ac cum ea fuerit fornicatus, debet deponi. pro quo allegat iura in cap. si atermatis xxxiiij. distin. & in cap. si quis ammodo. lxxxix. dist. & in. d. c. ij. qui cle. uel uo. quæ iura, (salua tantum patris reuerentia) hoc non probant: imò tex. in. d. cap. si quis ammodo, qui plus uidebatur iurgere dicit, à proprio gradu decidat, usque dum ad satisfactionem ueniat: unde per talia uerba uidetur imposita magis poena suspensionis temporalis, quam depositionis. Sed pro opinione sua posset Abb. allegare tex. in. c. Presbyter. xxvij.

ter. xxviii. dist. quæ decerpit Gratianus ex. c. i. Conci-
lij Neocæsariensis. cuius uerba sunt. Presbyter si uxo-
rem duxit, ab ordine illum deponi debere oportet. ubi
Archi. exponit, ab ordine. i. ab officio & beneficio:
quod etiã ibi tenent Domi. & Præpo. licet eum nō re-
ferant: quāuis glo. exponat ab ordine. i. ab officio, &
non beneficio. Clericus præterea taliter contrahens est
excommunicatus ipso iure, ut in cle. una de consang. &
affi. cuius absolutio episcopo est reservata, ut per glo.
ibi, in uerbo, per episcopum. Redditur præterea suspen-
ctus de heresi, ut procedatur per inquisitores contra
eum, ut no. 10. Lupus in Repe. rub. de dona. inter uirū
& uxo. fo. lxxvij. col. iij. uers. Ex quo meo iudicio, ubi
hoc inferit ex his quæ not. Nutri. & Bal. in. l. iij. c. de
sacrofan. eccl. loquendo de monacho. matrimonium con-
trahente. Debent præterea in hoc aduertere iudices,
quod præter penas supra dictas debet in sacris consi-
tutus pati poenam stupri, si uirginem uiolauit sub figu-
ra matrimonij. Neque ex hoc quod uerba de præsentī
seu benedictiones præcesserint, ab illa excusandus est,
quin potius grauius puniendus, eo quod uirginem sub
sacramenti colore deceperit, & corruerit, quæ uelut
uxor consensit in copulā, unde propter talem dolum
ultra ordinariā poenam depositionis, arctiori carcere
uel monasterio detrudi debet, quā pro alio simplici
stupro. Mulier insuper ab ipso sic seducta tantæ posset
esse nobilitatis & honoris, tantumque populi scandalū,
ut meritō clericus in hoc delinquens publicis uerberi-
bus, uel

bus; uel alia publica correctione puniendus esset:
quando suæ personæ qualitas hoc non impediret, argu-
mento eorum quæ notat Præpo. in capitu. ij. de sponsa
duo. referendo Anto. quod iudex attenta qualitate per-
sonarum poterit arbitrando punire poena mortis il-
lum qui uiuente prima uxore contrahit cum secunda:
puta si ignobilis uxorem habens. contrahit cum nobi-
li, & illud it illam. Clericus uero beneficiatus in mi-
noribus ordinibus constitutus si contrahit matrimo-
nium, eo ipso uacant beneficia, ut tenet Collec. in cap.
primo de cle. coniu. & decisio capelle Tholosane
supra allegata. Et hoc etiam si non sequitur copula,
notant Doctores in dicto cap. i. Nec recuperat benefi-
cia sponsa ingrediente monasteriū, ut per eos ibi: &
notat etiam 10. de imo. in clemen. gratiæ. de rescript.
in colum. super gloss. resignaueris. Præpo. in cap.
placuit. xxxij. distinct. prope fi. Quod insuper pro-
cedit etiam si matrimonium contrahit sit nullum, ut
notat Ioan. And. in capi. Ioannes. de cleri. coniuga.
Roma consil. cccclxxxij. dubitatur primò, col. iij.
Hippoly. consilio lxx. uolumine primo colum. iij. in-
cipiente, Scientiarum omnium. Stepha. in addi. ad di-
ctam decisionem Tholosanam. qui solam allegat Bar-
tho. Brixien. & Ange. de clauasio. Confirmatur ista
sententia doctrina mea magistrali. clxxx. incipienti,
Pena etiã faciēdo ubi de ista cōclusionē sit mētio: quā
uide, quia aliqua referuntur in contrarium remissiue,
Et uide Decium in consi. clxyi. uolu. i. Ego Philippus
Decius

Decius, ubi refert Baribo. Brixien. in questio. x. Et card. mol. & Abb. in. d. cap. i. & Roma. in. d. concil. tenentes quod clericus in minoribus constitutus si contrahit matrimonium cum consanguinea, nunquam admittitur ad beneficium, quia illi facto suo renuntiavit. Et quia ipse in principio illius concilij tenet quod talis clericus non sit ipso iure priuatus beneficijs, respondet ad dictam doctrinam Brixien. & aliorum, quod non habeat locum quando clericus in minoribus contrahit scienter in gradu prohibito, quia tali casu ex quo sciebat matrimonium non ualere, non uidetur habere animum abdicandi beneficium a se: quod dicit tenuisse imo. in cle. gratia. de rescrip. Et sic quod dicta conclusio dictorum restringatur, quando ignoranter contrahit tale matrimonium: & dicit ibi, quod in dubio presumitur scientia in coniuncto quod sciat coniunctionem quam habet cum alio. Et licet Decius ibi postea in si. det aliam & ultimam responsionem ad dictam conclusionem Doctorum uidelicet, quod non sit uera in hoc saltem, quod talis non perdat ipso iure beneficium, ex ratione de qua per eum. Mihi tamen plus placet distinctio precedens, & sic quod quando probaretur quod ignorans consanguinitatem contraxit, tunc ipso iure perdat beneficium, quia uisus est facto suo illi renunciare. Si uero contraxit scienter, tunc quod priuetur eo per sententiam: quia licet uideatur considerare in nullitate matrimonij, ut non perdat beneficium ipso iure, sufficit quod facit actum incompatibilem

tibilem cum beneficio, ut est matrimonium contrahere. Imo. tamen in dict. clemen. gratia. uidetur tenere contrarium, uidelicet quod quando impedimentum consanguinitatis erat notum utrique, uel saltē clerico, quod non perdit beneficium, nisi processisset ad copulam, quia tunc propter affectum cum opere subsequuto saltem esset priuandus. argu. capi. nuper de bigamis. Effectus enim huius distinctionis maximus est, nam in primo membro non poterit sic contrahens renunciare beneficio in fauorem alterius. Secundō uero sic ante quam deponatur, ex doctrina illa magistrali Innoc. in capi. Cum nostris. de concess. prebend. quam ego latius ornavi in meis doctrinis, numero. cxx. incip. Homicida. Vide præterea in hoc articulo notabilem distinctionem præpositi. in die. cap. placuit, uidelicet quod si matrimonium non tenet propter consanguinitatem, uel aliud simile impedimentum, quod tunc clericus perdit beneficium. Si uero non tenet ex defectu consensus, tunc non. Considera tamen quod hoc posset intelligi quando defectus consensus fuit in ipso clerico. Si tamen fuit in muliere, puta quia per uim fuit compulsa contrahere, ipso clerico purē & libere consentiente: uel quia mulier non erat sanæ mentis, non uideo quare non perdat beneficia, sicut quando contrahit cum consanguinea, quod apertē colligitur ex distinctione quam facit imo. in dicta clemen. gratia. quem non refert præpo. Quando autem contraheret cum minore duodecim annorum, licet per uerba de præsentia, cum illa resoluatur in

tur in sponsalia de futuro: uidetur dicendum quod non perdit clericus propter illa sua beneficia, nisi quando adueniente legitima etate in muliere matrimonium sic contractū ratificaretur, modis de quibus per tex. glo. Et Docto. in c. vnico. de desponsa. impu. lib. vi. Sed contrarium fuit decissum per dominos de Rota in anti quis decisi. cij. incip. Nota quod ubi clericus.

Monialibus.

CAPVT LXXV.

CLERICVS tale facinus perpetrans sponsam Christi corrumpit, & committit tria peccata, scilicet clericium, adulterium, & incestum, quod ad accusationem, quia de omnibus his potest accusari, ut per glo. nota. in capi. virginibus. xxvij. quest. i. quam sequitur Abb. in cap. At si clerici. de iudi. col. xij. Et in c. penul. iij. nota. de purga. cano. cuius poena est ut deponatur, ex dispositione text. in c. si quis episcopus. xxvij. quest. i. ab officio & beneficio, ut per gloss. idum allegat cap. si quis sacerdos. Et uide Ana. consi. i. col. ij. uers. secundo quod fama. ubi per dict. cap. si quis episcopus. tenet quod istud delictum est de maioribus merentibus perpetuam depositionem, dato quod talis fornicatio eum moniali non sit notorie scandalosa, uel diu continuata: & dicit hoc. ita declarare pulchre Anto. in. d. c. At si clerici. Et uide Hippoly. in repe. l. vnice. c. de rap. uirg. numero. xli. ubi tenet quod

quod clericus in hoc delinquens debet priuari officio suo, & detrudi in monasterium, per tex. in capitu. si qua monacharum. xxvij. quest. i. Et per dict. cap. si quis. Et uide Paul. Grillandi in tracta. de poenis omnisariam coitus in. i. quest. circa fin. secundo uero casu, ubi per eadem iura dicit, quod clericus cuiuscunque gradus uel dignitatis deponitur propter hoc delictum ab omni ordine sacro, & priuatur omnibus beneficijs, & detruditur in arctum monasterium ad agendam perpetuam penitentiam: quem uide prius per duas columnas precedentes declarantem, quomodo in hoc crimine quatuor crimina committantur: & an possit reus de uno quoque pariter accusari & puniri: & quae utilitas resultet quod quis possit accusari & puniri de pluribus delictis differentibus specie, & descendantibus ex eodem facto. Card. tamen de Tur recremata in dicto cap. si quis episcopus. dicit quod tunc propter hoc deponatur clericus, quando in notitiam populi deuenerit, alias secus, per id quod notatur in c. Non debet. xxx. quest. i. Et dicit hoc uelle glo. ibi posita in eo. c. si quis episcopus. Quae tamen si bene consideretur non probat, quia nihil aliud dicit, nisi allegare. c. si quis. xxx. quest. i. Et ideo contrarium credo uerum, cum d. c. si quis episcopus. simpliciter imponat poenam depositionis, & delictum in se tam graue sit, in quo tria ut praediximus committuntur delicta. Et hoc uidetur uelle Io. And. de Ana. ubi supra referendo Ant. Nec obstat quod dicitur in. d. c. Non debet: quia cum

cum ille tex. imponat poenam delicto lōgē diuerso, & quod est grauius in cōsideratione populi, quā in se ipso, uidelicet quod clericus cōmisceatur mulieribus quæ ei peccata confesse sunt, nimirum si considerat, an populus id intellexerit. Notū est enim quod ex confessione non contrahitur cognatio spiritualis, & sic non potest dici incestus: & si confitens fœmina non est nupta, nec uirgo, non est adulterium, nec stuprum, est igitur sola fornicatio qualificata, tantō grauior, quāto maius scandalum affert in populo. Abhorret namq; populus simile facinus, & meritō: quia si non sic punirentur in hoc delinquentes, difficillimē prestarent homines licentiam filiabus, seu consanguineis accedere ad sacramentum poenitentiae. Vel potest aliter intelligi tex. ille, ut in c. seq. tractabimus, ubi examinatur materia illius. Vnde concludendo in hoc delicto sacerdotem conuictum de accessu ad monialem, nullo discrimine habito deponendum censeo, & deponerem si casus se offerret, et in monasteriū seu carcerē ad tēpū aliquod iuxta personæ qualitatē, & delicti cōtinuationem, & populi notitiam cōmensurandum detruderem.

Spiritualibus filiabus se commiscentes.

CAPVT LXXVI.

SACERDOTES qui cum filiabus spiritualibus fornicantur, graue adulterium committunt: sed qui malū exemplum dant hominibus, ab omni officio

ficio deponuntur, & peregrinando duodecim annos poenitere debent, & tandem ad monasterium uadunt, ubi per totum tempus uitæ Deo seruiant. ita disponit tex. in capi. Si quis sacerdos. xxx. quest. i. & licet ille tex. uideatur loqui de filia spirituali simpliciter, idem est si fornicatur cum ea quæ propter sacramentum poenitentiae fuit filia spiritualis effecta, ut probatur in capi. Omnes. qui est tex. precedens. d. c. Si quis qui dicit omnes quos in poenitentia accipimus, ita filij nostri sunt ut in baptismo suscepti. & subdit, quod qui hoc scelus perpetraverit, non solum dignitatis honorem amittat, uerum etiam usque ad exitum uitæ suæ iugi poenitentiae se subdat; quod glos. ibi finalis intelligit de poenitentia interiori. Sed postea tex. in c. fi. ead. cau. & quest. dicit quod presbyter qui cū mulieribus quæ ei fuerint sua peccata cōfesse se commiscuerit, sic poeniteat quomodo de filia spirituali: & declarat quod poeniteat quomodo de filia spirituali: & declarat quod poeniteat quomodo de filia spirituali: & quod deponatur, in quo uidetur declarare tex. in dict. c. Omnes. dū determinat tēpū poenitentiae, & quod amissio dignitatis, de qua ibi, sit depositio. Addit tamen uerba quedam quæ nimium restringunt poenam huius delicti, uidelicet si in conscientia populi deuenerit: quod ego intelligo, id est hoc testibus probatum fuerit: satis enim in notitiam populi uenit delictum quod testibus comprobatur, quasi uelit text. mitiori poena puniendum sacerdotem, quando hoc delictum in occulto reuelatur superiori. Vnde ego conuictum clericum de hoc de-

hoc delicto indistincte deponerem, immo & tempe-
te hac carceri alicui per aliquos & non paucos annos
manciparem. Oportet namque in his diebus quibus
(peccatis nostris id promerentibus) admirabile hoc
sacramentum poenitentiae, spiritualium omnium infir-
mitatum singularis & unica medicina ab hereticis im-
pugnari, ac euerti curatur. sacerdotes in hoc delinquen-
tes acriter puniri: ne ex eorum delictis ansa praestetur
hereticis, neue frigescente charitate ac timore
Dei, occasio detur maritis ac patribus uxores ac fi-
lias ab hoc sacramento retrahendi, & ut rarius ad il-
lud accedant, procurandi. Et eadem depositionis poe-
na puniendum crederem clericum cognoscentem illam
quam tenuit in sacramento confirmationis, cum eodem
modo sit effecta eius spiritualis filia: & ideo cognatio
contracta ex tali sacramento impedit matrimo-
nium, & dirimit contractum, ut in capitulo. i. §. fina.
de coga. spiritu. in. vi. quia tex in dicto cap. Si quis
indistincte loquitur de filia spirituali. Fateor tamen
quod cum hoc delictum non sit ita graue in oculis ho-
minum, nec in eo adsit inconueniens quod in casu
precedenti descripsimus, in alijs poenis ultra deposi-
tionem iniungendis, mitior poterit esse iudex. Et quod
sacerdos cognoscens filiam spiritualement deponatur, no-
tat Abb. in. c. fina. de purga. cano. & tenet etiam Ioan.
de Ana. per supra dicta iura in. c. Cum dilectus, de ac-
cusa. col. ij. & in. c. Significauit. de adul. col. penul. Fe-
li. in cap. At si clerici. in princip. col. fina. de iudi. &
ibi etiam

ibi etiam hoc sequitur Decius col. xxi. uersic. Secundo
limitatur. Et sequitur hoc etiam Ioan. de selua, in tract.
de beneficio, in. iij. parte. in quest. iij. in fin. Et ad-
uerte quod filia dicitur, quae sit de parrochia eius, ut
ponit idem Decius ibi allegando Abb. ubi supra. Et se-
quitur etiam Ioan. de selua, ubi supra. Crederem tamen
quod licet uera sit haec conclusio doctorum istorum,
quod si sacerdos cognosceret filiam parrochiae suae nul-
lo alio sibi uinculo spirituali coniunctam, quod non
propter hoc esset deponendus, sicut in alijs preceden-
tibus casibus, cum esset magna extensio iurium poena-
lium, & est non minima disparitas delictorum: quam-
uis tale facinus committens non leuiter puniendus est.
An autem eadem poena puniatur qui cognouit com-
matrem suam: uidetur quod sic per supra dicta, & quia
magis est abstinendum a cognatione spirituali, quam
carnali, quia a uenerabiliore parte procedit, ut notat
Abb. in dict. c. si. col. penul. de purga. cano. Vnde dicit
ipse quod nunquam legitur ecclesiam Romanam dispen-
sasse in cognatione spirituali. Cum enim poena incestus
sit depositio, ut infra habes in parte incestus, a for-
tiori erit in hoc casu, & simili, ubi quis cognoscit co-
gnatam spiritualement, praecipue quia delicta huiusmo-
di etiam in opinione populi graua iudicantur: & hoc
de commatre uidetur tenere Feli. in dict. cap. At si ele-
rici. dict. col. fina. de iudi. facit etiam in huius opinio-
nis fauorem. l. xiiij. titu. ij. partita. iij. quae enumerat in-
ter exempla incestus, quod quis coeat cum comatre sua,
k ij stupri.

STVPRVM propriè est uirginum illicita defloratio, sic enim diffinit tex. in cap. lex illa xxxvi. quest. i. licet alias stuprum aliquando comprehendat alia crimina, ut dicit glos. ibi, in uerbo propriè & glos. in cap. Nemo. xxxij. quest. iij. in uerbo stuprum, & clericus uirginem stuprans deponitur, notat Abb. in capitu. At si clerici. columna. xij. de iudi. allegat tex. in capitu. si quis clericus. lxxxj. distin. & in cap. lator. ij. questio. vij. Illi tamen tex. non disponunt in stupro commissio cum uirgine, ut ex eis patet: & quod istud delictum sit depositione dignum placuit eidem Abb. in cap. ij. de adul. qui etiam credit clericum posse cogi ad dotandam uirginem ab eo corruptam, & refert etiam idem Abb. ibi Ioan. And. referentem magistrum suum, qui dicebat quod in hoc casu cum clericus non possit ducere eam in uxorem, deberet corporaliter fustigari. Et quod poena stupri in clerico sit depositio est communis opinio secundum Paul. Crillan di, in tract. de poenis omnifariam coitus, in. c. Septimò uidendum qui etiā sequitur doctrinā Abb. in. c. Vt cler. de ui. & hone. cleri. ubi tenet quod iudex ecclesiasticus potest imponere poenā pecuniariam clerico pro arbitrio suo, ultra alias poenas spirituales, quando illae non sufficerent, quia illas non timeret, quas si non solueret, lueret in corpus: quia non sufficit dotare mulierem

stupra

supra, nam ultra dotē tenetur soluere pecuniariam uel corporalem poenam secundum eum post Abb. in. c. penul. de adult. Vnum autem in hoc crimine ego opinor obseruandum, quod cum iura Casarea grauiori poenae subiiciant ui corrumptentē uirginē, quam spontaneae, ac illi sine temporis praesumptione puniat, ut in. §. Sin autē per uim. insti. de publ. iudi. & in. l. mariti. §. si. ff. de adul. quod eod. modo iudex ecclesiasticus seuerius punire debeat ui perpetrante tale facinus, ut sic ultra de positionē in arctū monasterium uel carcerē tradat delinquentē. Et pro pleniori declaratione huius capituli operae precium est de aliquibus questionibus dubitare. Et primò quod si clericus de stupro uirginis accusatus exciperet & probaret aperte ipsam sponte cōsensisse, puta si testes iurant eā attraxisse illū ad cōcubitu ueniendo sepius ad lectū eius eo repellente illam, uel aliud simile. In qua questione uidetur dicendum quod non obstare puellae consensu propter stuprū puniri debeat clericus, & ad praestationē dotis condemnari, per id quod notat Ioā. de Ana. d. c. i. de adul. in. i. notabi. ubi post doct. dicit quod licet uirgo non sit seducta, sed illa sponte acquieuit, adhuc habet locū dispositio illius tex. quia uirgo praesumitur seducta & decepta, per tex. notabile in. d. l. circa. fi. c. de raptu. uirg. qui disponit quod poena eius habeat locū. siue uolentibus siue nolentibus uirginibus illud facinus perpetratur. Ex ratione quia hoc ipsum uelle mulierū ab insidijs nequissimi hominis qui meditatur rapinā inducitur: sed salua eius &

k. iij. docto

doctorum auctoritate non uidetur sua conclusio pro-
cedere saltem ex suis fundamentis. Primò quia ratio
eorum non concludit, virgo præsumitur seducta & de-
cepta, ergo etiam si ipsa sponte se obtulit, procedat pœ-
na illius tex. quia illa ratio procedit quādo sumus in
dubio; sed quando constat de uoluntate sine seductione,
ne, aliter uideretur dicendū. Secūda nō obstat tex. in
d. l. i. quia nō sequitur, pœna cōtra raptōres de qua ibi
procedit etiā uolentibus uirginibus. ergo eodē modo
procedat pœna de qua in. d. c. i. qui tex. loquitur per
uerbū seduxerit, quod debet aliquid operari. Facit etiā
quod tex. in. c. ij. eod. titu. de adult. in quo imponitur
pœna committenti stuprum dicit, uirginem stupro de-
cepit. Vnde uidetur in hoc (saluo meliori iudicio) di-
cendum quod a pœna stupri criminali imponenda cle-
rico non excusetur, etiam probata uoluntate puellæ:
non enim uoluntas confocij criminis debet excusare à
pœna delicti, quando culpa illius non consistit in sola
uiolentia actus, sed in reprobatione ipsius quāntum-
uis uoluntarij, quamuis operari debeat ut non tam-
quam uiolentus stuprator puniatur. Quāntū autem
ad præstationem dotis uidetur dicendum, quod cleri-
cus probata uera uoluntate puellæ sine seductione non
debeat condemnari: potuit enim puella in hoc sibi præ-
iudicare, ut uoluntariè & non seducta hoc patiendo per-
deret ius petendæ dotis, quod uoluit Assensu in sum-
ma, lib. ij. titu. xlvj. in capitu. incipienti: sequitur ui-
dere de tertio, allegādo Rodonensem, dum dicit quod
si deflo-

si defloret quis uoluntariā non tenetur. Ad cuius etiā
confirmationem bene facit sentētia Guillelmi, quem re-
fert Florenti. in. ij. parte, titu. v. c. vi. §. i. quod si quis
deflorat uirginem uoluntariam non tenetur ei satisfacere
in foro cōscientiæ, quod etiam notat silues. in uer-
bo luxuria, in uers. quāto queritur, Et Tabiena, in
uerbo restitutio. in. §. xxij. incip. quid de eo. & alle-
gat uterque Bonauenturam hoc tenentem. Vnde ui-
detur quod sicut talis clericus in foro cōscientiæ est
liber a præstatione dotis ex sententia dictorum docto-
rum, sic & eodem modo uidetur absolueudus in foro
contentioso per iudicem ecclesiasticum, quem decet
semper sequi ueritatem. Sed quamuis ista conclusio
possit sustineri, multum debent iudices aduertere an-
te quam illam ad praxim adducant in isto casu pro-
pter difficultatem sufficientis probationis quæ in hoc
requirenda est, ut uerè constet uirginem non sedu-
ctam, sed uoluntariè fuisse defloratam, & facile pos-
sent decipi per stuprantem clericum in probatione uo-
luntatis. Vnum tamen in hoc uidetur esse sine du-
bio: quod licet uoluntas puellæ liberaret clericum,
hoc esset solum uerum, quantum ad ius quod ipsa
alias haberet, non tamen liberaretur ab hoc quod si
pater uirginis accusaret clericum de stupro, debeatur
illi æstimatio damni sibi prouenientis: quia maiori
eget pecunia ad dotandam eam, & etiam iniuriæ quæ
sibi illata est: quod firmat Floren. ubi supra sic limitā-
do prædictam conclusionem: hoc tamen & pater per-
deret,

deret, sic etiam ipse de lenocinio uel consensu conuinceretur. Ex quibus etiam inferri potest quod si de precio stupri conuentum esset cum uirgine uel parentibus, quod tunc sola precij præstatione liberaretur ab onere dotandi accusatus ab eo, cum quo conuentionem fecit: dū tamen conuentio solius filie parentibus non noceat nec e conuerso. Secundo quero, quid si clericus in sui defensione exciperet ac probaret, quod post corruptionem mulier inuenit uirum eiusdem conditionis & qualitatis ac si esset uirgo: & in hoc credo quod licet possit damnari clericus propter stuprum (nisi conditio mariti processum & poenam publicā impediret) nihilominus absoluedus esset à præstatione dotis, cum illa in hoc non esset passa damnum. Si tamen propter stuprum nupsit uiro deterioris conditionis, tunc credendum arbitrio iudicis esse satisfaciendum ei, cum constet eam pati damnum ex inæqualitate mariti, puta si propter hoc uirum pauperiorem sortita est, à quo debiliora alimenta recipit, imò si non pauperiorem, sed ignobiliorem uirum sortiretur, ad huc credendum esse satisfaciendum sibi, quia uere passa est damnum in honore, qui maiori precio haberi solet quam diuitie. Tertiò quero qualiter iudex arbitrabitur dotis estimationem in hac materia præstandā? Et in hoc distingo quod si pater puellæ pauper est, clericus dānabitur ad intergram dotem puellæ, in quo considerata est consuetudo loci, uidelicet quantum solet in dotē dari puellæ similis conditionis, & defloratæ: cōsidera

aderabuntur etiam facultates clerici condemnandi, ut probatur in dicto. c. i. iuxta glo. si. Si uerò pater illius diues est, non uidetur conueniens quod ex stupro cleri ei ipse lucretur totam dotem filie sue, & sic quod integram habeat à clerico: sed quod clericus soluat arbitrio iudicis illud plus quod pater est consumpturus in maritando filiam, eo quod est deflorata, quia in hoc uidetur pati damnum, & quod uidebitur iudici soluendum ratione iniuriæ sibi illatæ si hoc petierit. Et ex prædictis uidetur posse inferri, quod si puella esset parentibus orbata & diues, uel si ipsis superstitibus, & pauperibus existentibus, ipsa aliunde haberet sufficientem dotem, quod tunc clericus non teneretur ad totam dotem, sed ad illud quod plus est secum in dotem data: ra propter deflorationem. Quarto quero, an liberari possit clericus à præstatione dotis si iudici ostēdat uel probet liberationem uel remissionem eius factam ab ipsa puella: In quo uidetur dicendum quod sic: quia cum hoc sit in eius fauorē statutum, potest illi remuere, & sic clericum liberare, si sui iuris est, quia patre inuito ad quem pertinet filiam dotare hoc clerico non suffragabitur. Debent tamen iudices in hoc esse cauti ut uideāt, ne liberatio illa facta clerico sit à puella metu aut dolo extorta, ut posset facillè contingere. Item etiam ne sit facta ab ea ut liberior possit luxuriari non nubendo: quia tunc decens uideretur ut etiā ipsa nolente clericus damnetur ad dotem, & illa per iudicem suaderetur ad matrimonium, & saltem iudex faceret

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

faceret quod posset. Præterea & quinto libet etsi raris-
simam possibilem tamen, & aliquoties contingen-
tem mouere questione, uidelicet quid si mulier, uel mu-
lieris pater conqueratur de clerico, quod ipsam sine
uiolatione pudoris prægnantem effecerit, & petat cle-
ricum de stupro puniri, & ad præstationem dotis com-
pelli, cum necesse sit adueniente partu uirginitatē amit-
tere, an clericus possit de stupro damnari, & condem-
nari ad dotem? Pro cuius questionis decisione, si sequa-
mur iura in quibus cauetur quod delinquens, & facies
rem illicitam puniatur non solum de actu illicito, sed et
de eo quod præter eius intentionem fuit sequutum, ut
in. l. i. §. ex incendio. ff. de incen. rui. naufra. & in. l.
si quis aliquid. §. abortionis. ff. de poenis. & in. l. quo-
niam multa. c. ad. l. iulian. de ui. publi. & in. l. iij. §.
adiectio. ff. ad. l. cornel. de fidei. & in cap. si. de homi-
ni. vi. Videtur dicendum quod iste non solum dam-
nabitur poena stupri, sed condemnabitur ad præstatio-
nem dotis, præcipue quia debuerat cogitare cum ad
uirginem accessit, hoc posse contingere, & difficulter
posset probare quod eius intentio non fuit, quod uir-
go corrumpetur, nec quod eius extraordinaria pol-
lutione uirgo prægnans efficeretur, immo potius con-
tra ipsam præsumendum est, quod non propter eius
temperantiam, sed propter uirginis resistantiam stu-
pri actum non consumauit. Fateor tamen quod poena
imponenda in hoc casu propter stuprum cum à prin-
cipio non fuerit consummatum mitior esse debeat:
etiam

PRACT. CRIMIN. CANON. 78

etiam si mulier uiolenter oppressa uel seducta proba-
retur. Quod autem uirgo concipere possit salua uir-
ginitate absque miraculo scribit beatus Thomas in
quolibeto. vi. arti. xvij.

Incestus.

CAPVT LXXVIII.

INCESTVS est consanguineorum uel affinium
abusus, ut diffinit textus in capitulo lex illa. xxxvi.
questione prima. Poena huius criminis est quod
clericus deponatur: notat gloss. in capitulo. Non de-
bet. xxx. questione prima. qui textus loquitur in eo
qui cognoscit filiam spiritualem, quæ sibi confessæ fuit
non autem in cognoscente consanguineam. Et tenet
hoc etiam Abb. in capitulo. At si clerici. in colum-
na. xij. de iudi. allegando nota. capitu. lator. ij. quæ-
stio. vij. ubi gloss. pri. iuncta textui hoc probat etiam
in episcopo. Si autem clericus primò fornicatus sit
cum aliqua muliere, & postea cum eius consanguinea
intra quartum gradum, an puniri debeat poena ince-
stus uidetur quod non, ex eo quod notat in proposito
Ancha. in cõsil. cccxci. Videtur prima facie. uerfi. Itē
aduerie. ubi concludit quod poena quæ à iure civili im-
ponitur pro incestu, non habet locum pro incestu post-
ea introducto à iure canonico, de quo à iure civili co-
gitatum nõ fuit: quia in poenis prohibetur extensio. ex
quo dicebat in terminis Hippoly. in sing. cclliij. incip.
Ex illicito

Ex illicito coitu, quod licet affinitas contrahatur ex illicito coitu: istud est uerum, quo ad impediendum matrimonium, secus autem quo ad hoc ut quis puniatur de incestu. Et refert August. in addi. ad Angel. de malef. illam sententiam Ancha. ualde commendare, quam etiam ultra eos simpliciter sequitur Decius consil. cclxviii. Diuino implorato presidio. eolum. fina. uolumine secundo. Contrariū tamen crederem in casu nostro, immo quod esset deponendus clericus propter hoc genus incestus, maxime si qualitas illius summe grauariet delictum in oculis hominum, puta si cum matre & filia fornicaretur, aut cum duabus sororibus aut consororinis, quia tunc non solum deponendus uideatur, sed detractioni suae carceri mancipandus ad tempus iuxta qualitatem & scandalum delicti. Nec obsat doctrina Ancha. in dicto consil. & sequacium: quia contrariam opinionem dicit esse communem idem Decius in consil. clviii. in. i. uolu. incip. Diuino implorato, & pro tenui, ubi latius & notabilius examinat dictam doctrinam: & respondet ad fundamenta quae illi fauent, sequitur opinionem Abb. signo. & Modernorum contrarium tenentium: & sic quod poena iuris ciuilis habebit locum, ubi nuptiae sunt incestae de iure canonico. Et haec sententia mea circa punitionem clerici securius sequenda est in his regnis Castellae & Legionis, ubi expressè per legem eorum dispositum est, quod si quis fornicatur cum muliere consanguinea alterius intra quartum gradum, cum qua prius idem fecerat, committit incestum

cestum. Si ergo laicus reputatur propter hoc incestuosus, & punitur ut talis poenis ciuilibus, quare non punietur clericus ob id delictum poenis canonicis? quia licet lex regia siue municipalis non liget clericum, operabitur tamen semper (meo iudicio) ut Iudex ecclesiasticus puniat qualitatem delicti, secundum quod illa in laicis qualificauerit, praecipue in nostro casu, ubi lex ciuilis punit actum a iure canonico intantum reprobatur, quod decreuit per illum impediri, & dirimi matrimonium.

Adulterij.

CAPVT LXXIX.

ADULTERII criminis grauitatem, clericis omnibus sufficiant ostendere uerba pagani illius Abimelech regis ad Isaac directae Gen. xxvi. c. Dum reprehendens eum quod uxorem suam sororem esse affirmauerit, dixit. Potuit coire quispiam de populo cum uxore tua, & induxeras super nos grande peccatum. Si enim in sola lege naturali uiuens homo peccatum grande reputauit adulterium, quale debet esse in oculis christianorum, quos eadem naturalis scripturae & gratiae leges quotidie instruunt, maxime sacerdotum, qui tanquam sanctissimae trinitatis mensae pinces angelorum panem uirgineo uentre compactum quotidie tractant, & intra praecordia recodunt. At si quis magis specificè enormitatem huius criminis intelli gere

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

gere uelit, & quomodo sit de grauioribus peccatis
que in proximū committitur, uideat Dionysium Car-
tus. in opusculo de conuersione peccatoris, arti. v. ubi
hoc ostendit per plura que in eo concurrunt. Cleri-
cus autem adulter depositus ab officio, in monasteriū
toto tempore uite sue detruditur, ut in capitu. Si quis
clericus. lxxxi. dist. quod est concilium Aurelianense:
& quod propter adulterium clericus deponatur, uo-
luit glos. in c. lator. ij. quest. vij. in glos. i. quā ibi se-
quitur Archi. & Hostien. allegando. d. c. si quis. in sua
summa, titu. de adul. §. que pena sit imponenda. Idem
tenent etiam Ioan. de Ana. in rubr. & in capitulo. Si
gnificauit. de adulte. Abb. & Moderni in capitulo. Ut
clericorum. de uita & honesta. clerico. & in capitul.
Peruenit. de adul. Et hanc opinionem tenet Ioan. And.
& Ioan. de Imo. in dict. cap. Ut clericorum. ut refert
Ana. in. d. cap. Significasti. & est communis opinio.
Vide tamen Paul. Grillandi in tracta. de poenis omni-
sariam coitus, incip. sexto declaranda. ubi in prima et
secunda colum. nititur sustinere contrarium, uidelicet
quod clericus hodie propter simplex adulterium non
debet deponi, & respondet ad fundamenta contraria, et
tandem in col. iij. dicit quod nihilominus in consulendo
& iudicando tutius est tenere aliam opinionē, que
est communis, & dicit hoc notandum contra præby-
teros incontinentes, qui alienas uxores sollicitant se-
pius & accedunt libenter ad earum concubitum. Incur-
rit etiam clericus de adulterio damnatus aliam penā,
nam

PRACT. CRIMIN. CANON. 80

nam ex tali sententia infamis efficitur, ut not. Abb. in
cap. At si clerici. §. de adulterijs. in col. v. uerfi. sed
circa de iudi. ut in. c. Cū. t. de re iudi. col. iij. per tex.
in. c. Infames. vi. quest. i. & in. l. i. & ij. ff. de his qui
no. infa. sicut etiam efficitur infamis damnatus de alijs
criminibus publicis. Est tamē in hoc aduertendū, quod
licet episcopus non possit directō restituere aliquem
ad famam, ut concludit Abb. in. d. c. Cū. t. in col. iij.
in hoc casu tamen adulterij, cum liceat sibi dispensare,
ut in. d. §. de adulterijs. restituendo clericum damna-
tum de adulterio contra sententiam suam, tunc restitū-
tio fame uenit per quandam consequentiam, potest in-
directe, quod principaliter non posset. ita notat Abb.
ibi, in. d. col. v. & dicit ibi casum sing. ad hoc secundū
illum intellectū. Et nota secundū Paul. Grilladi, ubi su-
pra, quod licet de iure ciuili quando mulier nupta est
impudica & meretrix, nō punitur adulterans cum ea,
tamen de iure canonico nō euaderet impunitus cū illa
adulterans. ita dicit in. d. col. iij. Crederem tamen ul-
tra eam, quod tunc clericus ignorans & accedens ad
eam tanquā ad meretricem nō puniretur ita acriter, si-
cut alij adulteri. Si tamen mulier erat honesta, nō excu-
saretur clericus ignorans eā coniugatam quo minus
ut adulter puniatur. Quando autem clericus cogno-
uit mulierem solutam, que ab ipso & communiter re-
putatur uxorata, tunc enim uti adulterium pena iu-
ris communis puniendum esse, placuit Ioan. de Ana. in
capitu. Nonnullis. fin. colum. de iudeis. referendo fra-
trem

trem vbertum qui fuit eiusdem sententia: licet alij aliter fenserint secundum eum, per quem etiam uide quid in casu contrario quando clericus cognouit uxorem, quae credebatur soluta. Vnum praeterea aduertendum sentio in hoc proposito, quod licet in his Regnis castelle & Legionis lege regia sancitū sit, quod marito non accusante uxorem, nullus possit eam accusare de adulterio, iudex tamen ecclesiasticus poterit punire clericum in hoc delinquentem: nec reus ualebit opponere quod maritus non accuset. Non enim potuit lex illa regia ecclesiasticos iudices impedire, ne ad emendam suorum clericorum procederet. Aliter enim clerici omnes incontinentes libidine sua potius cum mulieribus, quam cum solutis mulieribus explerent, quam secarius ac impune id agere cognosceret: & ita ego iam alias practicaui dum uicariū agerem generalē episcopi salamantini: & licet ob id appellatū fuerit, obtinui tandem corā superiore. Veruntamen in hoc magna debet adhiberi cautela: nam si adulterium clerici adeo est notorium, maritique persona ita uilis, quod praesumi possit ipsum scire & paruipendere: tunc iudex ecclesiasticus poterit publice & liberē de adulterio tractare, & poenam imponere. Si uero delictum non est publicum, aut marito ignotum esse creditur, periculumque exinde timeri possit uxori: tunc consulerem clericum de hoc delicto conuictum uel confessum camerario processu, & familiari disciplina corrigendum res legandumque sine expressione causae in sententia. Quare

do uero

do uero correctio sic secretē facta fuerit, & relegatio generalis: hortor omnes metropolitanos iudices, ut ab inferioribus secretē causam requirant, ne ex hoc delictum in publicum ueniat, sufficiat illis, quod iudex inferior iuste processerit, licet propter secreti cautelam aliquas iuris solennitates praetermiserit. Aliter enim si omnia strictē requirant, nihil aliud efficiet, nisi iudices ipsos inferiores cogere ad dissimulandum, uel pro palandum adulteria similia, ipsosque adulteros reddere insolentiores, cum intellexerint quod iudices sui immoderati illos punire recusant, propter exactam rationem quam ab ipsis requirunt sui superiores. Marito autem clericum adulterū accusante, tunc seuerius procedendum est: tantoque acrius in alijs poenis carceris et detractionis ultra depositionem puniendus est clericus, quanto honorabilior est persona mariti, aut diuturnius est adulterij peccatum, maiusque exinde subortum scandalum, praecipue si contigerit quod adultera fuit per iudicem secularem tradita marito, et ab eodem occisa. Crederem insuper in hac materia (meliori semper iudicio saluo) quod maritus potest accusare clericum coram iudice ecclesiastico, licet uxorem coram seculari non accuset: nec poterit clericus in hoc aliqua exceptione se tueri, cum iura canonica adulteris poenam imponentiam nullam habeant considerationem, nec requirant quod uxor pariformiter accusetur. Generaliter autē in hoc crimine considerent ecclesiastici iudices ne nimis diligenter de adulterijs occultis inquirent, propter

10. BERNARD. DIAZ HISP.

pter mulierum periculum, uirorum insaniam, & clericorum fragilitatem, quæ tantò multoties ad hoc flagitium illos impellit, quantò secretius illud posse perpetrare confidunt. Sed uigilantes super gregem suum familia potius præseruare conentur (cohabitationem et conuersationem clericorum & nuptiarum euitando) quam usq; ad unguem inuenire et castigare satagent. In qua quidem adulteriorum prudenti præseruatione, & cauta correctione ecclesiasticos omnes iudices deprecor ac obtestor, ut desides, non sint per durissimum illud iudicium quod illis qui præsumunt scripturam sanctam minatur, ne in eorum incuriam seuerius id corrigant ultore ferro maritorum manus, tam grauis iniuria acerbitate commotæ, ut sæpius id euenisse perpendimus, & anno superiori millesimo quingentesimo trigesimo septimo pluribus notum fuit accidisse. Nam in tribus locis de Villanubla, uidelicet, & de Cigüñuela, ac de Laguna, quæ non longè distant ab oppido vallisoleti, ubi tunc Augustæ curia residebat in octo serè mensium spacio, filius uiduæ cuiusdam, & duo mariti in tres sacerdotes sauerunt de inimicis membris se uindicantes, ob iniuriam in matris & uxorum personas susceptam, non sine plurimorum laicorum applausu, & quorundam forsam magistratum ciuiliū neglectu ob inhonestam sacerdotum uitam, & superiorum desidiam: quod hic scribere libuit, quia id bene noui, ut qui processus desuper confectos uidi, non alio animo, nisi ut hoc ad clericorum timorem,

PRACT. CRIMIN. CANON. 82

rem, & superiorum hortationem perpetuæ memoriæ tradere possem.

Ac nefandi criminis rei.

CAPVT LXXX.

QUIA secundum diuū Augustinum in. iij. libro confessionum, flagitia quæ sunt contra naturam ubiq; ac semper detestanda atq; punienda sunt, qualia sodomitarum fuerant. Quæ si omnes gentes facerent, eodem criminis reatu diuina lege tenerentur: quæ non sic fecit homines, ut se illo uterentur modo. Violatur quippe ipsa societas, quæ cum Deo nobis esse debet, cum eadem natura cuius ille auctor est libidinis peruersitate polluitur. Vnde merito tale crimen committenti poena statuta est, quod deponatur, ac in monasterium detrudatur, ut in capit. Clerici. de excessibus prelatorum. Huius tamen deestandi criminis maior esse deberet poena, cum ob illud etiam infantibus ac mulieribus subuersarum ciuitatum omnipotens Deus parcere noluit. In his maxime regnis ubi etiam à facinorosis aliis hominibus solet (uti decet & tale scelus promeretur) abhorreret, ubi etiam leges patriæ grauius mortis genus, quam ius commune delinquentibus infligunt. Nec enim minus promeritus est, ut post depositionem curiæ traderetur qui Deū ipsam ac naturā offendit tali facinore, quam qui sola motus auaritia et non in Ro. pōti. contemptū, l ij neque

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

neque in fidei seu morum perniciem Apostolicas audeat
litteras deprauare. Sed cum sic placuerit canonū condi-
toribus, solent ecclesiastici iudices tales post depositio-
nem perpetuis carceribus obscurisq; includere, in qui-
bus nisi eos liberet fuga, miserriman & mortē ipsam
exoptantem uitam agunt.

Sacrilegi.

CAPVT LXXXI.

SACRILEGIUM est iuxta meliorem diffini-
tionem Doctorum, sacræ rei uiolatio, uel eiusdem
usurpatio: quod nempe delictum cum & in ipsis
laicis detestabile sit, & ad puniendum illud iura inue-
hant in eos: quanto magis puniri debent clerici qui in
hoc deliquerint? Qualis enim erit laicorum reueren-
tia in personas siue res sacras, si in illas ipsi clerici
(ad illarum cultum electi) irreuerentes sunt? Huius au-
tem delicti poena, depositio est, ut placuit Hostien. in
summa, titu. de accusa. §. Quis sit effectus. uersicu. Et
gratia exempli ubi capitalia crimina, & quæ deposi-
tionem inducunt describendo, primum omnium posuit
sacrilegium. Sed quia hoc se habet multipliciter, de-
niendum est ad eius species. Quarum prima est, quæ
committitur in personam, & hæc quia multipliciter
etiam uariari potest, non patitur certam doctrinam:
oportebit enim iudicem considerare qualitatem deli-
cti in personam sacram commisi, & sic in delinquen-
tem

PRACT. CRIMIN. CANON. 83

tem animaduertere. Secunda species est quādo quis ac-
cessum habet ad monialem: & quia de hoc particula-
ris mentio facta est supra, superuacaneum est in hoc
aliquid rescribere. Tertia est quando locus sacer uiolatur,
uel illius cœmeterium: & hæc etiam sicut uariè
se habere potest, ita diuersa erit delinquentis puni-
tio, consideratis his quæ in arbitrarijs considerata descri-
bemus. Quarta uero huius delicti species committi-
tur in auferendo rem sacram, quæ & habet alia mem-
bra. & quia hoc ad materiam furti pertinet, & infra
de hoc aliquid scribimus in suo loco, ideo nihil am-
plius addere libet.

Usurarij.

CAPVT LXXXII.

PRÆMISSO prius quæ sit usura, & quando
committatur, quod latius digeritur in ordinarijs
titulis ac tractatibus huius materiæ. Prima se o-
fert poenarum clerici usurarij, quod est infamis ipso iu-
re. hoc dicit probari Panor. ex tex. ibi, in capit. Inter
dilectos. in. iij. nota. de exces. praela. Allegat text. cum
glo. in. l. Improbium foenus. C. de his qui not. infam. Et
in. §. Porro. iij. quæst. vij. Idem scripserat Bald. in. d.
l. Improbium. qui etiam dicit quod adhuc post restitu-
tionem usurarum, & peractam poenitentiam sunt infam-
es ad testimonia & dignitates, et hoc præcipit mēte
teneri. Hinc est quod usurarius repellitur ab obtinen-
do be-

do beneficio, ut notat glo. in cap. Præterea. de usu. & Abb. in d. cap. Inter dilectos. in. ij. col. dispensat tamen episcopus, ut ibi per eum circa beneficium, cum illo qui se correxerit. Subest etiam usurarijs clericis alia pœna, uidelicet quod ab officio et beneficio suspenduntur, ut statuit tex. in. c. præterea. de usu. quoto autem tēpo re suspenduntur, cum tex. non aperiat, uidetur arbitrio iudicis relictū. sed tex. in. c. i. eo. ti. dicit quod si clerici detestandis usurarij lucris insilant, ecclesiastici officij periculū patiantur. ex quibus uerbis Abb. ibi in uli mo nota. colligit. quod clericus usurarius debet deponi ab officio ecclesiastico, non tamen meminir. d. c. præterea. qui suspensionis tantum pœnam imponit. Alex. insuper in cōsi. lxxij. in. i. uolu. dicit quod clericus usurarius uenit deponendus, et neminem doctorū refert, sed allegat iura in. d. c. Præterea. et ca. Inter dilectos. quorū nullo id probatur, cui uix parcendū censeo. & si solum Casarei iuris cultura uacauerit. Hosli. tamen (qui breuibz uerbis plura dubia aliquando decedit, quæ tandem moderniores ipsi uerborum phalera ac garrulitate laxarūt in sūma de usu. §. si. uerfi. Alia à iudice, unica serē linea, ordinem dictarum pœnarum scripsit, ait enim, Usurarius clericus ab officio beneficiūque suspenditur, & si nec adhuc desistat degradandus est, ut in dicto capitu. i. & xiiij. quæstio. iiij. capitu. Canonum. & cap. Quoniam. & cap. Si quis oblitus. Itaq; si clericus desistat à crimine usurarij degradationis pœna euadit, & sic intelligit. d. iura, pro quo

quo etiam refert Gofre. Et hunc intellectum bene sustinet litera. dicto capitu. i. dum dicit, insilant. Stat ergo ex præmissis practica pro iudicibus, ut primò à suspensione incipiant contra usurarium clericum. Demù eo se non corrigente procedatur ad degradationem contra illum.

A manifestis usurarijs oblationes recipientes, eosq; ecclesiasticis sepultoris tradentes.

CAPVT LXXXIII.

PœNA in hoc delinquentium est quod maneat suspensi ab executione officij, donec satisfaciāt ad arbitrium episcopi, et restituant quæ receperunt, ut in capitu. Quia in omnibus. de usuris. Hodie uerò sepelientes manifestos usurarios scienter, sententiæ excommunicationis subiacent ipso facto, à qua nullatenus absolendi sunt, nisi prius ad arbitrium diocesani episcopi satisfaciant competenter, ut in cle. i. de sepulturis. Et aduerte quod pœna illius tex. habet locum, etiam si aliquis de mandato prælati sepeliret talem usurarium secundum cardi. ibi. in. iij. quæst. Quis autem dicatur manifestus usurarius, uide Abb. in. d. c. Quia in omnibus. in fi. post ioan. And. ibi, & glo. in capitu. i. eod. titu. lib. vi. dicit, quod ille dicitur manifestus, qui est notorius de iure, ut quia fuit conuictus et cōdenatus de usuris, uel est notorius notorieta te facti, ut quia publicè tenet altare paratū, et mutat

omnibus uolentibus capere. Et ponit etiam idem Abb. alia exempla. Et uide Card. in d. cle. i. in. vi. colum. xix. questio. ubi per unam ferè col. hoc examinat. ubi inter alia dicit, quòd si per constitutiones synodales esset inductus aliquis modus ad hoc quòd conuictus secundum illum diceretur manifestus usurarius, ille modus sufficeret. Ex quo ego consulerem omnibus episcopis celebrantibus synodum, quòd premissa materia de liberatione cum iurisperitis in una suorum constitutionum declararent casus, in quibus quis esset reputandus usurarius manifestus, tum ut clerici apertius hoc inteligerent, et sic has penas iuris propter ignorantiam non incurrerent, tum etiam, ut cum tali declaratione facilius homines ab hoc crimine cohiberent: quod temporibus istis (proh dolor) adeò inualuit, ut neminem ferè iam id committere pudeat.

Fures.

CAPVT LXXXIIII.

FURTVM est de maioribus et grauioribus criminibus, ut notat Abb. in. ca. Cùm contingat. col. vi. de fo. cõpe. allegat tex. in. c. Cùm non ab homine. de iudi. et in. §. Nunc autem. xxvi. distin. Et ideo clericus in furto captus deponitur, ut in cap. Presbyter. lxxxi. distin. qui tex. est ex canonibus Apostolorum. et glo. ibi, in uerbo captus intelligit et conuictus per sententiam, confessionem, uel euidentiam reus

l. iij. et ne

et ne aliquibus uideatur poena ista grauis, et tanquàm ab Apostolis (zelo illo mirabili quo sanctam Dei ecclesiam fundabant) statuta, illam etiam innotauit et infligit Innocentius tertius in capitu. Tue. de penis, ubi censuit clericos in latrocinijis deprehensos degradatos à suis ordinibus in arctum monasterium debere detrudi. Hostien. insuper scripsit, in summa. tit. de condit. fur. in. §. fina. clericum de hoc crimine accusatum confessum uel conuictum deponi debere, et in monasteriũ detrudi, allegando dict. capitu. Tue. et tex. in capitu. At si clerici, §. i. de iudi. qui de hoc crimine in specie nihil disponit, allegat etiam tex. in capitu. Cum non ab homine, qui de poena depositionis meminit, et si de detractione nihil dicat. Et uide etiam Hostien. in summa. tit. de accu. §. Quis sit effectus. uersi. et gratia exempli, ubi connumerat inter crimina capitalia, et quæ inducunt depositionem, delictum furti. Et quòd pro furto clericus deponatur, notat Ioan. And. in dict. capitu. Tue, per. d. ca. Cum non ab homine. Hosti. tamen ibi, ut ipse refert ponderat uerbum latrocinij, quia magis deliquit latro quàm fur: et sic uidetur uelle quòd poena illius text. non habeat locum in simplici fure, quod Panormi. ibi placet, licet Hostien. et Ioan. And. non referat, et ponderando idem uerbum latrocinij, dicit quòd ille tex. non habet locum in simplicibus furibus. et sic quòd licet clericus pro furto possit deponi, quòd forte non fiet detructo post depositionem: quia latro dicitur qui de die et cum uiolentia quandoque delin-

delinquit: fur autem noctu & sine ea. eundem intelles-
ctum dat Hostien. ad dist. cap. Tue. ut refert & sequi-
tur Card. de Turrecremata in capi. presbyter. lxxxi.
distinc. & sic ille tex. non loquitur de furibus simpli-
cibus, qui non sunt corporaliter puniendi, sed de maio-
ribus & insignibus latronibus, & Areti. in cap. Cuius
non ab homine. de iudi. col. ix. versic. Aduerte tamen.
dicit quod tex. in. d. capit. Tue. in uerbo latrocinij,
potest intelligi de famoso latrone, qui furca suspendi-
tur, ut in. l. Capitalium. §. famosos. ff. de poe. ego uer-
o & si ista nominum differentia prater id quod uideat-
ur probari. in. l. cum duobus. §. dāna. ff. pro soci. Et
in. l. i. et quod ibi notant Doc. C. de po. & in auct. Ve-
nulli iudi. §. si. colla. ix. Auctoribus etiā latine lin-
gue corroborari possit. Nā ut Calepino placuit latro-
nes dicuntur, uiarum obfessores, et qui publice, uel per-
uim furantur. fures uero qui occulta fraude decipi-
ant, ac nocte furentur, quia tamen secundum eum ple-
rumque indifferenter ponuntur, aliter censerem con-
siderandum, uidelicet potius qualitatem & quantita-
tem fieri, modumq; furandi. Quis enim dubitat noc-
tu sine uolentia grauius posse perpetrari furtum,
quam in ipso lumine solis, & cum aliqua uis precipue
cum in hispania nostra iā consuetudo inualuerit, quod
pro uno magno furto quis poena fure & plestat. Nec
enim ex eo quod pontifex in. d. c. Tue. post depositio-
nem detractionis poenam infligit, sola à latronibus, &
non à furibus commissa facinora punire fuit uisus.
Post

Post depositionem namque assignari debet monaste-
rium deposito, ut ubi peccata luceat, & ulterius illa
non committat, ut in. c. Sacerdos. lxxxi. dist. Cū ergo ni-
hil nouum statuatur, quare pontificis mens ad latrocinia
punienda, & non furta adaptari seu interpretari de-
bet? precipue cum in pontificis constitutionibus, &
in etate illa Innocentij. iij. qua nō sic florebat eloquiū
latine lingue, non ita accuratē elegans et propria uo-
cabulorum significatio seruari solebat. Quæ quidem
poena depositionis & detractionis istius irroganda est
clerico, qui furtum admixtum sacrilegio perpetrare-
rit. Summe enim offendit clericus qui plus ceteris de-
bet sacra tueri, & reuereri, si illa uiolet, aut offendant
in eis. Si autem contingat clericum in obsequio alicuius
degentem, furtum committere: cum hoc delictum
inter furta grauiora annumerari soleat, adeo quod
Ioan. Faber scripserit in. §. Alia deinde. insti. de publi.
iudi. quod familiaris, uel seruator & iuuans illum
suspenditur pro primo furto: tunc iudex ecclesiasticus
grauiori poena punire debet talem clericum, quam si
extra domum eius cui inseruit simile furtum faceret.
Quis enim domesticos fures ualebit effugere, nisi eos
seuerior poena quam alios à tanto facinore retrahat?
In his insuper hispanie regnis ab ecclesiasticis iudici-
bus obseruari debere credo ac consulo, quod sicut per
leges regias in locis desertis commissa furta grauius pu-
niuntur, sic ipsi clerici talia perpetrantes grauiori cor-
rigant animaduersione. Res enim esset perniciosi exēpli
ea in

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

ea in clericis non censere graua, quae in ipsis laicis pro talibus iudicantur. Aliud praeterea fuit genus in sacerdotibus super omnia suadeo iudicibus omnibus ecclesiasticis, ut zelo maximo corrigant, quoties uidelicet compertum habuerint, quod eorum aliqui in se detinent, ac habere inficiantur bona quae morientes (maxime peregrini) apud ipsos deposuerunt, ut suis heredibus, uel alijs personis quibus leges illa dari non prohibent, restituant. Hoc enim grauissimum scelus in dicandum est: offenditur enim ipse Deus: uiolatur defunctorum uoluntas, cui tantum deferunt etiam ethnica eorum leges, leduntur etiam personae illae cui deposita dari debebant. Datur praeterea saepe morientibus occasio, ut malint impoenitentes mori, quam sacerdotibus (quos suspectos habent propter similia) animam cum bonis commendare. Degradationem uero de qua tex. in. d. c. Tuas. meminit, uerbalem non actualement esse, placuit ibi Ioan. Andr. Et idem etiam uoluit Abb. in. c. At si clerici. de iudi. colum. xij. uersu. Ad tertium. Et Aret. in. c. Cui non ab homine. de iudi. col. xi. uersu. Addit etiam. Est praeterea aduertendum circa poenam huius criminis, quod clericus condemnatus actione furti, efficitur infamis, sicut laicus condemnatus in foro seculari: quia quicumque secundum leges est infamis est etiam infamis secundum canones, nisi reperiatur oppositum statutum, facit tex. in. ca. Infames. vi. q. i. Et in. §. Hic colligitur. ij. qu. est. iij. Et tenet hanc generalem conclusionem Feli. in. c. Qualiter. el. ij. §. Ad corri-

PRACT. CRIMIN. CANON. 87

gendos. in. v. col. de accusa. Nota tamen quod si reperiretur clericus condemnatus ad restitutionem rei furto subtractae, quod per hoc non fieret infamis: quia potest intelligi quod fuit actum conditione furtiua, quae non infamat, et non actione furti. Et hoc tenet Ana. in dict. capitu. Qualiter. ubi illud refert Feli. in dict. §. Ad corrigendos. in colum. iij. licet ipsi non scribant hoc in clericis. Sed ego credo eandem sententiam esse tenendam in eis.

Simoniaci.

CAPVT LXXXV.

PRAEMISSA diffinitione simoniae quam latius examinat Ioan. de Ana. in rub. eiusdem tituli. in. i. col. delictum istud computatur inter grauiora crimina, ut est tex. in. ca. si. de purga. cano. de quo quidem terribilia uerba Paschalis papa descripsit in. cap. fin. i. quae. vij. uidelicet quod omnia etiam crimina ad comparisonem simoniace heresis quasi pro nihilo reputantur: ideo propter eius grauitatem aliqua specialia statuuntur in iure, nam in eo proceditur per sola signa: et in eius odium admittuntur praesumptiones, ut notat Abb. ex tex. ibi in. ca. Sicut. de simonia. Item admittuntur ad accusandum simoniacum serui, meretrix, et criminosi, ut in. ca. Tanta. eo. tit. de quo latius in. c. Per tuas. el. i. eo. titu. et per Abb. et Docto. ibi. Unde in eo delinquens perpetuo deponitur ab officio et bene-

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

Et beneficio, ut in. c. De hoc. de simo. Et in. c. Cum sit per. de confes. Si tamen crimen est occultum, non deponitur, Et si ipsi iudici constet sed poenitentiam secretam debet iniungere, ut in. ca. Ex tua. de simo. In correctione tamen Et punitione huius criminis non potest dari certa doctrina, sed secundum qualitatem simoniae aliter et aliter punitur. Quia aliquando imponitur poena excommunicationis, aliquando detractionis in monasterium, aliquando spoliationis, omnium honorum, aliquando depositionis, aliquando est poena centum aureorum Et infamiae: ut probat tex. et glo. in. d. l. i. ff. ad. l. i. i. l. i. de ambitu. Aliquando imponitur poena quadrupli, et deportationis, ut patet in. d. l. i. C. ad. l. i. l. de ambitu. Ideo uide Hosli. in summa eiusdem tit. in. §. quae poena feriat, per totum. Et uide Prap. in. c. Presbyter. i. quae. i. in col. si. uersu. in glo. ubi etiam refert varias poenas de iure canonico, quem etiam uide notabiliter distinguentem, uidelicet an simonia committatur in ordine, uel in beneficio, Et in utroque, an passiuè, uel actiuè, et uarias etiam poenas describentem in. c. statuimus. i. q. i. col. i. et. ij. Item nota quod simonia commissi in ordine suscepto non solum non dat executionem illius ordinis, sed etiam impedit executionem omnium aliorum, notat Innoc. in. c. Per tuas. et in. c. Tanta eo. ti. Archi. in. c. Ordinationes. i. quae. i. ubi uide Prap. qui refert Et sequitur eosdem in principio, qui ponit unum casum in quo fallit ista conclusio: licet ille casus non est proprie casus fallentiae, quia in eo simonia non fuit

PRACT. CRIMIN. CANON. 82

fuit commissi in ordine, sed in consecutio ad ordinem, ut ibi per eum. Et ipsam principalem conclusi. sequitur simpliciter in capitu. statuimus. ea. cau. Et questio. in columna prima. Hodie tamen per constitutiones modernorum Pontificum descriptas in supplemento, in uerbo simonia. in fine. Simoniacus est priuatus ipso iure beneficio, ut dicit veli. in capitu. in nostra. in. ij. corollario. in fin. de rescriptis. Et idem notat ipse in capitu. ij. de rescript. columna quarta, referendo ad hoc consti. Ancha. Et uide extrauagantem Pauli. ij. quae incipit, Cum detestabile (quae habetur inter extrauagantes communes sub titu. de simo. (ubi imponitur poena excommunicationis ipso facto, cuius absolutio reseruatur Papae: Et quod in beneficijs nullatenus eis ius queratur, Et teneantur ad restitutionem fructuum praeter id quod primo innouat omnes poenas contra simoniacos statutas, Et eas incurrere, ipso facto decernit.

Ac periuri.

CAPVT LXXXVI.

PROPTER periurium potest quis deponi ab ordine et beneficio, ut est tex. in. c. Presbyter. lxxxii. dislin. qui dicit, quod presbyter aut diaconus captus in periurio deponitur. ita notat Abb. in capitu. Querelam. de iur. iuran. in. ij. nota. qui hoc dicit probari in capitu. Cum non ab homine. de iudi. Et dicit facere

facere tex. in capitu. Si quis episcopus. l. distinct. Et notat idem Abb. in. d. c. cum non ab homine. in. iij. no. ta. & quod propter hoc delictum, remouetur quis a beneficio, notat idem Abb. in. c. ij. in. i. not. de rescrip. Quod extende in clerico qui fregit promissionem ual latam interpositione fidei: quia talis eadem poena puni tur, tenet Io. And. & Hostien. in capit. Querelam. ne praela. uices su. Abb. in. d. capi. Querelam de iur. iur. Quos sequitur Ange. in summa, in uerbo periurium. in. §. xi. licet Archi. Anto. & Cardi. teneant contra rium in locis ibi relatis. Et hanc etiam opinionem Ho stien. & Abb. sequitur Feli. in. d. ca. querelam, in col. pen. licet contrariam opinionem dicat benigniorem. Eandem etiam sequitur Io. de selua, in tracta. de bene ficio, in. iij. parte principali, in. q. iij. Et aduerte quod periurus non est priuatus beneficio ipso iure, sed pri uandus, ut sentit Abb. post alios, in capi. ij. de rescrip. ubi uide Feli. in. i. col. qui refert alios idem tenentes, & dicit hanc esse communionem opinionem: licet Bar ba. ibi teneat contrarium, immo quod statim sit priua tus, cuius fundamenta ipse refert & soluit, & contra eandem communem opinionem tenet idem Barba. in. d. c. querelam, quem coniungit cum alijs iuribus contra Abb. ibi. Qui tamen sibi contrarium in rub. de iureiu ran. in clemen. in col. v. sequitur communem opinio nem predictam sequendo Card. in. d. cap. Querelam. ubi illam tenet. Et hanc etiam opinionem dicit esse communem Ioan. da selua, ubi supra. & uide Petrum Rebusi. in

Rebusi. in tract. de pacificis possessoribus, in pagina. xxxvij. columna. ij. ubi dicit quod licet opinio quod periurus non est priuatus ipso iure sit communis: ta men opinio contraria potest sustineri in puncto iuris, & respondet ad aliqua fundamenta contraria, qui plu ra cumulat in proposito transcribendo serē dicta per Feli. in dicto capitu. ij. Item nota quod collatio bene ficii facta periurio est ipso facto nulla, notat Abb. in dict. capi. querelam. sequitur Angel. in summa, in uer bo periurium. §. xij. Contrariam tamen sententiam te net card. in dicto capi. querelam. qui adheret Feli. ibi, in col. iij. quam etiam conclusionem uidetur tan dem tenere idem Feli. in cap. ij. in col. iij. de rescriptis. licet prius in colum. precedenti plura retulerit pro contraria opinione, uidelicet quod collatio facta per iuro, uel alias criminoso est nulla. Et uide Ioan. de selua, ubi supra: & uide Petrum Rebusi ubi supra, in pagina. xxxvi. colum. ij. ubi tenet quod collatio facta periurio est nulla, & refert aliquos doctores ad hoc: quod tamē intelligit, quando quis esset per sententiam condemnatus & declaratus periurus, & postea fie ret eidem collatio, & dicit quod papa non dat priua tionem, pro periurio, nisi sit periurium iudiciale, allegat regulam Alexan. Papae. Vi. in rubri. de signa tura gratis.

PRESBYTER aut diaconus dicens falsum testimonium ab officij honore depositus in monasterium detrudatur. ita censuit concilium Agathense, ut Gratianus tradit in. c. Si episcopus. l. dist. ubi uia de Præpo. intelligentem illū tex. quādo clericus est de hoc crimine directe accusatus & cōuinctus, uel in iure cōfessus: secus autē si nō cōstat de illo uia directa, sed incidēter, uidelicet quādo cōtra clericū in testē productū probatur exceptio falsitatis, quia tunc nō debet deponi, nec etiā propter hoc infamari, sed tātū repellī a testimonio. & uide Hostien. in summa, de accusa. in. §. Quis sit effectus. uersi. Et gratia exēpli, ubi hoc crimē falsi testimonij cōmemorat inter crimina capitalia, quæ inducūt depositionē, & hoc procedit siue in ciuili seu criminali causa clericus dicat falsum testimonium secundū Card. de Turre cremata post Hugo. in. c. Presbyter, diaconi. v. quæst. vi. qui tex. est. §. c. Qui iuxta eiusdē causæ & quæstionis. quod etiā uoluit Archi. ibi. Ego uerō in hoc articulo maximē considerandū cōseo qualitatem causæ, in qua clericus falsum testimonium dixit: grauius enim est puniendus clericus qui in causa criminali falsum testimonium dixit, quā qui in ciuili, & in ipsis criminalibus causis grauius si damnum fuit subsecutum ex suo testimonio, quā si nō, cōsiderata qualitate dāni uel iniuriæ illius cōtra quem deposuit. In his præterea

præterea regnis, quibus ex lege eorū imponi debet te si falsum deponēti eadē pena, quæ imponeretur accusato, si uerū esset delictū de quo impetitur. Multū debēt iudices ecclesiastici aduertere, quōd grauius quā in alibi punire debēt clericos in hoc delinquētes, cum uideāt tā grauius puniri laicos in similibus, & istud delictū graue sit in oculis populorū huius regni. Quādo autē clericus dixit falsum testimonium corā iudice seculari, uerior & cōmunior opinio est quōd nō possit puniri per eū, neque principaliter, neque incidēter, ut uoluit Hosti. cuius opinionē tenet Anto. post Imo. & 10ā. And. in. c. Verū. de for. compe. ubi uide Barba. col. x. cum duabus sequen. & 10an. And. in cap. At si clerici. de iudi. & communiter canonistæ in. c. Dilectus filius. de pœnis. Et in. c. ij. de cri. fal. ubi per Ana. post alios. & hāc opinionē sequitur Matth. de Affli. in deci. Neapolitanis. deci. ccxxx. inci. fuit per relatorē.

Homicida.

HOMICIDIVM quidem inter grauiora & horribiliora crimina computatur, ut not. Abb. in. c. Cum contingat. in columna. vi. de fo. com. peten. per tex. in. c. Quæsitum. de tempo. ordinan. Et in. c. Inquisitionis. de accusa. & in. c. Miror. l. distinc. Ideo clericus homicida deponendus est, ut in capitu. Cum non ab homine. de iudi. & in. c. Inquisitionis. in m ij princ.

princi. de accusa. Committitur autem homicidium per clericum, facto, precepto, consilio, lingua siue adhortatione, & in quocunque istorum casuum deponendus est, ut not. glos. in. c. Sicut dignum. de homicidi. in. §. Clericos. in uerbo consilium. per iura de quibus ibi. quam quidem glos. bene nota, quia magistra est in materia huius. c. Et post depositionem detrudendus in monasterium: ut probatur in. d. c. Cum non ab homine. iuncto. c. Tue. de penis. & uoluit per eadem iura Ioan. de Ana. in. c. i. penulti. colum. de patr. qui fili. occid. & probat aperte tex. in. d. §. Clericos. ex quo insuper bene colligitur quod ista detrusio non debet esse perpetua. nec longi temporis, cum ibi Roma. rō. disponēdo contra homicidas illius sancti uiri Thomæ archiepiscopi cātuariensis. iubet clericos delinquentes perpetuo depositos recludi in monasteriū, usque ad septennium, uel quinquennium: uerū tamē quod ille. §. Clericos disponit in clericis qui consilio perpetrarūt homicidium, qui licet eadem depositionis poena puniantur, qua & occidentes actu si clerici essent: tamen nemo dubitat in reclusionē non ita diuturna poena puniendum consiliū præbentem, sicut uerē occidentem. intellige tamen secundum prædicta quando iniuste & uoluntarie est commissum homicidium secundum Hosti. in summa: de homici. §. Quia poena. uersu. Et hoc intelliges. Item etiam præter hoc clericus priuandus est beneficio per sententiā quia homicida non est priuatus beneficio ipso iure, ut uoluit innocen. in capit. Cum nostris: de concess. præben.

præben. quod sequitur Bal. in. l. Cum fratrem. C. de his qui. ut indig. Philipus Decius consi. clxvi. in principi. in. i. uolumi. consi. incipit. Ego Philipus. Et hanc opinionem dicit teneri communiter Ana. & Feli. in capitulo. Inquisitionis. i. columna de accus. & eadem etiam opinionem sequitur præpo. in capitulo. Studeat. l. distinctione in colum. fin. post Cemi. & respondet ad rationes Archid. ibi, & allegat Ioannes de Imo. in dicto capitulo. Cum nostris. dicentem quod opinio Innocen. contra Archi. tenetur communiter. Et uide etiam Anto. Corse. in suis singularibus, in uerbo sententia, el. ij. ubi dicit quod opinio Innocen. communiter tenetur, & respondet ad aliqua iura quæ in contrarium uidentur urgere: quamuis Barba. in capitulo. Cum non ab homine. de iudi. in columna. ij. ad fi. teneat quod committens homicidium est priuatus beneficio ipso facto, per tex. quem dicit ad formalem in capitulo. Ex literis. de excess. præla. iunctis alijs iuribus de quibus per eum. Crederem præterea in ista materia clericum in his casibus excusari à poena ordinaria homicidij, in quibus laicus homicida excusatur à poena mortis, quorum uiginti & quinque enumerat Hippoly. in. l. i. ff. ad l. Cornelian. de sicca. a. i. columna usque ad. xliij. & quadraginta quinque ponit Iacob. Boulon. in rep. §. famosos. l. capitali. ff. de poena fo. xxxvi. usque ad. fin.

CLERICVS qui ueneno quēquam occidit, præter id quod in pœnam homicidij de qua supra in cidit, quia uerò grauius delinquit quam simplex homicida dignè post depositionem grauiori detrusione & longiori puniendus est. Plus enim est ueneno hominem necare, quam gladio, ut in l. i. C. de male. & mathe. Vnde dicunt Butri. & Bal. in l. Ne mo. C. de summa trini. & fide catholica, quod qui ueneno occidit, dicitur proditoriè occidere: quod refert Ioan. de Ana. in c. i. i. col. de homici. Et idem dicit Bald. in l. Cum fratrem. de his qui. ut indig. ut refert idem Ana. in capitu. i. iij. colum. in fi. de sorti leg. Ex quo dantur aliqua specialia in occidente ueneno, quæ nō militat in homicida simplici, ut ibi per eos. Et huius tam execrabilis delicti odio crederem etiam quod clericus qui uenenum emit ut daret alicui, si tamen parauit, & per eum non stetit, eadem pœna puniatur, ac si dedisset, iuxta sententiam Bar. per text. ibi, in l. i. in fi. ff. ad l. Pompe. de parric. cuius meminit Ioan. de Ana. in rub. de patri. qui fili. occi. circa principium: licet Bar. ibi seuerius hoc dicat, & non curet an stet per emptorem ueneni, uel nō quōminus occidat. Quod præcipuè magis locum sibi uendicat in his Hispaniæ regnis: eum per l. vij. titul. vij. parti. vij. taliter omēs uenenū ut homicida puniatur.

tur. Nec hoc alicui uidetur crudele, cum tāta sit huius facinoris nequitia: sufficit nāque hominibus inter tot armorū genera natis mori ipsam formidare, absq; eo quod in ipso cibo & potu sine quibus uiuere impossibile est mortis timor misceatur. Quid enim miserabilius est, quā uno eodēq; tempore, cum spe uiuēdi, & timore moriēdi cibū sumere? Vnde ut tātum scelus ex mētibus hominum euellatur, nulla pœna iniuste potest statui. In una præterea huius delicti specie debet iudices seuerius animaduvertere, si quādo forsan cōpertum habuerint clericū aliquem occidisse, uel occidere procurasse alterū ueneno in calice propinato: neq; arbitretur quispiam hoc tam nefandum scelus nusquā accidisse. Intellexi ego & temporibus istis clericum clerico, & religiosum religioso in calice dum sacra mysteria celebraret miscuisse uenenū, quāuis diuina misericordia, aut debilitate ueneni neminem mori contigerit. Quis enim in tantum nefas committentes nō inuehatur, qui cum ipso uitæ æternæ poculo saluberrimo, temporalem miscent interitū, qui insuper cum ipso redemptoris sanguine pretiosissimo quo cunctorū animæ redemptæ sunt, necem corporū inuoluunt? Hoc equidem abominabile scelus pœna traditionis curiæ seculari ex noua ecclesiæ aut Romæ. sctis. declaratione puniendū dignissime censere, ubi de dilectione Dei, & proximi mandatum in quo tota lex pendet, infringitur. Et si alicui unquam iudici citra ecclesiæ declaratio nem propter criminis enormitatem opinio Ancha.

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

¶ Abba. de qua in capitulo sequenti latius tractabimus, iuxta ¶ sequenda uidebitur, in hoc tali facinore potius quam in aliquo alio locum habere poterit.

Parricideque.

CAPVT XC.

PARRICIDIVM committentes, uel alias homicidium enorme perpetrantes, ut si episcopum uel presbyterum occiderent, concludit Abb. in. c. At si clerici, in princip. de iudi. colum. antepenulti. post Petrum de Acha. in quadam disputatione sua, ¶ in repeti. regule, ea que. xix. quest. de regu. iuris, et in cōsilio. clviij. Ex narratis in facto, col. ij. debere deponi, ¶ tradi statim curie seculari, nō expectata in corrigibilitate, ¶ tradit etiam Abb. in. c. Cum nō ab homine. col. de iudi. ¶ ibi etiā Bal. Idem Abb. in. c. i. in fine. de homi. ¶ in. c. Nouimus. de uerbo. signifi. ¶ Barba. in cōsi. lxxv. col. iij. lib. i. Et Feli. in cap. i. in xvi. col. de cōsti. ubi in simili plura adducit. Idem Feli. in. c. Inquisitionis. col. ij. in. princi. de accusa. ¶ ista opinio uidetur habere magnam equitatem, ut delecta puniatur debita poena, ut dicit Decius in. d. c. At si clerici. in col. xxij. uersi. Et prædictam. qui dicit uide illam seruari Florentie per iuuum commissariam. Et uide Florenti. in. iij. parte, titulo. xxvij. ca. iij. in colum. fin. in fine, qui refert temporibus suis papā Martinum tradidisse curie seculari sacerdotem quandā degradatū

PRACT. CRIMIN. CANON. 93

degradatum, qui interfecerat sacristam sancti Petri, ut rapere posset bona sacristie, qui fuit occisus per iudicem secularem, quāuis iurisperiti consuluerunt non esse tradendum curie propter tale delictum. Et ego etiam audiui à fide digno doctore Parisien. uidisse eum Anno domini. M.D. xxx. episcopum Parisiensem Franciscum Poncher degradasse quendam sacerdotem ad uas ecclesie maioris Parisiensis, ¶ tradidisse eum curie seculari, quem susceptum iudex secularis damnauit, primò ad poenam abscissionis manus ante ianuam collegij Eduensis, ¶ demum ut uiuus combureretur in platea sancti Ioannis Engreua, prout factum fuit ipso uidente. Quam poenam passus est, eo quòd occiderat animo deprædandi rectorem cuiusdam oppidi non longè distantis, habitantem in dicto collegio Eduensi, cuius ille famulus fuerat, ¶ uices in parocchia gerebat. Et uide Arnaldum Alber. in. c. Quoniam de heret. lib. Vi. col. cxxiiij. qui postquam retulit hanc opinionem, Teius fundamēta per sex col. præcedentes dicit, quòd attenta malignitate modernorum temporum in quibus clerici, ¶ omne genus hominum proclive est ad malū, non esset ponere os in cælum, seruare istam opinionem in practica, ¶ in hoc consuleretur pacifico statui Reipub. ¶ multi effrenati clerici à malis retraherentur. Et hæc opi. practicata fuit anno domini. M.D. xxxvi. in mense Iulio, in celebri illa ciuitate Hispalēsi, per Reuerendissimum dominum Cardinalem Archiepiscopum illius iudicem à sede Apostolica delegatum contra quatuor

tuor religiosos monasterij ordinis sancti Augustini
ipsius ciuitatis, qui diabolica suggestionē decepti fra-
trem Iohannem de las Casas in sacra Theologia magi-
strum prouincialem suum occiderunt, qui omnes pu-
blice degradati statim traditi fuerunt curiæ seculari,
& furca suspensi, quorum unus uocabatur frater Al-
phonsus de Badaioz, qui erat prior illius monasterij,
alius frater Rodericus de la Rocha, & alij duo frater
Andreas de la Cruz, & frater Iohannes Piloto, qui eo-
dem die (quia cum magno cordis dolore seipfos ac-
cusantes, post damnationis sententiam delictum fuerūt
confessi publice) ē furca depositi cum maximo hono-
re associantibus fratribus omnium ordinū in proprio
monasterio sepulti sunt. Qui autem tanquam iurisperi-
ti fuerunt ad determinationem causæ uocati, & quo-
rum consilio, sententia lata fuit, sunt sequentes, Domi-
nus Sebastianus Ramirez episcopus sancti Dominici,
in insula Spennola, licentiatus Iohannes Suares de Car-
ualal nostri iudicij regalis cōsilij unus, licentiatus Bri-
xemo eiusdem ciuitatis Hispalen. præses licentiatus
Iohannes Remino eiusdem & totius Archiepiscopatus
prouisor, licentiatus Petrus Corral illius officialis ac
generalis vicarius, licentiatus del Corro, & doctor
Petrus Diaz hereticæ prauitatis inquisitores, & licen-
tius et alora iudex audientie supræ illius ciuita-
tis, quàm uulgus gradus uocat. Vt autem de tenore
Apostolicæ commissionis eidem Archiepiscopo cardi-
nali super hoc factæ habeatur notitia, tenor literarum
in forma

in forma breuis super hoc expeditarum talis est. Dile-
cto filio nostro Alfonso Basilicæ duodecim Apostolo-
rum præbytero cardinali Hispalen. nuncupato Paulus
papa tertius. Dilecte fili noster saluē & Apostolicam
benedictionē. Exponi nobis fecisti, quod licet alias tu
certos fratres domus sancti August. extra muros His-
spalen. ordinis fratrum Eremitarū eiusdem sancti, qui
diabolica (ut creditur) suggestionē seducti, noctur-
no tempore eorum tunc prouincialem in lecto requie-
scētem appensata conspiratione laqueo suffocati uul-
neratūque inhumaniter interfecerant, quibusdā alijs
etiam dicti ordinis fratribus sibi ad id opem, auxi-
lium, consilium, & fauorem præstantibus, ne fugam
arriperent carceribus mancipari mandaueris & fece-
ris. Quia tamen tu in eosdem malefactores iuxta pri-
uilegia & indulta Apostolica dicto ordini concessa
nullam iurisdictionem habere sciebas, tandiu in præ-
missis duxisti supersedendum, donec nos & Apostoli-
cam sedem quid super eo fieri oporteret consuleres.
Consultationi itaque tuæ super hoc nobis porrectæ re-
spondentes, circumspectioni tuæ per præsentēs com-
mittimus & mandamus, quatenus si & postquam (as-
sistentibus tibi ad hoc duobus dicti ordinis fratribus,
quos ad id duxeris eligendos) ex actis de & super
præmissis coram te hactenus habitis, uel in poste-
riam habendis, tibi legitime constiterit ita esse prout
superius enarratur (ne si tam horrendum facinus im-
punitum remaneat, alij ad similia & deteriora perpe-
tranda

tranda inuitentur) cōtra dictos fratres malefactores,
ac quoscunque alios etiam exemptos, quos tanti faci-
noris inueneris patratores seu culpabiles iustitia me-
diante procedas. Nos enim tam illos qui ad capien-
dum & detinendum, inquirendūque & examinandum
dictos malefactores: quā etiam executioni demandan-
di sententiam contra ipsos desuper legitime ferendam,
uel alias quomodolibet in eos præmissorum occasione
manus iniecerunt uolentis, etiam si ad ultimum sup-
plicium fuerit deueniendum, excommunicationis senten-
tiam à canone generaliter promulgatam, irregularita-
tisque & inhabilitatis, aut alias censuras & poenas ec-
clesiasticas minime incurrissē, neque incurrere, sicque
per quoscunque iudices iudicari, diffiniri & interpreta-
tari debere, sublata eis & eorum cuilibet aliter iudi-
candi, diffinendi & interpretandi facultate & aucto-
ritate decernimus. Tēque & eorum singulos à senten-
tia: censuris & poenis prædictis, si quas præmissorū oc-
casione ex dicta carceratione forsan incurrissis, Apo-
stolica auctoritate tenore præsentium absoluiamus. Vo-
lumusque ut si locus sit degradationi & traditioni cu-
riæ seculari, tu uel catholicus Antistes per te eligen-
dus unā cum duobus alijs episcopis, aut si eorum co-
pā commodē haberi non poterit, cum uno episcopo
& uno Abbate ad degradationem huiusmodi procedere
ualeatis. Non obstantibus præmissis, ac de certo
episcoporum numero in degradationibus huiusmodi
adhibendo, necnon quibuscunque constitutionibus & ordi-
nationibus

nationibus Apostolicis, priuilegijs quoque, indultis, et
litteris Apostolicis dicto ordini & illius fratribus con-
cessis, quibus illorum omnium tenores & formas eisdem
præsentibus pro expressis habentes hac uice dum-
taxat illis alias in suo robore permansuris harum se-
rie specialiter & expresse derogamus. Cæterisque
contrarijs quibuscunque. Datum Romæ apud sanctum
Petrum sub annulo piscatoris, Die. xxi. Octobris. M.D.
xxxv. Pontificatus nostri anno primo. Blosius. Vige-
re cuius commissionis dictus dominus Cardinalis ut
seruaret illius seriem assumpsit secum duos prouincia
les dicti ordinis, qui unā cum eo in processu & diffi-
nitione causæ assisterent. Fateor tamen quod sæpius
sum miratus quomodo in prædicta commissione Apo-
stolica his cōditionaliter dictum fuerit uidelicet, utiā
si ad ultimum supplicium esset deueniendum, & iterum
si locus sit degradationi & traditioni curiæ seculari:
cū conditio ista in casu præsentis potius erat iuris
quā facti, & ideo cōsultores Romani pontificis quo-
rum consilio prædictæ literæ emanarunt, melius nosse
poterant uel debuerant, an narratione prædicta existi-
te uera & probata, prædicti fratres essent post degra-
dationem tradendi curiæ seculari, uel non. Nisi fortē
tacite uoluerunt sentire quod Romanus Pontifex con-
cederet dicto cardinali potestatem arbitrandi, an at-
tenta probatione & qualitate facinoris, & alijs cir-
cūstantijs illi essent tradendi curiæ seculari, uel non:
Non obstante quod ille casus non esset expressus in iu-
re propter

re propter quem possit tradi sacerdos curiæ seculari:
quamobrem ut quisque ualeat super hoc considerare
mentem pontificis, libuit prædictam cōmissionem in-
serere. Contrariam tamen opinionem sequitur & dicit
esse communem Areti. in dict. cap. Cum non ab ho-
mine in col. ix. in fin. qui in duabus col. sequentibus re-
fert fundamenta Abb. & respondet ad ea, & eam dicit
de iure ueriores Decius, ubi supra, qui etiam refert
fundamenta Abb. & que ad ea respondet Areti. & dicit
quod pro hac opinione plura adducit & si leuit.
Andr. siculus ibi, & ponderat pro ea idem Decius tri-
pliciter tex. in dict. capi. cum non ab homine: & hanc
dicit esse communem opinionem glossarum & doctorum
Arnal. Alber. ubi supra, in si. d. col. cxxiiij. uers.
Nihilominus tamē, & sic quod clericus quantumvis
grauē delictum commiserit etiam qualificatum, nō de-
beat actualiter degradari, & tradi curiæ seculari, nisi
sequita incorrigibilitate, aut in casibus expressis in iu-
re, a qua communi opinione dicit non esse recedendum
in iudicando & consulendo: quem uide per. xvi. col.
sequentes, ubi refert plura fundamenta huius commu-
nis opinionis, & tandem respondet ad ea que adduc-
xerat pro opinione contraria. Mihi uerò (saluo sem-
per meliori iudicio) uidetur quod si in aliquibus ca-
sibus ob immanitatem criminis, & magnam scandalum
populi inde sequutum uisum fuerit iudicibus delegatis
uel ordinarijs sequendam opinionem Ancha. & Abb.
quod hoc solam posset habere locum in clericis pri-
ma tota

ma tonsuræ tantum, sic enormia homicidia perpetranti-
bus, cum illi non possint sic appellari christi domini
illisque beneficium (ne per secularem puniantur iudi-
cem) magis ab ecclesia, quam à iure diuino concessio-
uideatur. Quorum numerus ultra mentem ecclesiæ
tantum excreuit, & quorum malitia tanta est, ut gra-
uiora semper ferè audacius & frequentius ab illis,
quam ab alijs perpetrentur. In cuius meæ opinionis
confirmationem possem alia non impertinenter refer-
re, que collegit Hispanus noster Ioannes Lupi, in tra-
ctatu de libertate ecclesiastica, in. ij. parte questio. V.
que tamen transcribere nolo, cum uolentibus ea lege-
re facilitas adsit. In alijs uerò sacri ordinis clericis,
sacerdotibus maxime communem opinionem sequen-
dam censeo, tam & si iustum iudicarem quod hodie
per concilium, aut per Roma. Pontif. aliqui grauissimi
excessus annotarentur, in quibus clericus etiam sacer-
dos post degradationem traderetur curiæ seculari, ut
saltem timore pœnæ aliquorum clericorum insolentia
temperaretur.

Per assassinos alios interfici mandantes.

CAPVT XCI.

ECCLESIASTICA persona aliquē christiano
rū faciens interfici per assassinos, uel mādans, uel
eos receptās, uel defendēs, seu oculiās incurrit
ipso facto sententiā excommunicationis & depositionis
a dignitate

à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio: & beneficia possunt alijs liberè per collatores conferri, ut in cap. i. de homi. in. vi. Et habet inu. speciale hoc delictum, ut probari possit probabilibus argumentis, ut ibi, ubi uide Philip. in. xi. not. tenentem quòd in isto casu ratione periculi ualerent testes recepti lite non contestata etiam parte absente & non citata: quia tex. ibi non dicit testibus, sed probabilibus argumentis. Item aliud quòd clericus assassinus potest puniri per secularem, sine eo quòd precedat degradatio, secundum Lupum in dict. capi. i. & Domi. ibi, in fine. quia ipso iure uidentur degradati, & uidetur data unicuique potestas ipsos capiendi, & per ius uidetur spoliati omni privilegio clericali, ut per Docto. ibi. Et prædictam conclusionem Dominici refert & sequitur Barba. in cap. At si clerici. de iudi. in col. xxxij. nume. cxxix. Refert etiā Hippoly. in practica criminali, in. §. Examinanda. in col. iij. Et uide Ioan. Lupum in tracta. de libertate ecclesiastica, in quæst. ix. ubi dicit quòd datur à iure quedam degradatio quæ habetur loco reatilis, uidelicet in dict. cap. i. de homi. ubi clericus delinquens ut supra, à iure & à concilio habetur pro reatili degradato, ut possit capi & puniri per seculares: de quo uide latius Arnal. Alber. in cap. Quoniam. de hereti. lib. vi. in col. cxlvij. uers. viij. & ultimo salu. lit. cum. xi. col. seq. qui primò adducit quinque fundamenta contra communem intellectum docto. ad. d. ca. i. qui habet quòd clerici delinquentes in hoc delicto

sunt

sunt ipso facto degradati, adeò ut iudices seculares possint procedere contra eos, sicut contra laicos. Et postea bene corroborat hanc communem conclusionem, & respondet ad fundamenta in contrarium adducta. Et nota unum quòd ipse dicit in proposito, quòd poena illius tex. non uidetur habere locum in interficiendo, sed in mandante: & quòd forte multi in hoc errarent, allegat Aret. hoc sic ponderantem in cõsi. clxv. incip. Sicut Ioannes dicit. columna. xi. uersicu. Tertio allegat. Aduerte præterea quòd poena illius tex. in. d. cap. i. habet locum contra mandantem, etiam si mors non sit secuta, ut probant aperte uerba illius, dum dicit, quamquam mors ex hoc forsitan non sequatur: quòd uidetur esse speciale in hoc delicto, ut uoluit August. in additio. ad Ang. in parte, Et sempronium Rodulphi, in. iij. additione: quia alias mandataris non puniretur poena ordinaria maleficio non secuto: nisi dicamus secundum eum post Ioan. Andr. in regula, in poenis. de regu. iur. in. vi. quòd quo ad penas de quibus in dict. capi. i. facto mandato delictum est perfectum, & ideo nimirum si puniatur poena ordinaria, ac si delictum esset consummatum: quòd etiam uidetur sequi Philip. in. d. capi. i. in colum. penulti. in uersicu. In glossa. & per prædictum tex. uidetur reprobari de iure canonico opinio Dini, & Ang. in. l. Item apud. §. Si curauerit. ff. de iniur. dum dicunt quòd in assassinatione si do pecuniam alicui ut aliquem occidat, homicidio non secuto non punitur mandans: quam decisionem

ii

sionem

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

tionem refert Augusti ubi supra, & dicit eos uerum
dicere, quod mandans non punitur de homicidio, sed
poena extraordinaria de mandato.

Truncationes membrorum per se facientes, aut facien-
das indicantes,

CAPVT XCII.

CLERICIS in sacris ordinibus constitutis ex
concilio Toletano iudicium sanguinis agitare
non licet. Vnde prohibemus ne aut per se trunca-
tiones membrorum faciant, aut iudicent faciendas: quod
si quis tale quid fecerit, honore priuetur & loco uer-
ba sunt tex. in capitu. Clericus, ne cleri. uel mona. Vnde
de poena delicti huius est depositio ab officio & benefi-
cio: quia secundum expositionem Ioan. Andr. uerbum
tex. honore exponitur, id est ordine, & uerbum locos
id est beneficio: & sic uult text. quod priuetur ordine
& beneficio, & per consequens deponatur secundum
Abb. ibi, in. i. notabi. qui sequitur expositionem Ioan.
Andr. Et aduerte quod cum poena ista imponatur fa-
cienti uel iudicanti truncationem membrorum, quod
etiam si membrum debilitaretur facto uel sententia cle-
rici non puniretur ista poena, quia per id non effici-
tur irregularis. ita sentit Abb. ibi. Item etiam est aliud
aduertendum, quod uidetur tex. imponere hanc poe-
nam clericis per solum iudicium, & sic per solum sen-
tentia prolationem, sine eo quod sequatur illius exes-
cutio.

PRACT. CRIMIN. CANON. 98

cutio. Ego tamen credo quod mens conditoris cano-
nis fuit punire clericum quando succedit executio, &
sic crederem per solum sententiam non ita acerrime
puniendum. Quod autem dicatur membrum, quia
haec materia in uarijs locis late describitur, sufficiat
ad illa lectores remittere: quae quidem inter alios co-
piose colligit Corsetus in repertorio Abb. in parte
membrum.

Duellum alijs sponte offerentes, seu oblatum susci-
pientes.

CAPVT XCIII.

POE NA huius delicti est depositionis, ut in capi-
tu. i. de cle. pugn. in duel. quod procedit siue cle-
ricus fuerit uictor, siue uictus: poterit tamen
episcopus cum eo dispensare, si mors uel mutilatio
membrum non fuerit inde secuta, ut ibi. Et aduerte quod
poena illius tex. procedit quando talis clericus sponte
uniuit duellum, secus autem si aliquo facto necessita-
tis, licet necessitas fuerit euitabilis: quia tunc neces-
tas alleuiat culpam, & non punietur poena depositio-
nis: sed mitiori: quia text. ille requirit actum sponta-
neum ad incurrendam poenam depositionis, secundum
Abb. ibi.

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

Naues ad pugnam gubernantes, & consiliunt
personaliter exercentes, ac alios ad pugnam in-
citantes.

CAPVT XCIIII.

PROPTER hæc tria delicta deponendus est cle-
ricus, ut in cap. Quod in dubijs. de poenis. Aduer-
te tamen quod in defensione bene possunt clerici
gubernare naues, & alios ad pugnam defensionis in-
citare, & in tantum conflagrare in hostes, quod eos
dimittant, ut placuit Innocen. ibi. Abb. autem in eo ca-
pitul. uidetur eius sententiam restringere, uidelicet
quod si necessitas non erat inuitabilis, licet clericus
inter sit bello causa defensionis: si sequitur mors, uel
mutilatio membri ex percussione sua, efficitur irre-
gularis, secus si percussione aliorum. Ego tamen cre-
derem quod innocentius potest simpliciter intelligi,
quo ad terminos text. quem declarat: quia ad hoc ut
non patiatur poenam depositionis de qua ibi, sufficit
quod clericus prætendat defensionem, licet causa non
esset inuitabilis. Quantum uero ad irregularitatem
incurrendam seruabitur consideratio Abb. nec contra
dicit sententiæ Innocen. quia ipse nihil de irregulari-
tate disponit iudicio meo.

Violentiæq;

PRACT. CRIMIN. CANON. 99

Violentiæque illatores.

CAPVT XCV.

CLERICI uolentiam inferre solent aut pos-
sunt, in personis, rebus seu beneficijs. Primo casu.
quando ab ipsis fuerat uis illata personis citra
homicidium, tunc pro qualitate iniuriæ ac damnorum,
ac consideratis his quæ in arbitrarijs poenis conside-
randa fore infra trademus, iudicis arbitrio puniri de-
bent. Si quando uero contingat clericos eripere ali-
quem de manibus familiæ, qui sententia iudicis duce-
batur ad mortem, uel aliud corporale supplicium, tunc
quidem distinguendum est. Nam aut manifeste appare-
bat illum condemnatum inique, & tunc uidetur nullam
imponendam poenam propter hoc, ut sentit Alberi. in l.
addictos. C. de episco. audi. per tex. in capit. Hi qui.
xiiij. quæst. vi. ubi bona glo. et melior in capit. Reos.
xxij. quæstio. v. facit quod notat Archi. in capitulo.
Cum homo. xxij. quæstio. v. & uide Hippoly. in l. le-
ge Cornelia. ff. ad legem corne. de fidei. ubi refert di-
ctam conclusionem Albe. & ponit alia per quæ potest
corroborari. Si tamen in tali ereptione condemnati
clerici scandalum fecerint, unde deteriora contingant
quam iniusta hominis occisione: tunc bene credere eos
puniendos per suum iudicem iuxta scandali & perpe-
tratorum mensuram. Si uero damnatum iuste eriperet,
tunc puniendi sunt. Idem quando esset dubium iuste an
ne damnaretur, cum præsumere debent clerici pro in-
n iij dice

dice damnante. In hac autem illicita ereptione aduertere debent multum iudices circa modum eripiendi, an cum armis et scandalo id fiat, an etiam ruptis carceribus, uel non: & alia considerare, quæ solent similia leniora, uel grauiora facere ac delicta in laicis. Aduertendum tamen est quod si clericus eximit a carceribus captum pro debito, tenebitur ad id quod fisco, & priuato debebatur, per id quod notat Bartholus in l. Quoties de exactoribus tribut. libro. x. Faber in §. Penales. instit. de actio. 1a. ibi col. xv. ij. uersu. iij. circa prædicta. quod intelligerem uerum pro illis debitis pro quibus erat incarceratus, uel recommendatus, non uero tenebitur omnibus creditoribus: licet obstat generalitas notabilis decisionis Bald. in d. l. Addictos. dum tenet quod eximens aliquem de manibus curiæ, tenetur ac si fideiussisset pro eo in omnem casum. Secundo uero casu uidelicet quando clerici res inuaserint uiolenter, tunc si erat res temporalis propria uel aliena, cuius possessio erat apud alium constituta, patiuntur poenam legis si quis in tantam. c. Vnde u. quæ etiam habet locum in clericis, ut sentit gl. in c. i. de dolo & contu. cui assentitur ibi Abb. in. vi. col. uersu. Quo ad tertium. quod confirmatur ex traditis per Feli. in ca. Ecclesia sanctæ Mariæ. de consti. col. xliij. uersu. queritur primo, uidelicet quod legis Imperatorum & Regum comprehendunt clericos, & melius ex his quæ ibi notat in col. xxij. uersu. Sequitur etiam. Tertio autem casu quando in beneficijs faciunt

eiunt uolentiam: tunc qui temeritate propria dignitates, personatus aut alia quæcunque beneficia ecclesiastica occupare non uerentur, hoc ipso, ius si quod in dignitatibus uel beneficijs taliter occupatis, uel ad ea competeat, amittunt. Ita disponitur in c. Eum qui. in fi. de præbend. lib. vi. Si uero beneficium cui animarum cura inuinet uel occupat clericus beneficio simili cum cura quod primitus obtinebat, est ipso iure priuatus, ut uoluit ibi tex. in princip.

Literas ad alios directas aperientes, & aduersarijs ostendentes.

CAPVT XCVI.

APERIENS literas, & aduersario mittentis ostendens incidit in poenam falsi. ita Barthol. in l. Qui testamentum. ad legem corneliam. de fals. ff. per. l. i. §. is qui depositum. eodem titul. & sequitur vanormita. in capitul. Cum olim. lo. ij. de offi. delega. & Iason in l. Non dubium. in columna ante penultima. c. de legi. Clericus uero hoc faciens incurrat poenam depositionis. ita scripsit Roma. consilio. cccxv. incipiente, Queritur primo, quæ poena. circa fin. hoc solo fundameto motus, quod de iure Canonico poena falsi est depositio in clerico, per tex. in c. Ad falsariorum. de cri. fal. sed salua eius auctoritate hoc non uidetur uerum: quia ille textus non imponit poenam de positionis clerico pro qualibet falsitate, sed quando

utitur falsis literis Papæ: non ergo uidetur posse illud extendi ad hoc delictum. Vnde crederem clericum in hoc puniendum esse arbitrariè, consideratis his quæ in arbitrarijs pœnis considerata inferius declarabimus. Si uero aliquis aperuit literas ut uideret, et alijs non ostendit, tunc non tenetur pœna falsi, sed extraordinariè puniatur. ita Bar. & Roma. Panor. & Iason ubi supra. et idem notat Feli. post immo. in dict. c. cum olim, qui dicit quod isto casu pœna est arbitraria. Vnde de idem dicendum est in clerico.

Ecclesiasticos uiros ut sua resignent beneficia, ac ne citati ad curiam accedant capientes.

CAPVT XC VII.

PERSONAE ecclesiasticæ hoc ut fiat procurantes, si fuerint prelati inferiores eo ipso obtentis beneficijs sint priuati. ita disponit tex. in cle. mul torum de pœnis. Intellige tamen quod per solam capturam factam ad finem quod quis renunciet, si tamen in effectu non renunciauit, non incurrit capiens istam pœnam. Sic declarat cardi. ibi post zenzeli. in vi. quæstio. & idem dicit post Paul. ibi, in quæstio. x. quando liquidò posset probari quod detentio non fuit causa quod captus non accederet ad curiam, quia tunc capiens non incurrit pœnam.

Incendiarij.

Incendiarij.

CAPVT XCVIII.

INCENDIARIORVM malitiâ pessimam de populatricem ac horrendam appellat tex. in. c. pessimam. xxij. quæstio. viij. & in eo describitur pœna laicis incendarijs imponenda per ecclesiam, quæ grauis est. Clericis tamen delicti huius pœna infligenda in canonibus scripta non reperitur, forsitan enim non sunt arbitrati conditores canonum aliquem clericorum in tantum scelus incursum, absque ulla sui utilitate seu uoluptate, ac magna aliorum iactura, ideo erit arbitrio iudicis relinquenda, iuxta doli ac loci, & dam norum qualitatem & quantitatem: qui semper etiam in hoc attendere debebit qualiter cuiuscunque regni leges in hoc animaduertant, ut ubi fuerit legum censura grauior, ibi etiam sit pœna seuerior.

Raptorum & ecclesiarum uiolatorum non satisfactum sepulchris interessentes, eorumque elemosinas recipientes, ac de eorum rapina participantes.

CAPVT XCIX.

MANIFESTVS raptor, uel ecclesiæ uiolator nisi prius ablata restituat si potest, uel emendandi firmam & plenam securitatem fecerit, beneficium penitentiae ei penitus denegatur. Qui autem in sanitate, obstinata mente non penituerit uel emendauerit,

dauerit, & in morte securitatem prestare nequiverit, sollemnis poenitentiae parum ei prodesse uidetur. Sed de peccato contrito corde uitium non negatur: ita tamen quod nullus clericorum sepulturis illius inere-
fit, nec eius elemosynam praesumat recipere. Quod si aliqui clericorum uel presbyterorum contra hoc in uita uel in morte poenitentias dare attentauerint, aut sepulturae eorum inuere, uel elemosynas accipere: aut si aliqui eorum huiusmodi rapinae participes in-
uenti fuerint, patiuntur ordinis sui damnum irrecupe-
rabiliter. ita disponit textus in capitulo. ij. de raptori-
bus & incend. Et sic clericus in hoc delinquens debet deponi, & priuari beneficio: ut notat Abbas ibi. In-
quantum autem supra dicitur quod damnum ordinis,
& sic depositio fit irrecuperabiliter, dicit Abbas ibi,
post Ioan. And. quod hoc ideo dicitur, ad denotandum
quod episcopus pro prius non potest clericum pro-
pter hoc depositum restituere, sed requiritur dispen-
satio Papae: quod etiam notat Antonius, licet cum
Abbas non alleget: in beneficio tamen credit Abbas
quod poterit episcopus dispensare, allegat text. in ca-
pitu. Salonitane. lxiij. distinct. & bo. tex. in capitu. ij.
de cler. pug. in duel. ubi episcopus dispensat cum ho-
micide in beneficio, & ad ibi dicta se remittit. Item
aduerte quod licet raptori uel uiolatori praedictis qui
poenituerunt in morte, quando non potuerunt satisfac-
cere, denegetur sepultura in ecclesia, caemeterium ta-
men non denegatur, ut per glo. fin. ibi. Clerici tamen
etiam

etiam in sepultura caemeterij non debent interesse, ut
notat Abb. ubi supra, in fina. uerbis, quod etiam uoluit
Anto. ibi. Dum autem supra dictum est quod talibus
non est danda poenitentia in uita, nec in morte sub poe-
na supra dicta. Intelligant tamen sacerdotes quod pos-
sunt admittere dictos raptores seu uiolatores ad poe-
nitentiam aliorum criminum sine metu poenae, si ipsi
uelint de ipsis poenitentiam agere, ut per glossam &
doctores ibi: quamuis illa ad uitam aeternam non sit
fructuosa, ut per eos ibi.

Sortilegi.

CAPVT C.

SORTILEGI (ut beato Isidoro placuit) illi
sunt, qui sub nomine fictae religionis per quasdam
(quas sanctorum seu apostolorum uocant sortes)
diuinationis scientiam proficiunt, aut quarumcunque
scripturarum inspectione futura promittunt, ut habe-
tur in capitu. iij. xxvi. questio. i. Poena clerici sorti-
legi secundum Antonium de Butrio in capitu. At si ele-
rici de iudi. est quod depositus tradatur curiae secula-
ri, pro quo allegat text. in. c. Admoneant. xxvi. q. vij.
& sic addit ipse quartum casum ad glo. in ca. Ad abo-
lend. de hereticis. in quo quis statim post depositio-
nem traditur curiae seculari. sed Abb. ibi in col. xij.
credit quod Anto. in hoc non bene dicat: quia illud ca-
pitul. Admoneant. non dicit quod sortilegus debet
seculari

seculari curie tradi, sed quod debeat degradari si clericus est: Et quod cum materia sit odiosa et ualde exorbitans, debet intelligi de degradatione uerballi. Unde Abbas uidetur concludere quod poena huius delicti sit illa de qua in cap. Tuae. de poenis. Et quod istud delictum comprehendatur sub uerbis (magnis sceleribus) in dicto capit. positis, et sic quod clericus in hoc delinquens uerballiter degradetur, et in monasterium tradatur. Et istam opinionem Abb. contra Anto. sequitur Aret. in capit. Cum non ab homine. col. x. de iudi. uersi. addit etiam. Et sequitur etiam Decius in. c. At si clerici. col. xxij. de iudi. uersi. Quartus casus. Arnaldus in repeti. c. Quonia. de hereti. in. vi. in col. cxliij. uersi. Quarto fallit. et uide eundem Abb. in. c. ij. de sortile. in glo. i. ubi ex ea, te ex tex. colligit inu. ualde notandum, uidelicet quod in poena imponenda sortilegis, uel eos consulentibus, debet animaduertere iudex ad qualitatem et quantitatem delicti, et ad animum delinquentis, et secundum hoc poenam imponere, quandoque acerrimam, quandoque grauem, quandoque leuem: ex quo uidetur quod non potest dari certa regula: cuius opinionem sequitur Paul. Grillan. in tracta. de sortilegijs, in questio. xi. in col. ij. uersio. Clerici uero. Quem uide in illo tracta. quia per quindecim folia et amplius plura colligit in materia sortilegiorum, quorum aliqua concernunt clericos, quae quidem transcribere nolui. Et uide hodie decretum Concilij Lateranen. sub Leone decimo celebrati, in nona sessione, ubi disponitur quod clerici

clerici qui inuenti fuerint culpabiles in sortilegijs per inuocationem demonum incantationibus, ac diuinationibus, superstitionibus, arbitrio superiorum infamia notentur. Si uero non destiterint, deponantur, atque in monasterium ad tempus arbitrio superiorum praefiniendum detrudantur, beneficijsque et officijs ecclesiasticis priuentur.

Consulentesque; aruspices, incantatores, Ariolos, Augures, sortilegos, ac eos qui arte magicam profitentur.

CAPVT CI.

PRESBYTER, diaconus, uel quilibet de ordinibus clericorum qui fuerit deprehensus consuluisse praedictos, uel aliquos ipsorum, ab honore dignitatis suae suspensus monasterij curam excipiat, ibique poenitentiae perpetuae deditus scelus admissum sacrilegium soluat. Ita sanxit quartum concilium Toletanum quod refert Gratianus in. c. Si quis episcopus. xxvi. q. v.

Peccatores qui sibi confessi sunt signis aut uerbis prodentes.

CAPVT CII.

SICVT enim mortalibus cunctis immortalem illam uitam amantibus expedit, ut quae non puduit committere scelera, fateri non erubescant sacerdotibus, uti ueris animarum medicis, et quibus solis illis mederi

mederi concessum est. Sic enim summe vernitur necessarium sacerdotibus ipsis reuelatorum sibi scelerum, secretum indicere, ut tanto apertius sua pandant facinorosa perpetrantes, quanto securius illa propalare cognouerint: pauci quidem anime sue salutem (cum fame, rerum ac uite dispendio) quaereret. Hinc est quod eadem cura qua in sacris canonibus confessio peccatorum fieri praecipitur, reuelari prohibetur, ac ultra prohibitionem contrarium facientibus, condigna poena coferibitur. Vnde Grego. statuit quod peccata sibi confessa reuelans deponatur, et quod omnibus diebus uite sue peregrinando pergat, ut in ca. Sacerdos. de poenitentia. vi. Eadem etiam depositionis poena imposita fuit per concilium generale: et ultra id fuit additum quod propter hoc depositus in arcum monasterium ad agendam perpetuam poenitentiam detradatur, ut in capitu. Omnis utriusque. de poeni. et remis. et si tingeretur de fuga, posset detrudi in strictam carcerem, ut notat ibi Abb. in. ij. col. vij. notabi. allegando tex. in cap. vt fone. de senten. excom. Et nota quod ad celandum confessionem non solum tenetur qui illam audiuit, verum etiam interpres, et ille qui casu illam audiuit, et is cui de licentia confitentis sacerdos reuelauit, et qui fingit se confessorum esse, et qui latenter absconditis confessionem audit. Item sacerdos qui dimidiam confessionem audiuit, uel qui alias post auditam confessionem non absoluit, ut notat Florenti. referendo decretum de valude in tertia parte, titu. xvij. capitu. xxij. in. §.

in. §. i. in fi. et in. §. ij. Vnde crederem quod si aliquis praedictorum, qui clericus esset, reuelaret peccata sic audita, puniendus esset praedicta ordinaria poena: quia omnes illi uere dicuntur audire confessionem, licet interpreti illi qui casu audit, uel cui de licentia reuelata est confessio, uel qui absconditis audiuit, non posset dici quod uere fuit poenitens confessus. Sufficit enim quod uerum est illos audisse peccata in confessione dicta, et quae soli Deo in praesentia hominis dicebantur: quamuis bene uerum sit quod non omnium praedictorum par sit culpa uel dolus in reuelando, quod operabitur ut in detractione monasterij uel carceris mitius se habeat iudex cum uno, quam cum alio. Et aduerte quod dicitur sacerdos reuelare confessionem, si diceret quod talis habet peccata (nominando eum) a quibus ipse non potest eum absolueret, ut notat Florenti. in dict. §. primo referendo decretum de valude, qui etiam addit quod idem est si sacerdos dicat, ego audiui talem (nominando etiam eum) in confessione, et non absolui illum. Crederem tamen quod in his duobus casibus sacerdos non esset puniendus dicta poena ordinaria: quia non potest uere dici quod reuelauit peccata confitentis, licet sit uerum reuelasse confessionem: et iura in. d. capitu. Sacerdos. et in ca. Omnis, imponunt poenam reuelanti peccata, non uero reuelanti confessionem, ut patet ex eis: quamuis bene crederem ipsum alias bene puniendum iuxta qualitatem delicti. Sacerdoti uero bonae fame, et honeste uite dicenti se habuisse

habuisse licentiam poenitentis ad reuelandum confessionem credi debet: cum talis actus licentie secreto fieri soleat, & nullo interueniente teste, ad hoc saltem ut transferat onus probandi in asserentem sine licentia reuelasse, ita placuit Lapo in allegatione. xciiij. incipien. Quidam presbyter. in columna secunda, qui dicit hoc praesertim procedere, quando tertius accusat sacerdotem de reuelatione. Quando uero idem qui peccata confessus est, tunc forte dicit secus esse: quem uide declarantem quomodo possit contra sacerdotem probari quod sine licentia reuelauerit confessionem. Et uide etiam eundem asserentem post Hostien. quod si sacerdos affirmet se aliter sciuisse illud quam per confessionem, quod ut puniatur poena. d. c. Omnis. oportet ut probetur quod per confessionem illud sciuerit. Guido Abb. in. d. c. Omnis. in ultima quaest. ubi referendo Hostien. dicit quod nisi sacerdos doceat aliunde illud habuisse, praesumendum est illud habuisse in confessione, non tamen puniatur poena ordinaria illius tex. sed poena arbitraria, quia aperte non conuincitur de delicto. Et illud dictum Hostien. dicit singu. Barba. in. ij. uol. consi. lxx. incip. Sapienter non fallor. in colum. vij. in princip. Et sic ad euitandam poenam arbitrariam tenetur sacerdos probare quod aliunde sciuerit: quod uideatur procedere in proprio sacerdote, ut tex. ibi loquitur, & Docto. Si uero confessor sit uigore specialis priuilegij assumptus, uel de licentia proprii sacerdotis, non esset praesumptio contra eum, nisi peccatum diceretur

diceretur commissum eo anno quo extraneus sacerdos inculpatus confessionem audiuit. Sed in hoc tandem non potest dari certa doctrina: hanc enim praesumptionem qualitas peccati, confessoris, & poenitentis augebit aut minuet.

Blasphemi.

CAPVT CIII.

BLASPHEMIAE scelus temporibus istis ex hoc (ut pie credendum est) tot calamitatibus plenis satis in usu est. Cumque hoc magis quam alia crimina ipsum Deum creatorē omnium offendat, ac ad illud perpetrandum nullus alliciat carnalis appetitus, nec auaritia sitis ulla commoueat, nulla denique instiget astrorum influentia, mitiori plectitur poena. Saeuunt humane leges communes ac regiae in falsam monetam fabricantes, extra regna res uetitas deferentes, inq; latrūculorum aures, consuetudinaria poena consurgit: mutilantur manibus ac pedibus ob leuiora saepius homines. Sola blasphemantium lingua peccat impune quos iudeis deteriores uocat Hostien in simonia, de excess. praelato. §. Clericus. quia frustratim decidunt membra illius, qui eos proprio sanguine redemit, cuius corpus saltem iudei integrum reseruant. Qui in lege ueteri blasphemabat nomen Domini lapidibus opprimebatur ab uniuerso populo: quae poena ab ipso omnipotēte Deo imposita est, quo tempore
o nondum

nondum Deus talia ac tanta concesserat hominibus dona. Nunc autem quādo Deus homo factus (ut hominibus amissum redderet honorem) uitam & sanguinem præstitit, blasphemis passim ab eisdem hominibus inhonoratur: nec qui blasphematur poenam, sed qui reprehendit periculum subiit: & quod deterius est, audientes qui ad uindictā, seu ad correctionem saltem moueri deberent, prouocantur ad risum. Iustinianus ille, & si non inter omnes Christianos principes sanctior ultimo supplicio blasphemos damnari censuit, pares eos nefandi criminis reis iudicando, & iuste quidē. Quid enim magis nefarium, quid enim naturæ ipsi magis aduersum, quā ut creatura in suū inuehatur creator? Quid à brutis ipsis alienius, quorum nullū quauis innata feritate uigeat, suum offendit benefactorem, nec in offendendo solum se gratum ostendere credit, nisi defendat oportunitate concessa, ac membris ferre omnibus sui corporis se debitorem sateri conetur. Cumq; lingua id fari natura non dederit, eadē saltem benefactoris pedes lambendo satetur: O seculum infelix: o ætas iam omnino lutea, o homines Christianorum nomen usurpantes ad maiorem in die iudicii confusionē, & ingehenna poenā. Insurgit quisq; uestrū ac furit si principem suum terrenū, si dominum, amicū, famulum, si denique seruū iniuria afficere audit. Si creatorem ac redemptorem uestrum, & præsentis uitæ huius, (quæ uobis tam dulcis est, quia futuram timetis amaram) largitorem & auctorem, ac futurum iudicē

iudicem asperissimum blasphemare auditis, obmutescitis? Vbi fides? ubi religio? Quid prodest Christiani sanguinis antiqui iactantia, quæ uobis solum ad neophitiorum improbatum seruit contemptum? Dedecus ac infamiæ notam censentis, si quorum cibis ad tempus nutrimini (etiam cum uitæ iactura) iniuriam linquitis inultam. Nonne maiorem ignominiam oportet iudicare illius per quem estis quicquid estis, blasphemiam patienter audire, ac tepide reprehendere, & blasphemantium sæpius cæcibus admisceri, ac quod blasphemii conueniant fouere ludos? O nobiles (quos sæpius non parentum uirtus, sed rapinæ, uiolentiæ, aliq; ignobiles actus ad diuitias primum, ac inde ad nobilitatem euexerunt) qui inimicos amicorū usq; ad necem ex lege quadam nobilitatis persequimini, & inimicos Dei & creatori uestri intra familiam alitis, defenditis, sustinetisq;. In quo fiduciam cælestis regni posidendi ponitis, si inimicos uestros, quos Deus diligere præcipit, odio habetis, suos autem suum nomen blasphemantes diligitis? O ignaui, ac infelices iudices, qui potestate diuina in terris utimini, quorum iussis ob id ceteri homines natura pares, & meritis sæpius meliores obtemperant, quo negotiorum maiori deceret uersari sollicitudine, quā ut diuini nominis blasphemos insequeremini, captos nullo personarum discrimine, nulla legalis poenæ dispensatione puniretis? O summa pietas qui solus bonus es, & cuius solius omnia opera bona sunt: non possum nisi

sion nisi cum David seiscitari, vsquequo domine im-
properabit inimicus, irritabit auersarius nomen tuū,
ac cum eo deprecari, vt exurgas Deus & iudices cau-
sam tuam, & memor sis improperiorum tuorum, eo-
rum quæ ab incipientibus fiunt tota die. Maior qui-
dem erit pietas, si tanti criminis perpetratores uiuen-
tes paterno affligas amore, ut resipiscant, quā si mor-
tuos eos cruciari iubeas in æternum, ut loquelam dam-
natorum, quā uiui fari cœperunt, perpetuo luctu mor-
tuam fari prætermittant, non in tuæ gloriæ diminu-
tionem, sed in suæ potius miseriæ calamitatisq; aug-
mentum. His igitur in demonstrationem huius crimi-
nis grauitatis, sic prælibatis ad poenam clericis illud
committentibus infligendam ueniam, quod quidem
tanto grauior in eis esse deberet, quoniam ipsis gra-
uius quàm à laicis in hoc delinquit. ea potissimum
ratione. Nam præter id quod sicut & ceteri homi-
num manu ipsius Dei teneatur, eius stipendijs, unigeni-
ti filij sui domini nostri patrimonio particulariter
aluntur. Et tex. in capitu. Si quis per capillum. xxij.
questio. i. cōtra clericum statuit in hæc uerba, Si quis
per capillum Dei uel caput iurauerit, uel alio modo
cōtra Deum blasphemia usus fuerit, si in aliquo ordine
ecclesiastico est, deponatur: cuius canonis antiqui pœ-
nam tanquam uetustate collapsam cessare censuit Ho-
stien. in summa de male. in. §. blasphemantes, uersic.
grauior etiam. & hodie arbitraria pœna censuit pu-
niendum clericum blasphemantem: cuius sententiæ
uidetur

uidetur adherere Ioan. Andr. & Abb. in capitulo. ij.
de maledi. Cū autem clericus rebellis fuerit, uel se-
pius hoc delictum commiserit, tunc degradandū eum
iuxta dispositionem dicti canonis scripsit Hostien. ubi
suprà, ex quo uidetur uelle quòd solum data incorrigi-
bilitate uel consuetudine blasphemandi clericum esse de-
ponendum pro isto crimine: cuius in hoc sententiæ
adhesit Alexand. in consilio. lxxij. in. i. uolumi. co-
lum. iij. uersicul. Præterea. dum referendo Hosti. ubi
suprà dicit quòd clericus propter hoc non potest de-
poni, nisi sepius sit consuetus: qui plus audet affir-
mare, quòd non sufficeret probare quòd bis uel ter
blasphemauit ad hoc ut dicatur consuetus blasphema-
re, pro quo allegat Cinum in. l. ij. C. de re credi. &
quòd talis consuetudo blasphemadi debet probari per
testes non singulares. pro quo refert cinum. Ioan.
Andr. Paul. de elec. & Anto. in uariis locis. Panor.
autem in dicto capitulo. ij. de male. dicit, quòd ita gra-
ue potest esse delictum, quòd fieret depositio: & alle-
gat tex. in dicto capitulo. Si quis per capillum, &
de consuetudine blasphemandi nihil dicit: ex quo uide-
tur tenere quòd quando grauis esset blasphemia,
tunc habeat locum pœna canonis antiqui de quo su-
prà. Pœnam uerò in dicto capitulo. ij. de maledi. de-
scriptam clericos non subire Hostien. placuit in sum-
ma illius tituli. & Ioan. Andr. & Panor. ibi, in
eodem capitulo. ij. licet Alexand. in dicto consi. refe-
rat Hosti. aliter tenere & corruptè, quia oppositū te-
o ij nuit eius

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

nuit eius ad quod allegatur ab Alexand. Hodie uero in
cōcilio Lateranensi sub Leone decimo celebrato cleri-
eis blasphemantibus poena decreta est sub his uerbis.
Quicumque Deo palam seu publice maledixerit, contu-
meliosisq; atque obscenis uerbis dominum nostrum
Iesum Christum, uel gloriosam uirginem Mariam eius
genitricem expresse blasphemauerit, si clericus uel
sacerdos fuerit, eo ipso quod de delicto huiusmodi
fuerit conuictus, etiam beneficiorum quaecunque ha-
buerit fructibus (applicando ut infra) unius an-
ni multetur: Et hoc sit pro prima uice, pro secunda
uero si ita deliquerit, Et conuictus, ut praefertur fue-
rit, si unicum habuerit beneficium, eo priuatur, si au-
tem plura, quod ordinarius maluerit id amittere co-
gatur. Quod si tertio eius sceleris arguatur Et con-
uineatur, dignitatibus Et beneficijs omnibus quacun-
que habuerit eo ipso priuatus existat, ad eaq; ulterius
retinenda inhabilis reddatur, eaque libere impetrari
Et conferri possint. Distributio uero praedictorum
fructuum (ut ex dicto capitulo. Concilij colligi po-
test, in alio casu quo etiam amissionem fructuum im-
ponit) in fabricas beneficiorum huiusmodi, uel pau-
perum eleemosynas facienda est.

Apostate.

PRACT. CRIMIN. CANON. 108

Apostatae.

CAPVT CIIII.

PRAEMISSO prius quod est triplex species
Apostasiae, ut per glos. in. c. i. de apost. Et ibi in
no. Et per Hosli. in summa eiusdē tit. in. §. Quot
species scilicet perfidia, inobedientiae, Et irregularita-
tis. Omissa prima specie quia magis uidetur pertinere
ad materiam haereticis. Poena clerici apostatae in secun-
da specie scilicet inobedientiae est quod infamis efficitur
durante Apostasia, Et a testimonio repellitur Et exco-
municatur: ut notat Hosli. ubi supra, in. §. Qualiter
puniatur. per tex. in. c. Si quis a suo. iij. questi. iij. Et
in. c. Si autem nobis. xi. questi. iij. Et si non respuerit,
degradatur secundum eū. Vide tamen Abb. in. d. c. i.
ubi aliter distinguit, uidelicet quod si quis nō uult obe-
dire papae seu eius canonibus, credendo eion non habe-
re potestatem, puniatur ut haereticus. Si uero hoc facit
ex contēptu, debet deponi: Et si fuerit incorrigibilis,
traditur curiae seculari, Et poteri excommunicari. Si au-
tē inobediens est ex aliqua concupiscentia, tunc mitius
puniatur. Poena insuper apostatae in tertia specie irregu-
laritatis quae fit multis modis secundū inno. in dict. c.
i. post glos. ibi, scilicet quando quis recedit ab ordine
suo, siue sumptae religionis dimittendo tonsurā uel co-
ronam, uel accipiendo uxorem, uel abiiciendo reli-
gionis uestem, uel clericalem, redeundo ad seculū, est
quod illa durante repellitur ab accusatione Et testi-
o iij monio

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

monio, & est infans ipso iure, ut in capitul. Alie-
ni. ij. questio. vij. & in capitu. Beatus. ij. questio.
iiij. secundum Hostien. ubi supra. Nec potest ad di-
gnitatem eligi, ut in capitu. legi. xvi. questio. i. &
clericus admonitus si se non correxerit, deponendus
est, ut in capitu. Sine ornatu. & in capitu. Præcepi-
mus. xxij. questio. iiij. & in capitu. Sin autem. cum
duobus sequenti. xvi. questio. iiij. secundum eum ibi.
Item quod caret privilegio clericali, ut in cap. i. eod.
titu. ubi tex. dicit quod clerici qui relicto ordine cle-
ricali, & habitu suo in apostasia tanquam laici con-
versantur, si in criminibus comprehensi teneantur,
non liberantur per censuram ecclesiasticam. Que
pene procedunt quando constat de Apostasia. si uero de
illa fuerint graviter infanati, deficiente probatione cõ-
pelluntur per ecclesiasticam distractionem ad se purgandum,
ut in. c. Tue. eo. tit. Quando autem clericus non potest
induci ad resimendum male dimissum habitum, tunc po-
test incarcerari sub gravi custodia, ita quod solum sibi
uita misera referuetur, donec a sue presumptionis ne-
quitia resipiscat, ut sunt uerba tex. in. c. A nobis. eo. tit.

Schismatici.

CAPVT CV.

SCHISMATICVS clericus degradatur, &
traditur curiæ seculari. ita uoluit Bonaguida, quæ
refert Ioan. And. in capitu. Cū non ab homine. de
Iudi.

PRACT. CRIMIN. CANON. 109

Iudi. motus per tex. in cap. de liguribus. xxij. quest.
v. quod intelligitur de incorrigibili, ut per glos. in di-
cto capitulo. Cum non ab homine. de Iudi. quod etiã
sequitur ibi Ioan. And. ut refert Abb. in capitulo. At si
clerici. de Iudi. colum. xij. & probatur in eo. capitu.
de liguribus, dum dicit, si contempserit & permanse-
rit, per publicas potestates opprimatur, & ita etiam
intelligit Decius in capitulo. At si clerici. in columna
xxij. uersic. Quintus casus. de Iudi. dicit tamen Ioan.
And. ubi supra, ut refert Abb. in dicto loco, quod si
esset schisma contra ecclesiam Romanam, posset pro-
cedere dictum illud Bonaguida: quia tunc posset in-
cludi schisma sub casu hæresis, quod non placet Abb.
indistincte, ideo ipse distinguit. Aut enim schismati-
cus credit ecclesiam esse penes alterum tantum ex plu-
ribus qui se gerunt pro summis pontificibus, & tunc
est schisma sine hæresi. Aut credit ecclesiam posse con-
sistere penes duos in solidum, & tunc est schisma cum
hæresi. & hoc ultimo casu posset saluari opinio Io.
And. Et idem dicit quando plures erigerent capita
contra ecclesiam Romanam facientes nouam sectam,
& noua statuta: quia tunc etiam est schisma cum hæ-
resi. Et istam distinctionem Abb. sequitur Areti. in
cap. cum non ab homine. colum. x. de Iudi.

Hæretici

PRÆMISSO prius quis dicatur hereticus, cum non sit præsens speculationis, quia varijs in locis hoc doctores enucleant, præcipue Hosti. in summa de hereti. §. i. Et Doctor noster Hispanus Didaeus de villadiego in suo tractatu contra hereticam prauitatem, in prima questione. Et Arnal. Alber. in reperi. Rubr. de hereti. in. vi. fol. i. in prima quest. Vna poenarum qua damnatur clericus hereticus est quod ipso iure est priuatus beneficio, ut probat text. iuncta gloss. in cap. Quo iure. viij. distin. Et ibi notat præpo. post Domini. Et notat compostel. in capitulo Quod sicut. de electio. in. col. xi. dum dicit quod crimen heresis ipso facto inducit priuationem. idem etiã notat Ancha. in consilio. eclxxxviij. incipen. Vltra alia solemniter. ut refert Feli. in capit. ij. de rescript. in. iij. col. Et notat Nicolaus de milis in suo repertorio, in uerbo heretici. ex quo resultat primus effectus quod non poterit renunciare post commissum delictum. Secundus quod agenti petitorio pro beneficio quod semel habuit, obstat exceptio quod sit hereticus. Notat Abb. referendo inno. in. c. inter dilectos. de excess. præla. prope si. Et prædicta conclusio, uidelicet quod hereticus sit priuatus ipso iure beneficio fuit potissimum fundamentum dominorum de Rota, qui tenuerunt quod regula Cancellarie. xxxij. que disponit quod impetrans beneficium

beneficiũ pacifice possessum debet exprimere ea de quibus ibi, non habet locum in impetrante beneficiũ heretici, ut refert Guiliel. Casador in deci. Rotæ per eũ collectis, in deci. xiiij. qui ita dicit fuisse iudicatum per maiorem partem dominorũ de Rota: licet alij quatuor eorum fuerint in contraria opi. per quem poteritis uidere fundamenta utriusque opinionis. Et uide Philip. in. cap. Vt commissi. prope si. de hereti. lib. vi. ubi dicit de referendo Domi. Et imo. quod clericus hereticus rediens ad fidem ante sententiam recuperat beneficium, secus autem si post, quia tunc non nisi ex dispensatione. Alia Et principalior poena est quod degradatus traditur curiæ seculari, ut in capi. Ad abolendam de hereti. Quod fallit, nisi talis hereticus uelit se corrigere. ut in cap. penul. de hereti. Et notat Abb. in dicto capi. Ad abolendam. Et ibi Ioan. de Ana. quia tunc depositus detruditur in carcerem, ut concludit Abb. in cap. At si clerici. de iudi. col. xij. idem Abb. Et Ana. in. d. cap. penul. Et Domi. in. c. i. in. v. nota. de here. in. vi. Et in. c. nec licuit. xvij. di. Et notat Philip. in. ca. Vt commissi. in. iij. nota. de here. lib. vi. Decius in. d. cap. At si cleri. col. xxi. uersu. Et quando. Et nota quod etiam si non sit tradendus curiæ seculari clericus hereticus, sed perpetuo carceri incipandus debet degradari. ut notatur in. c. i. de hereti. in. vi. maxime per Arnal. ibi in. vi. not. Si tamen semel deliquit Et se correxit, Et postea iterato delinquat, nihilominus traditur curiæ seculari. ita Domi. in. d. c. Nec licuit. per tex. in

tex in. c. Super eo. de hære. lib. vi. Sequitur Feli. in. d. c. At si clerici. col. fi. & uoluit ibi Abb. in. d. col. xij. uerfi. Ad tertium. Vide. l. antepenul. titu. vi. parti. i. que uidetur ponere tres casus, in quibus in ista materia hæreſis clericus traditur curiæ ſeculari, quando fuerit inuentus in hæreſi, aut abiurauit eam, & fuit relapſus, aut quando ſe compurgauit, & reincidit in eam, & degradatio hæreſis poteſt fieri per epiſcopum proprium ſolum, ut in cap. i. de hære. in. vi. uocatis alijs perſonis de quibus ibi. Eſt alia & tertia poena quam clericus hæreſis patitur, quod bona eius publicantur, & eccleſiæ à qua ſtipendia receperat applicantur, ut diſponitur in cap. Excommunicamus. lo. i. §. dammati uerò. de hæreſi. Vbi uide gloſſ. in uerbo, ſtipendia, declarantem quod ſi clericus habeat plura ſtipendia in uarijs eccleſijs: tunc bona diuiduntur pro rata inter eas: quam ibi ſequitur Anto. Et quia ille tex. non aperit cui applicantur bona clerici hæreſis non habentis eccleſias, uide ibi Abb. in. i. col. credentem quod tunc debeant applicari epiſcopo loci qui diſtribuat ea in pios uſus: quod ſequitur Ana. in. ij. colum. Quanto autem talis clericus habet bona emphyteotica à domino temporalis, tunc illa deberent applicari domino rei emphyteotice, ut uidetur uelle Oldra. in coſi. xvij. incip. Thema tale eſt, Quidam clericus. Cardi. tamen in clemen. ij. de hæreſi. in uerfi. Inquiſitoribus, in. vij. queſt. poſt bonam huius articuli examinationem concludit uerius eſſe dicendum quod emphyteofiſ clericus dammati

dammati applicatur eccleſiæ ſicut & alia eius bona quia non apparet ratio diuerſitatis: erit tamen talis emphyteofiſ obnoxia domino temporalis quo ad hoc quod ei debeatur ſua penſio, quem uide reſpondentem ad fundamenta Oldra. quamuis Feli. in. d. c. excommunicamus. in prin. non bene referat Cardi. dum dicit poſt Ancha. & Ana. quod bona etiam patrimonialia clerici applicantur fiſco eccleſiæ, niſi in illis recognoſcerent dominium utile à domino ſeculari: quia illud non conſiſcabitur, ſed reuertetur ad dominum directi: quia ut ſuprà diximus loquendo in emphyteofi in qua clericus ſolum habet dominium utile, & dominus ſecularis directum, contrarium expreſſe tenet Card. Ad quod bene aduerte, ne decipiaris in prædicta limitatione Feli. quam ſuprà dictis uerbis ſuccinctis ſcripſit: & vi. in hoc quod latius ſcribimus inſrà in uerbo, Bonorum publicatione. Clerici uerò credentes, receptatores, deſenſores, & fautores hæreſicorum excommunicationi ſubiacerent, ita ut poſtquam quilibet eorum fuerit excommunicatione notatus, ſi ſatisfacere contempſerit intra annum, ab officio & beneficio deponatur, ut in. c. Excommunicamus. §. Credentes. uerfi. ſi uerò clericus. de hæreſi. Ex ratione, quia in quo maior eſt culpa, grauior exerceatur uindicta. In quantum autem ſuprà dicitur credentes, intelligendum eſt, de credentibus hæreſis eſſe bonos uiros: nam alias clerici credentes erroribus hæreſicorum, cum ex hoc dicantur hæreſici, poena hæreſicorum de qua ſuprà puniendi ſunt. & ita intel-

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

ita intelligit illud uerbum credentes, Anto. in cap. Excommunicamus. el. ij. eo. titu. quem sequitur ioan. de Ana. in. d. §. credentes. quem ibi uide col. penul. & si declarantem etiam qui dicantur credentes, receptatores, & fautores. Et nota quod prædicta poena depositionis imponitur clericis ultra alias poenas impostas in tex. ibi, quas etiam habere locum in clericis dicit Host. ibi, quem refert & sequitur Ana. Hodie fautores & receptatores hereticorum sunt excommunicati ipso iure, ut patet in bulla quæ legitur in cana domini, & sic etiam erant tempore Hostien. prout refert Ana. ibi. Et uide silues. in summa, in parte heresis lo. i. uers. oct. quod queritur. qui colligit. xiiij. poenas hereticorum, quæ omnes clericos comprehendunt, exceptis sex aut septem: quia illæ concernunt hereticos habentes liberos & uxores.

Hereticis, receptatoribus, defensoribus, & fautoribus eorum ecclesiastica sacramenta adhibentes, ac eos Christianæ sepulture tradentes, & eorum elemosinas ac oblationes recipientes.

CAPVT CVII.

POENA clericorum in hoc delinquentium est ut suo priuetur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis Apostolicæ speciali, ut in cap. excommunicamus. in. §. credentes. uers. sanè clericus. de here. Quæ poena procedit etiam in clericis regularibus

PRACT. CRIMIN. CANON. 112

regularibus, quibus & alia adiungitur, uidelicet ut sua sibi priuilegia non obseruentur in illa diocesi in qua talia præsumperint perpetrare, ut ibi. Et notat Hostien. in summa de hereti. in. §. Quæ poena. in fine uersiculo Tales etiam. Intellige tamen hoc quod dictis priuilegijs solum delinquentes in hoc spoliantur, non uerò tota religio secundum Anto. ibi, quem refert & sequitur Ana. ibi, penultima columna, licet alij doctores aliter hoc intellexerint secundum eum. Item nota quod licet tex. in dicto. §. credentes, imponat poenas de quibus ibi, credentibus, receptatoribus, & ceteris si satisfacere contempserint intra annum. Clerici tamen in casu huius nostri cap. debent abstinere ab exhibitione sacramentorum, & traditione sepulture, & receptione elemosinarum, postquam tales credentes, receptatores, & ceteri fuerint denunciati, etiam intra terminum illius anni qui datur ad alias poenas incurendas. ita uidetur intelligere uers. sanè clericus, prædictum Host. ubi supra. licet tex. hoc nō dicat, qui forte ex eo ad hoc motus fuit, quia postquam sunt denunciati excommunicati propter tale crimen, denegata sunt ecclesiastica sacramenta, & sepultura. Item aduerte, quod tales non solum nō in ecclesia, sed nec in cœmeterio, nec alibi ad modum christianorum sunt tumulandi, sed sicut iactandi in signum damnationis secundum Ana. ibi, penul. colum. in princ. Ex quo uidetur quod clerici incurrerent prædictam poenam quomodocumque interesset sepultura prædictorum: quia tex. ibi dicit nec eos

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

nec eos christianæ præsumant tradere sepulturæ. pro quo etiam facit quod supra diximus, in uerbo Rapto rum &c. prope fin.

Falsarij.

CAPVT CVIII.

CLERICI qui falsarij literarum Apostolicarum fuerint deprehensi, & per se falsitatis uitium exercuerint, omnibus ecclesiasticis officijs & beneficijs priuati, & per ecclesiasticum iudicem degradati, seculari potestati traduntur puniendi, secundum legitimas constitutiones, per quas laici de falsitate conuicti puniuntur, ut in cap. Ad falsariorum. de crimi. fal. & poena laicorum uidetur esse deportatio, & omnium bonorum publicatio in libero homine, ut per gloss. ibi allegando tex. in l. i. §. fina. ff. ad l. cornel. de fal. licet in l. vbi falsi. c. eo. dicat quod crimen falsi debet puniri capitali supplicio, si id exigat magnitudo commissi: & licet iure communi in hoc casu non uidetur appositâ poena mortis expressæ: in his tamen regnis dispositum est quod falsans epistolam, priuilegium, uel bullam papæ, uel qui facit, ut alius id efficiat, debet mori, ut in l. vi. titu. vij. parti. vij. Unde non est dubium tunc quod hodie iudex secularis damnet tunc talem clericum ad poenam mortis. Et uide Concilium Constantiense in. xviij. sessione, in. c. iij. ubi statutum est quod omnes qui dolu & fraudem seu falsitatem

PRACT. CRIMIN. CANON. 113

tatem aliquam circa literas bullandas dictæ synodi committerent, & illi etiam qui in hoc consentiret, aut talia fieri procurarent, uel literis falsis scienter uterentur, incurrerent censuras illas ecclesiasticas & poenas quas falsificatores literarum Apostolicarum, & qui illis literis scienter utuntur, necnon participes incurrunt iuxta canonicas sanctiones: & licet prouisio illius concilij circa literas eius solummodo, & non in futurum uideatur disponere, argumento tamen illius uidetur id esse iudicandum, si pro tempore casus similis occurreret, cum uideatur esse eadem ratio: literarum uero cancellariæ uel poenitentiarij papæ falsari quæ liter puniatur, uide Hosten. 10. an. And. Butri. & alios in. c. ex literis. de si. instrumen. Vitians autem siue falsas literas iudicis delegati apostolici non debet ita acriter puniri, not. Panor. in. c. Olim. in. ij. nota. ex tex. ibi. de rescrip. Et uide Feli. in. c. ij. de rescrip. col. ix. ubi se remittit ad plenè dicta per Maria. in. d. c. Ad falsariorum. Falsantes autem literas inferiorum iudicium, si criminaliter accusantur, depositionis ab ordine & priuationis omnium beneficiorum, detractionisq; in monasterium poenas sustinere debent, notat idem Panor. ubi supra allegas tex. in. c. Si tempus. l. distin. qui tex. statuit contra presbyterum, aut diaconum qui chartam falsauerit, quod depositus ab officij honore in monasterium detrudatur, & eundem tex. (& si corrupte al leget) sic intelligit Hosten. in summa de crimi. fal. §. fina. in falsario literarum episcopi. Falsarius autem
p per mo=

per modū inquisitionis conuictus, tam in literis episcopi quam capituli ab officio & beneficio suspendendus est, siue suspensus nunciandus secundum Hosti. ubi supra, donec indulgentiam Apostolicæ sedis mereatur obtinere, pro quo allegat tex. in cap. Tam literis. de test. Literarum autem regiarum falsarij degradantur, & illis aliquis character imponitur, & in exilium mittuntur extra prouinciam, ut in capitu. Ad audiensiam. de crimi. fal. Idem transcriptum fuit in l. antes. pe. titu. vi. parti. i. que declarat quod exilium debet esse extra regnum uel dominium regis, in cuius literis deliquit, quod extendit procedere in falsario cuiuslibet principis secularis. Hostien. in summa de cri. fal. si. §. fina. uerfi. Si quis autem, motus ea solū ratione, quia de similibus idem est iudicium, per iura uulgaria que ipse refert. Qui uero apostolicis literis falsis utitur, officijs & beneficijs priuatur, ut in. d. cap. Ad falsariorum. Vnum tamen nota, quod si tales uelint se purgare allegantes ignorantiam, audiendi sunt, si se purgant, & deceptorem exhibeant. ita tenet Archi. in. c. In memoriam. xix. distin. quod ibi sequitur Cardi. de Turre cremata, in. §. Ad quartū. qui respondet ad dictum. c. Ad falsariorum, dum dicit non excusare ignorantiam: quod intelligitur de ignorantia supina, uel quando non uult exhibere deceptorem. Et uide de Hostien. in summa, in titu. de cri. fal. §. Porro. uerfi. Sed hodie, ubi dicit quod hodie præceptum est quod in literis domini papæ, nec in magno, nec in modico

audeat

audeat quis manum apponere, etiam literam unicam, uel punctum unicam corrigendo, exceptis officialibus quibus hoc est commissum: alioquin manum apponens ex canone lato in curia ipso facto sententiam excommunicationis incurrit, que non potest per aliquem extra sedem apostolicā relaxari. Cuius uerba ad literam refert & sequitur Floren. in. iij. parte. titu. xxiiij. cap. xvi. & sequitur etiam ueli. in. c. ij. §. Stylus. de rescri. qui etiam dicit quod tales falsarij excommunicantur in processu annali per papam in die iouis sancto, & allegat consti. Martini. v. quam ad literam Florenti. scribit in. d. iij. parte, titu. xxiiij. c. lxxij. ubi aperte patet quod excommunicantur omnes falsantes literas apostolicas, bullas & supplicationes summi pontificis, seu vicecancellarij, seu gerentis officium, uel uices cancellarij. Et nota quod Floren. in dicto capitu. xvi. referendo Ricard. dicit quod qui ludo & non intentione utendi literis papæ, quarū efficacia iam expirauit, aliquam literā in eis formatā reformaret, uel punctū faceret, uel aliquid in ea immutaret, non esset excommunicatus ipso iure. Contra quod tamen arguit ipse ut uidere poteris: licet ueli. simpliciter secutus fuerit ubi supra hanc declarationem Richar. & Floren. quem ibi corrupte allegat in utroque loco per eum citato.

CLERICI conspirantes aut conspiratores, aut iniurias ponentes episcopis aut clericis e gradu suo proprio penitus abiciantur, ut in capitulo. Si qui clerici. Et in. c. Si clerici. xi. questio. i. Et in. c. Coniurationum. ea. cau. Et questi. qui contra fidem homagij negat episcopum suum dominum esse, uel in foro seculari disponit contra eum de rebus spiritualibus questionem, aut qui inuasi fori suo Et socijs causam Et consilium praestat, ab officio Et beneficio deponitur, ut in. c. Graue. de excessu praelati. Et uide tex. in capi. Si quis sacerdotum. xi. questio. i. qui clericum suo episcopo inobedientem, aut ei infidias parantem, aut contumeliam, calumniam, seu conuicia inferentem, deponi iubet, Et curiae tradi. Sed aduerte quod ille tex. de incorrigibili intellegitur, ut concludit Abb. in. c. At si clerici. de iudi. col. xiiij. sequendo glos. in cap. Cum non ab homine. de iudi. Et in. c. Si quis. Et in cap. Si quae sunt ij. questio. vij. Et in. c. Nouimus. de uerb. signi. Et dicit quod ista opinio tanquam mitior communiter approbatur per docto. in cap. fina. de testi. cogen. Et in cap. Cum non ab homine. de iudi. quae refert Et sequitur De eius ibi. col. xxi. uer. Tertius casus. qui respondet ad uerbum mox, positum in. d. cap. Si quis. quod quandoque intelligitur cum interuallo, ut l. Sed Et si conditione. §. seruus. ff. de haere. insti. Et in. c. ij. ubi gl. xx. questio.

questio. ij. Et tradit Alexand. in. l. i. §. qui praesens. ff. de uerbo. obliga. Et eam dicit communem sententiam Areti. d. c. Cum non ab homine. de iudi. colom. ij. uer. Tertius casus. Et uide Praepo. in cap. Clericus. ij. questio. iij. qui post Archi. notat glo. ibi. ad hoc quod clericus conspiracyonem faciens contra proprium episcopum non traditur curiae seculari, nisi sit incorrigibilis. Et uide eundem in cap. Hi qui. ea. cau. Et questi. ubi not. tex. pro illa glo. dum tex. disponit quod clericus persecutor episcopi sit infamis, Et traditur exilio non tamen praecipit illum curiae tradi. Et uide. l. lx. titu. vi. parti. i. ubi ponit istum casum inter eos quibus clericus traditur curiae seculari: Et uidetur lex illa ex pluribus casibus disiunctiue positis in. d. capi. Si quis sacerdotum. solam ad duos casus poenam illam reducere. Primo quando el clericus deshonestasse a su obispo, y no le quisiese obedecer. Secundo si le acechase en qualquier manere para le marta. Et illa. l. nihil dicit de incorrigibilitate, quasi uelit in illis duobus casibus seruare dispositionem illius. c. Si quis sacerdotum. quae quidem interpretatio legalis uidetur in Hispania seruanda, quoniam sicut doctorum expositionibus ac consuetudine temperatur rigor antiquorum canonum, multo melius uidetur hoc faciendum ex lege principis magna deliberatione promulgata: Et tunc posset merito dubitari quae poena esset clericus puniendus, qui propter tale facinus tradetur curiae seculari.

Lese maiestatis rei.

CAPVT CX.

EPISCOPVS, presbyter, aut diaconus qui & domini sui regnum peruerse & dolose tractauerit, & in mortē ipsius aliquo machinamento infidiatur, debet degradari. ita dicit tex. in. c. Si quis laicus. xxij. quæst. v. quæ tex. dicit notabi. Abb. in. c. At si clerici. in prin. in fina. uerbis. de iudi. ad hoc quod presbyter, uel alius clericus, uel episcopus degradatur, pro conspiratione facta contra principem, seu dominū terræ, et allegat docto. in. c. Petitio. de iureiurā. & dicit posse hoc intelligi de actuali degradatione propter immanitatem criminis, argu. l. Quisquis. C. ad. l. Iulianā maiest. Barba. autem in dist. c. At si cleri. in prin. in fi. uerbis, scribit quod uidit istum casum de facto, & cōsultuit cōtra doctrinā Abb. & quod. d. c. Si quis est palea, & intelligitur de degradatione uerbali, & quod nō habet locū in clerico, quia nō potest dici reus maiestatis laici, quia nō est subditus laici, & refert card. in. c. Vergētis. de hereticis. & ut aliquis dicatur reus lese maiestatis, oportet ut sit subditus, per ea quæ ipse allegat. Et reperies illud cōsiliū suū in. iij. uol. in cōsi. xxi. A Ioue principiū. Et uide Arnal. Alber. in. c. Quoniā. de hereti. in. vi. in quæst. xi. uer. Se primō fallit, ubi postquam per quinq; ferē col. tractat de isto articulo, dicit concludendū clericum non teneri crimine lese maiestatis temporalis. Dicit tamē (saluo

meliori

meliori iudicio) & sacrosanctæ sedis Apostolicæ auctoritate, quod clericus siue episcopus tale crimē grauissimum committens, erit degradandus, & beneficijs spoliandus, & consequenter curiæ seculari tradendus, & remittit se ad ea quæ latius dicit in codē. c. in. xv. quæsti. ubi in. ij. col. d. quæsti. uersic. hinc sumpta. mo uet quæstionē, An clericus uel episcopus rebellans cōtra Regem committat crimen lese maiestatis, & concludit etiam quod non, & respondet ad. c. Si quis laicus. (præsupposito quod ille tex. esset decretū auctenticum, quod non est) quod ille tex. procedit quādo episcopus uel clericus præstitit iuramentum fidelitatis, uel homagium domino temporali, & tandē in col. vi. uer. Quid ergo, dicit quod licet clericus uel episcopus nō committat crimen lese maiestatis, per hoc nō remanebit impunitus, imō si est rebellis Regi seu domino, degradatus & spoliatus beneficijs uel episcopatu traditur curiæ seculari propter immanitatem criminis, allegat. d. c. Si quis laicus. & Roma. hoc cōsulētē per illud consil. cccclxvi. Queritur, qua poena. & in singula. Deci. Dicam tibi dubia. Sed aduerte quod Roma. in dictis locis nihil dicit de traditione curiæ seculari, sed utitur uerbo illius tex. scilicet degradetur. Vnde miror quod allegauerit pro sua opinione Roma. nisi senserit hoc uoluisse Roma. dū dicit, degradetur. sed hoc non est uerum: nam non ubicunque in iure dicitur degradetur, intelligitur, & tradatur curiæ seculari. Postea uerō ualde dubitat quod uerbū degrada-

p iiij detur

IO. BERNARD. DIÁZ HISP.

detur in d. c. positum capiatur proprie pro actuali degradatione, sed pro uerbali, & relinquit cogitandū. Et uide Matthæum de Afflictis super. i. libro constitutionum utriusq; sicilie: folio. cxliij. in rub. ubi clericus in maleficijs debeat conueniri, ubi disputat questio. Vtrū clericus beneficiatus cōmittēs crimē rebellionis cōtra regem possit priuari suis beneficijs per episcopū suū, & tandem concludit quod ex circumstantijs concurrentibus in rebellionē tali poterit episcopus arbitrarī, & sententiando declarare clericum in hoc de linquētem priuandum esse suis beneficijs ecclesiasticis, dum tamen procedatur seruato ordine iuris. Tu autem ultra prædictos doctores, aduerte quod in synodo Toletana. xvi. à sexaginta & uno episcopis celebrata, Anno domini. D. cxciij. sub Rege Flauio Egica sisbertus Toletanæ sedis episcopus loco & honore priuatus fuit, eo quod prædictum regem non tantum priuare regno, sed & cum alijs complicibus interimere diffiniuit, atque genti eius uel patrie inferre cōturbium & excidium cogitauit, ut patet in dicta synodo, in capitu. de sisberto episcopo, in quo poena dicto episcopo propter prædictas causas imposita per hæc uerba describitur: ipse uero sisbertus pro sui iuramenti transgressione, facinorisq; tanti machinatione secutum antiquorum canonum institutionem qua præcipitur, ut quisquis inuentus fuerit talia fecisse, & uiuente principe in alium attendisse pro futura regni spe à conuentu catholicorum excommunicationis sententia re-

PRACT. CRIMIN. CANON. 117

tia repellatur, honore simul & loco depulsus, omnibusque rebus exutus quibusque in potestatem prædicti principis redactis, perpetui exilij ergastulo maneat relegatus, ita nempe ut secundum eorundem antiquorum canonum decreta in finem uitæ suæ tantum communionem accipiat, excepto si regia eum pietas ante absoluendum crediderit. Simili quoque & cæteris qui de religiosis cuiuslibet sit ordinis aut honoris deinceps contra principem talia egisse uel diffinisse reperiuntur extiterint censura mulcandi sunt. Ex cuius nempe synodi dispositione aperte colligitur quæ poena sit clericus puniendus qui contra Regem machinatus fuerit: cum illius synodi patres poenam illi episcopo per eo, infligant ad alios clericos similia perpetrantes in futurum extendi sanxerunt, in qua nisi sunt non nouā poenam statuissē, sed antiquos canones fuisse imitatos, qui tamen canones nullibi referuntur. Et mirandum est quod nullus Doctorum quos ipse in hac materia hucusque legerim de prædicta synodo faciat mentionem: nisi eos excusare uelimus ea ratione, quod illa xvi. synodus Toletana non omnibus familiaris est, ut patet ex eo quod in omnibus impressionibus conciliarum hucusque factis solum tredecim concilia Toletana impressa leguntur: quamuis Gratianus aliqua ex dicta synodo in suo opere Decretorum intexere uisus est.

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

Seque de suis criminibus gloriantes.

CAPVT CXI.

CLERICVS qui de suo crimine gloriatur su-
spendi debet ab officio & beneficio. ita disponit
tex. in capitu. Quam sit. de excef. præla. Et licet
Abb. ibi discedat à summario illius text. in quo Ioan.
And. post glo. ibi uidetur ponderare scandalum, quod
fuit ortum propter gloriationē illius clerici, & dicat
sequēdo Inno. quod ibi ille clericus fuit punitus tan-
quam maledicus detractor & leuis, & quod quodlibet
illorū sufficeret ad imponendā illam poenā. Ego tamē
semper credere considerandam esse qualitātē à iudici-
bus illius delicti de quo gloriatur, locū, ubi, & perso-
nas, corā quibus gloriatus est. Et an ex illa gloriatio-
ne resultet præiudiciū alterius honori uel famæ, ut sic
secundum hoc mitius uel acrius puniatur. Quis enim
dubitat longē aliter puniendū esse clericū qui furtum
fecisse gloriatur, quam qui adulteriū uel incestum, &
qui adulteriū simpliciter fecisse se iactat, quam qui il-
lud cū persona certa quā nominat cōmisisse dicit, qui
publice, quā qui occulte, qui iocose & inter amicos
quā qui in rebus serijs & inter extraneos (Præterea
in similibus delictis, clericorum mea sententia iudices
aduertere debent, ut non solum tales clerici poenas ia-
ctantiæ sustineant, sed etiam illorum famæ quibus de-
traction est consulatur. Et ex hac sumpta occasione
posset queri, An clerico glorianti se adulterium com-
misisse

PRACT. CRIMIN. CANON. 115

misisse cū certa muliere, uel quid aliud perpetrasse, ex
quo iniuria alteri persone irrogaretur, posset ad pe-
titionem seu querelam illius imponi poena (cū ali-
ter uerum esse non constet) ut coram eisdem personis
uel alijs dicat illud à se dictum falsum esse, & nunquā
accidisse. Quæ questio decisa uidetur per ea quæ su-
pra notauimus in uerbo maledici.

Habita informatione summaria.

CAPVT CXII.

CLERICORVM capturam iustum est ut præ-
cedat informatio summaria delictorum, cū in
alijs delinquentibus id ipsam etiā requiratur. Ad
capturam enim persone maxime in criminali non po-
test procedi sine causæ cognitione, ut notat Ioan. And.
in capitulo si clericus. de senten. excommuni. in vi.
Et sequitur Anto. & moderni in capitulo primo de
iudi. & notat Areti. ibi, in columna. vij. uers. 1. ista
conclusio. Nec informatione leui capiendi sunt seu in-
carcerandi clerici, cū sola relaxatione à carcere ne-
queant per iudices restitui ad suæ famæ integritatem.
Quia ut plurimum homines in captura facta, magis
capti culpā, quā iudicis leuitatē adesse considerant.
In liberatione uerò non innocentiam rei, sed iudicis in-
quirendo deficiam, aut in admisione precium seu mu-
nerū facilitatē interuenisse sepius audet proclamare.
Quo fit, ut apud plures idem ferē operari solet, quod
quis

quis pro crimine aliquo incarcerationetur seu damnetur, præcipue cum præter id quod ex iniusta captura non levis clerico irrogetur iniuria (quæ tantò est grauior iudicanda, quântò captus maiori erat insignitus honore, criménque sibi impositum grauius) ipse clericalis status non parum offenditur: qui quidem ordo sanctissimus sicut ab omni crimine uero expiandus est, sic nullius falsi impositione maculandus. Non præterea sic facile solent effugere clerici, ac eludere iudices, ut contra eos leuiter ad capturam procedere sit necesse. Cum ob admissa facinora, membrorum nunquam, uitæ uerò rarissime periculum timeant. Iudex uerò qui temere capi fecit innocentem clericum præter id quod puniri debet, ut uoluit Bal. in. l. i. c. de his qui latro. diuinam non effugiet ultionem, nisi capto sic iniuste satisfecerit, quia innocenti subdito (quem paterno amore tractare debuerat) potestate Dei quam in subditorum suscepit commodum, honoris ac rerum iacturam intulit leuitate quadam, aut ferali motus animo. In hac igitur informatione summaria recipienda delictorum nõ parum inuigilet prudens ac correctionis amator iudex. Ea enim est ferè semper totius causæ fundamentum, neque fiducia quadam ignaua, testium examinationem cuius tabellioni committat, non magna exinde succedunt incommoda. Sæpius enim testes tabellionis solius uultum parum reueriti, inquisiti, siue accusati odio pro ueris dubia firmare audent, aut eundem excusare uolentes quæ dicunt fucare contendunt, ac sæpius

pius reticent ueritatē. Accidit insuper aliquando quòd cum ignorantia tabellionis, aut uersutia malè interrogatur plura quæ rem ipsam principalius cõcernebant occultantur. Expedit præterea plurimū diligenti per ipsam iudicem fieri examinationē: quia cum post summariam informationē testium captura rei sequatur, statim præcipua cura est capti ac suorum fautorū inquirere qui fuerint summarie informationis testes, ipsosque inuentos terrere minis, aut blanditijs allicere, ut quæ dixerint declarent seu restringant in ipsius capti fauorem: quod ipse testes facilius concedunt & faciunt si leniter uident quòd examinati fuerint à iudice uel tabellione. Et quia cõtingit aliquoties ut iterum examinati testes in plenario iudicio affirmare audeant, quæ scripta sunt non dixisse (quod & si non plenā pariat capti deliberationem, non est dubium quin iudicis conturbet animum, ac tabellionis quodāmodo lædat opinionem). Solent prudentes iudices in criminibus grauius, & quæ non leuis momenti personas concernūt, adhibere secum aliquem honestum ac prouidū uirum, quo etiam præsentē testes examinentur. Ob unū præterea inter alia hortor iudices omnes, ut nõ leuiter testes examinent in summario isto iudicio, sed omnia plenè seiscitentur ab eis & scribi faciant per notarium: quia cum in summaria hac examinatione testes maiori gaudeant libertate, facilius ac liberius ea quæ norint explanant, quàm postquàm licuit fautoribus rei illos alloqui, terrere seu corrumpere. Quòd autē non sit citanda

sit citanda pars, dum huius informationis testes examinandi sunt, nemo iudicium ignorat: & si ad id desideratur auctoritas doctoris, notat Bal. in l. Monentes de delato. libro. x. in fine.

Eos citari personaliter.

CAPVT CXIII.

CVM enim non passim, nec pro quocumq; leui crimine deceat clericum in carcerem trudi, tum propter sui ordinis dignitatem, tum etiam, quia in eis non sic facile fuga timeri solet, ideo honestius est (dum aliud non suadet criminum grauitas) personaliter citari eos, cum hoc in criminalibus iura permittant, ut in. c. i. de iudi. in. vi. qua quidem citatione personali prudentes uti solent, & possunt iudices ecclesiastici quoties expensas ac itineris laborem ac moram in tribunalis loco faciendam in poenam delicti clericis intendunt inferre. Sunt enim aliqua flagitia quae satis tali poena purgantur: & quia Io. And. & Philip. placet in. d. c. i. citationem personalem non ualere, non expressa causa, siue ordinarius sit iudex, siue delegatus. Cauti debent esse iudices ne causam in citatione describant, ne citatis praebeant istam causam appellandi, quam credere sufficere generaliter exprimere, uidelicet compareas super quadam criminali causa de qua inculparis responsurus, absque eo quod delictum in citatione narretur. Aduerte tamen quod inno. in. d. cap. i. quem sequitur Philip. ibi, non luit quod

luit quod in illis tantum casibus in quibus non admittitur procurator, possit quis compelli ad comparendum personaliter, & non indistincte in omni culpa criminali, ex quo uidetur nimis restringere facultatem citandi personaliter clericos, quia secundum istam doctrinam raro aut nunquam expediet aut licebit talem citationem facere: quia si tale crimen est in quo iura non admittunt procuratorem, cum illud pro graui reputetur, tunc magis expediet capere quam citare clericum. cum uero procurator admittitur, tunc non licet facere citationem personalem, & sic erit superuacaneum consilium personaliter citandi. Sed licet praedictorum doctorum sententia sit uera, uidelicet quod in causa qua quis potest per procuratorem litigare non cogatur ad comparendum personaliter. Cederem tamen quod liceat iudici ecclesiastico saltem ex officio procedenti in quacumq; causa criminali cum praetendit clerici correctionem, cogere eum ad personaliter comparendum, ut illi aut uerbalem correctionem faciat, aut aliam salubrem poenitentiam imponat, iuxta qualitatem excessus, neque ex hoc grauamen aliquod sibi inferri praetendere possit: licet causa esset talis in qua ipse per procuratorem posset litigare. Non enim hisce iuris subtilitatibus arbitror esse subtrahendam superioribus clericorum potestatem euocandi eos ad personalem correctionem eis inferendam, quoties hoc arbitrati fuerint expedire.

Capi.

CLERICOS propter delicta posse capi, & in uinculis detineri, etiam si de crimine agatur ciuiler, probatur aperte in cap. Dilectis. de appella. & ibi notant. Abb. & Philippus Francus, & Decius in. i. notabi. Quoties uero clericorum flagitia talia sunt ut carcere digna iudicentur, curare debent omni sollicitudine iudices, ut talibus ministris captura eorum committant, qui secreta ac diligenter circa illam intendant, eamque pecunijs non redimant, aut dissimulent longe enim magis officit delictorum correctioni, clericorum errare capturam, quam laicorum: nam preter id quod sine ea crimina (ut expedit) puniri non possunt, temporibus istis infelicibus si ordinario rum manus effugere ualet clericus flagitiosus, & ad sedem ipsam Romanam accedere, facile obtinet contra omnes iudices inhibitionem, qua non modo aliquoties criminis impunitatem consequitur, sed suam suscipit audaciam coram iudice (qui dudum illum capi preceperat) deambulandi non minori frontis tranquillitate, quam ceteri bonis moribus imbuti, solent incedere. Habeant insuper prelati omnes ac eorum uicarij ad capturas predictas faciendas, fidelem ac prudentem ministrum cum competenti familia, cui semper necessaria tribuantur, ne egestate coactus pecunijs facile corrumpatur. Qui sane & si laicus

laicus sit, clericos poterit capere suorum prelatorum iussu sine metu excommunicationis, ut in. c. Ut fame. de senten. excom. An autem per laicum possit capi clericus sine sui superioris mandato? dicendum est quod ut obuietur delicto committendo per eum, non est dubium, ut Abb. tenet in. c. Cum non ab homine. de iudi. & sequitur Decius ibi, col. iij. uers. secundus casus. Et Arcti. ibi, col. iij. referendo eundem Abb. in ca. Si uero. de sent. excom. post Innoc. ibi. Post delictum autem commissum, uult idem Abb. quod si est timor fugae possit clericus per laicum capi. Andreas sic. & Arcti. ibi, col. iij. tenent contra Abb. quos refert ibi Decius col. iij. & iij. quorum opinionem ueriores asserit in puncto iuris, licet ipse respondeat ad fundamenta adducta per ipsos contra Abb. Vide bonam decisionem parlati Delpbinalis, numero. lxxij. incip. Iudex secularis, ubi deciditur quod iudex secularis potest capere, uel capi facere clericum in flagranti crimine, & in carcere absque metu excommunicationis, si ibi non est iudex ecclesiasticus qui eum capiat, uel capi faciat, dummodo remittat eum statim. Si tamen clericus est coniugatus, quamuis cum uirgine, & non est in habitu & tonsura clericali, potest capi per iudicem secularem, etiam in presentia ecclesiastici, nec tenetur remittere, nisi cognito, an debeat gaudere priuilegio, uel non, ut ibi. Nota etiam in proposito quod episcopus potest concedere licentiam generalem potestati seculari capiendi clericum inuentum in ipso crimine, non
q ut capiat

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

ut capiat diffamatum de crimine, & non deprehensum
in eo, secundum Areti. ubi supra, in colum. iij. versu. Nunc
queritur, post Ancha. in regu. Ea quæ. in. xxi. quæst.
de reg. iur. in. vi. licet aliud senserit Anto.

Ab ecclesijs ad quas confugerunt extrahi.

CAPVT CXV.

QUOD hoc non liceat ecclesiasticis iudici-
bus inter alia primum persuadere uidetur
Ilerdensis concilij capitulum octauum in
hec uerba disponens. Nullus clericorum seruum aut
discipulum suum ad ecclesiam confugientem extrahere
audeat uel flagellare præsumat: quod si fecerit, do-
ne dignè poeniteat à loco cui honorem non dedit se-
gregetur. Patet igitur quod si dominus uel magister
tenetur ecclesiam reuereri, & pro dominica aut magi-
strali disciplina non licet illis aliquem de ecclesia ex-
trahere, multominus licebit iudici ecclesiastico ad in-
carcerandum clericos & imponendam eis poenam id
efficere. Et hoc credit uerius Cardi. in. c. Inter alia. de
immunita. eccle. ubi respondet ad aliqua fundamenta
quæ primò in cōtrarium adduxit. Hoc etiam tenet Ro-
ma. in consi. cccxvii. Spectabilis domine. Idè in consi.
cccxxiiij. Aduertendū quia dico. ubi hoc probat ratio
ne triplici: Prima, quia canones non distinguunt laicū
à clerico. Secūda, quia est maior ratio in clerico quam
in laico ne extrahatur: quia ecclesia est propria do-
mus

PRACT. CRIMIN. CANON. 122

mus clerici, iuxta. l. Pleriq; de in ius uoc. ff. Tertia,
quia hoc priuilegium est concessum loco ipsius eccle-
siae, & sic habet locum in quolibet ibi reperto: quod
limitat in dicto consi. cccxvii. nisi clericus commissif-
set delictum ex enumeratis in. d. ca. Inter alia. Abb. ta-
men pluribus rationibus & fundamentis allectus in
dict. c. inter alia. in col. iij. putat uerissimum clericos
non gaudere immunitate ecclesiæ. Si iudex ecclesiasti-
cus causa discipline, & non odij uelit eos arcere in ec-
clesia & punire, & extrahere ut duci faciat ad carce-
rem. Vide Cardi. in cle. i. de poeni. et remis. in quæst.
vii. ubi refert Lauren. dicentem quod opinio Imo. uo-
lentis clericum posse extrahi ab ecclesia propter homi-
cidium, & deponi, & in monasterium detrudi, posset
procedere ubi monasterium non esset nimis arctum,
nec esset carcer perpetuus: ex eulus opinione uidetur
dari quedam media uia, quod clericus possit extrahi
ad poenas citra detractionem in arctum monasteriū &
carcerem perpetuū sustinendas. Vide tamen 10. de vi-
schis, in tracta. de immunita. eccle. in. ij. col. cum dua-
bus sequenti. ubi refert opinio. Abb. de qua supra, &
tandem ibi, & in fol. fi. col. i. tenet contra illū, & con-
cludit in prima & secunda & tertia conclusionibus,
quas ibi facit, quod iudex ecclesiasticus non potest ex-
trahere clericum subditū, nec illi poenam corporale im-
ponere quo ad forum cōtentiosum, nec potest etiā cau-
sa discipline arcere illū, nec poena corporis afflictua
contentiosè punire: licet aliud sit in foro poenitentiali

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

quando delictum est publicum, dum tamen non extrahat de ecclesia: & ista uidetur uerior & communior opinio. Abb. tandem ubi supra relinquit consuetudini, quæ in hoc multum debet attendi secundum eum. Quæ quidem iam uidetur recepisse, ut clerici à suis iudicibus extrahantur ab ecclesijs. Quod nempe & si nullibi hucusque legerim, hoc limitandum censerem, nisi in casibus ubi clericus post degradationem tradendus esset curiæ seculari: tunc enim aut non extrahendum eum crederem, aut si extrahatur, post degradationem & uerbalem in sententia traditionem curiæ seculari, ad ecclesiam reducendum esse iudicarem æquissimum, ubi tandiu solum immunitate gaudebit, quandiu in ecclesia fuerit moratus, sicut & alijs contingit facinorosis laicis.

Incarcerari.

CAPVT CXVI.

CLERICORVM carceratio sicut non passim, nec leuiter facienda est, quia eius præiudicium est irretractabile, ut notat Bald. in l. i. c. in inte. ressi. postu. & refert Feli. in c. Cum super. col. pe. de re iudi. sic nec, dum casus exigit, omittenda, eos namque plus solet punire, quam custodire carcer: in pluribus quæ delictis illa est præcipua ac utilior poena, quæ nulla ualet appellatione reparari: quamuis superiores ne line delinquentibus fauere, quæ insuper iudices illam imponentes

PRACT. CRIMIN. CANON. 123

imponentes non auaritiæ nota commaculat, sicut poene pecuniariæ efficere solent. Curare tamen debent ecclesiastici iudices, ut sacerdotum ac in sacris constitutorum carcer non immundus seu squalidus sit, neue eos cum secularibus personis simul detineri consentiant. Cum insuper carcer sit tormentum, ut placuit Bald. in l. i. de custo. reorum. & in l. i. de his qui ad liber. perue. non pos. Et etiam compedes fortes, ut dixit Barto. in d. l. i. de custo. reorum. Aduertere debet iudex ecclesiasticus ne clericos captos (in sacris maxime) afflicto corporis carcere detineat, quando non talis præcedit informatio, talisne est qualitas excessus & perisone, ut ad torturam deueniri possit, ac debeat. Triplex præterea genus carceris considerari potest. Aut enim ideo iudex incarcerationat, quia solum custodire prætendit captum, dum de delicto tractatur, & tunc sufficit, quod constet saltem præsumptiue de eo: & in tali casu præcipue fidelitas custodum, & securitas loci procurari debent, sine eo quod capto solatia moderata tollantur, ac communicatio amicorum & aliorum interdicatur: nisi delicti grauitas & qualitas aliud suadeat. Si uero aliquis prime tonsuræ clericus seculares iudices timens (ut quotidie contingit) carceri ecclesiastico se offert, procuraturus inde secularium iudicium inhibitionem, ac suorum scelerum impunitatem, aut leuitatem poenæ: tunc caueant ecclesiastici iudices, ne leuem carcerem et ad libitum petentis assignent, sed intra palatium episcopi, & in solitum carcerem illum

q. iij. detru=

detrudant. Aliter enim quando ecclesias pro carceribus illis assignant, plura inde proueniunt incommoda: nam quandiu ibidem commorantur, eas ludis, blasphemis, & obscenis actibus polluant, noctuq; inde exiites grauiora sapius scelera illis a quibus liberari satagunt, perpetrant. Multotiesq; in ecclesiaru ianuis positi, uel per coemeteria deambulantes seculares iudices irrident, ac perfricata fronte contemnunt, ex quo sepius irritati illi eos ab ecclesijs extrahunt, & in contemptu ordinis & censurarum, uinculis grauib; subiciunt, ac quandoque pro commissis illis laicorum poena plectuntur. Vt autem haec omnia & alia quae referri possunt incommoda cessent, debent ecclesiastici iudices (cunctis omnibus importunitatibus ac respectibus) tales sic oblato clericis solito carcere mancipare, ac iuxta delicti qualitatem, de quo inculpanitur, illis custodia & uincula adhibere, quamuis nullus illos accuset, nullaue ab eis sit de delicto informatio recepta. Hoc namque & talium clericorum temperabit facinorae quorum pars magna ob nihil aliud quam ad impunitatem scelerum tonsuram recipit) & in secularibus iudicibus ecclesiae obedientiam nutriet. Vt autem carcerem & custodiam criminis qualitati commensurare ualeant iudicibus omnibus consulerem, ut statim a iudicibus secularibus informationem criminis quam contra ipsos habent amicebilitate exigant, quam illi libenter prestare solent, quando zelum iudicis ecclesiastici intelligunt. Aut si illam denegauerint, ipsi ex officio

eam

eam pro uiribus requirant: aliter enim si in talium detusione desides extiterint, praeter superiora incommoda, euenit saepius ut postquam eos a iudiciu secularium manibus inhibitione liberarunt, si ipsos iam sui fori pronunciatos punire uoluerint, a leui carcere aufugisse, et tanquam securos ab utriusq; fori iudicibus (quia a primis censura, a reliquis uero fuga liberauit) grauioribus se enormitatibus immiscuisse comperient. Aut carcer non solum ad custodiam ordinatur, sed ad afflictionem corporis: ut quia iudex intendit sola carceris poena punire delictum, & tunc dari potest asperior, iuxta excessus mensuram, personaeque qualitatem. Vtilis namque ut praemisimus in clericis (quos a membrorum mutilatione sacri canones effecerunt immunes) carceris poena censetur, & qua afflictione praeterita purgantur uitia, praesentia impediuntur fieri, futura sepius post liberationem sui memoria uitari solent. Aut insuper carcer in poenam criminis per sententiam imponitur, & tunc non modo securus, sed & qui poenam condignam ingerat applicandus est: dum tamen in hoc debitus seruetur modus, iuxta ea quae infra describentur in parte, ac in perpetuum carcerem. Vnum insuper aduertant iudices, quod ubi ex constitutione ut consuetudine poena carceris est statuta delicto, tunc non est aliquis in carcere detinendus sine plena probatione delicti: alias enim contingere posset quod sola informatione summaria, iam ordinari poena plecteretur, & si iudex tunc posset ad solam eam

q. iiii. pturam

pturam procedere, ut satisfactione sugam personæ
provideat.

Tortura.

CAPVT CXVII.

PRÆMISSIS prius quæ debeant torturæ præ
cedere, & quæ sint eius species: et præmissis alijs
quæ in eius materia à doctoribus uarijs locis
scribuntur, quia illa examinare ad præsens nec uacat,
nec expedit, transcribere uerò præter id quod pudet
& piget, inutile iudico: solam enim in hoc opusculo
quæ in clericis specialia sunt, & earum personas con
cernunt referre decreui. In primis notandum est quod
clerici etiam presbyteri si sunt suspecti possunt ex cau
sa torqueri. ita firmat Panormi. esse communē opinio
nem doctorum, in regula Cum in contemplatione. de
regu. iuris. ex cuius uerbis uidetur colligi quod ad
hoc quod clerici torqueri possint, duo debent concurrere.
Primum quod sint suspecti, & sic quod sint indi
cia bene probata, ex quibus reddantur suspecti. Alter
rum, quod subsit causa: quod ego intelligerem, quod sit
delictum tale propter quod meritò deueniatur ad tor
turam: & quod clericus torqueri possit propter deli
ctum etiam si agatur ciuilitè contra eum, notat Abb.
& Philip. Francus in capitu. Dilectis de appellatio.
per tex. in capitu. l. de deposti. In hoc autem summè no
tandum est quod uoluit Abb. antiquus in dicto cap. i.
uidelicet

uidelicet quod clericus non debet torqueri, nisi sint in
dicia, & sit infamatus: cuius sententiam dicit esse com
munem cardi. ibi, ut refert Barb. col. iij. quam etiam
decisionem doctores plures sequuntur & celebrant,
quos ego in meis regulis & fallentijs collegi, in regu
la incip. Confessus de crimine, in. ij. fallen. in. iij. subli
mitatione. Quamuis à prædicta communi sententiā uo
luit nouissime recedere Alciatus paucis & leuibus fun
damentis in ca. i. de offi. ordi. super glo. i. nune. xliij.
uerfic. Aduerte tamen. Quod in tantum habet locum,
quod bonus de curti. in tracta. nobilitatis, fo. xv. co
lum. iij. in si. prout supra retuli, dicebat quod etiam si
contra clericum sint mille indicia, nisi sit infamatus
non potest torqueri. Quod etiam scripsit Thomasius
Grammaticus in uoto. xi. incipienti. Tremendi Dei, in
nune. xv. pro quo allegat Paul. de Eleazar. & Abb.
antiquum in. d. c. i. & Ioan. Andr. & Panor. in. d. re
gula. Cum in contemplatione. & Ana. in. c. i. de cleri.
perusso. Qua decisione Abb. antiqui motus Feli. in
ca. De hoc. de simo. in col. i. tenet quod licet alias con
fessio extraiudicialis sit sufficiens ad hoc ut possit
quis poni ad torturam, ut per glo. uulgatam in. l. Ca
pite quinto. ff. ad. l. iuliam. de adulte. tamen fallit hoc
in clerico, quod est notabile in proposito: & possent
decipi in hoc plures ecclesiastici iudices, qui moti ex
illa cōclusionē communi torquerent clericum, qui ex
tra iudiciū confessus est crimen. Quam conclusionē
ego latius posui in dicta mea Regula, & d. iij. subli
mitatione:

mitatione: & sequitur etiam eam Decius in cap. At si clericus de iudi. col. xi. in princi. uers. Quarto limitatur. Ex quibus enim (saluo meliori iudicio) crederem non bene consuluisse Zabarellam in consi. xlv. Casus talis est. in si. dum dicit quod si clericus legitime tortus confiteatur delictum pro quo torquebatur non reputat absolum quod interrogetur de alijs criminibus de quibus nulla contra eum erant indicia, & sic indicem ecclesiasticum ob id non esse reum alicuius poenae: nam si clericus non potest torqueri nisi extantibus indicijs & infamia, quomodo poterit interrogari de delictis, de quibus non est infamatus, nec indicia sunt, licet iam fuerit confessus aliud delictum: praecipue quia fundamentum suum est satis fragile, uidelicet quia praesumitur criminofus etiam in alijs, ex quo unu est confessus, per regulam, Desleat. de regu. iuris. Vnde iudicem talia facientem & Deum in caelis, & superiorem suum in terris offendere credo, et sic ab eo puniri posse propter id: quia si Zabarella intelligit quod potest interrogari de delictis alterius generis, quam illud pro quo fuit tortus: hoc uidetur plane esse impium, ut cogatur quis prodere seipsum in delictis occultis. Si uero intelligit, quod possit impune interrogari de delictis eiusdem generis, hoc non potest fieri, ut notat Alber. de Gandi. in tracta. malefactorum, in rub. de quaest. & tormentis, in col. iij. uers. Sed quid de quaestione. ubi tenet quod de iuris subtilitate tortus et confessus aliquod factum de quo erant indicia, non potest de alijs furtis interro-

interrogari, licet de generali consuetudine Italiae seruetur contrarium: quem refert & sequitur Franc. de Bruno in tracta. de indicijs & tortura, in fol. x. col. iij. limitando quando esset diffamatio generalis eodem aliquem quod esset magnus latro, quia tunc dicit laudabilem esse talem consuetudinem quod de alijs furtis interrogetur, alias non. Si ergo nec latro laicus potest interrogari de alijs furtis, quanto magis clericus? Tradunt praeterea doctores aliqui summisse aliud speciale in tortura clericorum, uidelicet quod clericus torturae exponendus debet prius degradari: hoc scripserunt authores Rosella, & syluestrine in uerbo degradatio, qui referunt Alex. in additionibus ad Barto. in l. omnes. C. de decurionibus. lib. x. & Rosella refert Roma. in consi. incip. Manifestum est, & allegat text. in l. Esi excepta. C. de malef. & mathe. ibi praesidio dignitatis exutus. Sed salua eorum autoritate hoc non credo uerum: nam praeter id quod Alex. quem ipsi referunt hoc non scripsit, & quod Roma. consi. non inuenitur, quis sibi persuadere poterit clericum nondum uictum, sed solum indicijs & infamia notatum esse degradandum, antequam conflet de ueritate delicti? ut text. in d. l. Et si excepta. non obstat, & uerba illius supra relata intelliguntur, id est, non obstante privilegio dignitatis. & ita intelligit Azo in summa illius tituli. & Bal. & sali. in eadem l. & Bonifacius in tracta. malefactorum, tit. de malef. & mathe. licet Ang. ibi quem sequitur Ana. in c. i. de sortilegijs, col. iij. dicat per illum text.

text. quod si constitutus in dignitate est torquendus, debet exui omnibus insignibus illius dignitatis, & sic degradabitur sicut fit in sacerdote, quando duci debet supplicium. Nec suffragari poterit dicta opinioni tex. in. l. proditores. ff. de re militari, cuius uerba sunt, Proditores uel transfugae plerumque capite puniuntur, & exauctorati torquentur, nam pro hoste, non pro milite habentur: arguendo de milite ad clericum: quod argumentum bene procedit: ut per Nicolaum Enerarum in suis topicis iuris, in fol. xxxliij. quia illa lex nec in milite hoc disponit: nam uerbum torquentur ibi positum non debet intelligi de tortura quae fit ad inuestigandam ueritatem, sed quae datur in poenam. Et quamuis hoc in milite esset expresse dispositum, non deberet applicari ad personas clericorum: quia in hoc non esset recipiendum argumentum de milite terrestri ad coelestem, cum talis similitudo esset odiosa clericis, & in casu notorie iniusto & contra iuris principia. Et contrarium senserunt Ange. & Ana. in locis supra relatis dum equiparant militem & clericum non in tortura, sed quod miles debet degradari ad torturam, sicut clericus degradatur ad supplicium. In hoc insuper proposito referendum duxi, quod tradunt Io. de Ana. in consi. i. in fine uerbis. & ibi sequitur Ludo. Bolog. in addi. ad eundem, quod si non fuit petatum in prima instantia quod clericus torqueretur, potest peti postea in causa appellationis tanquam omissum, & respondet ad dictum Ange. in. l. minime. c. de appella. quod illud est uerum,

uerum, quando non peteretur fieri: sed saluatantum patrum auctoritate, iudicio meo decepti sunt in intellectu doctrinae Ange. quia ille solum dicit quod appellatione pendente non debet appellans sustinere poenam corporis, uel cruciatum, quod aperte intelligendum est respectu iudicis a quo: quia ille siue petatur coram eo, siue non, non potest torquere reum appellantem, quia immouaret, non tamen tollit quin iudex appellationis post deuolutam ad ipsam causam possit hoc facere: unde cum doctrina Ange. non aduersaretur illis, superuacaneum fuit uelle illi satisfacere. Sed nec mirandum est: sunt enim lapsus scribentium, quos expedit benigne a lectoribus sufferri. non enim semper uacat singula quae scribenda rimari. Item aduertere etiam debent iudices ecclesiastici, quod tortura clericorum non debet esse ita seua, sicut laicorum. ita dicit communiter ternerii Abb. in. d. regula cum in contemplatione. unde secundum eum clerici non debent supponi aculeis, seu fideculis, sed uirgis, seu corrigiatis, pro quo allegat bonum tex. in. c. i. in fi. xliij. questio. v. Nec mirandum enim quod in ipso processu & tortura clericis suspectis de delicto aliquis fauor impendatur qui laicis non conceditur, cum etiam postquam sunt conuicti de crimine tam dispari poena plectantur, & sic mortis poenam euadant: praesertim cum in iure uideamus milites seculi a tortura immunes effectos: quod etiam de doctoribus & nobilibus in legibus regni nostri disponitur. Quid mirum igitur si cum militiae cingulum, doctoratus

toratus gradus, parentum nobilitas, tot homines a
tortura penitus liberet, clericalis ordo promereatur,
ut clericorum torturam indicia ac infamia precedat?
Nota tamen quod clericus non potest torqueri per laicum
etiam iussu prelati sui, ita tenent Anto. & Anch.
in. c. ut fane. de senten. excom. ut refert Abb. ibi, in fi.
& sequitur Decius in. c. dilectis. de appel. in prin. li.
cet contrarium et male secundum Abb. ubi supra habeat
communis obseruatio. Hoc etiam concludit idem Abb.
in. c. vniuersitatis. in. li. nota. eo. titu. ubi dicit hoc de
iure fieri non posse, et quod hoc ideo sic fit, quia hodie
clerici torquentur ut laici: & talis modus torquendi
non posse fieri per clericos, quia ferè nemo in huius
modi obtemperaret, nec sunt edocti in arte ista torquendi
sicut & laici. Et uide Barba. in. c. decernimus. de iudi.
col. antepe. ubi refert Bal. tenentem ibi quod episcopus
potest committere laico ut clericum torquere possit: ipse
tamen Barb. miratur Bal. ista sic intellexisse, et alleg.
Ant. ubi supra tenentem contrarium. Vide tamen Fel. in. d.
c. vniuersitati. de sent. exc. ubi dicit quod ista est conclusio
uera et uerissima, quod laici torquentes clericum pro
cepto episcopi uel uicarij non excusantur, immo facientes
clericos per laicos torqueri sunt excommunicati. et
dicit ita tenere Archi. & Io. de sentu. in. c. presbyteri.
el. i. v. q. vi. & addit ulterius quod si clerici nesciunt
torquere, quod tunc poterit uocari officialis laicus qui
ligabit clericum torquendum, & postea clerici possunt
torquere. Quod non uidetur satisfacere: quia peritiam
torturæ

torturæ ita et magis consistit in actibus ipsis torquen
di, quam ligandi. An autem clericus possit ad torturam
poni ex confessione delicti facta per eum coram iudice
laico, Barb. in. c. At si clerici. de iudi. col. xliij. uersu.
Cappio nunc, motus septem fundamentis concludit quic
quid alij dixerint, quod nullo modo potest torqueri:
licet Card. in. c. Per inquisitionem de electione, tenue
rit quod sic. Bene tamen fatetur Barb. quod si clericus
confiteatur crimen coram iudice ecclesiastico, alias non
suo, quod tunc compellitur uel excusare illam confessionem,
uel perseverare in ea per tormenta: et quod isto modo
potest saluari opinio contraria. et uide eundem Barb.
prius in. d. c. At si clerici. in col. iij. dicentem quod per
illum tex. confunditur doctrina Bal. in. l. unica. de confes
sis. in pen. col. dñ scripsit quod ex confessione facta per
clericum coram laico non est torquendus clericus per
episcopum, dummodo illam confessionem reuocet ut erro
neam: nam cum tex. ibi dicat quod talis confessio non te
net, non est reuocanda: quia quod nullum est, reuocari non
debet. Atque asserit in hoc somniasse tantum doctorem. An
autem clericus uacillans in testimonio possit torqueri?
Bal. in sua margarita, in uerbo clericus, tenet quod sic.
te refert Immo. in. c. Cōquestus. de re iudi. hoc tenentem.
Sed clare patet quod allegat corrupte Immo. quia non
est talis tex. in illo titu. ideo ob solam Bal. authorita
tem hoc non crederem practicandum, cum, ut supra scri
psimus, clerici non sunt torquendi ad eruendam uerita
tem delicti etiam extantibus indicijs, nisi adsit infamia,
quantum

quantò magis non poterit torqueri propter solam uacillationem in ferèdo testimonium, cum sufficiat quòd si de falsitate testimonij fuerit conuictus, poterit ob id puniri. Si uerò solam uacillauerit, tunc poterit de uacillatione puniri iudicis arbitrio: ad cuius etiam officium spectabit quanta sit illi fides adhibenda discernere. Neque suffragatur opinioni Bal. lex. Presbyteri. la. i. c. de episco. & cler. dum probat quòd presbyteri licet uacillent in testimonio non sunt torquendi. Alij uerò clerici inferiores sic, secundum glo. & summarium salice. ibi. Nam illa. l. non potuit hoc disponere circa personas clericorum, quòd fateatur glo. in capi. Quia iuxta. §. Presbyteri. v. questio. vi. ubi ad litteram est inserta illa. l. per Gratianum: & ideo dicit quòd illa. l. instruit iudicem ecclesiasticum quid facere debeat. Sed ego credo etiam salua glo. auctoritate quòd hodie iudex ecclesiasticus firma manente còmunì opinione de qua supra: & cum contrarium non reperiatur de iure canonico, non poterit sequendo instructionem illius legis clericos inferiores propter uacillationem torquere. et licet. d. l. presbyteri fuerit per Gratianum admixta canonibus, nihil sibi per hoc auctoritatis accessit: Nec curare debent iudices ecclesiastici quòd notat Alberi. in. d. l. Presbyteri. dum putat ipse quòd clericus etiam si uacillet & dicat se interfuisse facto coram iudice seculari torqueri non potest per eum, sed per suum iudicem ecclesiasticum: quia fundamenta quæ allegat non probant neque sufficiunt: & sua

sua opinio adhuc habet intolerabilius inconveniens, dum firmat quòd propter uacillationem factam coram seculari possit clericus torqueri per ecclesiasticum iudicem. In torquendis præterea reis, si in civilibus magistratibus crudelitas abesse debet, quantò magis ab ecclesiasticis iudicibus fugienda est præcipue quia sæpius tortura cogit innocentes ipsos dolore cruciatos fateri delicta quæ non perpetrarunt: quia ut dicit Ambrosius in epistolis, Nimia severitas extorquet plerunque crudelitate mendacium, prout etiã apertissime legitur in admirabili illo miraculo per Hieronymum descripto ad Innocentium de muliere sæpius icta.

Iuramento præmissis interrogari.

CAPVT CXVIII.

ET si ad partium petitionem à clericis de criminibus accusatis iuramentum exigi non possit, nec debeat, ex officio tamen procedenti iudici hoc conceditur à doctoribus ea potissimum ratione. Nam cum liceat ecclesiastico iudici, clerico infamato purgationem indicere, & tunc de veritate delicti iurare teneatur: sic ei licet illum sub iuramento interrogare, ut placuit Panor. in capitulo. Cum super. quasi ad fin. de confes. In quo tamen ego advertendum crederem quòd cum ex dicta ratione purgationis id permisum uideatur, inferri possint duæ notandæ còclusiones in materia. Prima est quòd cum purgatio non sit indi-

fit indicenda, nisi prius præstita copia infamato de infamia, ut circa illam se defendat, & an à maliuolis seu inimicis habuerit ortum examinetur. Sic nec iudex à clerico poterit iuramentum exigere statim post capturam, antequam illi præstet copiam inquisitionis contra eum formatæ, ex quo uidetur quòd practica huius Regni sumpta ex. l. iij. parti. vij. titu. xxix. in qua disponitur quòd reus sub iuramento interrogetur statim post capturam, non habebit locum in clericis. Quinimò opinor quòd in laicis captis non liceat id indistinctè fieri, salua iudicis conscientia: nisi iudex habeat contra reum semiplenam probationem de delicto, aut expressa indicia, aut infamiam. Cùm ex mente sancti Thomæ in. ij. ij. questione. lxx. arti. ij. Prædictis casibus solùm liceat iudici interrogare delinquentem, & delinquentis teneatur ueritatem dicere. Et uide ibi Caie. ta. qui declarando illam doctrinam sancti Thomæ, addit unum notabile (iudicio meo) uidelicet quòd in casu quo præcedunt indicia, debent manifestari reo, ut sciat se esse in tali articulo constitutum, quòd tenetur obedire iudici præcipienti, & extorquenti ueritatem, ac etiam ut possit se purgare, & contra illa opponere: ex quo uidetur quòd sicut ante torturam debet dari copia indiciorum, sic ante interrogationem, ut iudex iuste interroget, & reus teneatur fateri ueritatē. Vnde quando aliquid ex prædictis tribus capturam non præcessit, tunc uidetur quòd iudex conscientia recta non poterit uti practica. d. l. partite. Cùm enim cas-

enim captus qui delictum commisit non tenetur se prodere, nisi præcedat aliquid de prædictis, bene sequitur quòd aliter non bene interrogat iudex eum, cùm cogat captum reuelare seipsam in casu ubi non tenetur, & peccaret seipsam diffamando, sicut alium quemcunque. Et præter id quòd est iustum rationique consonum, hoc est iuxta mentem illius legis Regni si bene consideratur: hoc enim ut fiat, dicta lex præcipit in hominibus male famæ, à quibus statim post capturam uult iuramentum exigere. Errant ergo apertissime temerarij quidam iudices, (& qui crocodili more humano sanguine delectantur) qui statim post capturam nullo facto personarum discrimine à captis omnibus de ueritate delicti iuramentum exigunt: cùm sepius leuia quedā indicia causam præstiterint capti uerè satis est enim Christiano iudici si more Christiano iustitiā exerceat. Secūda conclusio, quòd sicut sola indicia sine infamia nō sufficiunt ad indicendam clericis purgationē, eodem modo nec sufficiet ad hoc ut iudex possit ab eis iuramentum exigere super delicto.

Confessionibus proprijs.

CAPVT CXIX.

IN confessionibus clericorum illa meritò obseruari debent, quæ in alijs reis à iure disposita ac à doctoribus interpretata leguntur cùm in hoc
r ij non de-

non debeant esse deterioris conditionis quam laici. Ex quo debent advertere iudices, an tales confessiones clericorum fuerint extraiudiciales, uel coram non suo iudice, aut uerisimilia in se non continentes, aut incidenter, & non principaliter facte, curatoris autoritate non interueniente, si clerici minores sint uingiti quinque annorum, aut in tortura non seruata forma quam in talibus confessionibus iura exigunt: & si quid tale in illis repererint, obseruant illa que iura in hoc tradunt, & doctores scribunt: que quidem transcribere nolo. Vnum tamen fortasse attentari possit in ista materia, quod cum clericis pro criminibus non infligatur poena mortis, aut mutilationis membrorum, quod in criminibus quibus ueniunt puniendi citra traditionem curie seculari preiudicaret illis confessio facta delicti, sine eo quod iudici necessario constet delictum fuisse in ueritate perpetratum. Nam quod hoc in seculari iudicio requiratur, ex eo introductum est: quia cum nemo sit dominus membrorum suorum, non potest aliquis in periculum uite sue aut membrorum quicquam fateri commississe, nisi in ueritate constet delictum fuisse perpetratum. At tamen quod sua confessione sola possit sibi clericus in ordinibus ac beneficijs suis facere sibi preiudicium non reperitur prohibitum, cum possit ex conuentione ad illorum amissionem obligari. Vt de ordinibus probat tex. in cap. quotiens. i. questio. vij. Et de beneficijs probatur in capitu. Cum dilecti. & cum glos. in uerbo obligauit. de

uit. de electioe. & in c. si. de cri. fal. ubi hoc not. Abb. in. iij. nota. Quamuis omnibus iudicibus consulo, ut si fieri potest semper satagent quod illis constet de delicto a clericis sibi confessio. Est & alia specialitas in clericis confitentibus delictum, uidelicet quod sine accusatione puniantur: hoc tradit in eis speciale fore Hostien. in capitu. ij. de confes. sic intelligendo tex. ibi, quod refert ibi cardi. licet quod ad illius tex. litteram & intellectum illum non admittat. Est praeterea & alia tertia specialitas in ista materia, quod licet sit uerum quod quando agitur per uiam inquisitionis non possit imponi poena ordinaria delicti, ut in cap. Inquisitionis. de accusa. fallit hoc si de crimine constat per confessionem. ita limitat immo. in cap. Qualliter. el. ij. de accusa. & sequuntur ibi scribentes, ut refert ibi reli. in. s. licet autem. in princi. qui hoc reputat singulare. Ponit etiam Prapo. in capitu. de accusa. ij. questio. viij. colum. xxxvij. probat tex. quam ibi commendat Abb. in capitu. fina. de celebra. missarum. Item aduerte in ista materia quod sola confessio criminis facta in causa ciuilitate acta, quando ageretur criminaliter non sufficeret ad condemnationem: sed potest compelli reus ut perseueret in ea. ita concludit Abb. in capitu. Qualiter. el. ij. fina. uerbis. de accu. sic intelligens innocen. in capitu. Per inquisitionem. de elec.

Testibus conuictos. CAPVT CXX.

LICET circa numerū & integritatē testiū nihil sit in causis criminalibus clericorū specialius requisitū, quā in alijs. quia tamē laici clericis oppido sunt infesti, prouisum est quod laici in causa criminali nō possint esse testes cōtra eos, ut in. c. De cetero. de testi. Quod procedit etiā cōtra clericū in minoribus, ut tenet Domi. in. c. sicut sacerdotes. ij. q. vij. refert Feli. in dict. c. De cetero. in prin. Quod tamē fallit in crimine notorio, probat tex. quē dicit ad hoc Abba. optimū in. c. pe. de purg. cano. Itē etiā fallit in criminibus exceptis. s. simonie, heresis, & Lesē maiestatis. ita not. gl. in. c. cū. p. de. accu. in uerbo laicus. Itē mutilati mēbris uel corpore uiciati nō possint testificari cōtra cl. in causa criminali, notat. Abb. antiquus in. c. i. de exce. refert Bal. in sua Margarita, in uerbo mutilati, dicit perpetuū mēti tenendū. Hippoly. in sua practica cri. in. §. Nūc uidendū. in. col. pe. nume. liij. Aduerte tamē in ista materia quod cōuictio clerico de crimine cum ageretur ciuilitate, lata sententia, potest sius superior priuare illum beneficijs, uigore illius sententiae, formata de nouo inquisitione, & assumpta illa sententia, tāquam inducente notorium. ita uoluit Immo. in. c. Qualiter. el. ij. de accusa. ut refert Abb. in si. qui dicit cū hac sua sententia transire docto. cōmuniter, qui tamen dicit aduertendū: quia hoc dictū est periculosum, & refert Immo. sensisse oppositū in. c. Per inquisitionē de elec. Fama uerō an probetur per laicos cōtra clericos, uide

cos, uide per Ant. in. c. In literis. col. ulti. de testi. Et pro intellectu materiae huius capitu. & praecedentis, nota quod licet conuictus & confessus purificetur, ut notatur in capit. At si clerici. de iudi. in prin. hoc intelligendum est quātum ad hoc ut perueniatur ad sententiam, nō quo ad omnia. ita tradidit Card. ibi. & de differentia constat ex his quae notantur in. c. ij. de confes. & in. c. i. de testi. loquēdo in teste qui cōuincitur de crimine tangēte causam, aut qui illud confitetur. Numquid autē clericus possit cōuinci de delicto duobus testibus tantū? si credimus Paul. de Cast. in. l. Indices. C. de iudi. in fi. uerbis, uidetur dicendū quod non: scripsit enim ibi, quod in criminali nō uidetur sufficere duo testes sine alijs praesumptionibus. Sed contrarium credo uerius sequēdo Card. in cle. i. §. Verū. in. i. q. de hare. ubi cōcludit quod etiā in cau. hare. sufficiant duo testes propter ius generaliter disponēs, quod in ore duorum & c. Cuius opinionē dicit ueram repertoriū inquisitorum. in uerbo testes. in. §. Per quos testes. ubi allegat pro ea gl. not. in. c. praesul. ij. q. iij. quae tenet quod cōtra papā sufficiūt duo testes: de qua etiā glo. meminit Feli. in. c. Quotiens de testi. in. i. columna.

Ab ingressu ecclesiae interdicti.

CAPVT CXXI.

POE NA ista minor est poena suspensionis ab officio quippe cū solū in ecclesia prohibeat eū qui patitur illū in offi. suo agere. Et is cui sic est ecclesiae
r iij interdi=

interdictus ingressus, cum sibi censetur in ipsa celebra-
tio diuinorum interdicta, irregularis efficitur, si contra
huiusmodi interdictum diuinis in ea se ingerat, in suo a-
gens officio sicut prius: ut sunt uerba tex. in. c. is. cul.
de sent. ex. li. vi. Quod procedit intantum, quod etiam
si celebret in ecclesia non consecrata quae proprie dici-
tur basilica, est irregularis, ut not. Domi. ibi referendo
Calderi. Si autem celebrat non in ecclesia, sed in orato-
rio stricto sumpto, ita quod non sit ecclesia, tunc non est
irregularis, ut not. Domi. ibi referendo eundem Calde. Item
nota quod si is cui est interdictus ingressus ecclesiae ad-
ministrat sacerdoti in missa intra ecclesiam, puta, ut dia-
conus offerendo calicem in altari, uel ut subdiaconus por-
rigendo diacono hostiam, & calicem in ordine, incurrit
etiam irregularitatem secundum Domi. ibi. Quae omnia
etiam ibi refert et sequitur Philip. licet breuioribus uer-
bis. An autem liceat ei cui est interdictus ingressus eccle-
siae intrare illam audiendi diuina officia, uel orandi, seu
transendi gratia: uide per eos ibidem, quorum dicta refer-
re non curo. Statuit praeterea text. in. d. c. 15 cui. quod si
talis clericus dicto interdicto durare decedat, non debet
in ecclesia uel coemeterio ecclesiarum sepeliri, nisi poenitus
erit. Ex quo mihi uisum est semper quod in hoc ultimo
tex. loquitur quando clerico imposita est talis poena
propter contumaciam, uel quandiu satisfactionem quam
praestare potest impendit, quando uero in poenam crimi-
nis, cum iam poena morte finita sit, crederem tunc cum
sepulturae tradendum ecclesiasticam.

Suspendi.

Suspendi.

CAPVT CXXII.

SU SPENSIO est una de ecclesiasticis censuris,
ut probatur in cap. Quereit. de uerborum signi-
per quam interdicatur officium, uel exercitium
competens alicui personae ecclesiasticae: quae interdi-
ctio aliquando a iure, aliquando a iudice fit: de qua ul-
tima suspensione (hominis uidelicet) nobis ad prae-
sens est sermo. In qua quidem inferenda iudex aduer-
tere debet, quod si imponit eam in poenam delicti, mo-
nitio non est necessaria, licet alias quando fertur pro
contumacia, non debeat ferri sine mentione, sicut ne-
que excommunicatio secundum Abb. in cap. Reprehen-
sibilis. de appella. post Innoc. in cap. i. de excessi. prae-
lato. Et idem notat Card. in clem. si. de poenis. uersi.
Quod si. Et quod propter delictum possit inferri sus-
pensio, probant iura in. cap. Tam literis. de testibus.
& in cap. In loco. v. quae. iij. secundum Abb. ubi sit
pra. & uide aliam notabilem differentiam in hoc quod
suspensio fiat propter crimen, aut propter contuma-
ciam. nam primo casu prouidendum est suspensio a be-
neficio, ne cogatur mendicare. Secundo uero non, cum
ipse possit sibi prouidere satisfaciendo. ita notat Abb.
in cap. Pastoralis. in. §. Verum. col. penul. de appel. sic
intelligendo gloss. in cap. Cum vintoniensis. de elect.
Debet praeterea iudex aduerrere quod aliquando oportet
suspendere delinquentem ab omni ordine, uel ab

uno tan-

uno tantum, aliquando etiam ab ordine & beneficio simul, aut a beneficio tantum, considerata delicti qualitate & ordinis in quo excessit. Si autem suspensio fiet simpliciter ab ordine, illa intelligitur ab omni ordine, & si sit suspensus ab ordine subdiaconi, intelligitur suspensus ab omnibus ordinibus superioribus, secus autem e contrario: quia suspensus ab ordine sacerdotali potest exercere officia inferiorum. An autem suspensus ab officio intelligatur suspensus a beneficio, uide glo. nota. in. d. clem. fin. de poenis. in uerbo, suspensi. & ibi Card. eundem in cle. i. de priuileg. in uerbo. Ceterum. in. vij. quest. cum duabus sequentibus. Imo. in. c. cum dilectus. de consuetu. viij. col. aliqua notanda per Proposi. in capitu. presbyterum. xxvij. distinctio. in. ij. & iij. colum. Et uide bonam distinctionem per siluest. in uerbo suspensio. in. §. v. uerbo. Si quis est suspensus, quā transcribere nolo. In hac insuper materia semper consulo iudicibus, ut in sententia uel precepto suspensionis aperte declarent a quibus ordinibus uel actibus, uel beneficijs intendunt suspendere clericum: quia cum constet de uoluntate iudicis, illa seruanda est. Vnde concludit Abb. post Anto. in dicto capitulo. Pastoralis. §. Verum. colum. fin. de appella. quod si iudex quando suspendit aliquem a beneficio, intendebat inhabilitare eum ad omnia beneficia: tunc sententia porrigit effectum suum extra territorium iudicis, licet executio debeat fieri per iudicem territorij. Si uero simpliciter intendebat suspendere a beneficijs quæ habebat in suo territorio

territorio, tunc procedit glo. in dicto. §. Verum. quia taliter suspensus potest alibi habere beneficium. Effectus autem suspensionis factæ a iudice est, quod celebrans durante illa in ordine a quo fuit suspensus est irregularis. Ideo monendi sunt clerici dum suspenduntur, ne celebrare audeant suspensione durante. Tanta est enim plurimum imperitia, ut credant solum iudicis preceptum uiolare si celebrent, non uero poenam irregularitatis incurrere. Suspendio præterea aut est temporalis, aut perpetua. Temporalis non operatur ultra tempus præfinitum, & eo lapsa tollitur sine alia absolutione. Perpetua uero equiparatur depositioni ut notatur in cap. Si quis. lxxxij. distinctio. ubi Domini. quem ad hoc refert Decius in cap. Apostolicæ. col. per uerbo. secundo. Abb. de exceptio. & uide Imo. in cap. cum dilectus. de consue. viij. col. qui referendo Gasparem Calde. dicit quod suspensio perpetua ab officio habet uim priuationis, & tunc taliter suspensus censetur priuatus beneficio secundum eum. Ex quo uidetur dicendum quod per talem suspensionem ab officio, uideatur beneficium uacare, ut possit fieri prouiso de eodē. Et sic suspensio perpetua non debet imponi nisi pro graui crimine, sicut de depositione dicitur in. c. Tue de poenis. Quæ autem crimina sint suspensionem digna, licet Anto. in. c. At si clerici. de iud. uisus fuerit dare regulā: Abb. tamen ibi, in colum. xi. dicit quod non potest dari certa regula: sed iudex informabit motum animi sui ex casibus a iure expressis, ut in illis & similibus imponat poenā suspensionis

suspensionis, & sic secundum eum committitur hoc a bitrio superioris: quod ibi sequitur Andr. sicu. colum. xxviii. in fi. De suspensione uero iuris nihil referre libet, sufficiat uidere siluest. in d. uerbo suspensio. in §. sexto. ubi colligit quadraginta casus in quibus quis incurrit suspensionem a iure. Vnum insuper nota in hac materia, quod si iudex suspendat illum qui est suspensus a iure, non presumitur in dubio suspensus ab homine, quia presumitur quod iudex uoluit in dubio exequi penam iuris, non uero nouam suspensionem infigere, ut notat Didacus de Villadiego in trac. de irregularitate, in cap. De suspensione, in col. i. referendo Abb. in cap. Tuarum. de priuileg. quod notat propter effectus quos inuenies, quod suspensio sit iuris, uel hominis.

Beneficijs priuari.

CAPVT CXXIII.

CVM enim beneficia ecclesiastica stipendia sint ministrorum ecclesie, & hos deceat honestos ac mundos esse, merito quidem canonica iura sanxerunt facinorosos ac improbos clericos beneficijs priuandos fore, ut probis uiris concedantur, qui quae decet uitae puritate ministrent. Vnam tamen aduerte re debent iudices, quod beneficio non debet priuari clericus, nisi crimen sit graue. tex. est in c. inuictum. xvi. quae. vij. quem dicit notabilem Abb. in cap. Tuas de poenis

poenis: Poena insuper priuationis a beneficio non potest imponi a iudice nisi exprimatur a iure, per gloss. quam ibi reputat singula. Abb. in cap. si. de iure patris natus, & in cap. cum uos de offi. ordi. Et in §. cum igitur, in auct. de non eligen. secum. nuben. ubi est text. singula, secundum Bal. in auct. ex testamento. C. de collatio. & ita tenet Barba. per praedicta in cap. Nouit. de iudi. in col. xlv. uerfi. Tu pondera. Et uide etiam Domini. in c. Quo iure. viij. dist. col. ulti. ubi dicit quod nullum crimen inducit priuationem ipso iure, nisi sit iure cautum. Quod refert Feli. in cap. Querela. de iureiuran. in col. ij. ubi etiam plura allegat in proposito praecedentis conclusionis. Plura etiam cummulauit Tiraquelus in repe. l. si unquam. C. de reuocandis donationibus. in glos. in uerbo reuertatur, in numero. ccvi. & in duobus sequentibus. Item nota quod per sententiam latam super crimen non est quis priuatus beneficio, nisi hoc sententia exprimat, notat Inno. in c. Quae liter & quando. el. ij. in gloss. super uerbo diminutionem. de accusa. ut refert Rota in collectis per Bernardi. de Bisigneto, in ti. de senten. & re iudi. in decisio. si. in fina. uerbis. facit etiam quod Bal. in l. cum fratrem C. de his qui ut indig. uoluit sentire, quod si fuit sententia lata super homicidio, & beneficio nihil fuit dictum quod non possit impetrari tanquam uacans, quem ad hoc refert Ioan. de Ana. in cap. si. col. i. de homici. Vi de tamen Abb. in cap. Inter dilectos de excess. prael. prope fin. ubi ex uerbis Innocen. ibi notat quod condemnatus de

tus de aliquo delicto per sententiam censetur priuatus ipso facto beneficio suo, intelligendo secundum eum quando crimen erat tale quod inducebat priuationem beneficii, uel quando irrogabat infamiam ipso facto: nam sufficit quod condemnetur, licet poena exprimat in sententia, quia illa intelligitur posita auctoritate iuris, pro quo allegat. l. i. ad Turpilia, & alia iura. facit ad hoc quod ubicunque quis incurrit ipso facto poenam priuationis beneficii, potest absque alia sententia beneficium conferri alteri, probat tex. in. c. i. & notat ibi Domi. ex eo. in col. iij. in. §. sacri de homi. in. vi. qui generalius ibi tenet in col. vi. uers. quero quare. quod omnia iura canonica & ciuilia que dicunt ipso iure, uel ipso facto aliquem puniri confiscatione bonorum, uel alia poena quacunque, debent intelligi, ut sufficiat de clarare uel pronunciare illum talis criminis esse culpabilem: & locus erit dictis poenis iuris, etiam si in sententia non exprimentur. Et aduerte quod iudex delicti non solum potest pronunciare super delicto, sed potest priuare delinquentem beneficio quod habet alibi. ita notat Cardi. in clemen. Pastoralis. uers. Deniq. in. ij. questione. in fi. de re iudi. Si tamen clericus in terra ecclesie sue inculca, industria sua & laboribus siue expensis plantauit uineam, seu reduxit ad culturam cause sue sustentationis, licet priuetur postmodum beneficio propter delictum, relinquatur sibi illa terra usque ad uitam suam, notat Abb. post Immo. in. c. fi. de pecu. cleri. & ibi Barba. col. iij. An autem clericus qui priuatur beneficio teneatur

cio teneatur ad restitutionem fructuum, uide Pau. de Castro in. l. i. c. de his qui ut indig. ubi per text. ibi referendo Guiliel. de Cuno dicit quod si clericus committit delictum, propter quod possit priuari beneficio, licet habeat ius in re, quousque sit priuatus, postquam tamen est priuatus tenetur restituere fructus quos percepit a die commissi delicti, uel percipere potuit, siue extent, siue sint consumpti, & siue sit effectus locupletior, siue non. Sed Guiliel. ibi non loquitur in clerico sed in uasallo committente feloniam. Et hanc opinionem Pauli sequuntur Sali. Alex. & Iaf. ibi, quam etiam conclusionem inter sua singularia annuerat Hippoly. singulari. Dxxxv. Clericus qui commisit, pro ea tamen nihil allegat aliud nisi aliquos ex dictis doctoribus in d. l. i. Idem etiam tenent Bal. Angel. & idem Paul. in. l. prædonis. ff. de peti. hære. & Roma. in. l. diuortio. ff. solu. matri. Henri. in. c. cum nostris. de concess. præb. Et prædictam sententiam Ange. in. d. l. prædonis. celebrat pro notabili Hippoly. in singulari. cclxviij. Verus possessor, nihil aliud nisi Angel. referendo. Et hanc etiam conclusionem uidetur sequi Decius consi. cxviiij. viso instrumento. col. i. referendo doct. in. d. l. i. & Ange. in. d. l. prædonis. Contrariam tamen sententiam tenet Cardi. in ele. Constitutionem. §. ceterum. in fi. de elect. Philip. Corneus in. d. l. i. c. de his qui. ut indig. i. colum. & Feli. in. c. De quarta. in col. x. de præscrip. ubi per septem fundamenta hoc putat esse uerius, & respondet ad fundamenta in contrarium adducta. Nonisime autem

me autem uide egregium doctorem nostrum Hispanum
Anto. de Burgos, in cap. Ad nostram. de emp. & uend.
in col. xi. uers. Venio modò. ubi dicit quòd licet alias
solebat comprobare illam sententiam Feli. tamen quòd
tunc diligentius considerando tenet contra eum, & su-
stinet opinionem contrariam, & satisfacit ad funda-
menta Feli. & dicit quòd nullo modo concludunt eius
dicta, nisi dum allegat quandam decisionem Rotæ, cui
ipse respondet paruipendendo eam. Et quia uidetur es-
se communior opinio cum Paulo, & suis sequacibus in
d. l. i. ideo illam tenendam censeo: quàmuis in clerico
qui post commissum delictum propter quod priuatur
semper perseverauit seruendo in ecclesia ubi beneficiū
habebat, credere ipse benigniorē & æquiorē opinionē
Feli. & aliorū, quòd tunc solum talis dānaretur ad re-
stitutionem fructuum à die propositæ contra eum ac-
cusationis, uel formatæ inquisitionis, nisi quando deli-
ctum induceret priuationem ipso iure, ut in crimine hæ-
resis & simoniæ, ut supr. à dictū est suo loco, & in alijs
quinque casibus, uidelicet in cap. Felix. de pœ. lib. vi.
& in clemen. Multorum. de pœ. & in cap. Eum qui. de
preben. lib. vi. & in c. i. de homi. lib. vi. & in cap. Ad
falsariorum. de crimi. fal. quia tunc clericus indistin-
ctē posset condemnari ad restitutionem fructuum à die
commissi delicti: & isto modo potest intelligi doctri-
na Bal. in titul. de pace iura. firman. in usi. seu. in. §. in
iuria. uers. Quæro an cōmittat furtū. dum tenet quòd
recipiens fructus beneficii qui priuatus est de iure cō-
mittit

mittit furtum. Credere præterea in hoc proposito pos-
se dici (saluo meliori iudicio) quòd quando clericus
propter crimen dānatur ad restitutionē fructuū, quòd
damnabitur solum ex quadam equitate ad restitutio-
nem perceptorū, non autē eorū qui percipi potuerūt,
satis est enim, si ecclesiæ cui applicandi sunt, clericus
restituat fructus quos percepit, quàmuis illos consum-
pserit, sine eo quòd tam stricta exactio fiat ab eo, sicut
si spoliasset aliquē illo beneficio, & essent restituendi
fructus spoliato insimul cū beneficio. Item nota in ma-
teria huius cap. quòd inferior a papa ut legatus uel
episcopus potest cum causa inhabilitare aliquem ad be-
neficia, etiā in perpetuum per statutum uel sententiam,
ut not. gl. quā ad hoc ibi dicit singulārē Ioa. de Imo.
in cle. ij. de ui. & honest. cle. in uerbo, inhabilis. qui
etiam refert Ant. dicentē quòd tunc ipse inferior pos-
set cū tali irregularitate ad beneficia dispensare. Vide
tamē Feli. in. c. Postulasti. col. ij. uers. Et adde. de fo-
cōp. ubi intelligit prædictā glo. tali modo quòd lega-
tus uel episcopus nō potest inhabilitare ita ut operetur
alibi: ex quo uidetur quòd illa inhabilitas non nocebit
clerico extra prouinciā legati uel diocesim episcopi:
quòd subintelligit idē uel ubi inhabilitas fuit posita in
materia arbitraria ultra ius, secus si iuris autoritate,
quòd non habet in dubiū, quia tunc non est legatus uel
episcopus qui inhabilitat, sed declarat illum incurrisse
inhabilitatem iuris: & tunc sicut ius ligat ubique, ita
declaratio nocebit ubique.

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

Bonorum publicatione puniri.

CAPVT CXXIIII.

PRÆMISSE prius quod bonorum publicatio est duplex, ut placet Oldra. in consi. xvij. incipien. Thema tale est, quidam clericus, sub titulo de so. compe. in colum. iij. nam quedam est extra ordinaria, id est in casu non expresso in iure, sed ex iudicis potestate: & ista conceditur illustribus in summa potestate positis, & de hac loquitur lex. C. ne sine iussu princi. liceat consi. l. i. Alia est ordinaria, id est in casu à lege permissa, uel ex regni consuetudine generaliter: & ista sit per quemcunque iudicem habentem merum imperium ratione territorij, & non per alium: quia confiscatio sit ratione iurisdictionis, & iurisdictionis territorio adheret, ut. C. Vbi & apud quem. l. i. Poena publicationis bonorum rarissime legitur statuta in sacris canonibus contra clericos: quia forsitan conditores canonum cupientes magis emendare clericorum personas, quam in eorum bona seuire, habebant præ oculis uerba illa iustiniani quæ ad Tribonianum scripsit in Auct. de mādatis principū, dicens. Oportet autem te in hoc omne ponere providentiā cum aliquis dignus apparuerit poena, illū quidē punire, at res eius non cōtingere, sed finire eas generi & legi, secundum illū ordinem. Nō enim res sunt quæ delinquant, sed qui res possidēt. Posset præterea alia ratio ad hoc assignari: quia cum cōsiderarent antiqui illi patres bona clericorum

PRACT. CRIMIN. CANON. 138

eorū intuitu ecclesiæ acquisite, ad easdem ecclesias pertinere, adeoque de illis testari nō licebat clericis, si perfluū existimabant bona clericorum propter scelera proferibere, cū essent applicanda ecclesiis, ad quas iam prædicta ratione pertinebāt. Nūc autem postquam inuoluit cōsuetudo testandi, creuitq; clericorum insolentia simul cū diuitijs & copia bonorū, adeo ut non satis uideatur solis canonicis poenis corrigere eos, merito possit in dubiū referri, an iudices ecclesiastici imitādo leges ciuiles possint clericos punire poena amissionis bonorū pro delicto, pro quo laicus esset puniendus eadē. Et in hoc Ant. in. c. Quia diuersita. de cōces. præb. ex gl. not. quod ubicūq; ex aliquo delicto laici ueniūt confiscāda bona ipsius, uidetur quod ex delicto clerici tūc fiet confiscatio cameræ diocesani, non autē ad camerā fiscalem laicorum, quem refert Imo. ibi, in col. iij. dicens quod in hoc uidetur considerandum an ius ciuile astringat clericū, uel eius dispositio generalis extendatur ad eum, de quo dicit recurrendum ad ea quæ consueuerunt dici in. c. Ecclesia sanctæ Mariæ. de cōsti. & in. c. quod clericis. de so. compe. quæ Fel. refert in. cap. irrefragabili. §. Ceterum. de offi. ordina. Quod si solum considerandū est, uideretur dicendum aliquibus quod cū leges priuantes aliquos hereditate si bi delata cōprehendant clericos in aliquibus casibus: ut supra probauimus in uerbo, Instituti heredes. Sic etiam leges priuantes delinquentes suis bonis cōprehendant eosdē: cum non uideatur ratio diuersa in utroque casu.

casu. Sed in hac questione ego aliter dicendum crederem, imò quòd leges inferentes poenā publicationis bonorum clericos nō comprehendant: quia non sequitur, lex quæ priuat accommodantem tacitam fidem, uel nō adimplentem uoluntatem defuncti, uel non petentem tutorem pupillo hereditate uel successione comprehendit clericos: ergo eodem modo ligauit lex inducens publicationem bonorum. Nam in primo casu leges ille sicuti clericis detulerunt hereditatem aliorum, ita potuerunt imponere eis conditiones & solemnitates ad quas tenerentur, & quibus per eos non seruatis hereditatibus à legibus sibi delatis priuarentur. In nostro uerò casu cum leges disponant puniendo, & earum censura non comprehendat nisi sibi subditos, meritò uidetur quòd clericorum bona non sint comprehensa, sicuti sint exempte dominorum persone. Et quamuis articulus iste egere uideatur declaratione pontificia, possèt tamen dici (saluo meliori iudicio) quòd liceret iudicibus ecclesiasticis ad imitationem legum punire clericos publicatione bonorum in casibus in quibus laici puniendi essent: quia sicut leges non dedignantur sacros canones imitari, ita & sacrorum statuta canonum principum constitutionibus adiuuantur, ut sunt uerba tex. in. cap. i. de no. ope. nunci. Vbi etiam glos. dicit quòd legibus utendum est in causis ecclesiasticis, nisi canonibus contradicant: & licet nō inueniamus in iure decisum quòd clerici puniantur poena amissionis bonorū in eisde casibus in quibus & laici.

laici. sufficere posset quòd canones hoc non reprobant neque fieri prohibent: & sicut quotidie in curijs ecclesiasticis bona ecclesiarum & patrimonialia clericorū quantumcunque sint uirtutibus præditi subsint censuris legum, & uirtute earum in defectum cononum auferuntur ab uno, & adiudicantur alteri etiam laico: quid mirū erit si sic bona clericorū flagitia committentium, imitatione legū seruata, ab ipsis auferantur, & ecclesiis seu alijs pijs operibus applicentur? Quando uero alicui iudici logiori examinatione præmissa, & uigentioribus fundamentis persuaso, uisum fuerit in aliquo casu hanc esse sequendam opinionē, si clericus damnatus filios legitimos habuerit, ut in eorum præiudiciū eam non seruet cōsulo, ut quid enim ecclesia ditanda est, uel alij usus pijs quarendi sunt, esurientibus filiis etiam parentis iniqui, quādo nō depositione canonica, sed imitatione legali, paterna bona publicanda uidentur? Possèt etiam secundo queri in hoc proposito, an in casibus in quibus bona clericorum confiscanda sunt, ueniant omnia pariformiter, & sine aliqua distinctione publicanda? In quo uidetur dicendum quòd bona clericorum siue sint mobilia uel immobilia publicari possunt, quia in hoc nullum solet adhiberi discrimen, ut per Hieronymum Pauli, in libro provinciali omnium ecclesiarum, fo. xliij. uers. quid si presbyter. Si uero clericus damnatus haberet usum fructum alicuius rei, tunc ius talis ususfructus non confiscatur etiā naturaliter uiuente usufructuario, ex sententia Bal. f. iij. & Salic.

Et salic. in. l. i. C. de bo. liber. quos refert Alex. in. i. uol. consil. xxij. incip. prima consideratione. Bona preterea et iura que non transeunt in extraneum heredes non poterunt publicari confiscatis bonis clerici damniati: quia fiscus habetur loco extranei successoris, ut probatur in. l. iura libertorum. Et ibi not. Bar. ff. de iure patro. Et notat etiam Bal. in. d. l. i. Et Alex. in. l. in insulam. ff. sol. matri. in prin. Et in. l. Si finita. §. Si de uestigalibus. in col. xi. ff. de dā. infe. ex quo uenit quod si clericus dānatus haberet emphyteosim ecclesiasticam, uel feudū ecclesiē, tunc illa nō uenirent in confiscationem, per ea que notant Bald. in. d. l. i. Et Alex. in. d. consil. per rex. in Auct. de aliena. Et emphy. §. Illo. Et in. c. Felicis. §. Si qua uerō. de per. in. vi. Et per alia relata per Alex. ibi, quem etiam uide asserentem quod concluditur communiter quod emphyteosis concessa a priuato ea conditione et lege quod non transeat ad heredem extraneum non confiscatur, dato quod sint confiscata bona emphyteota: quod dicit teneri communiter per Bar. Et docto. in. d. §. Si de uestigalibus, et alios quos ipse refert, Et notat etiam Ioā. de Imo. in. c. ij. de seu. in. v. colum. uers. Sed aduerte. Si uerō clericus haberet emphyteosim a priuato, que posset ad extraneos heredes transire, tunc bene ueniret in confiscationem bonorum clerici, et sine preiudicio domini: quia erit sibi obnoxia quo ad hoc quod ei debeatur sua pensio. ita notat Card. qui sic uideri meo est intelligendus in Cleme. Nolentes. de here. in uers. Inquisitoribus.

quisitoribus. in penul. colum. quem primò uide in hac materia uolentem col. precedenti quod quando non posset emphyteosis confiscari, tunc ius meliorationum posset confiscari. pro quo refert specul. Et Ioan. And. quod est utile ad declarationem supradictæ conclusionis de emphyteosi ecclesiastica, et priuati in casu in quo non potest confiscari. An autem si clericus haberet feudum non ecclesiasticum ueniet in confiscationem, uide Alexan. in. d. consil. xxij. in. ij. col. uers. Idē uidemus. ubi concludit quod feudum quod non transit ad heredes extraneos non confiscatur. Et uide etiam Paul. de cast. in. l. in insulam. ff. solu. matri. ubi notat quod in fisco non transit feudū uel emphyteosis, quæ post mortē confiscati deuētura sunt ad filios ut filios ex quo sequitur quod si clericus habet tale feudum quod potest transire ad suos extraneos heredes, confiscabitur simul cum alijs bonis. Pro quo uide quod notat Alexan. in. d. §. Si de uestigalibus. in. xij. col. uers. Item addit, seruato tamen indemni domino feudi, cui post confiscationem soluetur pensio, et exhibebuntur alia obsequia que per possessore feudi præstari debent. Quod uidetur tenere Card. in. d. uers. Inquisitoribus. ubi æquiparat in hac materia res feudales, et res emphyteoticas, dicens quod quando crimen non est tale quod puniatur per leges feudales, quod nihil speciale inuenit in feudis: et quod generaliter dici potest quod res feudales et emphyteotice confiscabuntur illi fisco cui confiscatur alia bona dānati, semper tamē sine preiudicio

dicio domini: quod etiam notat Bald. in l. Si quis prebyter. C. de epis. & cler. Aduertendum tamen esset in hoc quod licet feudum, uel emphyteosis ex lege inuestituræ uel contractus posset transire ad extraneos heredes, si prohibitum esset quod ad ecclesiam deueniret, tunc seruanda erit lex inuestituræ uel contractus, & non applicabitur ecclesie, cui alia bona clerici damniati applicantur. Si autem clericus sic damnatus haberet bona subiecta restitutioni, tunc dicendum est quod confiscabuntur bona illa cum sua causa, scilicet quod ad ueniente conditione fidei commissa, fiet restitutio per fisco, ita decidit Ange. in l. Papinianus. §. Meminisse. ff. de inof. testa. per l. ex facto. ff. ad Trebellianum. & per alia de quibus ibi: quod etiam probat tex. in l. Statius florinus. in §. Cornelio felici. ff. de iur. fis. quod tamen intelligit Alexā. in d. confi. in penul. col. in casu in quo simpliciter sunt bona subiecta restitutioni, secus autem dicit quando expresse esset prohibita alienatio à testatore: quia tunc etiam pendente conditione non possunt transire in fiscum: ex quo uidetur quod in casu nostro bona quæ clericus damnatus teneretur restituere simpliciter post mortem, manerent in confiscatione eius uita durante, secus si fuit in eis prohibita alienatio à testatore, quia tunc non confiscabuntur. Potest præterea & non impertinenter dubitari, an publicatis bonis alicuius clerici ueniat in confiscatione ius patronatus? & omnis quæ à doctoribus in uarijs locis & cum uarijs opinionibus traditur in hoc dubio, quando

quando iudex laicus est qui condemnat patronum, ut per docto. ubi glos. in clemen. pastoralis. de re iudi. & in cap. filijs. ubi etiam glos. quam dicunt præcedenti fore contrariam. xvi. quest. vii. & in clemen. ij. de iure patro. & in c. quanto. de iudi. & per imo. & alios in l. in insulā. ff. solu. matri. & per Floria. in l. via. §. si fundus. ff. de serui. rust. præd. in casu nostro non est aliqua controuersia inter doctores. quamuis nullus eorum quos ipse uidi questionem mouerit in specie, uide licet quando clerici patroni publicantur bona: sed ex his quæ docto. aliqui tradunt facili quæstio deciditur. Primo ex his quæ notat Firmianus in tractatu de episcopo. in. iij. lib. in. iij. parte. in. ij. quest. in fi. primæ col. uersi. sed quero utrum ubi tenet ius patronatus non transire in confiscationem iudicis secularis, sed iudicis ecclesiastici sic. Secundo ex conclusione quam facit Caesar Lambertinus in elegantissimo suo tractatu. de iure patronatus. in. iij. lib. articulo. viij. octauæ quæstionis principalis. in col. vi. ubi tenet quod si iudex ecclesiasticus procederet propter aliquod delictum casu quo posset ad publicationem bonorum alicuius patroni, sine dubio includeretur ius patronatus, ut in clem. pastoralis à contrario. §. Rursus. de re. iudi. quia non dicerentur mittere falcem in messem alienam: & quod tunc non erit considerandum an ueniat principaliter uel accessorie, uel an exprimatur in tali publicatione uel non ius patronatus: cum finis in casu, in quo iudex habet iurisdictionem cognoscendi de ipso iure patronatus etiam

etiam principaliter, in quo dicit concordare omnes doctores. Si igitur nullus doctorum dubitat quod in publicatione bonorum contra laicum patronum facta per iudicem ecclesiasticum uenit ius patronatus, non distinguendo an sit facta publicatio simpliciter omnium bonorum, an alicuius castri, in cuius uniuersitatem transeat, merito ergo firmare audebimus quod publicatis bonis clerici comprehendatur ius patronatus. Nec in hoc curandum existimo an ille habeat filios legitimos, uel non, ex conclusionem Caesaris Lambertini in fine. uerbis disti octauo articuli, dum tenet quod in casu confiscationis bonorum patroni, ius patronatus nullo modo transeat ad filios, sed uel ad ecclesiam uel ad fiscum, sicut potest transire ad extraneos. Ex quibus ultimis suis uerbis, et ex his quae supra etiam diximus uenit haec mea sententia moderanda, nisi ex constitutione iuris patronatus auctoritate illius ad quem spectat dispositum esset quod ius illud patronatus non posset transire nisi ad agnatos, uel ad aliquos homines habentes certas qualitates uel condiciones: quia tunc non comprehenderetur ius patronatus in publicatione bonorum clerici, sed seruaretur dispositio concessionis uel institutionis illius. Sed hac sic questione sine aliqua difficultate decisa, restat nunc aliud dubium eneruandum: cum enim ex infra dictis appareat quod bona clerici publicata applicari debeant ecclesiae a qua recipiebat stipendia, uel episcopo ut in pios usus distribuatur, merito dubitari poterit, quid tunc faciendum est de iure patronatus quod perdidit

didit clericus. Et in hoc credendum saluo meliori iudicio posse dici quod cum ecclesia cui applicatur bona ratione beneficii uel stipendii non indigeat iure patronatus, neque illud possit facere eam ditiores, quod iustius erit quod episcopus decernat ecclesiam esse liberam in qua erat constitutum ius patronatus, et quod idem faciat et fortiori ratione quando bona debent distribui in pios usus: cum non debeat uendi ius patronatus ut precium distribuatur in eis, nec deceat, nec liceat quod ipse sibi retineat, nisi in casu quo tale ius patronatus clerici esset annexum alicui castro, uel rei uniuersali: quia tunc iustum est ut sequatur castri uel rei possessorem. Queri etiam potest, an publicatis bonis clerici filii familias ueniat peculium castrense, aut aduentitium uel profectitium publicandum? Et in hoc dubio si sequamur in re ciuilia et doctrinam doctorum loquentium generaliter, dicendum est quantum ad peculium castrense quod non casus est in l. si filius. c. de bonis dam. et not. gloss. quam ibi sequitur Bart. in l. i. ff. de bonis damnato. et idem tenet Bart. in l. si finita. §. si de uetigalibus. uersu sic. Sexto quero. penult. columna. ff. de dam. infect. Idem uidetur uelle Bald. in l. filius. ff. de his qui sunt sui uel alieni iuris, per dictam l. si filius. c. de bonis damnatorum. Vbi etiam dicit quod aliqui dixerunt quod illa lex erat correctata, sed non recte considerata uerunt. et uide eundem Baldum, in dicta lege si filius. ubi dicit quod hoc est in solatium filij amissi ut damnato filio pater retineat peculium castrense, et quasi castrense

castrense, qui præterea intelligit legem illam in filio in potestate. Et quod secus esset in emancipato, cum non habeat peculium, ut. l. fina. in fin. c. de inoffi. testamen. Et hanc etiam opinionem uidelicet quod peculium castrense non publicatur sequuntur imol. Et paul. de castro in dicto. §. si de uestigalibus, prout refert ibi Alexan. in consilio. xxi. Et xxij. ubi defendit hanc opinionem ab Angel. tenente contrarium. Quantum uero ad aduentitium idem concludit Bar. in dicto. §. si de uestigalibus, allegato uersu. Sexto quæro. Et sequens uidelicet quod etiam proprietates aduentitiorum bonorum quæ est filij non publicatur ea ratione: quia filio est interdixit omnis alienatio sine patris consensu, ut. c. de bo. quæ liber. l. cum non solum. §. filius. ergo delinquendo non alienabit, mouetur etiam per tex. in. l. ij. §. sed utrū. ff. de mino. Idem tenet Bal. in. l. ij. §. si filius. ff. quod quisque iuris. Et in. l. executorem. in prin. in uli. charta. c. de execu. rei iud. Et in dicto. §. sed utrū Et Angel. Et imol. in. l. si filius. ff. de dam. inse. quos refert Alexan. in dicto. §. si de uestigalibus. xix. col. uersu. Adde primò. Præterea quantum ad peculium profectitium idem dicendum est, uidelicet quod non ueniat in publicatione bonorum filij, etiam si habuisset filius à patre expressè potestatem donandi Et dissipandi, quia non ex potestate donandi, quia hæc non est donatio, nec ex potestate dissipandi: quia non intelligitur cogitatum de delicto. ita concludit Alexan. ubi supra in xxij. col. uersu. item adde. Et dicit ita decidere eleganter

ganter Angel. in. l. si filius. ff. de dam. infect. Et cum eo transire ibi simpliciter imol. Et idem uidetur colligere Barto. ex glos. in dicta. l. prima. ff. de bon. damna. notando uerba gloss. ibi dum dicit, etiam castrense. ex quibus uerbis innuit gloss. quod nec aduentitium, nec profectitium. Cum ergo in iure canonico Et ciuili non sit aliter in hac materia dispositum circa hæc peculia in clericis, merito uidetur concludendum quod publicatis bonis clerici filijfamilias nullū prædictorum peculiorum publicabitur: cum sacri ordines etiam presbyteratus non liberent filium à potestate patris, ut est tex. Et ibi Abb. in cap. Constitutus. de in integ. restitu. Et in cap. Si annum. de iudic. in. vi. Et in Auct. presbyteros. c. de episcopo. Et cleri. Et per Docto. reprobatam gloss. ibi in cap. cum uoluntate. de sententia excommuni. Nec in hoc aliquid immutat conclusio doctorum quæ habet, quod in bonis aduentitijs clericorum, etiam primæ consue acquiritorum, eis post clericatum, non queritur patri usufructus, quia reputatur bona quasi castrensia: ut probatur in cap. quia nos. de testamē. Et ibi notant Abb. Hostien. Et Barba. Et ponit latius doctor noster Hispanus Rodericus suares in question. Vtrum in bonis maioratus pater habeat usufructum in fol. penul. col. iij. usque ad fi. quia licet per hoc uideatur quod talia aduentitia clericorum non habeant naturam aliorum aduentitiorum laicorum, satis est quod assimilentur bonis quasi castrensibus, quæ etiam ut supra dictum est non publicantur. Vltimò autem pro ple-

pro pleniori examinatione huius. c. operæ precium est
querere in casibus, in quibus dispositione canonica
aut imitatione legali bona clerici publicari possint,
cui tandē applicari debeant. Et in hoc dicendū uidetur
quod seruāda sit dispositio tex. in. c. excommunicamus.
el. i. de hereti. §. i. in qua cauetur quod bona clerico-
rum damnatorū de heresi applicantur ecclesijs à qui-
bus stipendia receperunt. Et si clericus recipit stipen-
dia à pluribus ecclesijs, tunc inter eas diuidentur bona
pro rata, ut per glos. ibi, in uerbo. stipendia. Vnde hæc
uidetur practica seruanda in omnibus casibus in qui-
bus bona clerici habētis beneficiū uel plura beneficia
publicantur. Erit ergo curæ iudici qui bona clerici
publicari mandauit, diuidere ea iuste inter ecclesias in
quibus beneficia habuit, et si aliqua ecclesiarū sita fue-
rit extra suā diocesim, et omnia bona clerici fuerint
in eius potestate, tūc debet mittere illi portionē sibi
contingentē. At si in loco beneficii extra diocesim con-
sistuti fuerint aliqua bona clerici, quæ pertineāt ad il-
lam ecclesiā, tunc eius erit officij intimare iudici illius
diocesis sententiā à se latā, ut illā in prædictis bonis
exequatur: in casibus in quibus sententia lata super cō-
fiscatione bonorū extenditur ad bona sita extra iuris-
dictionem pronunciantis, de quo per Domi. in cap. Cū
secundum. ad fi. de hereti. in. vi. et per Ancha. in cap.
Postulasti. viij. quæst. de fo. compet. et per bonā addi-
tionem Feli. in. d. c. Postulasti. in. iij. col. Et quia text.
nō distinguit an bona damnati clerici recipientis sti-
pendium

pendium ab ecclesijs fuerint patrimonialia uel ne, ac-
quisita intuitu ecclesiæ uel non, uidetur uelle quod o-
mnia bona indistincte clerici habentis beneficium appli-
centur ecclesiæ in qua illud habebat, quod uidetur ma-
gni effectus: nam posset contingere quod ratione alicu-
ius tenuis beneficii possessi à clerico posset ecclesiā pa-
trimonium pingue clerici, uel alia plura bona eius in-
dustria seu arte quæ sita sibi acquirere. In casu uero in
quo clericus damnatus non haberet beneficium, et sic
non esset aliqua ecclesiā cui applicanda essent eius bo-
na, tunc credit Abb. in. d. c. excommunicamus. in. i. col.
debere ea applicari episcopo loci qui distribuatur in
pios usus: cuius opinioni adhæret ibi Ana. in. ij. col.
Nec curandū est in hoc de eo quod scripsit Oldra. in
consi. supra allegato, uidelicet quod episcopus non ha-
bet confiscationē bonorū, cum non habeat territorium:
nā ut inferius latius scribimus, in uerbo poenitue alijs
pecuniarijs, uerior opinio est et consuetudine roborā-
ta quod episcopus habet fiscū. Episcopum autē loci in
hoc casu eum esse credo, qui est episcopus diocesis in
qua fertur sententia publicationis bonorū, dum tamen
alias sit iudex cōpetens, in cuius curia de delicto cle-
rici tractari poterat. Caueat præterea episcopus cui
prædicta bona applicantur, ne ea conuertat in suos
usus: quia præter id quod sacri canones nullibi bona
sic confiscata episcopis applicant, doctores qui ea illis
applicanda scripserunt, tali tamen onere hoc describūt
ut illa in pios usus consumant. Crederem præterea in
hoc iudi-

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

hoc iudicandum esse non solum pium, sed debitu usum, in quo dicta bona expendi possint & deberent, in alimētis uidelicet clerici damnati, dum uiueret, ne alias fame mori cogeretur, aut esset aliunde mendicandum pro eius sustentatione.

Verberari.

CAPVT CXXV.

POE NA uerberum in clericorum personis à sacris canonibus recepta est. Et hoc forsā quod cian dolore & citra uitæ ac membrorum periculum corrigat, de eaque mentio fit in capi. Cum beatus. xlv. distinct. quod est concilium Bracarense. & in ca. fina. xxxv. distin. quod est concilium Agathense. & in c. i. fina. uerbis de calumnia. Ex quo ibi notat Abb. in ulti. nota. quod ecclesia potest clericum publicè uerberare. Cumque cessent in illis ceteræ pœne mortis, ac membrorum mutilationis, nimirum si hanc tanquam paternam correctionem antiqui illi patres sacrorum canonum conditores admiserint. Vide tamen in hoc distinctionem quam facit tex. & gloss. in. d. cap. cum beatus. uidelicet quod presbyteri, Abbates, & lenitæ nullis debent uerberibus subiacere, exceptis grauibz & mortalibus culpis: minores tamen clerici uerberantur pro minoribus culpis. & idem notat præpo. in. d. cap. fi. xxxv. dist. In qua tamen imponenda iudices ecclesiastici aduertere debent semper, quod in casu quo clericus

PRACT. CRIMIN. CANON. 145

clericus uenit uerberandus, non potest, nec debet uerberari per laicum etiam de mandato suo, ut in. c. Vniuersitatis. de sent. excom. & per glo. in cap. Si clerici. eo. tit. lib. vi. & ita etiam disponitur in. l. lvi. ti. v. parti. i. ubi dicit lex quod tam prælatus mandans, quam laicus obtemperans in hoc excommunicatus est, sed debet per ministrum ecclesiæ uerberari, ut not. card. de Torre cremata post Hugo. in. c. Illi qui. v. q. v. & secundum eos constitutus in minori ordine poterit etiam presbyterum uerberare. Immo plus uoluit Abb. in. c. Inter alia, in col. iij. de immuni. eccle. quod pro honestate ecclesiæ clericus debet uerberari in ecclesia, & per clericum, & non per laicum, allegando. d. cap. Vniuersitatis. Et aduerte quod iudex ecclesiasticus habet iurisdictionem fustigandi & uerberandi, & sententiam suam potest super his mandare executioni absque scrupulo irregularitatis, licet in fustigatione ut in plurimum interueniat aliquis effusio sanguinis: quia illa qualis qualis effusio nō consideratur, cū non ueniat principaliter ex sententia, sed accidat ex postfacto: & satis est quod in sententia clerici non infertur pœna, ex qua principaliter & immediatè ueniat sanguis. ita Paul. Grillan. in tracta. & relaxatione carceratorum, in. v. quæst. & licet huic conclusioni uideatur refragari tex. in. c. Archiepiscopatu. de rapt. & gl. ibi. & in. c. his à quibus. xxij. quæst. ulti. tamen crederem saluari posse dictum huius doctoris, quando illa sanguinis effusio esset, ut ipse dicit aliquis: nā tex. in. d. ca.

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

In Archiepiscopatu. non reprobatur, si aliquis sanguis ex flagellis profiliat, sed quod flagella in uindicta sanguinis transire uideatur: unde prohibet uindictam sanguinis, non uero accidentalē effusione. Vnde nec existimo necessarium fore ut audiui, facere aliquos iudices quod flagellados induit lineis uestibus intinctis cera, ut desuper flagellentur, dum enim scrupulis consulunt, correctionem inutilem & parum timendam efficiunt.

In exilium mitti.

CAPVT CXXVI.

ECCELESTIATICI iudices possunt imponere poenā exilij, ut probatur in. c. i. de calumnia. et in. c. pe. de poen. et in. c. Hi qui. ij. q. iij. & in. c. Cum beatus. xlv. dist. Et notant docto. in. c. Cum non ab homine. de iudi. licet ibi Ant. nitatur colligere arg. ex illo tex. quod ecclesia non habet poenā exilij, cui in hoc aduersatur Barb. ibi, in col. vi. uersi. Et dicit hoc. Vbi namq; poena certa non est imposita à iure, & delictum quod uenit puniendum in clerico, uidetur quodammodo coherere alicui loco, prudēter se habent iudices ecclesiastici, si delinquentibus clericis poenā inferant exilij. Sicut enim occasio delinquendi facile precipitat etiam eos qui aliquam uirtutis curam habere solent, sic eadem occasione sublata facilius est à difficili & asperrima uitiorum semita, ad amoenissimam uirtutis uitam reuocari. Quod bene comprobāt uerba illa singulara

PRACT. CRIMIN. CANON. 146

singularia sanctissimi Hispaniæ nostræ doctoris clarissimi Isidori, insignisq; urbis Hispalen. Præsulis præfulgidi, quæ Gratianus intexuit in cap. valet. lxxxii. dist. Valet (inquit ille) interdum cōuersis pro salute animæ suæ mutatio loci. Plerumq; enim dum mutatur locus, mutatur mentis affectus. Congruum est ergo & inde etiam corporaliter euelli, ubi quisq; illecebris deseruit. Nam locus ubi quisque prauē uixerit in aspectu mentis apponit, quod sæpe ibi cogitauit uel gessit. Ad uertat tamen in hac materia episcopus uel eius uicarius, quod postquam clericus propter crimen est damnatus ad poenam exilij legitima causa, & probatione subsistente, non potest ab exilio reuocari, & sic non poterit clericum exilio damnatione rebannire. ita notat Præpo. argu. tex. ibi in capitu. In primis. ij. quæstio. i. Ratio est secundum eum, quia ex quo legitime est missus in exilium, inferior non potest super istis gratiam facere: ut habetur in capi. Cum. t. de re iudi. Facit etiam text. in. l. Relegati. ff. de poenis. Ex quo ibi notat Bar. quod misso in exilium solus princeps et non alius potest dare licentiam ueniendi, & quod reuertatur, quem uide ulterius etiam dicentem quod qui libet iudex potest dare licentiam exuli reuertendi ex iusta causa: quod est notandum in nostro proposito, quia per hoc uidetur, quod Episcopus uel eius uicarius posset idem facere ex causa iusta. Si tamen clericus esset de facto in exilium missus, tunc bene potest per eundem iudicem reuocari secundū Præp. ubi supra t ij arg.

argu. tex. & quæ ibi notat Bald. in cap. Ab excommu-
nicato. de rescrip. Idem Bald. & ias. in l. Si pacto quo
penan. c. de pactis. de quo ego latius scripsi in meis
doctrinis magistralibus, in doctrina incipienti, factum
de facto.

Deponi.

CAPVT CXXVII.

DEPOSITIO est perpetua remotio ab altaris
ministerio, notat Abb. in cap. At si clerici. de ius-
di. col. i. & refert ibi Decius col. iij. uers. quin-
to nota. & depositus simpliciter intelligitur depositus
perpetuo, licet non exprimat, ut per glo. not. in c. i.
in glo. si. l. distin. ubi Domi. et tenet Decius ubi supra.
& uide glo. nota. quæ probat istam conclusionem in
cap. Accedens. l. distin. ubi tamen uide sing. dist. Præ-
po. in hoc articulo. & nota quod regulariter pro nul-
lo crimine potest deponi clericus, nisi de iure aliud ex-
primatur, notat Domi. in §. de his. l. dist. & in cap. i.
xxxv. dist. nisi in gradibus, ut ibi per eum: quod re-
fert Decius in dist. c. At si clerici. in prin. in col. pen-
de iudi. Itē pro delicto enormi potest fieri depositio.
ita dicit Abb. in cap. fina. de celebra. missa. allegat tex.
in capitu. Tue. de penis. qui text. dicit, magnis scele-
ribus: quod uerbum magnis plura delicta comprehen-
dere uidetur, quam uerbum enorme. & uide Anton. in
c. Cū dilectus. de purg. cano. col. vi. uers. Cane quia
illud.

illud. qui ex uerbis inno. ibi colligit unam theoricam,
quam dicit tenendam pro uera, quod ubicumq; pro alio
quo delicto uenit imponenda poena mortis, tunc de iure
canonico in locum ipsius intelligitur subrogata poe-
na depositionis: quod refert & sequitur Feli. in cap.
qualiter. el. ij. §. Ad corrigendos. iij. col. de accusa. li-
mitando nisi de iure canonico alia poena tanquam or-
dinaria imponatur. Aduerte tamen in ista materia
quod Decius in cap. At si in clerici. in col. xx. de iudi.
uers. De secundo. colligit duas conclusiones ex Abb.
ibi. Prima quod poena depositionis non imponitur nisi
pro graui crimine. Secunda quod quæ dicantur crimi-
na graua relinquuntur arbitrio iudicis, ex quo postea,
in ea. col. uers. secunda conclusio, dicit quod erit in ar-
bitrio iudicis quæ crimina dicantur requirere deposi-
tionem. Et uide etiam quod notat Abb. in c. Latores.
de cleri. excom. minis. de quo supra memini in parte
suspensionis, excommunicationis &c. Item nota quod
ad depositionem presbyteri non semper requiritur do-
lus, sed supina ignorantia æquiparatur dolo, quo ad
hoc. ita notat Abb. ex tex. ibi, quem dicit ualde notabi-
lem in c. si. de celebra. missa. Et aduerte quod si deposti-
tus ab officio celebrat, priuatur participatione corpo-
ris & sanguinis domini, & permanet in hac excom-
municatione usque ad diem ultimum, ita ut uelati-
tantiunmodo exitus sui tempore percipiat: ut habetur
in cap. Accedens. l. dist. & ibi notat Præpo. & in ista
materia depositionis uide Archi. in c. Presbyteri. el. ij.
t. iij. v. quest.

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

v. quest. vi. ubi tradit nimis generalem & dubiam do-
ctrinam uideri meo, uidelicet quod si clericus deponi-
tur pro aliquo crimine, potest à iudice seculari adhuc
puniri pro eodem: sicut enim accidit quem diuersis le-
gibus teneri pro eodem crimine, sic eodē modo lege et
canone. Nam clericus depositus non efficitur de foro
iudicis secularis propter solam depositionem, quomo-
do ergo poterit per ipsum puniri? Præterea non sequi-
tur: potest quis teneri diuersis legibus pro eodem cri-
mine: ergo clericus potest puniri poena canonica per
episcopum, & legali per iudicem secularem, non præ-
missa degradatione & traditione.

In arctum monasterium detrudi.

CAPVT CXXVIII.

ANTIQUIS illis ac uenerandis patribus qui
futuro uniuersalis ecclesiæ statui nedum clarita-
te, ac sanctionibus uitæ suæ, sed ipsi sanctionibus
consuluerūt, non minus fuit curæ delinquentiū poenas
decernere, quàm eorum futuræ emendæ providere, nō
satis suo animarum zelo mirabili esse censentes, si fa-
cinorosis inflicta poena (quæ alijs similia perpetrandi
metum ingessit) ipsismet admissa deplorandi non præ-
staret oportunitatem. Ac ideo post depositionis poe-
nam statutam, ut depositi ad agendam poenitentiam in
monasterium aliquod detruderentur, ordinariunt: ut sic
eos monachorum integritas ac uenustas confunderet,
& uitæ

PRACT. CRIMIN. CANON. 143

& uitæ austeritas ad amplectendam uoluntariē pro
suis excessibus poenitentiam suaderet, ac charitas (quæ
dum uerior est, in uitijs prolapsos magis subleuat
quàm impropere) ad agnitionem culpæ, & spem ue-
niæ cōmoneret. Vnde regulare est quod episcopus de-
bet assignare clerico, quem deponit monasterium, ubi
peccata lugeat, & illa ulterius non committat, ut in
c. Sacerdos. lxxxi. dist. Sed hoc ut uidemus recepit ab
usu: quod forsitan euenit ex eo quod iudices ecclesiasti-
ci adeo segniter laborant crimina punire, ut rarissimè
uideamus eos delinquentibus depositionis poenam in-
ferre. Item & ex alio capite, quia omnia monasteria
iam sunt ab episcoporum iurisdictione exēpta: & ideo
non sic iudicibus datur facultas assignandi monaste-
rium. unde Alexan. tertius reputans hanc detractionem
non ita facilem dum illam fieri præcipit in. c. Sicut di-
gnum. in. §. Clericos. de homi. addit conditionem, si
fieri potest, forsitan de possibilitate dubitans, non tam
propter penuriam monasteriorum, quàm propter uo-
luntatem recipiendi detrudendos in eis. Aduerte tan-
quod præpo. in cap. Si euangelica. lv. distin. notat ex
tex. ibi, quod clericus qui non est sufficienter punitus
pro grauitate delicti cum sola depositione potest de-
trudi in monasterium: ex quo uidetur quod non in-
differenter post depositionem debet succedere inclu-
sio. & de materia huius capit. uide quod scribitur in
sequen.

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

Ac in perpetuo carcerem dammari.

CAPVT CXXIX.

HVIVS poenae fit mentio in cap. penul. de here.
in cap. Nouimus. de uerb. sign. & in extra-
uagan. Diuinis exemplis, quae est sub titu. de poe-
nis. in extrauagantibus communibus. dicitur autem
haec poena perpetui carceris capitalis secundum vald.
in l. Reos. in prin. col. i. de accusa. quem refert Feli.
in cap. qualiter. el. ij. §. Ad corrigendos. in col. iij. de
accusa. Quae quidem poena si ab ecclesiasticis iudici-
bus imponeretur, ubi delictorum qualitas exigit cu-
stodia tali, ut re uent perpetua esset, longè lenius cen-
seretur punita laicorum delicta naturali morte, quam
clericorum perpetuo carcere. Nam ut cardi. scripsit in
ca. Cum non ab homine. de iudi. longè minor poena est
statim mori, quam diu affligi sine salutis spe. Quando
autem ista poena uel praecedens imponi debeat, immo. in
cap. qualiter. el. ij. de accusa. in col. pe. uersic. et sunt.
uidetur uelle quod haec poena carceris equiparatur poe-
nae damnationis in metallum iuris ciuilibis. Vnde secun-
dum hoc uideretur imponenda in casibus quibus iure
ciuili quis punitur poena tali, et ad hoc refert eundem
Immo. io. de Ana. in consi. i. in col. ij. Abb. tamen. in c.
Tuae. de poenis. tradit talem doctrinam, quod ubi pro
delicto imponitur poena mortis de iure ciuili, tunc de
positus detruditur in carcerem perpetuum: quando ue-
rò imponitur poena alia citra mortem, tunc detruditur
in mona-

PRACT. CRIMIN. CANON. 149

in monasterium. Contra quem instat Philip. Decius in
cap. Cum non ab homine. in col. vi. uersic. Sed ista do-
ctrina. de iudi. dicendo quod hoc non est uerum, quia in
casu. c. Clerici. de excess. praela. et in c. Tuae. de poenis.
fit detrusio: licet de iure ciuili imponatur poena mor-
tis, & refert Areti. late scribentem in hoc. in col. ix.
qui concludit secundum eum, quod debet quis detrudi
in monasterium ad agendam poenitentiam, et si non ue-
lit agere, ponitur in perpetuis carceribus, allegat. dic.
ca. Vt fame. de senten. excom. & c. A nobis. de apo-
sta. Sed contra hoc arguit Deci. de tex. in cap. Noui-
mus. de uerb. signi. & in c. pe. de here. Vnde uidetur
sibi quod in carcerem detrudatur quis, quando insur-
git maior suspitio fugae pro maiori securitate. sed ista
distinctio Decij non placet: quia poena perpetui carce-
ris, tunc non ratione poenae, sed securitatis daretur: un-
de non consideraretur delicti qualitas, sed fugae timor.
Vnde melior est sententia Areti. ubi supra, quam ipse
Decius non integrè refert: nam concludit ipse Areti.
quod quamuis poena mortis imponatur de iure ciuili,
non tamen debet imponi de iure canonico poena perpe-
tui carceris: quod ipse limitat dupliciter, Primò in ca-
sibus exceptis, in quibus expressè cauetur de poena car-
ceris, ut in capitu. pen. & final. de hereti. Secundò ubi
propter immanitatem delicti non esset imponenda lai-
co simpliciter poena mortis, sed cum aliqua qualitate
atroci, ut puta ignis, traditionis ad bestias, laceratio-
nis membrorum, & huiusmodi: tunc enim uidetur sibi
imponenda

10. BERNARD. DIAZ HISP.

imponenda poena perpetui carceris: quod intelligit uerum siue illa poena sit naturalis criminis, siue iudex illam imponat, augendo illam propter aliquam qualitatem animo inhaerentem: & sic dicit intelligendum capi. Notimus, supra alleg. de quo arguit contra illud Deci. Et aduerte quod Baldus in l. penult. c. ad l. Aquil. dicit quod si episcopi imponerent aliquem in ita arcto loco quod non haberet aerem sufficientem, uel darent sic parum comedere quod de facili moreretur, quod essent irregulares. Vnde providere deberent ecclesiastici iudices, quando alicui carcerem perpetuum assignant, ne ex defectu aeris uel cibi moriatur. Idem notat Abb. in cap. A nobis. de apostia. referendo 10. And. Et uide 10. de Ana. in c. i. de collu. detegen. & in cap. qualiter & quando. el. ij. §. si. uers. Nunquid autem episcopus. de accusa. & Mattheum de Afflictis in i. lib. Constitutionum sicilie, in fol. cxxix. col. iij. & Maria. in repe. c. Ad audientiam. de homi. in col. xxxi. uers. quinquagesimo octauo quero, ubi referunt Bal. ubi supra, & alios idem tenentes. Et uide Card. in clemen. i. de poen. & remis. in questio. vij. ubi referendo Lauren. dicit quod ponentes aliquem in tali carcere, in quo propter eius actionem incarcerati non uiuunt ultra sex uel octo dies reputat homicidas, uel irregulares: quia illa poena est magis afflictiva, quam si poneretur in patibulo. Alias autem si damnatus ad perpetuum carcerem moriatur, dicitur naturaliter mori, ut notat Bal. in l. i. c. de his qui ad liber. perue. non pos. quem refert

PRACT. CRIMIN. CANON. 150

refert 10. de Ana. in c. si. de homi. nume. viij. uide Fel. in cap. qualiter. el. ij. de accus. §. Ad corrigendos. col. v. in prin. Et nota quod licet alias damnato ad perpetuum carcerem ex forma statuti, uel de iure communi, non possit aliquid relinqui ultra alimentum, dicit Maria. in c. Veniens de accusa. in col. xxvij. in uersu. Undecimo quero, quod de iure canonico uidetur posse attetari quod taliter damnato non possent relinqui alimenta, cum sibi deputetur panis angustie, & aqua doloris. De quo tamen articulo uide latius Corserion in repertorio Abb. in uerbo carcer. in uers. An ualeat. & Fel. in cap. qualiter. el. ij. in §. Ad corrigendos. col. iij. in si. de accusa. Præterea in hac materia poterit merito dubitari, an ualeat testamentum clerici damnati ad perpetuum carcerem, qui ibi finaliter decessit? Quod examinat Bald. in i. uol. consi. cccxlviij. queritur in primis. ubi tandem concludit quod non, & quod talis nec actiue, nec passive sit testabilis. Et quia principale fundamentum suum est, quia tali poena damnatus continetur sub condemnatis ad mortem: quia licet non sit condemnatus ad mortem subitanæ, est condemnatus ad breuitatem uite. Posses tu regnorum castelle & Legionis incola non immerito inferre quod hodie attento iure eorum secus esset, cum per l. iij. in legibus Tauri editis disponatur quod damnatus ad mortem ciuilem siue naturalem possit testari, nisi damnetur propter crimen inducens confiscationem bonorum. An autem episcopus qui condemnat clericum ad perpetuum

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

perpetuum carcerem possit in sententia reservare sibi potestatem minuendi poenam suo arbitrio, uide Bald. in auct. Interdicimus. c. de episco. & cleri. referentem Guillel. disputasse hoc, & finaliter tenuisse quod sic. Sed dicit Bal. contra naturam poenae declarandae in sententia non potest fieri reservatio: quia esset implicare contraria, sed asserit tandem quod forte fallit in sententia episcopi. quia mitius debet agi cum eo quam cum alio, argu. d. auct. Interdicimus. secundum unum intellectum: cuius uerba ferè ad litteram refert Feli. in. c. qua liter. el. ij. in. §. Ad corrigendos. in colum. vi. de accusatio. & nihil in hoc.

Exigentibus culpis.

CAPVT CXXX.

QUAE sint culpe propter quas quis debeat tradi curiae seculari, ex his quae supra tradimus facile quis dignoscere potest. Causa autem facilioris inuentionis uolo hic saltem summarie referre: habes enim hoc examinationem supra in uerbo sortilegi, & in uerbo heretici, & in uerbo falsarii, & in uerbo conspiratores, & in uerbo, & per assassinos, & in uerbo lese maiestatis. Et an propter delictum grauissimum perpetrationem à clericis tradi debeant curiae seculari, ultra casus expressos in iure habes plenè supra in uerbo parricide.

Data

PRACT. CRIMIN. CANON. 151

Data incorrigibilitate.

CAPVT CXXXI.

CUM ecclesia nunquam intenderit priuilegijs suis clericos fouere proteruos atque incorrigibiles, statuit Celestinus tertius in cap. Cum non ab homine. de iudic. clericum ab ecclesiastico iudice depositum, si adhuc incorrigibilis fuerit, excommunicari debere, deinde contumacia crescente anathematis mucrone feriri. Tandem si in profundum malorum ueniens contempserit, cum ecclesia non habeat ultra quid faciat, per secularem potestatem esse comprimendum, ita quod ei deputetur exilium, uel alia legitima poena inferatur. Noluit tamen quod sola incorrigibilitas sufficeret ut comprimeretur clericus depositus à seculari iudice: nisi excommunicatio & anathema subsequeretur, & insuper utriusque contemptus: ut patet ex uerbis illius tex. Dicitur autem clericus depositus incorrigibilis secundum Abb. ibi. col. pen. uer. quero qualiter, post Anto. si reuertitur ad priora delicta, uel in illis perseverat. Eadem est secundum eum (licet aliud uoluerit Anto.) si committat alia delicta, etià si non sint similia, uel si sint minora, ex rationibus de quibus per eum, quae sequitur Decius ibi col. si. Dicitur etiam incorrigibilis, si cum detruderetur in monasterium ad poenitentiam peragenda, ea non peracta caput fugam, & occultat se, uel aliter de facto impedit, ut non possit cum iudex archare, licet non reperiatur in nouo delicto,

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

licto, quia tunc post excommunicationē, et anathema cō
primēdus est per iudicē secularē, ut in tex. secūdlī Abb.
ubi suprà, in col. si. Sequitur Decius, ubi suprà. Itē ad-
uerte quod Decius ibi ponit alium casum incorrigibi-
litis tanquam diuersum ab alijs, quem dicit ex Abb.
colligere, uidelicet quando clericus ter monitus non
desistit, qui iudicio meo sub primo comprehenditur:
non si non desistit, ergo perseverat in crimine, & tunc
sola perseverantia sine monitione reddit eum incorri-
gibilem: nisi dicamus, quod sentiat Decius quando mo-
netur ut desistat à nouis criminibus, quibus inuolui-
tur post depositionem. Quod adhuc etiam nō uidetur
inuare opinionem suam, quia tunc etiam commissio no-
uorum criminum etiam minorum redderet eum incor-
rigibilem sine monitione per supradicta. Addit etiam
quartum casum incorrigibilitatis Decius allegando
Domini, uidelicet quando semel correctus uerbis non
se emendat, qui etiam in proposito nostro uidetur im-
pertinens: nam si post depositionem non se emendat
etiā correctione uerbali non præmissa dicitur incorri-
gibilis ut excommunicari ualeat. Sit autem in hac mate-
ria uera resolutio, quod nullus casus datur à doctore
bus qui succedat post depositionem, qui solus sufficiat
ut tradatur curiæ seculari: nisi præcedat contemptus
excommunicationis uel anathematis. Et cum clericus
depositus sit de iurisdictione ecclesiæ, ut per Abb. in
cap. Ioannes. & in. c. ex parte. de cle. coniuga. iudex
ecclesiasticus debet declarare eū incorrigibilem, ipso
tamen

PRACT. CRIMIN. CANON. 152

tamen non citatone fugiat, ut per Abb. post Card. in. d.
c. Cum non ab homine. & Innoc. in. c. i. de homi. lib.
vi. quos refert Aret. d. c. Cum non ab homine. col. v.
& uide Feli. ibi. iij. col. qui dicit quod ex omnibus di-
ctis doctorum communiter ibi colligitur quod pote-
stas quæ datur iudici seculari super deposito incorri-
gibili non exercetur, nisi declaretur qualitas incorri-
gibilitatis ipsam conferens. Et nota quod clericus in-
corrigibilis, qui non potest puniri ab ecclesiā, potest
ipso iure comprimi à iudice seculari absque alia de-
gradatione. Hec est communis opinio modernorum
post Ioan. Andr. & Anto. ut firmat Areti. in. d. capit.
Cum non ab homine. col. v. uersi. Tertia fuit opinio.
& uide Domi. in. c. Nec licuit. xvij. distin. qui notat.
ibi glo. pro isto dicto Io. Andr. clericus autem sic pro-
pter incorrigibilitatē effectus de foro seculari puniri
debet non ad uoluntatem ecclesiæ, sed prout iudici se-
culari uidebitur. Ita notat Abb. in. d. c. Cum nō ab ho-
mine. in ultimo notabi. qui illum puniet pœna imposi-
ta per leges ciuiles laicis pro illo delicto à clerico
perpetrato, ut proba tex. in ca. Ad falsariorū. de cri-
fal. Præterea in ista materia uide notabilia uerba Car-
di. in quodā consilio, quæ refert Feli. in. c. Rodolphus.
de rescrip. in colum. xxv. quæ dicit non legisse alibi,
dum scripsit quod in modo confitendi delictum potest
reus talia uerba dicere, quod ex illis appareat reum
esse incorrigibilem: quia ostendit non solum non pœ-
nitere de delicto commissso, sed dolere quod delictum
non fue-

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

non fuerit ita plenè perpetratum & consummatum si-
cut ipse attentauit, & intendebat committere, ut patet
in facti contingentia, super quo Cardi. scripserat con-
siliu, de quo meminit Feli.

Degradari.

CAPVT CXXXII.

De hac poena degradationis mentio fit in ca. qua-
liter. el. ij. de accusa. & in. c. Tuæ. de poenis. in
culus impositione notandū est quod uoluit Ana.
in. c. i. de cle. pugna. in. duel. quasi in si. post Anto. quē
ibi refert, quod pro nullo crimine quantūcūq; graui
imponitur clerico poena degradationis, nisi reperiatur
iure expressum. Ex quo sunt restringenda iura in. d. c.
qualiter. & c. Tuæ. quod est notandum secundum eū.
Et aduertendum est etiam quod sine accusatione nemo
degradandus est, licet aliās sit puniendus, ut in. c. Di-
lectus filius. de simo. secundum Hosti. in. summa. titu.
de accu. in. §. quis sit effectus accusationis. uerfi. Ergo
sine accusatore. Itē etiam est notandū quod licet cleri-
cus sit cōstitutus in minoribus, nihilominus est capax
sententiæ depositionis seu degradationis, not. Anto. in.
c. At si clerici. de iudi. Quod dicit ibi pulchriū Barb.
in. c. Cū non ab homine. ij. col. de iudi. & respondet ad
tex. in. c. Clericus. lo. ij. de uita & honest. cleri. Et ad
id quod notat ibi Anto. quasi sibi contrarius. et addu-
cit in cōfirmatione huius tex. in. c. Si quis episcopus.
xxxvij.

PRACT. CRIMIN. CANON. 153

xxvij. quæstio. i. & uide Arnal. Alberti. in. repeti. c.
quoniā. de hære. in. vi. fol. iij. col. ij. uerfi. Nota quin-
tō. ubi tenet dictam conclusionem quod etiam clericus
in minoribus cōstitutus, uel simplex tonsuratus degra-
datur, & neminē ex prædictis doctorum allegat, sed
pontificalem librū modernum. fol. clxxv. & alia fun-
damenta quæ per te uide. Et in ista materia degra-
dationis uidetur colligi doctrina notabilis ex dictis per
Abb. in. c. At si clerici. in. princ. in. colum. ij. de iudi.
quod ubi in aliquo canone dicitur quod clericus de-
gradetur & detrudatur in monasteriū, intelligitur de
degradatione uerbali, quia si fieret actualis, statim fie-
ret de foro seculari, ut in. c. ij. de poe. lib. vi. Quā di-
cit esse elegantem determinationem Feli. in. capit. qua-
liter. el. ij. in. si. de accusatio.

Seculari curiæ tradi.

CAPVT CXXXIII.

ACRORV canonum censura mirabilis ideo
Sforfan noluit clericos membrorū mutilatione aut
ultimo puniri supplicio. quia cū eos bonis imbu-
tos moribus eligendos præceperit si deliquissent, mino-
ri castigatione eos emendari posse, ac ceteros ab illo-
rum imitatione prohiberi confidit. Si tamē pietate hac
canonica abutentes incorrigibiles efficiantur, statuit
tradi eos seculari curiæ legali animauerfione puniē-
dos, ut suprā dictum est. In casibus autē certis qui ex
u suprā di-

supra dictis colligi ualent nulla amplius incorrigibilitate spectata, ut statim eidem curiæ traderentur clerici in eis delinquentes ordinauit. Quos sic sibi traditos iudex secularis punire potest poena laicis imposita per leges ciuiles, ut supra notauimus in uerbo aut data. possunt etiam tunc nisi in crimine hæresis iudices seculares petere ut sibi fiat fides de processu facto contra tales clericos, cum enim illos punire debeant tanquam subditos, iustum est ut constet sibi illos deliquisse, ut notant doct. in. c. i. de offic. ordi. & in. c. At si clerici. de iudi. Ut autem ipsam degradationem actualem, & traditionem curiæ sequatur realis poenæ executio, solent seculares iudices ante actum illi degradationis habere iam notitiā processus, & incontinenti degradatū clericum sibi traditum ad poenam ordinariam dānare, & statim executionem faciendam præcipere: quod ideo introductum est, ut cū maiori exemplo ab omni populo qui ad actum degradationis accessit poena infligi uideatur. Crederem tamen quod si depositus sic traditus appellaret à sententia iudicis secularis eū tanquam laicū condemnatis, & esset in casu in quo secundum ius appellationi esset deferendū, quod iudex deberet deferre, alias nec diuinam nec humanam poenā euaderet: non enim debet esse ille deterioris conditionis, quā quilibet alius laicus pro simili delicto dānatus, & hoc præcipue quādo iudex ecclesiasticus fecit traditionē denegata etiam appella. condemnato. Bene tamen credo quod quando iudex secularis parat executionem

tionem faciendam in persona clerici sibi tradendi, quod etiam ipse uiderit processum iam certus quod potest de negare ei appellationē, sicut denegaret in illo casu cui cūque laico. Præterea quāuis in omnibus supra scriptis poenis dici possit operari cōsensum clerici condemnati, ne aliquis eo inuito pro eo appellare possit, in hac tamen sententia traditionis curiæ, cum ex ea soleat mors regulariter sequi, crederem quemlibet etiam extraneum hoc facere posse. iuxta. l. Non tantum. ff. de appella. licet quis dicat quod cum sententia traditionis non est illa quæ mortem infert, sed iudicis secularis quæ postea pronuntiatur: nam sufficit quod illa est quæ causam præstat sententiæ, quæ subsequitur: & cuius consensus & executio damnationem sequentem operatur. Pro quo facit quod notat Immo. in. c. qualiter. el. ij. de accusa. in penul. col. dum dicit quod secundum canones nunquā imponitur poena corporalis mortis, sed quod est quedam quæ quasi similis ei habetur. scilicet quod relinquitur seculari iudici puniendus. Facit etiam in cōfirmatione huius quod notat Feli. in. c. Cum super. de re iudic. in. col. ij. ubi ampliando. d. l. non tantum, dicit eam procedere, etiam si agatur de morte ciuili, ut de deportatione, motus per ea quæ notat Bar. in. l. Strichus. ff. de pecu. lega. Et Bald. in. l. si. C. de nego. gest. ex quibus duabus doctrinis Immo. & Feli. posset etiam dici ut eodem modo habeat locum dispositio. d. l. Non tantū, quando clericus damnatur ad poenā perpetui carceris: quia talis poena satis uidetur esse similis poenæ

u ij mortis,

mortis, & posset merito iudicari mors civilis: quam uis ego soleo dubitare de prædicta ampliacione veli. quia. d. l. Non tantum. multum considerat quod ibi ille pro quo permittitur extraneo appellare ducitur ad supplicium, & tunc etiam si resistat, nec uelit admitti appellationem perire festinans, lex illa disponit appellationem admittendam. Quando autem quis solummodo deportatur, cum non amittat uitam, uel membrum, nimirum si acquiescendo sententiæ impediatur appellationem extranei in eius fauorem uolentis appellare, præcipue quia doctores quos allegat veli. in eo quod suæ opinioni fauere uidentur, nihil tractant de materia. d. l. Non tantum. sed de actione negotiorum gestorum, quam tribuunt soluendi pro aliquo inuito, quia erat in periculo perdendi personam, in quo casu loquitur Bald. & sententia Bar. quæ uidetur magis urgeat, solum loquitur in eo qui soluit pro eo qui alias erat passurus damnum in personam libertate uel ciuitate ut possit repetere: licet alter dicat quod ipse mallet pati illud damnum, quam quod tanta pecunia solueretur. Non tamen facit mentionem quod eo inuito hoc esset solutum: & quamuis ita posset intelligi doctrina Bar. longe diuersum est posse repetere pecuniam solutam pro eo, qui alias perditurus erat ciuitatem, quam posse appellare pro eo qui deportatur, si ipse acquiescit sententiæ.

Poenis=

Poenisue alijs pecuniarijs:

CAPVT CXXXIIII.

PECUNIARIAS poenas inferre subditis ex c. Dilectus. de offi. ord. uidetur licere ecclesiasticis iudicibus. Pro corrigendis autem excessibus & puniendis criminibus exigere illas prohibet tex. in c. li= cet de poenis. Et quia in hoc iura aliqua inuicem aduersari uidentur, Card. post Hosti. in c. Ut clericorum. de ui. & honest. cleri. sic inter ea pacem componere nititur, quod delinquentes non sunt in pecunia puniendi, quod hoc fit ad imbuendum: quia tunc illud præsumitur emanare ex fonte auaritiæ: secus si causa correctionis fiat, & ex fonte charitatis procedat: quod præsumitur iuste fieri dum iudex non imbuat, sed pauperibus erogat. Facit etiam quod notat Bal. in auct. bona dānatorum. C. de bonis damna. uidelicet quod episcopi de iure deberent condemnare ad poenā criminalem soluendam cameræ Romanæ, non suæ, licet de consuetudine contrariū seruent, quod refert & sequitur Ana. in c. excommunicamus. el. i. in. prim. si. col. in. fi. de hereti. & idē Bal. in rub. C. de priuile. fis. dum firmat quod episcopus non habet fiscum, & quod Ange. notat in auct. ut nulli iudicū. §. quoniā. in si. colla. ix. dum dicit quod uidetur ibi casus quod episcopus qui punit aliquem clericum, non potest in sententia dicere quod poena sibi detur: faciūt etiam not. per Barba. in cōfi. xxi. A. tōne principii. in. iij. uol. in si. ubi post alia dicit quod nec gl. nec

u. iij. tex. nec

tex. nec doct. dicunt quod episcopus habeat fiscum, licet aliter loquatur Anto. & Abb. in. c. quia diuersitatem. de concess. preb. de quo tamen uide latius per Fel. in. c. irrefragabili. §. curia. uers. quarta conclusio. de offi. ordi. ubi refert plura ex predictis. & tandem concludit quod uerior opinio uidetur quod episcopus habet fiscum, & inter alia alleg. Francisc. de Pauinis dicentem quod quicquid sit de iure, hodie de consuetudine generali episcopus habet fiscum. Et uide doctorem nostrum Hispanum Ioan. Lupum in repeti. rub. de donatio. inter uir. & uxo. fol. xxij. col. ij. uers. Secundu dictu ubi in hoc articulo cogitat ipse dicendum quod episcopus non habet fiscum proprie, improprie tamen sic. & quod bona confiscanda clerici non beneficiati applicentur episcopo, beneficiati uero ecclesie in qua habuit beneficium. Quando uero per statutum imponit iudex ecclesiasticus poenam pecuniariam, tunc potest illam sibi retinere. ita tenent Hostien. Abb. & Archi. in locis per Fel. relatis in. d. §. ceterum. col. penul. uers. secunda conclusio. Si autem ipsemet conditor statuti uellet illam poenam retinere, tunc uidetur quod honeste non posset facere, secundum Fel. ibi. uers. Tertia conclusio. Quando uero episcopus indigeret euidenter, posset retinere, etiam in casu quo per sententiam imponeretur poena, ut ibi per eum. Vnum insuper propter clericoru dignitatem existimo debere fieri, quod licet aliis damnati propter crimen ad pecuniariam poenam, si non habent in bonis, luere debent in corpore, ut in. l. fi.

ut in. l. fi. ff. de in ius uocando. ubi Bal. & in. l. i. in fi. ff. de poenis. clerici tamen in sacris constituti, si inopes sint, in defectum pecunie non puniuntur corporaliter, tum propter personarum dignitatem, tum etiam quia leuia sunt delicta propter quae clericis inferant constitutiones synodales, uel consuetudo pecuniariam tantum poenam: fateor tamen quod tunc licebit iudici in aliam suspensionis, exilij, uel alias pro arbitrio consideratis circumstantijs debitis commutare, aut in aliqua spiritualia opera celebrationis officiorum, aut orationis seu ieiuniorum conuertere.

Corporalibus.

CAPVT CXXXV.

CVM praeis illis uenerandis patribus (quorum loco tempestate hac infelici nati sunt ecclesie filij moribus & meritis satis dispares) qui ecclesie regimini tantum insudarunt, summa fuerit cura, ut tales essent in suis moribus clerici, quod uitae suae splendor ad eos honorandos alliceret, elegerint potius etiam propter leuia delicta eos statim ab ecclesiastico gradu repellere: quam in suo gradu manentes (poenis corporalibus inflictis) infames ac paruipendendos efficere. Hinc etenim experimur quod in cunctis antiquis canonibus, ac sacris concilijs rarissime corporalis poena clericis imposita est. Vnde prudentiam eorum non zelo uacuum imitantes debent ecclesiastici
u iij iudices

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

iudices (sacerdotum saltem crimina) poenis corporali-
bus publicis rarissime cohibere. laudo tamen (quia plu-
res uilissimi homines, moribusque perniciosissimi ad
sacerdotiū admisi sunt nō sine magna dignitatis sacer-
dotalis deformatione, animarumque iactura (quod ec-
clesiastici iudices tales de criminibus cōuictos priua-
tim alicuius clerici manu, aut propria parentum mo-
re) uerberibus affligāt. Quid enim frenare ualebit plu-
rium clericorum sepius iterata flagitia, qui carceres
contemntes, hac de poena mortis securi, non nisi
uitijs delectantur? cū eos passim deponere, aut de-
honestare nec liceat, nec expediat: illi insuper qui ab
exercitibus, stabulis, scortis ad sacros ordines ascen-
derunt, ab ipsis incunabulis prauissimis imbuti mori-
bus quo pacto à tam inueterata nequitie consuetudi-
ne auerti possunt? nisi in chamo & freno maxillae eo-
rum confringantur, uirgæque regantur ferreae? Inter
alias autem poenas corporales quæ clericis inferri so-
lent, poena mitrationis annueratur, qua etiā aliquā-
do utuntur ecclesiastici iudices: hanc quidem corpo-
ralem esse dicit Card. consil. xciiij. incip. hæc est quæ-
dam inquisitio, quia continet corporis coercionem, af-
feritque ad illam incurrendam dolum requiri, sicut in
alijs corporalibus poenis. Et uide Ioā. de Ana. in. c. in
quisitionis. col. ij. de accu. ubi dicit quod isti qui susti-
gantur, mitrātur, uel ponuntur ad cathenā, uel quid si-
mile, sunt infames. Venit insuper in usum (in Italia
præcipue) alia quædā corporalis poena, qua solent pu-
niri cleri

PRACT. CRIMIN. CANON. 157

niri clerici, uidelicet damnationis ad triremes, cuius
pœne impositio forsan fundari coepit ex his que notat
Inno. in. c. Qualiter. el. ij. de accu. in pe. in. col. uersi. et
sunt, ubi scripsit quod poena damnationis in metallum
non inuenitur sæpe in canonibus posita, sed si impone-
retur, non retractaretur. Cuius forsan doctrinam se-
quentes iudices ecclesiastici, & illam poenam damna-
tionis in metallum imitantes imponunt hanc, ea præci-
pue ducti ratione, quia certi sunt quod triremium du-
ces traditos sibi ad earum ministerium non patiuntur
fugere. Potest præterea & hæc poena fundari in uer-
bis Augustini quæ ad Marcellianam comitem scripsit
de quibus in cap. i. xxij. questio. v. ubi intercedendo
pro quibusdam clericis qui presbyteros interfecerant
& alia grauiā commiserant, ne eos mortis supplicio
puniret, inquit, hoc magis sufficere uolumus, ut uiui
& nulla parte corporis truncati, uel ab inquietudine
insana ad sanitatis ocium legum coercionem dirigantur,
uel à malignis operibus alicui utili operi deputentur.
Quam equidem in clericis, non sacerdotibus practi-
candam admitterem, dum excessus grauitas postulasset
postquam numerum & temeritatem clericorum tan-
tum creuisse constat, & detractionis in monasterio pœ-
na (quæ ad eorum emendationem salubrior esset, ac di-
gnitati ordinis honestior) imponi non potest, propter
monasteriorum exemptiones. In sacerdotibus autem
nec faciendum approbo: & quod factum fuerit, ali-
quando reprobare compellor. Quis enim merito non
iudicabit

Iudicabit indecens sacerdotes Dei (quibus maior dignitas est collata quam Angelis) quantumcunque facinorosos, tam perpetuo ac infami punitiois generi tradi: ubi tanta est sceleratorum hominum copia, tantus squalor, tantus denique omnium erummarum, ac immundiciarum aceruus, ubi insuper passim damnatos homines, & nudari, & flagella laicorum manibus pati, quotidianum est, nisi in casu quo potest degradacionem sacerdos tradendus esset ad ultimum supplicium subeundum seculari curie. Et tunc etiam tolerabilius crederem sacerdotem quemquam post tradicionem carceris, turpissimo quouis mortis genere (dum tamen momentaneo) uitam finire, quam ipsi longo uite intervallo cum tot facinorosis hominibus, ac infidelibus sepius tali quotidiana poena torqueri: quod forsitan illius animae salubrius esset, quia in breui illo ultimo supplicio de commissis dolens deuotius, atque ob id securius) moreretur. In tristemis autem uitam agendo non solum de praeteritis non est sperandus dolor, sed deteriores mores eos ibidem acquisituros, & cum illis morituros uerisimilius timeri potest.

Canonicis uel synodalibus.

CAPVT CXXXVI.

IN corrigendis enim excessibus clericorum debet ecclesiastici iudices, episcopi maxime aduertere, quid factorum canonum censura disponat, poenasque iuxta illo-

cta illorum irrogare decreta. Iurant namque episcopi seruare canones, & periuri sunt, si eos ex contemptu non seruant, ut tradit panor. in cap. cum non liceat colu. i. de praescrip. & ibi reli. in cap. ego de iureiur. ran. Quando autem aliqua iusta subest ex his quas Docto. scribunt, propter quas poene de iure ciuili etiam ordinariae moderari possunt, non dubitandum est iudicem ecclesiasticum posse etiam canonicas poenas moderari, dum tamen hoc faciant in ipsa sententia, propter id quod notanter scripsit inno. in cap. Qualiter. el. ij. in col. si. de accusa. uersi. Item nota, quod quando iudex non exprimit poenam in sententia, sed tantum condemnat de crimine, puta condemno te de adulterio, tunc non est illius iam poenam moderari: sed poena in lege expressa infligitur, ut. ij. questio. iij. §. Notandum. licet ante moderari posset, ut in cap. Omnis. xlv. distinctio. Et per gloss. in. l. quid ergo. §. poena. grauior. ff. de his qui nota. infra. in uerbo onerasset. Aduertat etiam in hoc iudex, quod quando ex causa recesserit a poenis in iure statutis, debet causam exprimere propter magistralem doctrinam doctorum, quam scripsi in meis doctrinis, numero. xli. in doctrina incipien. causa exprimenda est, in impressione illarum parua Lugdunensi, quae secunda & plenior fuit. Si uero occurrenti delicto nulla reperitur a iure poena descripta, tunc ad statuta synodalia propriae diocesis recurrendum est. Solent namque boni praesules aut ius commune suppleto delictis pluribus specialem poenam imponere statuitis

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

tutis suis synodalibus, aut idem ius adiuvando (quando sic expedit) poenam à iure impositam aggravare, quod possunt facere licite, ut latissime per Henricum de Bottis in tracta. de synodo episcopi. in. liij. parte, articu. i. in conclusione. xliij. Deficientibus præterea propriae dioecesis synodalibus statutis, ad statuta provincialia recurrendum est. Quando uero & illa deessent aliarum dioecesium imitari statuta æquissimum iudicio, potius quam proprio duci sensu uel arbitrio, nisi qualitas temporis, locorum, uel personarum aliud suadeat. Si enim alicuius doctoris (quantumvis remotis partibus scribentis) opinionem sequi laudabile iudicatur. quanto magis synodalem imitari sententiam, ubi tot tanta solent interesse concilia? At uero ubi canonica uel synodalis censura non adest, ad civilium legum imitationem descendere censeo laudabile: quando tamen legalis dispositio clericorum statui, personis ac rebus proportionabilis est. Illud præterea considerare debent Hispaniæ nostræ ecclesiastici iudices, ut primùm leges regias, quàm ius civile imitentur. Quandoquidem in his regnibus Romanorum imperatorum antiquæ sanctiones rationis solum, non uero legum sibi uendicant authoritatem. Vnde merito ab ipsis etiam ecclesiæ iudicibus legibus patrijs postponendæ sunt, ut fuit sententia doctoris de Villadiego in cap. Constitutus. de rest. in integrum. quem refert Ioan. Lupus in repetitio. Rub. de do. inter ui. & uxo. fol. ij. colum. i. in si. licet contrarium teneat Petrus de Rauenna in Alphabeto

PRACT. CRIMIN. CANON. 159

phabeto aureo, in allegationibus, in materia consuetudinum. in colum. v. uers. Deficiente uero, motus solum per gloss. in cap. Consuetudo. i. distinctio. quæ quidem hoc non probat: asserit enim gloss. illa præferendas leges in defectum canonum generali uel particulari consuetudini, non uero imperiales præferri legibus regi non recognoscentis imperatorem. Nec uero quod iudex ecclesiasticus imitetur poenas legales in defectum canonum iuri canonico aduersari uideatur: cum liceat episcopis imponere per statutum suum easdem poenas clericis, quas leges uel principum seu populorum statuta imponunt laicis tale delictum committentibus, dummodo tales poenæ non sint contra ius canonicum, ut placuit Ancha. consil. xvij. in quæst. colum. i. & fina. Gemine. & Alexan. in cap. Synodum. §. Neque ullam per illum tex. xvij. distinctio. idem Alexan. in cap. Dignum. liij. quæstio. ix. & in cap. Quia iuxta v. quæstio. vi. Card. de Turre crema. in dicto cap. diguum. per illum tex. Feli. in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ. in colum. xlvi. uers. Ex hoc nota. de constitutio. Henr. ubi supra in dicta decimatertia conclusione. uers. sic. Amplia septimò.

Consuetudinarijs.

CAPVT CXXXVII.

CVM iuris appellatione consuetudines etiam legittimas comprehendere nemo ambigat, facile erit ecclesiasticis iudicibus persuadere, quod in ferendis poenis

pœnis delinquentibus, non modò iura, uerùm etiam cōsuetudines debeant obseruare. Quæ quidem etiam in pœnalibus considerande sūt, ubi non est pœna decreta, sed arbitrio iudicis relicta, ut placuit gloss. in. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui notant. infra. Vnde dicit Bald. in. l. quicumque. c. de ser. fugi. quòd id quod est in pœnis consuetum dicitur necessarium, et non arbitrium. Et uide Reli. in cap. De causis. de of. si. deleg. i. colum. allegantem tex. in. l. si quis reum. ff. de custo. reo. ad hoc quòd consuetudo tollit pœnam arbitriam, ubi per ipsam est limitata pœna, et refert Anto. et Abb. idem tenentes, et allegat gloss. in. l. si Barsatorum. c. de fideius. Per hoc tamen non est iudicibus indulgendum, ut neglectis ordinarijs pœnis, et à iure statutis, quibusdam prauis consuetudinibus, (à negligentibus, et iustitiæ zelo carentibus iudicibus introductis) adhereant, quibus quidem quæ grauiasunt delicta leuiter puniri solent, quasi iam sacrorum Canonum disciplina, contraria quauis consuetudine abrogata sit. Quomodo enim tepiditas aut remissio moderatorum, et sepius imperitorum iudicium sanctum illum antiquiorum patrum zelum (quo plura statuerunt ad reffrenandos clericorum excessus, et eorum mores reformatos) abrogabitur. Facile enim totius ecclesiæ diuinitus inspiratus ordo confunderetur, si prelatorum aut iudicium ignauia seu negligentia posset ecclesiæ gladium hebetare. Assurgat potius ecclesiasticorum iudicium animus (si pius est) ad consideran-

dum

dum quid sacri canones iubeant, quidue recti ac boni iudices illos exequendo, seruauerant, quàm quòd ignaui et imperiti iudices faciant muneribus aut precibus excusati, seu tepiditate correpti, in dispendium ecclesiasticæ censuræ.

Arbitrarijs puniri.

CAPVT CXXXVIII.

VM generaliter ubi pœna à iure statuta non est, iudex possit illam ex arbitrio imponere, hoc præcipuè in pœnis inferendis clericis, locum sibi uendicare debet: cum non tam specificè omnibus clericorum excessibus statuta pœnæ legantur. Vnde tunc dicit Innocen. in cap. qualiter. el. ij. in colum. si. uersi. Item nota. de accusatio. quòd est procedendum de similibus ad similia, uel quòd imponeretur minor pœna. In arbitrandis tamen huiusmodi pœnis discretus iudex plura debet considerare, uidelicet delinquentis conditionem, et an soleat delicta sepius perpetrare, an casu ceciderit, uilis, an honesta persona sit, doctus an indoctus, sacerdos, an alterius ordinis, lubens an coactus, laceffitus, uel non deliquerit. Et an fuerit scandalum ortum ex delicto uel ne. Attendere præterea debet qualitatem loci delicti, grauius ne iudicetur delictum in regno uel loco illo, quàm alibi, in foro, ecclesiæ, aut loco deserto, priuata uia siue domo. Delicti insuper diuturnitatem seu grauitatem, ac irrogate iniuriæ modum

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

modū atrocitatē, aut dāni dati magnitudinē exami-
nare conueniet, nocte aut die, armis aut sine eis, præ-
cedentibus insidijs, aut aperto Marte commissum fue-
rit delictum. Per solum clericum, aut complices.
Personæ insuper offense qualitates nimium ponderan-
de sunt, cum ipse sint quæ augere uel minuire soleant
quodcunque facinus: uidelicet an uilis fuerit offensus
uel dignitate præditus, æqualis conditionis, an pote-
state & autoritate superior, laicus an clericus, siue
religiosus, senex an iuuenis, amicus aut inimicus, ne-
cessarius an extraneus, uir aut foemina. Nec indecens
præterea erit temporis commissi criminis habere ra-
tionem, sacris uidelicet an festis diebus, an alijs, indu-
cijs stantibus, aut non scelus fuerit admissum. Qui-
bus omnibus liberrimo animo per iudicem circumspe-
ctis, quantum doli seu malitiæ fuerit in crimine facile
erit intelligere, & sic condigna pœna punire nocentes
debet, ut nec ipsi rei qui iustitiæ seueritatem experiun-
tur, de eius excessu possint iustē conqueri, nec alij qui
zelo æstuant, ac iustitiam esuriunt, tenuitatem pœnæ
reprehendant, eiusque timore neminem à similibus cri-
minibus arceri audeant proclamare. Vnum insuper
in hac materia inferri posse (& non temerariē) cen-
serem, uidelicet quod cum civilis magistratus in casu
quo pœna committitur arbitrio suo posset mortis etiā
pœnam infligere: ut uult glo. singularis in §. in sum-
ma. insti. de iniur. quam dicit singul. Abb. in cap. Cum
t. de re. iud. in prima colum. & quam sequitur Baldus
in cap.

PRACT. CRIMIN. CANON. 161

in cap. i. in §. iniuria. de p. iura. firman. & in l. i. c.
de his qui latro. occul. & 10ā. de Ana. in cap. Inquisi-
tionis. in fin. de accusatio. quod pari modo & ecclesiæ
censores poterunt præmissis consideratis ad depositio-
nis & carceris perpetui pœnam procedere ex arbitrio.

Aliquo lapsu temporis non obstante.

CAPVT CXXXIX.

AN clericorum delicta præscribantur terminis in
legibus præfixis, ut lapsis illis non possint accu-
sari uel puniri? Dicendum est quod secundum ca-
nones tempore non tolluntur crimina, ut probatur ex
glos. in capitu. Admonere. xxxij. questione. ij. in
uerbo pœnitentia. notat specula. in titulo de senten-
§. quoniam. colum. iij. uersu. & nota secundum cano-
nes, qui declarat hoc procedere in matrimonio &
alijs spiritualibus, in quibus periculū animæ uertitur,
& præscriptio locum habere non potest: quod dictum
pro singula. ponit Roma. singula. clxxxij. Tu scis. ubi
hoc simpliciter sequitur. Idem notat Bald. in l. i. in
xvij. colum. uersicul. Nota tamen. C. qui accusa. ubi
dicit quod in pœnis spiritualibus nulla cadit præscrip-
tio. Idem Angel. in l. Diuus. ff. de re iudici. & secun-
dum Abb. post Anto. in c. licet. de proba. illud proce-
dit generaliter in foro pœnitentia. Idem dicit Abb. in
c. Cum haberet. colum. i. de eo qui duxit in matrimo-
nium. uide tamen distinctio. Abb. in cap. fin. in princi.
x de pur

de purgatio. canon. uidelicet quod quo ad indicen-
dam purgationem, uel quo ad procedendum contra in-
famatum per inquisitionem non habetur respectus ad
tempora præfixa de iure ciuili: accusatio uero directa
quæ instituitur ad poenam infligendam restringitur ad
terminos iuris ciuilis, cum contrarium non reperia-
tur de iure canonico: cuius distinctionem uidetur sequi
Decius in dicto capitulo, licet. in columna. xv. uer-
sicul. postremo notandum. dum simpliciter se remit-
tit ad suam distinctionem. Aduerte tamen quod aliter
distinguit Idem Abb. in capitulo licet. de probatio.
in columna. x. uersicul. Quo ad secundum. uidelicet
quod in criminibus impediens ordinis executio-
nem, uel retentionem beneficii etiam post peractam poe-
nitentiam non obstat præscriptio temporis: quia in
accusationibus talium delictorum deuiamus à regulis
iuris. In alijs uero non sic impediens toletur dire-
cta accusatio tempore præfixo à iure ciuili, quod se-
quitur ibi Fel. colum. xix. uersi. Et aduerte, referendo
etiam Anto. & Imo. Quam etiam distinctionem re-
fert & sequitur Steph. Aufre. in additionibus ad de-
cisiones Capelle Tholosane, in questio. clxxxviii.
Incip. Item fuit questio. qui solum refert siculum
in dicto capitul. licet eam facientem.

Deficiens

Deficiente uero legitima probatione, ob uulgatam in-
famiã graue scandalum, uehementem suspicionem
ex testium dictis obortam purgationem iudici.

CAPVT CXL.

In priscis illis ecclesiæ catholicæ temporibus tanta
erat sanctis patribus honestatis cura, ut nedum in cle-
ricis aperta crimina non tolerabant, sed neque sus-
pitionem, seu infamiã criminis sustinere uolebant.
Vnde sicut sacris sanctionibus, delinquentibus (quo-
rum crimina probari poterant) penas statuerunt, sic
illis, contra quos de crimine infamiã, aut graue scan-
dalum, seu uehementis suspitio surgebat, purgationem
canonicam indicendam decreuerunt. Cuius quidem
diffinitiones uarias quas Host. scribit in sua summa,
de purga. canon. in. §. i. ideo illas transcribere nolo. in
qua quidem aduertendum est quod licet uerum sit quod
accusatore apparere non debet iudici purgatio infama-
to, ut probat tex. & ibi notat Abb. in capitul. ij. de
purgatio. canon. quia ista purgatio est subsidiaria,
tamen in casu nostro quando fiscalis accusat, qui suc-
cedit in loco iudicis, ut supra tradidimus, crederem
posse iudici purgationem infamato ad eius petitio-
nem. Quæ quidem purgatio canonica arbitrio iudi-
cis relicta est, ut in capitulo. Significasti. de adulte.
& in capitulo. Inquisitionis. §. quæsiuisti. de accu-
sa. faciendã tamen cum personis eiusdem ordinis quem
purgandus habet, ut in. c. ex tuarum. & in. c. Inter

x ij sollicitus

sollicitudines. de purga. cano. Compurgatores autem debent esse fide catholici, uita purgati, & qui conuersionem purgandi clerici non tam moderno tempore quam transacto nouerint, ut in. d. l. c. Inter sollicitudines. Qui tamen compurgatores iurare debent de crudelitate, ut in. c. De testibus. eo. titu. Qualiter insuper iurare debeant purgandus & compurgatores, uide Hostien. ubi supra in. §. qualiter fieri debeat. per quem etiam uide quotus debet esse numerus compurgatorum, & quales illi in duobus. §. sequentibus. Si uero illi qui sunt eiusdem ordinis fuerint inimici infamati, admittuntur alij, ut in. c. Cum in iuuentute. de purga. cano. Imò propter hanc causam potest reus cum laicis & foeminis purgari, ut in glos. fin. illius tex. & probat etiā glos. in. c. clerici. lxxxi. dist. & in. c. In de cima. xvij. quest. ij. Et uide Abb. in. c. Inter. de purga. cano. si. uerbis. Vbi etiam dicit quod si purgandus est pauper seu extraneus, ita quod non habeat notos in ciuitate, & ideo desunt compurgatores clerici, quod tunc admittuntur laici & etiam foeminae: & quod si etiam laici deficerent ex hac causa, quod credendum est soli suo iuramento, & ultra supra dicta allegat gl. nota. in. c. Cum p. de accusatio. Aduerte tamen quod in quantum dicit quod paupertas facit admitti laicos & foeminas, quod hoc non uidetur iure procedere: quid enim nocet clerico paupertas ut sit notus in propria patria, & sic bonae opinionis penes suos conclericos, si ille suis operibus aliud non promeretur? Infamatus uero

uero ille iudicandus non est, quem dicta paucorum infamant, si eius opinio apud bonos & graues laesa non existit, ut in. d. §. quesiisti. ubi Abb. bene distinguit quando requiratur maior pars ciuitatis uel uicinia ad hoc ut aliquis dicatur infamatus, inspecta qualitate loci & personarum: cuius uerba transcribere nolo. Infamia autem si sit simplex absque scandalo, & originem habuit à maliuolis hoc procurantibus, tunc purgatio canonica non indicitur, ut in. c. Cum in iuuentute. §. Nos autem. de purga. cano. & ita concludit Areti. in. c. At si clerici. de indi. cuius conclusionem sequitur Deci. ibi, in. vi. col. uerfi. Secunda conclusio. Si uero infamia sit orta à maliuolis hoc non procurantibus, purgatio post indicati. ita concludit Areti. ubi supra per tex. in. c. Presbyter si à plebe. ij. quest. v. & in dicto. c. inter sollicitudines. Sed Deetus in. d. col. vi. dicit quod moder. tenent contra Aret. & respondet ad dicta duo iura in quibus se fundat Aret. Postea tamen pro opinione Areti. allegat tex. in. c. Accedens. de purga. cano. & respondet ad. c. Qualiter & quando. el. ij. qui tex. allegatur contra Areti. & tandem dicit concludendo quod hoc est in facultate superioris. Aduerte praeterea ultra eos, quod licet sit orta à maliuolis si est scandalosa, & potest sedari per purgationem, tunc indicenda est purgatio. ita concludit Abb. sic intelligendo glos. ibi in. c. Qualiter & quando. el. ij. de accusatio. in penulti. columna. Quando uero quis esset suspectus soli episcopo uel alteri superiori suo, & suspitio est

probabilis, poterit indici purgatio: & idem est, si est
suspectus alijs, & suspitio est probabilis & tanta, ut
inducat scādalum, ut per Abb. ibi. An autē possit quis
accusari de eodem crimine de quo fuit purgatus, uide
Hostien. ubi suprā. §. An purgatus. singularius per
Abb. in cap. ex tuarum. in fin. de purga. c. 10. ubi
facit notabi. distinctio. capiēdo ueriores opiniones:
Itē nota in isto proposito quod ubi aliquis est diffama-
tus de delicto propter aliquos actus extrinsecos, quod
tali non indicitur purgatio canonica, sed monetur ut
ab alijs actibus desistat: quando pro diffamato est ali-
qua præsumptio quod non uersatur in delicto propter
foedus naturale: probat istam conclusionem tex. in
capit. quorundam. xxxiiij. distin. quem ibi ad hoc no-
tat Præpo. ad limitationem tex. in cap. presbyter. ij.
quæst. v. & c. si male fame. In ista tamen materia
infamie summē debent aduerrere iudices: nam infamia
sepe falsæ est, ut inquit Patior. in cap. Cum super. in
fi. de confes. Cū iuxta sententiā diuī Bernardi in epi-
stola de perfectiōe uitæ, sepe fallitur humana suspitio.
Accidit namq; sepius quod temerarij quidam homi-
nes, ac ab omni pietate & religione Christiana alieni,
ex leuibus coniecturis seu signis grauiā quidē & enor-
mia scelera suspicari, ac asseuerare audent, in magnum
suarum animarum, ac alieni honoris & fame dispen-
diū. Est præterea aliud sceleratissimorum hominū ge-
nus, quorum (ad uirtutis exterminium) sathan ipse
utitur ministerio, qui uirtuti inuidēt ac insidiantur.
quando

quando in clavis uiris illam intuentur, & quasi eius
splendore excecati, dum suis nocturnarum oculis mederi
deberent, uirtutis lucem potius obnubilant, falsorum
criminum puluerem ac nebulam spargendo, dumq; bo-
norum hominum splendorem obtenebrant, illos suæ ue-
ræ ac apertæ nequitie quasi iam pares fecisse letan-
tur. Vulgus autem reliquum ignobile, rumorum au-
ditor lubens, ac suscitator & conseruator strenuus,
non modo similia credit, sed multiplicat: unde sepius
quos imitari deberet ac uenerari, nedum cōtemnit, sed
persequitur: ipsiq; insensati uitam illorum existimant
insaniam, & finem illorum sine honore. Hac igitur
demonum & prauorum hominum intellecta uersutia
(quam sepius experiri contingit) curare debent sem-
per prudentes iudices, ut deprauatæ alicuius (in re-
liquis maximē rebus probi uiri) fame originem quæ-
rant, ac inuestigent: ne ueluti infelix ille præfectus Pi-
latus populi clamoribus permoti innocentē uirum car-
ceribus affligāt, aut pœnis afficiant. Si enim innocen-
tis uiri sanguis a priuato homine quodāmodo prouo-
cato effusus clamare solet ad Deū, quid non etiā inno-
centis hominis honor (ipso sanguine preciosior) cōtra
incautum & temerarium iudicem, qui potestate diui-
na abutens, quos tueri debebat, uiros innocuos ledit,
omnibus horis proclamabit? Vnum insuper non omi-
tendū est in proposito, quod licet iudex quando ex offi-
cio procedit, & crimen nō probatur, si infamia rema-
net possit indicare purgationē, hoc tamen non tenetur
x iij facere

IO. BERNARD. DIÁZ HISP.

facere ad petitionem promotoris inquisitionis. ita notat Præpo. in. c. De accusatione. ij. quæsti. viij. colum. xxxix. uersi. Sexta differentia. quod ego intelligere in promotore qui se obtulit sponte, non uero in promotore dato ab ipso iudice, qualis est fundator huius nostre denunciationis: & hæc differentia probatur optime ex his quæ supra dixi in parte promotor seu fiscalis.

In qua si defecerint uti conuictos puniri

CAPVT CXLI.

VT autē curæ sit clericis providere bona coram Deo & hominibus, & habere bonum testimoniū ab his qui foris sunt, statuerunt canonica iura hac lege indicendam purgationem, quod si quis in illa defecerit puniatur ut conuictus: ut propatur in. c. De hoc. de simo. quod intellige secundum modum agendi qui præcessit, probat tex. & ibi notat Abb. in. ij. nota. in. c. Accedens. de accusa. cuius bonam distinctionē. uide ad intellectum huius conclusionis, licet sic deficiens dicatur interpretatiue & non uerè conuictus, ut est glos. notabilis in capitulo. Inter sollicitudines. de purga. canon. Nota insuper in hoc proposito quod si infamatus non potest habere compurgatores, quia testes non confidunt de eo, seu quia fides non est in alijs de eo, quod tunc habetur pro conuicto & deficiente in purgatione, notat Abb. referendo Hostien. in dicto capit. Inter. quasi. in fin. de purga

PRACT. CRIMIN. CANON. 165

purga. cano. Et adde alium singularem casum, in quo quo quis habetur pro conuicto, propter non præstitam purgationem, uidelicet quando aliquis absens est infamatus de crimine, uel uehementer suspectus, & citatur peremptorio præfixo ad se purgandum: quia si non præstiterit purgationem intra illum terminum, habetur pro conuicto, notat Abb. in cap. cum p. uersi. & ex hoc. de purga. cano. Rationem autem quare deficiens in purgatione puniatur ut conuictus, colligit Abb. ex gloss. ibi in capitu. insinuatum de simo. quam etiam allegat ad id in dicto capitu. Accedens. de accusatio. in colum. ij. uidelicet quod præsumptio probabilis orta ex infamia transit in uiolentam, cum reus deficit in se purgando, & uiolenta sufficit ad condemnationem, ut in capitu. Afferte. de præsumptio. & in. l. indicia. de rei uendica. c. Sed salua tanti patris pace, hæc ratio non uidetur bona: quia uiolenta præsumptio non sufficit ad imponendam poenam ordinariam delicti: nec hoc probant iura per eum adducta. Unde crederem quod ratio uera est, quia conditores canonum uoluerunt hunc rigorem seruare, ut clerici non minus studerent in uitanda infamia, & suspitione uehementi, quam culpa propter salutem Christiani populi, qui nimis inficitur ex pernicioso exemplo à clericis habito, considerantes quod cum poena ordinaria canonis contra conuictum legitima probatione non sit poena mortis uel mutilationis membri, non erat tanti rigoris clericum deficientem in purgatione haberi pro conuicto, & equali

Et aequali poena puniri. ex qua ratione pro uera recepta, crederem unum singulare Et non paruipendendum posse inferri, quod in delictis quibus clericus uenit degradandus, Et curiae seculari tradendus, si iudex secularis uideat clericum fuisse degradatum, Et si sibi traditum propter defectum in purgatione, quod non potest eum punire poena ordinaria, qua laicus conuictus de illo delicto puniretur, cum sit uerum quod sibi traditur non uerè, sed interpretatiue conuictus de delicto, Et non liceat iure civili uel regio aliquem poena ordinaria punire, nisi clavis probationibus seu confessione propria conuincatur, nisi in casu haerese, in quo non licet iudici seculari examinare processum inquisitorum, ut in cap. ut inquisitionis. in §. prohibemus. de haereti. in. vi. Et ibi per Docto. Et in capit. i. de offi. ordi. reprobata opinione Bar. in. l. Diuus. ff. de custo. reo. ubi contrarium tenuit: licet legistae communiter teneant suam opinionem, ut testatur imo. in cap. i. de offi. ordi. Et refert Præpo. in cap. Statuimus. xi. questio. i. quam etiam opinionem Bar. nititur defendere Barba. in dicto cap. i. in col. xvij. non pertinaciter, sed subiiciendo se ecclesie. Et licet possit aliquis dicere quod etiam hoc procederet in crimine haerese, ex ratione, quia licet iudici seculari non liceat examinare processum inquisitorum, quia non potest e cognoscere, an traditus suae curiae commiserit uel non crimine haerese, non tamen negatur sibi quin inspicat tenorem sententiae inquisitorum: Et si constat ex ea quod aliquis sibi

quibus sibi traditur non uerè conuictus, sed interpretatiue, quia deficit in purgatione: temperet mortis poenam cum nulla lex ciuilis nec regia dicat quod deficiens in ea puniatur poena mortis, tanquam haereticus: nec uideatur sequi necessariò, relaxatur ab inquisitoribus, ergo damnandus est poena ignis per secularem iudicem: cum utrique iudices tam inquisitores quam seculares debeant iura sui fori attendere Et illa seruare. Sed hoc argumentum facile soluitur ex communi stylo inquisitorum, qui, ut intellexi talis est quoddam ex tenore sententiae suae colligi non potest, quod aliquis damnatur eo quod in purgatione defecerit: quia sententia fertur contra deficientem, sicut contra conuictum, Et solium remanet in actis processus qualiter in purgatione defecerit, quem cum uidere non possit secularis iudex, merito excipi debet materia haerese ab hac mea noua inuestigatione, quam in alijs criminibus uerè existimo. Hodie tamen sicut raro indicitur ab ecclesiasticis iudicibus purgatio canonica, sic raro accidit quod iuxta rigorem canonicum deficiens, ut conuictus damnatur. Ad quod iudices temporibus istis rarissime purgationem indicent, quamuis partim hoc referri possit ad eorum tepiditatem (quibus minima cura est purgare clericos ab insanijs Et suspicionibus uehementibus, Et satagere ut Christi bonus odor sint) non nihil tamen prudentis considerationis habere uideatur si perpendunt facilitatem qua uulgus hodie insaniam susceperat Et sustinet: Et quam difficile hodiernis temporibus

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

temporibus compurgatores inueniantur, hac ut existit
mo ratione: quia si nominati ad alios compurgandū
peccatores & fragiles sunt, facilliter credunt infama-
tos commississe crimina quorum inculpatur eadem fra-
gilitate, qua ipsi solēt in alia uel similia labi crimina:
Si uerò probi uiri sunt, etiam uideant corruptionem mo-
rum huius tempestatis, & clericalis status deformatio-
nem (eo quòd sine defectu ad illam undecumque solent
uenientes admitti) nisi bene notam habeant uitam pur-
gandi clerici, compurgatorum onus refugiunt. Vnde
ne antiquus ille & pius patrum zelus omnino pereat
aut si his temporibus seruetur ad unguem, innocentes
ledat, consulerem omnibus praelatis, ac eorum uice-
rijs, quòd synodali constitutione, siue publicis edictis
moneāt clericos siue diocesis, ut non solum puritatis
curæ uacarent, sed inquantum uires sufficiant, infamiae
aut suspicioni uebementi ansam non præberent, scituri
pro certo quòd post monitionis tēpora, in omnibus de
nouo emergentibus casibus iuris ordo & rigor serua-
ri debet: postquam monitionem à iuris dispositio-
ne non debent iudices recedere, dum tamen semper ad-
sit Epicheya uirtus, qua qualitatem personæ purgan-
dæ, & scandalī, aut suspicionis, & defectus in purga-
tione, & alia considerantes, rigorem antiquorum ca-
nonum temperent.

Si uerò

PRACT. CRIMIN. CANON. 167

Si uerò capi non potuerint absentes, eos penis dam-
nari condignis.

CAPVT CXLII.

QVANDO clericus delinquens est absens,
& remissio de eo petita per iudicem dice-
cessis ubi est, non fit, uel alias latet, tunc uide-
tur quòd positis edictis in ecclesia cathedrali, aut siue
parochiæ uel beneficii, cum assignatione cōpetentis ter-
mini ad cōparendum procedi possit ad ferendā senten-
tiam diffinitiuā, si constat de delicto per eum cōmisso.
Quod probatur ex his quæ notat Ioan. And. in capit.
Degratio. de penis. ubi scripsit quòd contra cleri-
cum absentem contumaciter potest ferri sententia uer-
balis depositionis, qui allegat capit. Veritatis. de do.
& contu. & quæ ibi notantur. & .iij. questio. ix. in
summā. quod ibi refert Domini. in principi. qui dicit be-
ne notandum ex dictis per eundem Ioan. And. quòd in
causa degradationis actualis non posset procedi in ab-
sentem, etiam procuratore presente, per regulam de
qua in capi. Veniens. de accusatio. quòd ubi poena non
potest imponi absenti, non potest procedi per procura-
torem. facit etiam ad probandum quòd contra absen-
tem clericum possit procedi, quod expresse uoluit Io.
Lupus doctor Hispanus in tracta. de libe. eccle. in. ix.
quest. ubi tradit quòd in quocumque delicto propter
quod clericus degradari meruisset si absens citatur, et
non comparet, condemnatur in absentia, si testibus con-
uincitur

uincitur, & datur facultas ab ecclesiastico iudice secutari capiendi eum, & secundum suas leges iudicandi, ita quod sola sententia sine alia actuali degradatione, talis clericus habetur pro realiter degradato ad hoc ut non gaudeat privilegio clericali, allegat ad hoc tex. in cap. cum non ab homine de iudi. quem bene inducit, & dicit quod est necesse quod intelligamus dictum tex. in casu absentie, & hanc degradationem uocat ipse factam a iure & ab homine. Aduerte tamen quod huic sententie multum refragatur doctrina Innocentii. in cap. qualiter. el. ij. de accusatio. in colum. penul. uerfi. item ad predictas, ubi postquam refert aliquas penas canonicas, dicit quod ad predictas penas preterquam ad depositionem proceditur contra absentem etiam contumacem, sed ad depositionem & alias penas que sunt usque ad relegationem non proceditur contra absentem, allegat. l. Absentem. ff. de penis. & tex. in cap. Decernimus. iij. questio. ix. Potest etiam dari alius singularissimus modus conuincendi clericum absentem de crimine lite non contestata, secundum Abb. in cap. Cum p. in fine de purga. cano. uidelicet quod si est infamatus uel uehementer suspectus de crimine, citetur peremptorio prefixo ad se purgandum intra illum terminum, non autem ad comparandum tantum, & tunc si non presterit purgationem intra terminum prefixum habebitur pro conuicto, quod dicit perpetuo menti tenendum: quia limitat tex. in capitulo. veritatis. de do. & contu. & quod est modus non exquisitus de iure civili. Datur prae-

tur praterea alius modus conuincendi absentem clericum, per eundem Abb. ibi. uidelicet quod contumax excommunicetur, & si steterit in excommunicatione per annum, tunc habetur pro conuicto super illo crimine, & potest puniri, ac si uere fuisset conuictus, ut in cap. Rursus. & in ca. quincunque. xi. questio. iij. que sic debet intelligi, ut plenissime tangit in cap. i. de iudi. Vnum tamen crederem in ista materia, iudicem ecclesiasticum non posse imitari legem & stylium huius regni, dum disponitur, & practicatur quod stantibus indicij contra reum absentem sufficientibus ad torturam potest iudex eum damnare de delicto: hoc enim ad clericorum personas non liceret extendere, cum lex regia hoc disponens eos non comprehendat, nec imitatione digna sit. Quis enim iustum discernat solis indicij probatis damnari quemquam uti reum criminis, etiam si executioni non sit demandanda sententia? Id namque solum iuste pronuciari uidetur, quod iuste potest executioni mandari.

Pro quibus omnibus ac in necessarijs eorum uestrum imploro officium.

CAPVT CXLIII.

I enim officium iudicis amplissimum est, multaque operari potest in omnibus iudicijs, quanto magis uires habebit in his criminalibus causis a suis officialibus motis, quos in eius locum succedere superius declarauimus

clarauimus: meritò ergo in simili denunciatione quicunq; promotor seu fiscalis iudicis officium implorare debet, exuberat enim plurimum in his causis: potest namque iudex ex officio suo in qualibet causa criminali etiam post aperturam testium, testes de nouo recipere, etiam ad offensam rei: ut notat Bartol. in l. i. §. si publico. in colum. v. ff. ad l. iuli. de adulte. uersicu. vltius quero. quem refert Præpo. in capitu. de accusatione. ij. questio. viij. in colum. xxxix. uersu. quarta differentia. Et notat Maria. in capitu. fraternitatis. de testib. colum. xxxv. uersicu. Trigesimusterius. ex quo sequi posset notabilis effectus, quod licet ipse fiscalis in dilationibus sibi datis non probauisset delictum, facta etiam publicatione testium: si iudex reperit testes contra reum, poterit eos examinare, prius tamen citato reo ad uidendum illos iurare: debet etiam sibi dari postea attestacionum copia, Et noua dilatio ad opponendum contra illas. Aduerte tamen ne in hoc decipiaris: quia illa doctrina Bart. declaratur notabiliter per salice. in l. fina. in fi. colum. c. de questio. uidelicet quod tunc possint testes recipi ad offensam post publicationem, quando illa receptio fieret super nouo capitulo, non autem super antiquo: cuius sententiam sequitur Feli. in capitu. cum clamor. fi. colum. de testibus. post Areti. in capitu. fraternitatis. in. viij. charta. eod. titu. ex quo uidetur multum restricta dicta conclusio Bar. quod etiam sequitur Ripopoly. in l. i. §. si quis ultro. ff. de questio. Et dicit esse menti

se menti tenendum. Item etiam aduerte quod ex officio suo iudex poterit in his causis habere rationem damnorum, Et partis lese, per ea que notat Præpo. in capitulo. Libellorum. in. ij. columna. ij. questio. viij. ubi referendo plures docto. in uarijs locis cōcludit quod communiter firmatur per eos ibi, quod siue iudex procedat per accusationem, siue per inquisitionem poterit habere rationem damnorum Et interesse partis lese. laudabiliter ergo Et iuste facit iudex ecclesiasticus, cui magis incumbit exonerare conscientias suorum clericorum, si constituto de damno partis per processum, reum clericum cogat ad satisfaciendum, etiam illa non petente, præmaximè quia sepius lesi Et offensi a clericis, non audent eos accusare coram suis iudicibus, tum quia desperant non posse iustitiam sibi plenè satisficientem consequi, propter leuitatem poenarum quas inferunt ecclesiastici iudices, tum propter tardam expeditionem negociorum in curijs ecclesiasticis, Et sumptus qui in illis prosequendis sunt, maxime in Romana curia, tum etiam ob illatas sibi minas ab eisdem clericis facinorosis, aut suis famulis uel amicis. Vnde meritorie, Et magna cum utilitate Reipublice faciunt ecclesiastici iudices, qui ex officio descendunt ad satisfactionem partium lesarum a clericis, etiam illis non instantibus. Sed sicut annotauimus, ea que contra reos potest iudex ex officio facere, iustum est ut eorum que in suum fauorem potest non obliuiscamur.

y Et primo

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

Et primo ad eorum defensam poterit recipere testes publicatis attestationibus, ut notat etiam Barto. in dicto. §. Si publico. Quod dicit Hippoly. in dicto §. Si quis ultro. posse fieri etiam super eisdem capitulis: & allegat Salice. ubi supra, licet ipse hoc non dicat, sed solum quod ad defensam quocunque tempore ante sententiam produci possint testes: allegando tex. in l. Vnius. §. cogniturum. ff. de questio. ex quo ibi hoc notat Barto. Secundo potest iudex minuire poenam etiam si non sit imploratum eius officium, ut notat Barto. in l. quid ergo. §. poena gravior. ff. de his qui not. infa. columna. iij. versicul. quero utrum, per. l. Si non defendatur. ff. de poenis, & per. l. i. in fi. ff. de questio. Tercio quod iudex inquit ueritatem pro absente si potest suo officio, ut notat Barto. in l. Seruum. §. Publica. ij. columna. ff. de procura. latius in l. iij. §. hoc autem iudicium. in columna. iij. ff. de dam. infect. ubi dicit quod quando reus est absens in delictis in quibus imponitur poena usque ad relegationem (quia tunc potest procedi contra absentem usque ad diffinitiuam sententiam) potest iudex pro absente probationes inducere. Quarto iudex ex officio potest repellere accusatorem criminofum, & qui alias non est legitimus. Notat Innocen. in capitulo. Nulli. de accusa. quod procedit etiam si accusatus uelit illum admittere, ut notat Archi. in capitulo. Querendum. ij. questione. vij.

Ac expen

PRACT. CRIMIN. CANON. 170

Ac expensas protestor & peto.

CAPVT CXLIIII.

QVAMVIS episcoporum redditus pro sustentandis oneribus ecclesie sue assignati censentur, inter que non minimum reputandum est, ut diocesim suam malis purgent hominibus, & clericos facinorosos emendent: non tamen iniustum reputo quod damnatus reus, si bona habeat, expensas soluat promotori seu fiscali, ut uulgus appellat. Cum etiam in criminalibus victus uictori condemnari debeat in expensis, ut probat tex. secundum unam lectionem in l. fina. C. de fruct. & lit. expen. uoluit glos. in capitulo. finem litibus. de dol. & contu. Barto. in l. i. in principi. ff. ad turpil. & in l. Si postulauerit. in principi. & in l. §. fina. ff. de adul. te. Abb. post alios in d. c. finem litibus Cano. in cap. Calumniam. de poe. & haec est communior opinio secundum Hippolytum in l. patre uel marito. ff. de questio. in colum. iij. in fi. licet Feli. in capi. Accedens in colum. penul. de accusa. quem ipse non refert propter uarietatem opinionum huius articuli se remittat ad alios doctores. Hoc tamen adhibito moderamine, ut illae solum soluantur, quas uere expendisse constiterit in substituendis procuratoribus loco sui, in euocandis testibus, & ministrandis illis pro itinere sumptibus, ac in solutione tabellionum, & similium rerum, in quibus certum erit eum aliquid consumpsisse. Pro soluendo autem sa

y ij lario

IO. BERNARD. DIAZ HISP.

larario quod illi episcopus assignauerit, aut suo aduocato, seu satisfactione notariorum curiae episcopalis, qui ex more gratis debent ac solent facere omnia quae promotoris concernunt officium: & si bona damnatorum suppetant posse eos dari in aliquo (meliori iudicio saluo) non crederem, cum ad salaria ipsius & aduocati teneatur episcopus, & ad alia gratis facienda sui uideantur obnoxij notarij. Quamuis non iudicarem indecens quod episcopus ex communi bursa poenarum cameræ posset praedicta salaria soluere, & ipsis notarijs (si laboris magnitudo exegerit) aliquid praestare, dum tamen ex hoc non detur occasio promotori uexandi reos, notariisque longos describendi processus sine ulla necessitate. Hortor autem sub obiectione extremi iudicii praesules omnes, ut officialibus suis ad insequendos malefactores sumptus necessarios praestent, ne ob eorum defectum in Romana & metropolitani curijs prosecutio criminalium licium deferatur, ex quo malefactores insolentiores reddantur, solaque ab ipsis appellatione interposita, ac obtenta inhibitiōne per dioecesim sicuti ceteri probi & innocui homines libere discurrant uidentibus superioribus & contemptis. Quod nempe audacius & liberius faciunt delinquentes, quando perpendunt tantam esse suorum superiorum auaritiam, quod appellantes ab eis solent negligere, ne quicquam sibi ex hoc sumptus accrescat. Debent praeterea aduertere iudices, quod si promotor calumniosam instituerit accusationem, in expensis damnari

PRACT. CRIMIN. CANON. 172

nari debet: ut cauetur in decisione capelle Tholosane, in quaestio. vi. ubi etiam uidenda est bona additio stephani, quae dicit, quod quando accusauit nulla infamia, uel indicijs praecedentibus, dicitur iniuste accusasse, & merito quidem in expensis damnandus est tunc. Non qui positus est ut sua diligentia sceleratos clericos insequatur (ut boni manifesti fiant & ab alijs discernantur) non debent infantes & bonos clericos infamare neque uexare.

FINIS.

1884

1884

1884

1884

